

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการบูรณาการสายสัมพันธ์และมรดกวัฒนธรรมชุมชนไทยชนะเลิศ
สู่การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วม
ของชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะเลิศ
อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย
เลขที่สัญญา RDG59N0046

โดย นายเอี่ยม ปัญญา และคณะ

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการบูรณาการสายสัมพันธ์และมรดกวัฒนธรรมชุมชนไทยชนะเลิศ
สู่การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วม
ของชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะเลิศ
อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย
เลขที่สัญญา RDG59N0046

คณะผู้วิจัย

1.นายเอี่ยม ปัญญา	10.นางสาวต่อม คำแก้ว
2.นายสุธรรม ทิพพาหา	11.นางล้วน บุญลือ
3.นายทองปาน ฝั้นวงศ์	12.นายอภิรักษ์ ศรีเพชร
4.นายกานต์ ศรีโสภณ	13.นายภานุพงศ์ คำเครือ
5.นายภานุวัชร ตันสอน	14.นางสาวสาคร ดวงจันทร์
6.นายเพชร ลาวจันทร์	15.นางสาววาสนา สายนวน
7.นางนุชจริย์ สิทธิวงศ์	16.นางนพวรรณ วงค์จักร์
8.นางศรีัญญา บางคลองน้ำชัย	17.นางสาววารินทิพย์ ทิพพาหา
9.นางสาวอัจฉริยา ตรีพุฒิ	18.นายวรวุฒิ อินคำมา

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ร่างรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 1
(ระหว่างวันที่ 1 พฤษภาคม 2559 – 28 กุมภาพันธ์ 2560)

โครงการบูรณาการสายสัมพันธ์และมรดกวัฒนธรรมชุมชนไทยชนะเลิศ
สู่การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วม
ของชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะเลิศ
อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย
เลขที่สัญญา RDG59N0046

โดย นายเอี่ยม ปัญญา และคณะ

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น
(รายงานนี้ยังไม่สมบูรณ์ไม่สามารถนำไปอ้างอิงได้)

บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่คนในชุมชนได้มาร่วมคิดทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผนหาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปผลการทำงานและหาคำตอบเพื่อปรับปรุงงานต่อไปกล่าวคือ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เน้นการให้ “คน” ในชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการวิจัยตั้งแต่การเริ่ม คิดการตั้งคำถาม การวางแผนและค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบเป็นรูปธรรมโดยเรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง (Action Research) อันทำให้ชุมชนได้เรียนรู้สร้างผลงาน มีความเข้มแข็งในการแก้ปัญหาของตนเองและสามารถใช้กระบวนการนี้ในการแก้ไขปัญห่อื่นๆ ในท้องถิ่นโดยมีกระบวนการศึกษาเรียนรู้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ดังนั้น จุดเน้นของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงอยู่ที่ “กระบวนการ” มากกว่า “ผลลัพธ์” เพื่อให้ชาวบ้านได้ประโยชน์ จากงานวิจัยโดยตรงและให้งานวิจัยมีส่วนในการแก้ปัญหาของชาวบ้าน รวมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจริงใน ชุมชน ซึ่งจะต้องอาศัย “เวที” (การประชุม เสวนา พูดคุยถกเถียง) เป็นวิธีการเพื่อให้คนในชุมชน ทั้งชาวบ้าน ครู นักพัฒนา สมาชิกอบต. กรรมการสหกรณ์ ข้าราชการหรือกลุ่มคนอื่นๆเข้ามาร่วมหา ร่วมใช้ “ปัญญา” ในกระบวนการวิจัย

“กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ” หมายถึงการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อตอบ “คำถาม” หรือ “ความสงสัย” บางอย่างดังนั้น สิ่งสำคัญ คือประเด็น “คำถาม” ต้องคมชัด โดยมีการแยกแยะประเด็นว่า ข้อสงสัยอยู่ตรงไหนมีการหา “ข้อมูล” ก่อนทำ มีการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการ “วางแผน” การทำงานบนฐานข้อมูลที่มีอยู่ และในระหว่างลงมือทำมีการ “บันทึก” มีการ “ทบทวน ” ความก้าวหน้า “วิเคราะห์” ความสำเร็จและอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อ “ถอด” กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นออกมาให้ชัดเจน ในที่สุดก็จะสามารถ “สรุปบทเรียน ” ตอบคำถามที่ตั้งไว้แล้วอาจจะทำ ใหม่ให้ดีขึ้น ตลอดจนสามารถนำไปใช้ เป็นบทเรียนสำหรับเรื่องอื่นๆ หรือพื้นที่อื่นๆ ต่อไป ซึ่งทั้งหมดนี้กระทำ โดย “ผู้ที่สงสัย” ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่น นั้นเอง ดังนั้น กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็นงานวิจัยอีกแบบหนึ่งที่ไม่ยึดติดกับระเบียบแบบแผน ทางวิชาการมากนัก แต่เป็นการสร้างความรู้ในตัวคนท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น โดยมุ่งแก้ไขปัญหาด้วยการทดลองทำจริงและมีการบันทึกและวิเคราะห์อย่างเป็นระเบียบ การวิจัยแบบนี้จึงไม่ใช่เครื่องมือ ทางวิชาการไม่ใช่ของศักดิ์สิทธิ์ที่ผูกขาดอยู่กับครูบาอาจารย์แต่เป็นเครื่องมือธรรมดาที่ชาวบ้านก็ใช้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้ใช้วิธีการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นตามแนวคิดและหลักการดังกล่าว มาแล้วในระยะเวลาหนึ่ง พบว่าชาวบ้านหรือทีมวิจัยส่วนใหญ่สามารถสะท้อนการดำเนินงานด้วยการบอกเล่าได้ เป็นอย่างดี ในขณะเดียวกันก็พบว่า การเขียนรายงานเป็นปัญหาที่สร้างความหนักใจให้แก่นักวิจัยเป็นอย่างยิ่ง

ดังนั้น ด้วยความตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงได้ปรับปรุงแบบการเขียน รายงานวิจัยให้มีความยืดหยุ่น และมีความง่ายต่อการนำเสนองานออกมาในรูปแบบที่นักวิจัยถนัด โดยไม่ยึดติด ในเรื่องของภาษาและรูปแบบที่เป็นวิชาการมากเกินไป ซึ่งเป้าหมายสำคัญของรายงานวิจัยยังคงมุ่งเน้นการ นำเสนอให้เห็นภาพของกระบวนการวิจัยมากกว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย โดยกลไกสำคัญที่จะช่วยให้นักวิจัย ให้มีความสามารถเขียนรายงานที่นำเสนอกระบวนการวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือศูนย์ประสานงานวิจัย (Node) ในพื้นที่ซึ่งทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงโครงการวิจัยมาโดยตลอด บทบาทการวิเคราะห์เนื้อหาหรือกิจกรรม ของ โครงการจึงเป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง Node และนักวิจัย ซึ่งความร่วมมือดังกล่าว ได้นำมาซึ่งการถอด บทเรียนโครงการวิจัย การเขียนรายงานวิจัยที่มีคุณค่าในที่สุด

อย่างไรก็ตาม รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอาจไม่สมบูรณ์แบบดังเช่นรายงานวิจัยเชิงวิชาการโดยทั่วไป หากแต่ได้คำตอบและเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัยซึ่งท่านสามารถเข้าไปค้นหาศึกษา และเรียนรู้เพิ่มเติมได้จากพื้นที่

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัย เรื่องการบูรณาการสายสัมพันธ์และมรดกวัฒนธรรมชุมชนไทยชนะศึกสู่การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ฉบับนี้สำเร็จไปด้วยดีเพราะได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.) และได้รับการสนับสนุนที่เลี้ยงจากมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูลีรัตน์ จันทร์เชื้อ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วาสิกา โพธิ์หิรัญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภลักษณ์ วิริยะสมนและนางสาวกมลรัตน์ บุญอาจ ที่ได้ให้คำแนะนำปรึกษา ให้ข้อคิดในการดำเนินงานให้สำเร็จอยู่บนฐานข้อมูลที่เป็นจริงเติมเต็มในด้านวิชาการ การเรียบเรียงข้อมูลให้เป็นเรื่องราวให้น่าอ่าน น่าสนใจ การพิมพ์เอกสาร การเว้นวรรค การจัดตัวหนังสือ การจัดรูปภาพรวมถึงการพิมพ์บรรณานุกรมที่ถูกต้อง นอกจากนี้ท่านยังเป็นต้นแบบที่ดีให้กับทีมวิจัยชุมชนไทยชนะศึก ในด้านการประสานงานระหว่างภาคี เครือข่าย การทำงานร่วมกันเป็นทีม การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานและการให้กำลังใจซึ่งกันและกันรวมถึงได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านงบประมาณการเงินด้วยดีตลอดมาทีมวิจัยชุมชนไทยชนะศึก ขอขอบพระคุณที่เลี้ยงไว้ ณ โอกาสนี้ นอกจากนี้ทีมวิจัยชุมชนไทยชนะศึก ได้มีภาคี เครือข่ายทั้ง 3 ภาคี ได้แก่ บ้าน วัด โรงเรียนที่มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและความเป็นปัจจุบันของมรดกวัฒนธรรมชุมชนไทยชนะศึก ที่มีพัฒนาการมาอย่างยาวนานตลอดจนวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิตที่ดำรงอยู่ของชุมชนไทยชนะศึก พัฒนาการมรดกวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาของเหตุการณ์สำคัญในมิติความเป็น “พหุวัฒนธรรม” ระหว่างคนในชุมชน มาเป็นทุนในการพัฒนาชุมชนไทยชนะศึก รวมทั้งองค์ความรู้ที่มีคุณค่าและอัตลักษณ์มรดกวัฒนธรรมชุมชนไทยชนะศึก ซึ่งนำไปสู่การเสริมสร้างความภาคภูมิใจของคนชุมชนไทยชนะศึก ที่มีทุนเดิมทั้งเป็นธรรมชาติจากภูเขา แม่น้ำ ป่าไม้ ที่อุดมสมบูรณ์ จากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถสร้างผลงานที่โดดเด่นที่จะพัฒนาต่อยอดให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่มิติใหม่ภายใต้เอกลักษณ์ของชุมชนไทยชนะศึก คือ “เมืองสองวัฒนธรรม”

ขอขอบคุณทีมวิจัยทั้ง 18 ท่าน ที่ได้ร่วมกันดำเนินงานตั้งแต่แรกเริ่มจนกระทั่งสิ้นสุดโครงการทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันตลอดระยะเวลาหนึ่งปี หกเดือน ซึ่งเป็นเวลาคุ้มค่ากับการดำเนินงานได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาคนนั้นเป็นเรื่องที่ยากที่จะทำให้สำเร็จได้ แต่ด้วยความมุ่งมั่น ท่วมเท ความวิริยะ อุตสาหะของทีมวิจัยทำให้ได้ผลงานเชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมและสิ่งที่จะต้องสานต่อ คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ที่ต้องใช้ทุนทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นแหล่งเรียนรู้หรือเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยให้ชุมชนเป็นเจ้าของเพื่อให้เกิดสำนึกรักถิ่นฐานในคุณค่าชุมชนไทยชนะศึก ที่ผ่านการศึกษา สืบค้น คัดสรรมรดกวัฒนธรรมชุมชนที่มีความเป็นอัตลักษณ์โดดเด่นที่จะนำมาสร้างการเรียนรู้ สร้างความสุขให้แก่ผู้มาเยือน

ในการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ถือว่าเป็นนิมิตหมายที่ดีต่อชุมชนไทยชนะศึก ที่ได้มีเครือข่ายนักวิจัยชุมชนได้ร่วมกันวิจัยท้องถิ่นพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งชุมชนสามารถเข้าถึงข้อมูลทุกด้านของตนเองทั้งในอดีตและปัจจุบันรวมถึงรูปแบบวิถีชีวิตที่เป็นรากเหง้าและตัวตนคนไทยชนะศึก ที่ผ่านการศึกษาวิเคราะห์จากคนในชุมชน นอกจากนี้ได้ศูนย์ข้อมูลมรดกวัฒนธรรมชุมชนไทยชนะศึก ที่เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักเรียน นักศึกษาและประชาชนทั่วไปได้อย่างถูกต้อง

นายเอี่ยม ปัญญา และคณะ

31 ตุลาคม 2560

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ	RDG59N0046
ชื่อโครงการ	การบูรณาการสายสัมพันธ์และมรดกวัฒนธรรมชุมชนไทยชนะศึกสู่การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ
ชื่อนักวิจัย	นายเอี่ยม ปัญญาและคณะ
ระยะเวลาโครงการ	1 พฤษภาคม 2559 – 31 ตุลาคม 2560

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 5 ประการคือ 1) เพื่อสืบค้น “ของดีบ้านฉัน”(ประเพณี จารีต วัฒนธรรม ความเชื่อ)”ที่สามารถสร้างความสัมพันธ์และมรดกวัฒนธรรมชุมชนไทยชนะศึกสู่การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก 2) สร้างภาคีเครือข่ายเพื่อเข้าร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3) ศึกษาประวัติความเป็นมาและจารีตประเพณีแต่ละช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคที่มีการเปลี่ยนผ่านมรดกวัฒนธรรมที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนไทยชนะศึก 4) มุ่งสร้างจินตนาการที่สร้างสรรค์ร่วมกันระหว่างชุมชนกับองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้มรดกวัฒนธรรมชุมชนแก่ผู้มาเยือนในรูปแบบกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน 5) พัฒนาศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการและการให้บริการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแก่ผู้มาเยือนที่วิจัยดำเนินการวิจัยเพื่อท้องถิ่นใช้การสืบค้นจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องผ่านการบอกเล่าจากผู้เข้าร่วมเวทีชุมชนโดยมีประชาชนในตำบลไทยชนะศึกสร้างแนวร่วมในการศึกษาและพัฒนางานวิจัยกลุ่มเป้าหมาย คือ คนในชุมชน ภาคีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในและนอกชุมชน การวิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสรุปผล

จากการศึกษา พบว่า ของดีของชุมชนไทยชนะศึก ที่ยึดโยงสายสัมพันธ์ของคนในชุมชนไทยชนะศึก คือ “ประเพณีและความเชื่อทางพระพุทธศาสนา” ในทุก ๆ ประเพณีของชุมชนไทยชนะศึก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ประเพณีตานก๋วยสลาก” มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนไทยชนะศึก ทุกคนพื้นถิ่นที่อพยพมาจากล้านนาและภาคกลางอย่างเหนียวแน่นตลอดระยะเวลากว่า 80 ปีก่อเกิดการดำเนินชีวิตในรูปแบบ “ชุมชนสองวัฒนธรรม หรือ พหุวัฒนธรรม” คือ วัฒนธรรมล้านนาและวัฒนธรรมไทยภาคกลาง มรดกวัฒนธรรมของชุมชนไทยชนะศึกที่มีเอกลักษณ์ คือ “การแสดงพื้นเมืองกลองสะบัดชัย” และมีอัตลักษณ์

ที่โดดเด่น คือ “ชุมชนวิเวกวัฒนธรรม” เป็นชุมชนที่มีบรรยากาศอบอุ่นไปด้วยความสุข ความสงบ มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีธรรมชาติที่ร่มเย็น ดำเนินชีวิตในวิถีเรียบง่ายจากความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ก่อให้เกิดเสียงเล่าลือว่า “บ้านดง เหมือนนา ข้าววาสามกอ” ทำให้คนในพื้นที่ใกล้เคียงอพยพเข้ามาทำมาหากิน พัฒนาการในยุคต้นของชุมชนเป็นการทำการเกษตร การค้าไม้มีพ่อเลี้ยงแม่เลี้ยงที่แสดงให้เห็นถึงความมั่งคั่ง การคมนาคมใช้เส้นทางน้ำและทางเกวียน ยุคกลางทำเกษตรปลูกข้าว ปลูกถั่ว ปลูกงา การค้าไม้ การสัญจรทางน้ำเริ่มลดบทบาทลงเนื่องจากมีการใช้รถยนต์ในการสัญจร มีการสร้างถนนและปัจจุบันยังทำการเกษตรสินค้าเกษตรที่โดดเด่น คือ “ข้าว” จารัตประเพณีที่โดดเด่น คือ “ประเพณีตานก๋วยสลาก” การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนไทยชนะศึก มีภาคีเครือข่ายเข้าร่วมพัฒนา 3 ระดับ คือระดับชุมชน ระดับจังหวัดและระดับประเทศ โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก เป็นทีมงานหลักในการดำเนินงานในระยะเริ่มต้น จากนั้นได้สร้างความร่วมมือกับเครือข่าย กลุ่มต่าง ๆ ด้านการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการและการให้บริการท่องเที่ยวโดยชุมชนแก่ผู้มาเยือน ทำให้เกิด “กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนไทยชนะศึก” พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนได้ 4 เส้นทาง ดังนี้ เส้นทางที่ 1 เส้นทางการท่องเที่ยว ธรรมชาติน่ายล ชุมชนไทยชนะศึคน่าอยู่ เส้นทางที่ 2 เส้นทางการท่องเที่ยวไทยชนะศึคน่าอยู่ เคียงคู่ความสงบ เส้นทางที่ 3 เส้นทางท่องเที่ยวตำนานหลวงพ่ไทยชนะศึกและเส้นทางที่ 4 เส้นทางท่องเที่ยวรักสุขภาพ รักไทยชนะศึก

บทสรุปผู้บริหาร

บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน

บทคัดย่อ

กิตติกรรมประกาศ

สารบัญภาพ

สารบัญตาราง

บทที่ 1 บทนำ

1.1	ความเป็นมาและความสำคัญ	1
1.2	คำถามวิจัยสิ่งที่อยากรู้	4
1.3	วัตถุประสงค์	4
1.4	ขอบเขตการวิจัย	4
1.5	นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย	6
1.6	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	6
1.7	เวลาดำเนินการวิจัย	7

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1	แนวคิดมรดกวัฒนธรรม	8
2.2	แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	13
2.3	แนวคิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	15
2.4	แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน	17
2.5	ภาคี / ผู้เกี่ยวข้อง	20
2.6	บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.)ในการส่งเสริมสนับสนุน การท่องเที่ยวของชุมชนอย่างยั่งยืน	23
2.7	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	27

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1	เพื่อสืบค้น “ของดีบ้านฉัน(ประเพณี จารีต วัฒนธรรม ความเชื่อ) ที่สามารถสร้างความสัมพันธ์และมรดกวัฒนธรรมชุมชนไทยขณะศึกษาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลไทยขณะศึกษา	29
วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2	สร้างภาคีเครือข่ายเพื่อเข้าร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน	35
วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3	ศึกษาประวัติความเป็นมาและจารีตประเพณีแต่ละช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคที่มีการเปลี่ยนผ่านมรดกวัฒนธรรมที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนไทยขณะศึกษา	39

สารบัญ

หน้า

วัตถุประสงคการวิจัยข้อที่ 4 มุ่งสร้างจินตนาการที่สร้างสรรค์ร่วมกันระหว่างชุมชนกับองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้มรดกวัฒนธรรมชุมชนแก่ผู้มาเยือน รูปแบบกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน	42
วัตถุประสงคการวิจัยข้อที่ 5 พัฒนาศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการและการให้บริการ CBT แก่ผู้มาเยือน	50
บทที่ 4 ผลการวิจัย	
ตอนที่ 1 ผลการสืบค้น “ของดีบ้านฉัน (ประเพณี จารีต วัฒนธรรม ความเชื่อ)” ที่สามารถ สร้างความสัมพันธ์และมรดกวัฒนธรรมชุมชนไทยชนะเลิศ	62
ตอนที่ 2 ผลการสร้างภาคีเครือข่ายชุมชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว ชุมชนไทยชนะเลิศ	220
ตอนที่ 3 ผลการสำรวจประวัติความเป็นมาและมรดกวัฒนธรรมชุมชนไทยชนะเลิศ	223
ตอนที่ 4 มุ่งสร้างจินตนาการที่สร้างสรรค์ร่วมกันระหว่างชุมชนกับองค์การบริหาร ส่วนตำบลในการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้มรดกวัฒนธรรมชุมชนแก่ผู้มาเยือน รูปแบบกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน	261
ตอนที่ 5 พัฒนาศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการและการให้บริการ CBT แก่ผู้มาเยือน	265
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย	267
อภิปรายผล	275
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ	279
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก ภาพกิจกรรมการดำเนินงานโครงการวิจัย	
ภาคผนวก ข รายงานวิจัย	
ภาคผนวก ค - ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค	
- บทกลอนเรื่องราวตำบลไทยชนะเลิศ	
- ประวัตินักวิจัย	

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 การฝึกประสบการณ์ในการเป็นมัคคุเทศก์	50
2 บทบาทหน้าที่ของมัคคุเทศก์ท้องถิ่น	51
3 หลักการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น	51
4 การฝึกประสบการณ์มัคคุเทศก์ท้องถิ่น	52
5 วิธีช่วยเหลือผู้ป่วย	52
6 การศึกษาชุมชนบ้านร่องกล้า	53
7 การวางแผนการสื่อความหมาย	53
8 การวางแผนความปลอดภัย	54
9 บ้านของแม่หลวงกองหา มูลเมือง หมู่ที่ 3 บ้านคลองสำราญ สร้างเมื่อ ปี พ.ศ.2497	62
10 สภาพภายในบ้านที่ใช้ไม้แผ่นทำเป็นพื้นมีการแบ่งพื้นที่ตามลักษณะการใช้งาน	63
11 บ้านของนายสำรอง สายวงศ์ หมู่ที่ 9 บ้านสำราญราษฎร์ สร้างเมื่อ ปี พ.ศ.2498	64
12 หลังคาบ้านเชื่อมต่อห้องที่แยกส่วนมีอ่างน้ำไว้รองรับน้ำฝน	65
13 ลักษณะหลังคาที่มุงด้วยดินขอมีความคงทนกว่าการมุงด้วยหญ้าคาหรือใบตองตึง	65
14 บ้านของนายทองอินทร์ อินทรโชติ หมู่ที่ 6 บ้านธารชะอม สร้างเมื่อประมาณปี พ.ศ.2511	66
15 บ้านแบบไทยภาคกลางใต้ถุนบ้านจะยกสูงเพื่อไว้ใช้เป็นที่พักผ่อน เก็บสิ่งของ	67
16 บ้านของนายพิน เรือนงาม บ้านเลขที่ 69 หมู่ที่ 6 บ้านธารชะอม สร้างเมื่อ พ.ศ.2518	68
17 ลักษณะบ้านที่ปลูกในช่วงปี พ.ศ.2529 หมู่ที่ 4 บ้านฝังหมื่น	68
18 ลักษณะบ้านที่ปลูกในช่วงปี พ.ศ.2531-2540 หมู่ที่ 1 บ้านท่าตันธง	69
19 แกงแค	73
20 แกงยอดมะพร้าวอ่อน	74
21 แกงฮังเล	76
22 เจี้ยวผักปัง (ผักปริง)	77
23 แกงส้มผักบั้ง	79
24 แกงเห็ดโคน	80
25 แกงเห็ดถอบหรือเห็ดเผาะ	81
26 แกงผักหวานป่าใส่ไข่มดแดง	82
27 แกงผักขี้เียนดหรือผักไร่	84
28 แกงผักสาบ	85
29 แกงผักตุ๋ต	86
30 แกงผักก้อแก้หรือพ้อคำตีเมีย	87

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
31 แกงบอน	89
32 แกงขนุน	90
33 แกงส้มก้านตูน	91
34 ต้มอึ่งใส่ใบมะขามอ่อน	92
35 ลาบเหนือ (ดิบ)	93
36 ลาบปลา	94
37 ต้มน้ำอ้อย	95
38 ยำไก่ผิปปูย่า	97
39 ยำหน่อไม้ใส่น้ำปู	98
40 ยำววม	99
41 ซ่าแตงกวา	102
42 ซ่ามะเขือแจ้	103
43 ตำเตา	104
44 ตำกุ้ง	106
45 น้ำพริกถั่วเน่า	107
46 น้ำพริกแม่ไก่	109
47 น้ำพริกอ่อง	110
48 น้ำพริกน้ำปู	111
49 น้ำปู	112
50 ผักเสี้ยนดอง	113
51 ปลาส้ม	114
52 ปลาจ่อม	115
53 จีปลา	116
54 ขนมหาล	117
55 ขนมหิลลา หรือ ขนมหาด	118
56 ขนมหึยน หรือ ขนมนมสาว	119
57 ขนมห่อแตง หรือขนมหแตง	120
58 ข้าวควบ	122
59 ขนมหั้มเบอะ เบอะ	123

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
60 ขนมหเกลิ้อ	125
61 ขนมหจีนน้ำเงี้ยว	127
62 ข้าวแดกงา	128
63 แป้งจี	129
64 กลอยแห้ง	130
65 สวนเมล่อนที่พัฒนามาจากการปลูกแตงไทย	134
66 สวนมะละกอ พืชเศรษฐกิจใหม่ ของคนไทยชนะศึก	135
67 เพื่อนปั่นฝ้าย	144
68 กี่ทอดผ้า	144
69 การปั่นฝ้ายแบบดั้งเดิม	145
70 การแต่งกายงานมงคล	145
71 รูปถ่ายการแต่งกายแบบไทยภาคกลาง	147
72 รูปถ่ายการแต่งกายแบบไทยเหนือ	147
73 ถุงเปื้อผ้าทอมือ	148
74 ถุงย่ามทอมือ (ลายดอกแก้ว)	148
75 “แตซุม” แบ่งน้ำเข้าสู่พื้นที่เกษตรกรรม	155
76 ดั่ง (กระดั่ง) และเหิง (ตะแกรงร่อน)	155
77 แข่ง (ตะแข่ง)	156
78 นางสม วงศ์อ่อน	156
79 ไชหัวหมู	157
80 การแห่ครัวทานเครื่องนมัสการหลวงพ่อดิลก	167
81 งานสมโภชครูบาขาวปี วัดท่าตันตงชัย	168
82 ภาพประเพณีการสืบทอดตาลของชุมชนไทยชนะศึก	169
83 วันปีใหม่เมืองวันพญาวัน ตรงกับวันที่ 15 เมษายน จะมีการรดน้ำ คำหัวผู้สูงอายุหรือลูกหลาน ที่จะรดน้ำคำหัวญาติผู้ใหญ่ของตน	170
84 งานบวชลูกแก้วในอดีต	172
85 งานบวชลูกแก้วในอดีต	172
86 จัดเตรียมต้นเทียนพรรษา	173
87 เสิร์มน้อยสำหรับอุทิศให้ผู้ตาย	174
88 กิจกรรมทำบุญปล่อยข้าวสังข์	175
89 ประเพณีตานก๋วยสลากในอดีต	176

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
90 ประเพณีตานก๋วยสลากในอดีต(ก๋วยหนุ่มสาว)	177
91 ประเพณีตานก๋วยสลากวัดแม่ทุเลา	177
92 ประเพณีตักบาตรเทโว วัดท่าตันธงชัย	178
93 ผีเผด (ผีเปรต) ในขบวนแห่เทโว	179
94 ขบวนแห่เทโว	179
95 ภาษาเขียน “ตัวเมือง”	193
96 ชุมประตูดมแม่ทุเลาเขียนด้วย “ตัวเมือง”	193
97 นางพัน ธรรมขันคำ	198
98 การล่องแพไม้ซุงในลำน้ำแม่หมอกที่บ้านฝ่งหมื่น	200
99 พ่อยัน แอบอุ้น ผู้เล่าเรื่องจ้างปึงาหลั่ง	201
100 วงสละล้อ ซอ ซึงของบ้านท่าตันธง	203
101 วงปี่ พาทย์ ฆ้อง”ไทยชนะศึกรวมศิลป์”	204
102 การเล่นดนตรี มัง ตึง เซ่ ในงานบุญของคนในชุมชนไทยชนะศึก	205
103 การแสดงกลองสะบัดชัยในงานเปิดมหาวิหารทองคำ วัดพิพัฒน์มงคล	206
104 การรำกลองยาวในงานแต่งงาน	207
105 การรำกลองยาวในงานฉลองต่างๆ	208
106 การฟ้อนปราสาทไหวของคนไทยชนะศึกที่มาจากเมืองเหนือในชุมชนไทยชนะศึกในอดีต	209
107 การฟ้อนปราสาทไหวของคนเมืองเหนือในชุมชนไทยชนะศึกในปัจจุบัน	209
108 การรำซิ้งม้อง ประเพณีตานก๋วยสลาก	210
109 นายกิ่ง สายนวล ถ่ายทอดการฟ้อนเจิงให้กับนักเรียน	211
110 การไหว้ครูกลองเริ่มต้นด้วยการฟ้อนเจิง	211
111 การฟ้อนเจิง งานนมัสการหลวงพ่อดิลา	212
112 วิหารวัดท่าตันธงชัย ครูปาขาวปีเป็นประธานในการก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ.2516	213
113 รูปถ่ายครูปาอภิชัย ชาวปีที่ศรัทธาวัดท่าตันธงชัยให้ความเคารพ	214
114 รูปเหมือนครูปาเจ้าอภิชัยชาวปี ในมณฑปวัดท่าตันธงชัย	214
115 มณฑปครูปาเจ้าอภิชัยชาวปี	215
116 ภายในวิหารวัดท่าตันธงชัย	215
117 ภายในเจดีย์สีทองประดับด้วยแก้วโมเสก มีพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่ภายใน	216
118 เจดีย์วัดแม่ทุเลา	216

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
119	ทางขึ้นไปยังอุโบสถสีทอง มีรูปปั้นพญานาคสวยงาม
120	หลวงพ่อไทยชนะศึกวัดธารชะอม
121	อุโบสถวัดธารชะอมที่สร้างตามรูปแบบของวัดร่องขุน จังหวัดเชียงราย
122	แผนที่แนวเขตป่าชุมชน
123	ผู้ใหญ่เอกชัย สังข์ทอง ถ่ายภาพร่วมกับ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล
124	ผู้ว่าราชการจังหวัดสุโขทัยเปิดโครงการฝายชะลอน้ำป่าชุมชนบ้านท่าต้นธง
125	ผู้ว่าราชการจังหวัดสุโขทัยหัวหน้าส่วนราชการร่วมกันสร้างฝายชะลอน้ำ
126	ภาคีเครือข่ายชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนไทยชนะศึก
127	แผนที่ตำบลไทยชนะศึก
128	แผนที่รอบในแสดงเส้นทางคมนาคม แหล่งน้ำและสถานที่สำคัญของชุมชนไทยชนะศึก
129	หลวงพ่อดิลาวัดทุ่งเสลี่ยม
130	งานนมัสการวัดหลวงพ่อดิลาวัดทุ่งเสลี่ยม
131	งานบวชนาคแห่ช้างวัดวังธาร จัดขึ้นทุกวันที่ 12 มีนาคม ของทุกปี
132	หลวงพ่อดองคำ หรือพระพุทธรูปโพธิ์ทององค์ประธาน
133	มณฑปหลวงพ่อดองคำ
134	หอคำหลวงวัดพิพัฒน์มงคล
135	พระพุทธรูปเจดีย์ปฐมสิขีทศพล วัดเขาแร้ง
136	องค์พระเจดีย์ 5 ยอด วัดกลางดง
137	ศูนย์ปฏิบัติธรรมวัดเชิงผา
138	ถ้ำอุบลาวัดเชิงผา
139	ประวัติโบราณสถาน “วัดใหญ่ชัยมงคล”
140	ป้ายทางเข้าวนอุทยานถ้ำลม – ถ้ำวัง
141	ถ้ำเจ้าราม
142	นักท่องเที่ยวรอชมค้างคาวออกหากินที่ถ้ำเจ้าราม
143	หอรบโบราณ
144	บรรยากาศที่อ่างเก็บน้ำแม่มอก
145	ทางเดินกึ่งเขื่อนาวช่องเขาขาด เส้นทางเดินทัพและการค้าในยุคประวัติศาสตร์
146	บริเวณทิวเขากึ่งเขื่อนาว มองออกไปสู่ท้องทุ่ง

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
147 แนวคันดินที่ชาวบ้านเรียกว่า “ถนนพระร่วง”	250
148 พระครูบรรพตรัตนชัย “ครูบานิจ”	252
149 ยายยิ้ม เรียบร้อย	252
150 การเสด็จเยือนอำเภอทุ่งเสลี่ยมของในหลวงรัชกาลที่ 9	256
151 ต้นสำโรง หรือ ต้นธง	258
152 ถนนริมลำน้ำแม่มอก	260
153 ทีมวิจัยชุมชนไทยชนะศึกวางแผนการทำเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชน	265
154 ภาพกิจกรรมการทดลองเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนไทยชนะศึก	266
155 ภาพกิจกรรมการทดลองเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนไทยชนะศึก	267
156 โครงสร้างการบริหารจัดการของกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนไทยชนะศึก	269

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 ตารางแสดงแบบสอบถามความพึงพอใจของเส้นทางท่องเที่ยว ครั้งที่ 1	44
2 ตารางแสดงเกณฑ์ระดับคุณภาพความพึงพอใจ ครั้งที่ 1	45
3 ตารางแสดงผลการประเมินความพึงพอใจของการจัดกิจกรรมทดลองเส้นทางท่องเที่ยว ครั้งที่ 1	45
4 ตารางแสดงเกณฑ์ระดับคุณภาพความพึงพอใจ ครั้งที่ 2	55
5 ตารางแสดงความพึงพอใจในการทดลองเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนไทยชนะศึก ครั้งที่ 2	55
6 ตารางปฏิทินกิจกรรมในการดูแลปลูกพืชในเขตตำบลไทยชนะศึก	140
7 ตารางแสดงพืชสมุนไพรที่พบในเขตชุมชนตำบลไทยชนะศึก	152
8 ตารางปฏิทินวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนไทยชนะศึก	165
9 ตารางแสดงการตั้งชื่อของคนไทยชนะศึกที่มาจากเมืองเหนือตามวันเกิด	183
10 ตารางแสดงการตั้งชื่อของคนไทยชนะศึกที่มาจากเมืองเหนือที่ตั้งตามชื่อสัตว์	183
11 ตารางแสดงการตั้งชื่อของคนไทยชนะศึกที่มาจากเมืองเหนือ(ตามฉายา)	184
12 ตารางแสดงการเรียกชื่อคนที่ตายไปแล้ว	184
13 ตารางแสดงการเรียกชื่อคนที่เคยบวชเรียนมา	185
14 ตารางแสดงการเรียกชื่ออวัยวะในร่างกาย	186
15 ตารางแสดงการเรียกชื่อผัก	187
16 ตารางแสดงการเรียกชื่อผลไม้	188
17 ตารางแสดงการเรียกชื่อสิ่งของใช้ภายในบ้าน	189
18 ตารางแสดงการเรียกชื่อสิ่งของใช้ภายในครัวเรือน	190
19 ตารางแสดงคำใช้เรียกชื่อบุคคลในครอบครัว	191
20 ตารางแสดงคำแสดงกิริยาอาการแปลก ๆ	192
21 ตารางแสดงการใช้ภาษาถิ่นของชาวบ้านธารชะอ่ม บ้านหนองหญ้าปล้อง	194
22 ตารางแสดงจำนวนหมู่บ้าน ครัวเรือนและประชากร ของตำบลไทยชนะศึก	226
23 ตารางแสดงผลการวิเคราะห์การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน	272

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ก่อนที่จะมีการสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย ขึ้นเป็นราชธานีในปีพ.ศ.1762 ได้มีเมืองที่มีความเก่าแก่เจริญรุ่งเรืองมาก่อนจากศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ 2 ระบุว่าเดิมเมืองสุโขทัยมีผู้นำคนไทยผู้มีนามว่า “พ่อขุนศรีนาวนำถม” เป็นเจ้าครองเมืองอยู่ภายหลังเมืองถูกยึดโดยขอมที่มีชื่อว่า “ขอมสมาดโหลย ลำพอง” ในกาลต่อมาพ่อขุนบางกลางหาวและพ่อขุนผาเมืองได้ผนึกกำลังกัน ณ เมืองบางขลังและสามารถยึดเมืองสุโขทัยคืนมาได้และสถาปนาพ่อขุนบางกลางหาว ขึ้นครองเมืองสุโขทัยเป็นปฐมกษัตริย์แห่งอาณาจักรสุโขทัยพระองค์แรกได้รับพระนามว่า “พ่อขุนศรีอินทราทิตย์” อาณาจักรสุโขทัยจึงเป็นปึกแผ่นนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา จากการค้นพบเมืองบางขลังว่าเป็นจุดกำเนิดประเทศไทย รวมถึงการขุดค้นพบแหล่งโบราณคดีบ้านวังหาด ในบริเวณตำบลลิ่งชัน อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย ส่งผลให้ชุมชนในจังหวัดสุโขทัยเกิดความตระหนักในคุณค่าทางประวัติศาสตร์เพิ่มมากขึ้นทำให้พื้นที่รอยต่อของ 3 แหล่งคือบ้านวังหาด บางขลังและทุ่งเสลี่ยม เริ่มทวีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มากขึ้นซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาพัฒนาการของประวัติศาสตร์ของสุโขทัยเป็นอย่างยิ่ง ทำให้เห็นยุครอยต่อของอารยธรรมที่ขาดหายไปตั้งแต่สมัยทวารวดี เป็นต้นมาเนื่องจากทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ของชุมชนต่าง ๆ ที่อยู่ในบริเวณอำเภอบ้านด่านลานหอย อำเภอศรีสำโรง อำเภอทุ่งเสลี่ยม อำเภอสวรรคโลก อำเภอศรีสัชนาลัยและอำเภอเมืองสุโขทัยในอดีตว่ามีความเกี่ยวข้องและมีการติดต่อกันทั้งด้านการทหาร การค้าและศิลปวัฒนธรรม จากการค้นพบจารึกวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามฯ กรุงเทพมหานคร ได้จารึกเกี่ยวกับทำเนียบ หัวเมืองและผู้ครองเมืองทิศเหนือ ปรากฏชื่อเมืองดังนี้ เมืองโคกภู เมืองบางขลัง เมืองสำโรงทอง เมืองศรีมาศและระบูนามเมืองโคกภูและเมืองบางขลังเป็นเมืองขึ้นของเมืองสวรรคโลก ต่อมาจึงได้มีการสันนิษฐานว่าเมืองโคกภูน่าจะตั้งอยู่ในบริเวณอำเภอทุ่งเสลี่ยมเพราะอยู่ถัดจากเมืองบางขลังขึ้นไปและศูนย์กลางของเมืองน่าจะอยู่ในบริเวณตำบลไทยชนะศึกเพราะมีร่องรอยของเส้นทางการเดินทัพและเส้นทางการติดต่อค้าขายสมัยโบราณผ่านทาง

ช่องเขาขาดที่ชื่อว่า “ก๊วเจ้านาว” อยู่บริเวณบ้านคลองสำราญ ตำบลไทยชนะศึก และพบว่าสามารถเชื่อมต่อไปถึงเมืองตากและเมืองเถินได้เป็นอย่างดีโดยผ่านทางลำเจ้าราม บ้านวังหาดและหอรบรอยต่อเมืองบางซ่งมาที่ชุมชนไทยชนะศึกในเขตอำเภอทุ่งเสลี่ยม ทำให้เห็นถึงความเชื่อมต่อของการติดต่อระหว่างอาณาจักรพุกาม อาณาจักรล้านนาและอาณาจักรสุโขทัย โดยมีเมืองที่เป็นเส้นทางในการติดต่อคือเมืองบางซ่ง เมืองโคกเมืองตากและเมืองเถิน เป็นต้น

การอพยพย้ายถิ่นของชุมชนในเขตพื้นที่ชุมชนไทยชนะศึกเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อประมาณปีพ.ศ.2428 ได้มีชาวบ้านกลุ่มแรกประมาณ 300 คนได้เดินทางอพยพมาจากเมืองเถิน อำเภอเถิน จังหวัดลำปางและบ้านแม่ละวาน อำเภอสามเงา จังหวัดตาก มาตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้ๆลำน้ำแม่มอกที่มีภูเขาอยู่ฝั่งตรงข้ามบริเวณนี้มีความอุดมสมบูรณ์เต็มไปด้วยสัตว์น้ำมากมายหลังจากนั้นประมาณปี พ.ศ.2460 มีการอพยพของกลุ่มชาวบ้านจากอำเภอเมืองสุโขทัย อำเภอสวรรคโลก อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัยเดินทางมาตั้งบ้านเรือนและหาที่ทำกินในบริเวณป่าด้านทิศเหนือติดกับอำเภอศรีสัชนาลัย จนประมาณปีพ.ศ.2482 กลุ่มที่เป็นญาติพี่น้องของผู้ที่มาอยู่ก่อนเห็นความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ว่าเหมาะแก่การประกอบอาชีพเกษตรกรรมจึงได้เดินทางอพยพตามมาอยู่เพิ่มมากขึ้นทั้งจากบ้านเหล่าหลวง บ้านแม่ปะ บ้านท่าสองแควอำเภอเถิน จังหวัดลำปางและชาวบ้านแม่ละวาน จากอำเภอสามเงา จังหวัดตากเกิดเป็นชุมชนใหญ่ขึ้นจนตั้งเป็นหมู่บ้านอยู่ในเขตการปกครองของตำบลบางซ่ง อำเภอสวรรคโลก ต่อมาได้ปรับให้ขึ้นอยู่กับตำบลนาทุ่ง เมื่อจำนวนประชาชนเพิ่มมากขึ้น ได้ติดต่อกับหน่วยงานราชการเพื่อขอเปิดป่าในด้านทิศตะวันตกของลำน้ำแม่มอกให้เป็นที่ดินทำกินของประชาชนในปัจจุบันต่อมาเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2500 มีประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 29 สิงหาคม 2500 ให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นตำบลไทยชนะศึก กิ่งอำเภอทุ่งเสลี่ยม อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย โดยมีอาณาเขตตั้งที่บ้านแม่ทุเลาจนถึงบ้านท่าวิเศษเขตตำบลบ้านใหม่ไชยเมงคล ประกอบด้วย 11 หมู่บ้านโดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก เป็นผู้ให้การช่วยเหลือสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่จากการที่ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวล้านนาที่อพยพมาจากอำเภอเถิน จังหวัดลำปางและจากบ้านแม่ละวาน อำเภอสามเงา จังหวัดตากเข้ามาอยู่ร่วมกับคนในพื้นที่ถิ่นเดิมของจังหวัดสุโขทัย ทำให้ชุมชนไทยชนะศึกกลายเป็นสังคม “พหุวัฒนธรรม” ที่มีการ

ผสมผสานระหว่างประเพณีวัฒนธรรมของชาวล้านนาตอนบนและภาคเหนือตอนล่าง ก่อให้เกิดรูปแบบและวิถีการดำรงชีวิตที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นเป็นตัวอย่างของการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ภายใต้ความแตกต่างของมรดกวัฒนธรรมผ่านช่วงเวลาแห่งการปรับตัวกว่า 80 ปี จนหล่อหลอมกลายเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนไทยชนะศึกที่ปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรมและนามธรรมในแต่ละหมู่บ้าน มีทั้งที่เป็นประวัติศาสตร์ชุมชน ศาสนสถาน ตำนานความเชื่อ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ ทัศนกรรมและดนตรีพื้นบ้าน การแพทย์แผนไทย การทำบายศรี อาหารพื้นถิ่น ภาษาถิ่น ที่มีเอกลักษณ์และแนวทางการดำรงชีวิตที่สุขสงบพอเพียงตามวิถีของชาวสุโขทัยในชนบทโดยทั่วไปที่กระแสนวัตกรรมของทุนนิยมยังเข้ามามีอิทธิพลไม่มากนัก นอกจากนี้ในแง่ประวัติศาสตร์กายภาพชุมชนไทยชนะศึกทั้ง 11 หมู่บ้านเป็นพื้นที่กันชนทั้งรอยต่อและเชื่อมต่อความสัมพันธ์ การเคลื่อนย้ายระหว่างกลุ่มชนล้านนากับภาคเหนือตอนล่างที่มีอาณาจักรสุโขทัยเป็นศูนย์กลางในอดีต ดังนั้นหากได้มีการศึกษาสืบค้นประวัติความเป็นมาและมรดกวัฒนธรรมชุมชนโดยคนในชุมชนและภาคีที่เกี่ยวข้องจะทำให้ได้ชุดความรู้ที่ส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สุโขทัยและล้านนาในอดีต รวมถึงได้เห็นความเคลื่อนไหวของกลุ่มชนวัฒนธรรม การเดินทางหรืออื่น ๆ เพิ่มขึ้นซึ่งผลจากการศึกษาสืบค้นนอกจากคนในชุมชนจะรู้จักตัวตนดีขึ้น ชัดเจนขึ้น สำนึกรักถิ่นแล้วผลที่ได้ยังสามารถนำไปสู่การสร้างการเรียนรู้กับสังคมและบุคคลทั่วไปและเป็นฐานข้อมูลที่จะนำไปสู่การพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวให้แก่ชุมชนที่สร้างการเรียนรู้ให้แก่ผู้มาเยือนทั้งที่เป็นนักท่องเที่ยว นักเรียน นิสิต นักศึกษา นักวิชาการทั่วไปที่สนใจจะรู้จักชุมชนไทยชนะศึกผ่านการศึกษาดูงานที่มีคนในชุมชนผู้เป็นเจ้าของถิ่นเป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราวซึ่งผ่านการศึกษาสืบค้นจากภาคีเครือข่าย 11 หมู่บ้านของตำบลไทยชนะศึก

ดังนั้นเพื่อให้ข้อมูลของชุมชนไทยชนะศึก ครอบคลุมในมิติต่างๆที่เป็นองค์ความรู้ครบถ้วนชุมชนไทยชนะศึก จึงได้ใช้ขอบข่ายของรากวัฒนธรรม “ของดีบ้านฉัน” 8 วิถีไทยของกระทรวงวัฒนธรรมซึ่งกำหนดให้ดำเนินการระหว่างปีพ.ศ.2557-2559 ประกอบด้วย 1) อาหาร 2) การแต่งกาย 3) ที่อยู่อาศัย 4) ประเพณี 5) ภาษาวรรณกรรมพื้นบ้านและประวัติศาสตร์บอกเล่า 6) อาชีพ 7) ความเชื่อพิธีกรรมและ 8) ศิลปะพื้นบ้านเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชนได้แก่ บ้าน วัด โรงเรียนและองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก ด้วยกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยหวังว่าปลายทางของการทำงานมรดกวัฒนธรรมที่สืบค้นจะ

ส่งเสริมให้เกิดความสำนึกในคุณค่า รักถิ่นฐานบ้านเกิดจนเกิดแรงบันดาลใจที่จะนำสิ่งที่ได้มาจากการสืบค้นพัฒนาเป็นกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือนชุมชนไทยชนะศึก

1.2 คำถามวิจัยสิ่งที่อยากรู้

- 1) จะสร้างภาคีเครือข่ายเข้าร่วมพัฒนาท่องเที่ยวไทยชนะศึกได้อย่างไร
- 2) เรื่องราวความเป็นมาและมรดกวัฒนธรรมชุมชนไทยชนะศึกในแต่ละช่วงรอยต่อของเวลาที่สัมพันธ์กับความเปลี่ยนแปลงของสังคมแต่ละยุคเป็นอย่างไรและแต่ละห้วงเวลามีอะไรเป็นตัวแปรสำคัญของการเปลี่ยนแปลงบ้าง
- 3) ภาคีเครือข่ายชุมชนจะสามารถใช้อัตลักษณ์มรดกวัฒนธรรมชุมชนมาพัฒนาให้เป็นพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือนด้วยศักยภาพในการสร้างสรรค์ของชุมชนที่ผ่านการพัฒนาทักษะความสามารถจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) ด้วยกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (CBR) ควรเป็นรูปแบบอย่างไร
- 4) การสืบค้น “ของดีบ้านฉัน (ประเพณี จารีต วัฒนธรรม ความเชื่อ)” ที่สามารถสร้างความสัมพันธ์และมรดกวัฒนธรรมชุมชนไทยชนะศึกสู่การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก ควรเป็นอย่างไร
- 5) การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนควรทำอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อสืบค้น “ของดีบ้านฉัน (ประเพณี จารีต วัฒนธรรม ความเชื่อ)” ที่สามารถสร้างความสัมพันธ์และมรดกวัฒนธรรมชุมชนไทยชนะศึกสู่การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก
- 2) สร้างภาคีเครือข่ายเพื่อเข้าร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 3) ศึกษาประวัติความเป็นมาและจารีตประเพณีแต่ละช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคที่มีการเปลี่ยนผ่านมรดกวัฒนธรรมที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนไทยชนะศึก
- 4) มุ่งสร้างจินตนาการที่สร้างสรรค์ร่วมกันระหว่างชุมชนกับองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้มรดกวัฒนธรรมชุมชนแก่ผู้มาเยือนในรูปแบบกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน
- 5) พัฒนาศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการและการให้บริการ CBT แก่ผู้มาเยือน

1.4 ขอบเขตการวิจัย

- 1) พื้นที่ในการศึกษาคือหมู่บ้านทั้งหมด 11 หมู่บ้าน ตำบลไทยชนะศึก อำเภอกู่เหล็ก จังหวัดสุโขทัย ซึ่งประกอบด้วย

- หมู่ 1 บ้านท่าตันธงชัย
- หมู่ 2 บ้านแม่ทุเลา
- หมู่ 3 บ้านคลองสำราญ
- หมู่ 4 บ้านฝิ่งหมื่น
- หมู่ 5 บ้านหนองหมื่นชัย
- หมู่ 6 บ้านธารชะอม
- หมู่ 7 บ้านหนองหญ้าปล้อง
- หมู่ 8 บ้านราษฎร์ร่วมจิต
- หมู่ 9 บ้านสำราญราษฎร์
- หมู่ 10 บ้านแม่ทุเลาพัฒนา
- หมู่ 11 บ้านท่าตันธงพัฒนา

2) ประชากรประชาชนในตำบลไทยชนะศึก ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ข้าราชการครู ราษฎรชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น เด็ก เยาวชน ประชาชน ไม่จำกัดเพศและภาคี เครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

3) เนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาศักยภาพพื้นที่ ประวัติความเป็นมา จาริตประเพณี และการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายที่จะร่วมพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้มรดกวัฒนธรรมชุมชน แก่ผู้มาเยือนชุมชนโดยแบ่งประเด็นที่จะศึกษา ดังนี้

3.1 ศักยภาพของพื้นที่ที่มีความหลากหลายในระบบนิเวศวัฒนธรรมทั้ง 11 หมู่บ้านด้านการดำรงชีวิต อาหาร การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย ประเพณี ภาษา ภูมินาม (ประวัติศาสตร์บอกชื่อบ้าน นามเมือง)การประกอบอาชีพ ความเชื่อพิธีกรรม ศิลปะพื้นบ้าน

3.2 ศักยภาพการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายชุมชนที่จะร่วมพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้มรดกวัฒนธรรมชุมชน

3.3 ประวัติชุมชนและพัฒนาการของชุมชนในแต่ละยุคที่เคลื่อนย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐาน รวมถึงศึกษาสภาพทางภูมิศาสตร์กายภาพของชุมชนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

3.4 ศึกษาการพัฒนาศูนย์หรือแหล่งเรียนรู้มรดกวัฒนธรรมชุมชนสำหรับผู้มาเยือนชุมชนเพื่อเรียนรู้คุณค่ามรดกวัฒนธรรมชุมชนไทยชนะศึก

3.5 ศักยภาพการมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชนในการพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวรวมถึงการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและให้บริการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

3.6 ปัญหาและความต้องการของชุมชนในการเปิดหมู่บ้านรับการท่องเที่ยว

4) ขอบเขตเวลาการศึกษาแบ่งเป็น 2 ช่วงคือ

ช่วงที่ 1 ระยะเวลา 10 เดือน ศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 3

ช่วงที่ 2 ระยะเวลา 8 เดือน ศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 และ 5

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย

มรดกวัฒนธรรม หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิตซึ่งกลุ่มชนและสังคมได้ร่วมกันสร้างสรรค์ สัมป
ปลูกฝังเรียนรู้ปรับประยุกต์สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นเกิดความเจริญงอกงามทั้งด้านจิตใจและวัตถุเป็นทุน
ทางสังคมที่ทำให้เกิดความรักความผูกพันรู้คุณค่าหวงแหนและภาคภูมิใจในแผ่นดินเกิดได้แก่ มรดก
วัฒนธรรม ด้านอาหาร ด้านการแต่งกาย ด้านที่อยู่อาศัย ด้านประเพณี ด้านภาษา วรรณกรรม
พื้นบ้านและประวัติศาสตร์บอกเล่า ด้านอาชีพ ด้านความเชื่อ พิธีกรรมรวมถึงโหราศาสตร์ ไสยศาสตร์
ศรัทธาในวิถีชีวิต ศาสนา ศรัทธาของกลุ่มคนในแต่ละท้องถิ่นและมรดกวัฒนธรรมด้านศิลปะพื้นบ้าน
รวมถึงภูมิปัญญา ด้านศิลปะการแสดงการเล่นพื้นบ้านในการดำรงชีวิต

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง กิจกรรมการท่องเที่ยวที่มุ่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้
ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ศิลปกรรม โบราณวัตถุ วิถีชีวิตวิธีการผลิต
ของผู้คนในท้องถิ่นและคนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

เครือข่ายชุมชน หมายถึง กลุ่มคนในพื้นที่ 11 หมู่บ้านของตำบลไทยชนะศึกและภาคี
เครือข่ายที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย ประชาชนทั่วไป เจ้าหน้าที่ภาครัฐ เอกชน พระภิกษุสงฆ์
ครู นักวิชาการ นักเรียน นักศึกษาและกลุ่มองค์กรชาวบ้านซึ่งมีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง

องค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง องค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก
อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

แหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งรวมข้อมูลข่าวสาร ความรู้ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม
ภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีสารสนเทศ กิจกรรมและประสบการณ์ต่างๆที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยว
และผู้มาเยือนสามารถหาความรู้ได้อย่างมีความสุขอันเกิดจากการได้สัมผัสประสบการณ์ตรงโดยใช้
รูปแบบการเรียนรู้อย่างอิสระและบรรยากาศที่เป็นมิตร

1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

มิติเชิงวิจัย

1) ได้องค์ความรู้เรื่อง“ของดีบ้านฉัน (ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ)” ที่สามารถ
สร้างความสัมพันธ์และมรดกวัฒนธรรมชุมชนไทยชนะศึกสู่การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก

มิติเชิงพัฒนา

- 1) ได้เครือข่ายนักวิจัยชุมชนที่ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถในการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 2) ได้ภาคีเครือข่าย ภาคประชาสังคมที่ร่วมจัดการองค์ความรู้ในมิติต่าง ๆ
- 3) ชุมชนสังคมเข้าถึงข้อมูลทุกด้านของตนเองทั้งในอดีตและปัจจุบันรวมถึงรูปแบบวิถีชีวิตที่เป็นรากเหง้าและตัวตนคนไทยชนะศึก ที่ผ่านการศึกษาวิเคราะห์จากคนในชุมชน
- 4) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนไทยชนะศึกด้วยกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- 5) ได้ศูนย์ข้อมูลมรดกวัฒนธรรมชุมชนไทยชนะศึกที่เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักเรียน นักศึกษาและประชาชนทั่วไป

1.7 ระยะเวลาดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้เวลา 18 เดือนเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2559 – 31 ตุลาคม พ.ศ. 2560

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง โครงการบูรณาการสายสัมพันธ์และมรดกวัฒนธรรมชุมชนไทยชนะศึกสู่การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ครั้งนี้ที่มวิจัยได้ศึกษาแนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานในการกำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยซึ่งประกอบด้วยหัวข้อต่างๆ ต่อไปนี้

- 1) แนวคิดมรดกวัฒนธรรม
- 2) แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 3) แนวคิดการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 4) แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 5) ภาคิ/ผู้เกี่ยวข้อง
- 6) บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างยั่งยืนและ 7) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดมรดกวัฒนธรรม

1.1 ความเป็นมาของมรดกโลก

สมบัติล้ำค่าทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ทั่วทุกมุมโลกมากมายหลายแห่ง เช่น หอเอนปิซาแห่งอิตาลี ปิรามิดแห่งอียิปต์ เอลโลสโตน แห่งสหรัฐอเมริกา หัซมาฮาลแห่งอินเดีย กำแพงเมืองจีน แนวปะการังที่ใหญ่ที่สุดในออสเตรเลีย ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ถือเป็นสิ่งล้ำค่าที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมหรืออารยธรรมของมนุษย์ซึ่งเป็นหน้าที่ของทุกคนที่ต้องร่วมกันพิทักษ์รักษาและปกป้องด้วยเหตุผลนี้ในการประชุมสมัชชาสามัญขององค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ครั้งที่ 17 ณ กรุงปารีส เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ.2515 ได้มีมติรับรองอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติของโลก(The World

Heritage Convention) โดยมีประเทศต่างๆให้สัตยาบันเพื่อเข้าเป็นประเทศภาคีด้วยความสมัครใจ อนุสัญญาดังกล่าวมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ.2518 โดยภาคีสมาชิกเริ่มแรก 20 ประเทศ จนถึงปีพ.ศ.2552 มีประเทศภาคีสมาชิกรวมทั้งสิ้น 186 ประเทศมรดกโลกแบ่งออกเป็น 2 ประเภท (กลุ่มงานติดตามประเมินสถานการณ์,2553) คือมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) และมรดกทางธรรมชาติ (Natural Heritage) ซึ่งการที่จะได้รับการประเมินคุณค่าให้เป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมจะต้องมีคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อตามหลักเกณฑ์มาตรฐาน (World Heritage Cultural Criteria) ของอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ พ.ศ.2515 (ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก,2556) ดังต่อไปนี้

- 1) เป็นตัวแทนในการแสดงผลงานชิ้นเอกที่จัดทำขึ้นด้วยการสร้างสรรค์อันชาญฉลาดของมนุษย์
- 2) เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลยิ่งผลักดันให้เกิดการพัฒนาสืบต่อมาในด้านการออกแบบทางสถาปัตยกรรมอนุสรณ์สถานประติมากรรมสวนและภูมิทัศน์ตลอดจนการพัฒนาศิลปกรรมที่เกี่ยวข้องหรือการพัฒนาการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ซึ่งได้เกิดขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งหรือบนพื้นที่ใดๆของโลกซึ่งทรงไว้ซึ่งวัฒนธรรม
- 3) เป็นสิ่งที่ยืนยันถึงหลักฐานของวัฒนธรรมหรืออารยธรรมที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบันหรือว่าที่สาปสูญไปแล้ว
- 4) เป็นตัวอย่างอันโดดเด่นของประเภทสิ่งก่อสร้างอันเป็นตัวแทนของการพัฒนาทางด้านวัฒนธรรมสังคมศิลปกรรมวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีอุตสาหกรรมในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ
- 5) เป็นตัวอย่างอันโดดเด่นของวัฒนธรรมมนุษย์ขนบธรรมเนียมประเพณีแห่งสถาปัตยกรรมวิธีการก่อสร้างหรือการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ซึ่งเสื่อมสลายได้ง่ายจากผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมตามกาลเวลา
- 6) มีความคิดหรือความเชื่อที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเหตุการณ์หรือมีความโดดเด่นยิ่งในประวัติศาสตร์

1.2 ลักษณะขององค์ประกอบที่จะเป็นลักษณะมรดกวัฒนธรรม (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม ร่วมกับมูลนิธิสถาบันวิจัยกฎหมาย, 2556) ประกอบด้วย

- 1) ให้คุณค่าทางประวัติศาสตร์วิชาการหรือศิลปะ
- 2) แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาการของวิถีชีวิตของกลุ่มชนที่ได้มีการสืบทอดกันมา
- 3) มีรูปแบบดั้งเดิมสามารถสืบค้นถึงที่มาในอดีตได้
- 4) มีลักษณะบ่งบอกถึงความเป็นชุมชนหรือท้องถิ่น
- 5) หากไม่มีการอนุรักษ์ไว้จะสูญหายไปในที่สุด

1.3 การแบ่งประเภทมรดกวัฒนธรรม (Cultural Heritage)

อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลก (2515) มรดกทางวัฒนธรรม หมายถึงสถานที่ซึ่งเป็นโบราณสถานไม่ว่าจะเป็นงานด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรมหรือแหล่งโบราณคดีทางธรรมชาติ เช่นกลุ่มสถานที่ก่อสร้างยกหรือเชื่อมต่อกันอันมีความเป็นเอกลักษณ์หรือแหล่งสถานที่สำคัญอันอาจเป็นผลงานฝีมือมนุษย์หรือเป็นผลงานร่วมกันระหว่างธรรมชาติกับมนุษย์รวมทั้งพื้นที่ที่เป็นแหล่งโบราณคดีซึ่งสถานที่เหล่านี้มีคุณค่าความล้ำเลิศทางประวัติศาสตร์ศิลปะมนุษยวิทยาหรือวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้ในอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลก กล่าวว่ามรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) (Jokilehto, 2005) คือ

อนุสรณ์สถาน (Monuments) ซึ่งเป็นงานสถาปัตยกรรม, โบราณสถาน, ประติมากรรม และจิตรกรรมขนาดใหญ่องค์ประกอบหรือโครงสร้างที่มีลักษณะทางโบราณคดี, จารึก, ที่อยู่อาศัยและแหล่งที่มีองค์ประกอบหรือโครงสร้างลักษณะผสมผสานซึ่งมีคุณค่าที่โดดเด่นเป็นสากลในทางประวัติศาสตร์ศิลปะหรือวิทยาศาสตร์

กลุ่มของอาคารหรือกลุ่มของสิ่งก่อสร้าง (Group of buildings) กลุ่มของสิ่งก่อสร้างที่แยกจากกันหรือเชื่อมต่อกันอันเนื่องด้วยสถาปัตยกรรมความเป็นเอกภาพหรือตำแหน่งของสิ่งก่อสร้างดังกล่าวในสถานที่และภูมิทัศน์มีคุณค่าที่โดดเด่นเป็นสากลในทางประวัติศาสตร์ ศิลปะหรือวิทยาศาสตร์

แหล่ง (Sites) ผลงานของมนุษย์หรือผลงานร่วมกันระหว่างธรรมชาติมนุษย์และพื้นที่รวมถึงแหล่งโบราณคดี สถานที่ซึ่งแสดงให้เห็นถึงผลงานของมนุษย์หรือการทำงานร่วมกันของธรรมชาติและมนุษย์และพื้นที่รวมทั้งแหล่งโบราณคดีที่มีคุณค่าโดดเด่นเป็นสากล

ในทางประวัติศาสตร์ ความงามชาติพันธุ์หรือมานุษยวิทยา ปัจจุบันประเทศไทยมีสถานที่ที่ได้รับการประกาศจากยูเนสโก ให้เป็นมรดกโลกจำนวน 5 แห่งเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม 3 แห่ง คือ

1) นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาและเมืองบริวาร (ได้รับการประกาศจากยูเนสโกให้เป็นมรดกโลกในปีพ.ศ.2534)

2) เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร (ได้รับการประกาศจากยูเนสโกให้เป็นมรดกโลกในปีพ.ศ.2534)

3) แหล่งโบราณคดีบ้านเชียงจังหวัดอุดรธานี (ได้รับการประกาศจากยูเนสโกให้เป็นมรดกโลกในปีพ.ศ.2535) และมรดกโลกทางธรรมชาติ 2 แห่ง ได้แก่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรห้วยขาแข้ง (ได้รับการประกาศจากยูเนสโกให้เป็นมรดกโลกในปีพ.ศ.2534) และพื้นที่ผืนป่าเขาใหญ่ดงพญาเย็น (ได้รับการประกาศจากยูเนสโกให้เป็นมรดกโลกในปีพ.ศ.2548) นอกจากนี้ยังมีสถานที่อื่น ๆ ของไทยที่ได้เสนอให้บรรจุอยู่ในบัญชีรายชื่อเบื้องต้น (Tentative List) ของแหล่งที่จะขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกอีกจำนวน 3 แห่ง ได้แก่เส้นทางวัฒนธรรมพินาย ปราสาทพนมรุ้งและปราสาทเมืองต่ำ ปีพ.ศ.2547 อุทยานแห่งชาติภูพระบาทจังหวัดอุดรธานี ปีพ.ศ.2547และอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานจังหวัดเพชรบุรีปีพ.ศ.2554 (เดลินิวส์,2556) นอกจากนี้ยังมีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของไทย ที่ได้ประกาศขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติประจำปี พ.ศ.2553 อีกจำนวน 4 สาขา 25 รายการคือ 1) สาขาศิลปะการแสดงจำนวน 6 รายการ 2) สาขางานช่างฝีมือดั้งเดิมจำนวน 3 รายการ 3) สาขาวรรณกรรมพื้นบ้านจำนวน 15 รายการ 4) สาขาภูมิปัญญาไทย จำนวน 1 รายการ (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม,2553) ปีพ.ศ.2556 กรมส่งเสริมวัฒนธรรม ได้ประกาศขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติประจำปี พ.ศ.2556 ทั้งสิ้น 68 รายการ ซึ่งในสาขางานช่างฝีมือนั้น ชุมชนทำเครื่องทองเหลืองบ้านปะอวและชุมชนทำห้องบ้านทรายมูล ได้ถูกประกาศขึ้นทะเบียน ให้เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สาขางานช่างฝีมือของไทย เป็นที่เรียบร้อยแล้ว (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม,2556) ทั้งนี้รายการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมประจำปีพ.ศ.2556 ที่ถูกขึ้นทะเบียน ให้เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ สาขางานช่างฝีมือดั้งเดิมประกอบด้วย(กรมส่งเสริมวัฒนธรรม,2556) มรดกทางวัฒนธรรมนั้นองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (2003) ได้แบ่งการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage) เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นได้ทางกายภาพโดยครอบคลุมทั้งมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุเคลื่อนที่ได้และที่เป็นวัตถุเคลื่อนที่ไม่ได้ เช่นโบราณสถานโบราณวัตถุอนุสาวรีย์ เครื่องแต่งกายภาพจิตรกรรมประติมากรรม สถาปัตยกรรม เป็นต้น

2) มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) องค์การยูเนสโกได้อธิบายความหมายของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ว่า หมายถึงความรู้ ขนบธรรมเนียมประเพณีหรือแนวปฏิบัติทุกรูปแบบทั้งที่เป็นสากลและของท้องถิ่นซึ่งถูกสร้างขึ้นและถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นไม่ว่าด้วยวาจาหรือวิธีการอื่นใดผ่านช่วงระยะเวลาหนึ่งมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงได้โดยกระบวนการสั่งสมความรู้และประยุกต์ใช้นอกจากนี้อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ยังมีการกำหนดคุ้มครองสิ่งซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรม เช่น มุขปาฐะการแสดงออก ภาษาศิลปะการแสดง แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรมและงานเทศกาลความรู้ และการปฏิบัติต่าง ๆ เกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ฝีมือช่างแนวประเพณีมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ยังเป็นสิ่งที่ถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นและถูกสร้างใหม่อยู่เรื่อย ๆ โดยชุมชนเพื่อตอบสนองกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและประวัติศาสตร์ช่วยให้ชุมชนมีอัตลักษณ์และความต่อเนื่อง โดยความต่อเนื่อง ถือเป็นลักษณะสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ตัวอย่างมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องของกรรมวิธีสำหรับการรักษาโรคหรือ ส่วนผสมของยารักษาโรคที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษในชุมชน ความรู้ด้านการนวดแผนไทย และการแพทย์แผนไทย ความรู้ในการหาพืชสมุนไพรมาทำอาหารหรือขนม เช่นการทำต้มยำที่มีส่วนผสมของตะไคร้ซึ่งมีสรรพคุณช่วยขับปัสสาวะและหอมแดงซึ่งมีสรรพคุณไล่หูด การทำแกงส้มดอกแคซึ่งมีสรรพคุณในการลดไข้ ความรู้เชิงอุดมคติที่นำมาสู่การสร้างสรรคงานด้านสถาปัตยกรรม เช่นการสร้างเจดีย์ที่ต้องสร้างให้มีฐานโค้งครึ่งวงกลมขนาดใหญ่ เนื่องจากความรู้เชิงอุดมคติที่ว่า เป็นการแสดงถึงการลดความยึดมั่นในตัวตนช่วยให้เห็นธรรมชาติที่แท้จริงของสรรพสิ่งและแสดงถึงอำนาจทางการเมืองและสภาพสังคมของช่วงเวลาสร้างเจดีย์และที่สำคัญเป็นการสะท้อนอุดมคติของศาสนาที่อยู่เบื้องหลังการสร้างเจดีย์นั้นด้วย (กรมส่งเสริมวัฒนธรรมร่วมกับมูลนิธิสถาบันวิจัยกฎหมาย,2556)

- 1) การละเล่นพื้นบ้านเช่นการเล่นสะบ้าการเล่นเพลงเรือ
- 2) ประเพณีท้องถิ่น
- 3) ภาษาประจำชาติ ภาษาพื้นเมืองและการแสดงออกทางภาษา
- 4) พิธีกรรมความเชื่อ เช่นพิธีบวชต้นไม้ พิธีแห่นางแมว
- 5) พิธีกรรมทางสังคม เช่นการค่านับ การกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ ซึ่งเป็นการกราบที่แสดงความเคารพอย่างสูงสุดต่อบุคคลที่ควรเคารพ

6) วัฒนธรรมสาขาศิลปะการแสดง สาขางานฝีมือดั้งเดิม สาขาวรรณกรรมพื้นบ้านและสาขากีฬาภูมิปัญญาไทยซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ควรสืบทอดให้รุ่นต่อ ๆ ไปได้รับรู้ถึงคุณค่าของวัฒนธรรมที่อาจสูญหายไป

7) ทักษะความรู้ความเชี่ยวชาญด้านภาษาพูด ดนตรีการฟ้อนรำ ประเพณีงานเทศกาล ความเชื่อ ความลับของธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ความรู้เชิงช่าง

สรุปได้ว่า มรดกวัฒนธรรม เป็นสมบัติล้ำค่าทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ที่แสดงให้เห็นถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิทยาการหรือศิลปะและเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการของวิถีชีวิตของกลุ่มชนที่ได้มีการสืบทอดกันมามีลักษณะที่บ่งบอกถึงความเป็นชุมชนหรือท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน้าที่ของทุกคนที่ต้องร่วมกันพิทักษ์ รักษาและปกป้อง ร่วมกันสร้างสรรค์ สืบสาน ปลูกฝัง เรียนรู้หวงแหนและภาคภูมิใจในมรดกวัฒนธรรม

2. แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ชาวยุติย เกษตรศิริ (2540) ให้แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่าเป็นวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมผ่านการเดินทางท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการพัฒนาด้านภูมิปัญญาสร้างสรรค์ เคารพต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมศักดิ์ศรีและวิถีชีวิตผู้คนหรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าเป็นการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ผู้อื่นและย้อนกลับมาตนเองอย่างเข้าใจ ความเกี่ยวพันของสิ่งต่าง ๆ ในโลกที่มีความเกี่ยวโยง พึ่งพาไม่สามารถแยกออกจากกันได้

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึงการเดินทางของผู้คนหรือกลุ่มคนจากสถานที่ที่อยู่ประจำไปยังท้องถิ่นอื่น เพื่อชมเอกลักษณ์ความงดงามทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนอื่นทั้งนี้จะต้องเคารพในวัฒนธรรมของกันและกันเพื่อก่อให้เกิดมิตรภาพความรู้ความเข้าใจและความซาบซึ้งตรึงใจในวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ อีกทั้งต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดต่อบุคคลและวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในชุมชนนั้นให้น้อยที่สุดในขณะเดียวกันชุมชนท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมก็ได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวในด้านการสร้างรายได้และการจ้างงานอันนำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

World Tourism Organization หรือ WTO ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมว่า เป็นการเคลื่อนไหวของผู้คนที่เกิดขึ้นจากปัจจัยกระตุ้นทางวัฒนธรรม เช่น การเดินทางท่องเที่ยว เพื่อการศึกษาการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อชื่นชมศิลปวัฒนธรรมประเพณี เทศกาลการเข้าเยี่ยมชมอนุสรณ์สถาน การเดินทางเพื่อศึกษาขนบธรรมเนียม ความเชื่อที่สืบทอดกันมาของชุมชนท้องถิ่นตลอดจนความเชื่อทางศาสนา (Richards, 1995) นอกจากนี้ยังได้ให้คำจำกัดความของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือนักท่องเที่ยวที่เยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมครั้งใดครั้งหนึ่งหรือมากกว่า ระหว่างการท่องเที่ยวโดยสามารถแบ่งนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้เป็น 5 กลุ่มตามวัตถุประสงค์การท่องเที่ยว ปริญญ์ อภิวงค์วาร (2548) คือ

1) Purposeful Cultural Tourist หมายถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นประจำและพยายามแสวงหาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

2) Sightseeing Cultural Tourist หมายถึงนักท่องเที่ยวที่มีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นประจำแต่ไม่ได้พยายามแสวงหาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ลึกซึ้งกว่าเดิม

3) Serendipitous Cultural Tourist หมายถึงนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้ตั้งใจจะท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแต่ก็ได้ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง

4) Casual Cultural Tourist หมายถึงนักท่องเที่ยวที่มีการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นเป้าหมายลำดับท้ายๆ และได้ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้างเล็กน้อยและ

5) Incidental Cultural Tourist หมายถึงนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้ตั้งใจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแต่ก็ได้มีโอกาสเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้าง

นอกจากนี้ The European Center for Traditional and Religion Culture หรือ ECTARC (Richards,1995) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่เป็นสิ่งดึงดูดใจของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประกอบด้วย

- 1) โบราณคดีและพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ
- 2) สถาปัตยกรรม สิ่งปลูกสร้างรวมถึงซากผังเมืองในอดีต
- 3) ศิลปะหัตถกรรม ประติมากรรม ประเพณีและเทศกาลต่าง ๆ
- 4) ความน่าสนใจทางดนตรี
- 5) การแสดงละครภาพยนตร์ มหรสพต่าง ๆ
- 6) ภาษาและวรรณกรรม
- 7) ประเพณี ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับศาสนา
- 8) วัฒนธรรมเก่าแก่โบราณ วัฒนธรรมพื้นบ้านหรือวัฒนธรรมย่อย

กาญจนา แสงลิ้มสุวรรณและศรันยา แสงลิ้มสุวรรณ (2555) ได้กล่าวว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความพิเศษตรงที่นักท่องเที่ยวจะเน้นที่การศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม โดยแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะมีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรมองค์ความรู้และการให้คุณค่าของสังคมโดยสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพเศรษฐกิจ สังคมหรือขนบธรรมเนียมประเพณีรวมไปถึงสินค้าพื้นเมืองในพื้นที่ต่างๆ

Smith (2003) ได้จัดรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สถานที่และกิจกรรมการท่องเที่ยว ดังนี้

- 1) การท่องเที่ยวแหล่งมรดก (Heritage Tourist) สถานที่และกิจกรรม ได้แก่ ปราสาทพระราชวัง บ้านโบราณ แหล่งโบราณคดีอนุสาวรีย์

2) การท่องเที่ยวศิลปะ (Arts Tourist) สถานที่และกิจกรรมได้แก่โรงละคร การแสดง คอนเสิร์ตเทศกาลงานประเพณี

3) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourist) สถานที่และกิจกรรมได้แก่การถ่ายภาพ วาดภาพ เครื่องปั้น ทำอาหาร หัตถกรรม

4) การท่องเที่ยววัฒนธรรมเมือง (Urban Cultural Tourist) สถานที่และกิจกรรม ได้แก่ แหล่งประวัติศาสตร์ แหล่งอุตสาหกรรม

5) การท่องเที่ยววัฒนธรรมชนบท (Rural Cultural Tourist) สถานที่และกิจกรรม ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชน ฟาร์ม พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติ ภูมิทัศน์

6) การท่องเที่ยววัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Indigenous Cultural Tourist) สถานที่และกิจกรรม ได้แก่ ทะเลทราย เดินป่า ศูนย์วัฒนธรรมศิลปะและหัตถกรรมและ 7) การท่องเที่ยววัฒนธรรมทันสมัย (Popular Cultural Tourist) สถานที่และกิจกรรมได้แก่สวนสนุก ห้างสรรพสินค้า การแสดงคอนเสิร์ต งานแข่งขันกีฬา การแบ่งรูปแบบและลักษณะ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดังกล่าว ทำให้ทราบถึงลักษณะและความต้องการของนักท่องเที่ยวเพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ตอบสนองความต้องการอันจะนำไปสู่การสร้างรายได้ให้กับแหล่งท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจและการรักษาวัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาประวัติศาสตร์และเพื่อชื่นชมศิลปวัฒนธรรมประเพณีขนบธรรมเนียมที่เน้นการพัฒนาด้านภูมิปัญญาสร้างสรรค์ความเชื่อที่สืบทอดกันมาของชุมชนรวมถึงภาษา วรรณกรรม วัฒนธรรมพื้นบ้านที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี

3. แนวคิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

มนัส สุวรรณและคณะ (2541) ได้กล่าวว่า การจัดการการท่องเที่ยว หมายถึงการกระทำอย่างมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎีและแนวคิดที่เหมาะสม ยิ่งไปกว่านั้นยังต้องคำนึงสภาพที่แท้จริงรวมทั้งข้อจำกัดต่างๆของสังคมและสภาพแวดล้อม การกำหนดแนวทางมาตรการและแผนปฏิบัติการที่ต้องคำนึงถึงกรอบความคิดที่ได้กำหนดไว้ มิฉะนั้นแล้วการจัดการท่องเที่ยวจะดำเนินไปอย่างไรทิศทางและประสบความสำเร็จหรือไม่ นอกจากนี้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับองค์การบริหารส่วนตำบล ไว้ 6 รูปแบบ ดังนี้

- 1) องค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการเอง โดยมีที่ปรึกษาจากภายนอก
- 2) องค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการบริหารจัดการเองทั้งหมด
- 3) ดำเนินการโดยมีคณะกรรมการร่วมจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
- 4) ดำเนินการในรูปสหกรณ์
- 5) ให้องค์กรประชาชนภายในหมู่บ้านดำเนินการเอง

6) จ้างหรือสัมปทานกับบริษัทเอกชนจากภายนอก

ในการศึกษาแนวทางการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล ควรเน้นประเด็นสำคัญ 5 ประเด็น คือการโฆษณาประชาสัมพันธ์ การสำรวจและพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวและการรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว

นิคม จารุมณี (2544) กล่าวว่าการบริหารและจัดการการท่องเที่ยว หมายถึงการกระทำอย่างมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับหลักการทฤษฎีและแนวคิดที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงสภาพ ที่แท้จริง รวมทั้งข้อจำกัดต่าง ๆ ของสังคมและสภาพแวดล้อม การกำหนดแนวทางมาตรการและแผนปฏิบัติการที่ดีต้องคำนึงถึงเป้าหมาย องค์ประกอบ ความสัมพันธ์และการออกแบบระบบการท่องเที่ยว รวมถึงการทำการตลาดการท่องเที่ยว มิฉะนั้นแล้วการจัดการท่องเที่ยวจะดำเนินไปอย่างไร้ทิศทาง และประสบความล้มเหลว การพิจารณาการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ (System Approach) และบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายนั้นจำเป็นต้องพิจารณาระบบย่อย (Sub System) หรือ องค์ประกอบหลักของการจัดการท่องเที่ยว บทบาทหน้าที่ของแต่ละองค์ประกอบและความสัมพันธ์ (Relation ship) ระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้นรวมถึงการพิจารณาสภาพแวดล้อมของระบบการท่องเที่ยวด้วยซึ่งด้านการตลาดการท่องเที่ยว (Tourism Market or Tourist) หมายถึงความพยายามที่จะทำให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวและใช้สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวโดยการตลาดการท่องเที่ยวทำได้ 2 วิธี คือ

1) การให้ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว หมายถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ทางการท่องเที่ยว เช่นทรัพยากรท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยว เป็นต้น

2) การโฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว หมายถึงการสื่อสารข้อมูลข่าวสารท่องเที่ยวไปยังนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายผ่านสื่อต่าง ๆ เช่นโทรทัศน์ วิทยุ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ จดหมาย เป็นต้น เพื่อเชิญชวนกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวของตนในการศึกษาค้นคว้าจะพิจารณาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็น 3 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบ Lan Na Heritage ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับมรดกล้านนา เช่นสถาปัตยกรรม โบราณสถานศิลปวัฒนธรรม ศิลปะพื้นบ้านฯ

2. รูปแบบ Lan Na Wellness ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ภูมิปัญญา ด้านการดูแลสุขภาพสไตล์ล้านนา เช่นการทำสมาธิ สมุนไพร อาหารพื้นบ้านฯ

3. รูปแบบ Lan Na Organic Food ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับแหล่งผลิตและกระบวนการผลิตอาหารสุขภาพ Organic Food

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ควรมีการวางเป้าหมายที่ชัดเจน เป็นระบบที่สำคัญต้องคำนึงสภาพที่แท้จริง ข้อจำกัดต่าง ๆ ของสังคมและสภาพแวดล้อมโดยอาศัย หลักการบริหารและการจัดการ 5 ประการ คือ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ การสำรวจและพัฒนา ทรัพยากรท่องเที่ยวและการรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว

4. แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (2527 อ้างถึงในพัชรี พงษ์ศิริ,2541) ได้แสดงทัศนะว่าการมีส่วนร่วม นั้นจะต้องมีเงื่อนไขที่สำคัญอย่างน้อย 3 ประการ ดังนี้

1) ประชาชนต้องมีอิสรภาพ หมายถึงมีอิสระที่จะเข้าร่วมหรือไม่ก็ได้ การเข้าร่วม ต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ การถูกบังคับเข้าร่วมไม่ว่าจะในรูปแบบใดไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม

2) ประชาชนมีความเสมอภาค หมายถึงบุคคลที่เข้าร่วมในกิจกรรมใดจะต้องมีสิทธิ เท่าเทียมกับผู้เข้าร่วมคนอื่น ๆ

3) ประชาชนมีความสามารถ หมายถึงบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมายจะต้องมีความสามารถ พอที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ หมายความว่า ในบางกิจกรรมแม้จะกำหนดว่าผู้เข้าร่วมมีเสรีภาพ และเสมอภาคแต่กิจกรรมที่กำหนดไว้มีความซับซ้อน เกินความสามารถของกลุ่มเป้าหมาย การมีส่วนร่วมย่อมเกิดขึ้นไม่ได้

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ได้กล่าวไว้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น ในการพัฒนาการท่องเที่ยวนั้นต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวทุกขั้นตอนและให้ชุมชนท้องถิ่น ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว เพื่อก่อให้เกิดความรัก ความหวงแหน การสร้างจิตสำนึกในการดูแลปกป้องรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว และสภาพแวดล้อมให้คงอยู่อย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการท่องเที่ยวนั้นส่วนใหญ่ มักจะเป็นการร่วมกันใช้ประโยชน์หรือได้รับประโยชน์ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งเท่านั้น การมีส่วนร่วม จะก่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาได้จะต้องมีองค์ประกอบ 5 ประการ (สุรีพร พงษ์พานิช,2549) ดังนี้

1) ร่วมกันวางแผน เป็นการร่วมคิด ร่วมวางแผนจัดการเตรียมความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน ร่วมประชุมและลงความเห็นวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่ส่วนราชการนำเสนอ นั้นประชาชนเห็นด้วยหรือไม่ในขั้นตอนนี้หากประชาชนไม่เห็นด้วยและมีข้อเสนอแนะหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องควรหาทางแก้ไขอย่างไรบ้าง สำหรับท้องถิ่นที่ยังไม่มีแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน ประชาชนในท้องถิ่นนั้นต้องร่วมกันคิดว่าชุมชนของตนเองมีอะไรที่น่าสนใจ มีความแตกต่างจากชุมชน อื่นที่สามารถเป็นสิ่งดึงดูดใจสำหรับนักท่องเที่ยวได้และควรมีการแบ่งงานกันทำและจัดรูปแบบ การแบ่งปันผลประโยชน์อันจะเกิดขึ้นให้ลงตัว

2) ร่วมกันปฏิบัติตามแผน เมื่อมีการวางแผนแล้วสมาชิกในชุมชนต้องร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ที่ตกลงกันได้ เช่นการสร้างที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวให้ได้ 1 หลังภายใน 1 ปีหรือแผนการลดขยะทำความสะอาดชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะให้ได้ภายใน 1 ปี เป็นต้นซึ่งสมาชิกในชุมชนจะต้องร่วมกันลงมือให้ได้ตามแผนนั้น

3) ร่วมกันใช้ประโยชน์ สมาชิกทุกคนจะต้องมีสิทธิใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท่องเที่ยวในท้องถิ่นจะต้องมีการจัดการผลประโยชน์ทั้งที่เป็นตัวเงินและวัตถุให้ประชาชนในท้องถิ่นอย่างทั่วถึงและเหมาะสมโดยคำนึงถึงความยุติธรรมและความเท่าเทียมกันเป็นหลักทั้งนี้เมื่อทุกคนได้รับผลประโยชน์อย่างเหมาะสม ซึ่งหมายถึงการลงทุน ลงแรงมากก็จะได้รับผลประโยชน์มาก สิ่งนี้จะช่วยกระตุ้นให้กิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นดำเนินต่อไปได้

4) ร่วมติดตามและประเมินผล เมื่อมีการดำเนินการแล้วย่อมจะมีปัญหาความไม่เข้าใจต่างๆ เกิดขึ้นจึงต้องร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ถ่ายทอดประสบการณ์และร่วมกันประชุมหาวิธีการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น

5) ร่วมบำรุงรักษาเมื่อมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรแล้วทุกคนต้องร่วมกันบำรุงรักษา หากปล่อยปละละเลยให้ทรัพยากรที่มีอยู่เสื่อมโทรมนักท่องเที่ยวก็จะไม่มาเยี่ยมเยือนผลประโยชน์ที่เคยได้รับก็หมดลงไป

มนัส สุวรรณ (2544) ได้กล่าวว่า แนวคิดในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมมีพื้นฐานมาจากธรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ คือการให้เกียรติและการยอมรับซึ่งกันและกัน ประชาชนในพื้นที่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของรู้และเข้าใจสภาพและปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป็นอย่างดี ดังนั้นการให้คนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนา ย่อมเท่ากับเป็นการหลีกเลี่ยงข้อขัดแย้งทำให้กิจกรรมการพัฒนามีโอกาสประสบความสำเร็จสูง ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมีเงื่อนไขเกี่ยวข้องอยู่หลายประการ

พลอยศรี โปราณนันท (2544) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อผลประโยชน์ในพื้นที่ ซึ่งมีการดำเนินการจากระดับล่างขึ้นสู่ระดับบน (Bottom-Up) ซึ่งการดำเนินการเช่นนี้ทำให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนจนถึงกำหนดนโยบายเพื่อให้มีความเหมาะสมกับความต้องการของประชากรในพื้นที่

รุ่งเรือง ว่องปฏิบัติการ (2547) ได้กล่าวว่า ในการจัดการท่องเที่ยวนั้นหากชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วมแล้วอาจทำให้ชุมชนไม่ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวเท่าที่ควรและอาจทำให้ชุมชนได้รับความเสียหายจากการท่องเที่ยวได้อีกด้วย การที่หลายฝ่ายพยายามให้ชุมชนได้เข้าร่วมในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเนื่องจากคนในท้องถิ่นย่อมทราบภาวะการณ์ต่างๆลักษณะของทรัพยากรปัญหาที่สำคัญคือมีความรักและผูกพันกับสิ่งต่างๆในพื้นที่อยู่เป็นทุนเดิมจึงเป็นโอกาสอันดีที่ชุมชนจะได้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรของตนเองเมื่อชุมชนได้รับโอกาสอันดีที่ชุมชนจะได้มีส่วนร่วม

ในการจัดการทรัพยากรของตนเอง เมื่อชุมชนได้รับโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมความรู้สึกรัก ผูกพันและหวงแหนทรัพยากรในฐานะที่เป็นเจ้าของธุรกิจเพิ่มพูนขึ้นเกิดความตระหนักในการปกป้องและอนุรักษ์ นอกจากนี้ชุมชนยังมีความรู้สึกที่ดีกับการที่ได้รับเกียรติให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการงานต่างๆด้วย

รพีพงศ์ อินตะสีบ (2550) ได้กล่าวว่า แนวคิดการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนมีความสอดคล้องกับหัวใจของการพัฒนาคือการมีส่วนร่วมของชุมชน จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถแก้ไขปัญหาและพึ่งพาตนเองได้ ในประเทศที่พัฒนาแล้ว ต่างมีวิธีการ การมีส่วนร่วมของประชาชนแตกต่างกัน แต่มีหลักการเดียวกัน คือให้ประชาชนมีสิทธิจะเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นคัดค้านหรือเห็นด้วยสำหรับโครงการที่รัฐบาลจะเป็นผู้ดำเนินการเพื่อประเมินผลกระทบที่จะมีผลต่อชุมชนหรือประชาชนในฐานะเจ้าของพื้นที่

วันชัย วัฒนศัพท์ (2544 อ้างถึงใน ถวิลวดี บุรีกุล, 2550) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่บุคคล ได้มีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ แสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในประเด็นที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต ทำให้การตัดสินใจมีคุณภาพ มีความรอบคอบมากขึ้น สามารถช่วยลดความเสี่ยงจากการสูญเสีย ช่วยลดค่าใช้จ่าย ลดเวลาการสร้างฉันทมติ ทำให้การทำงานเป็นไปด้วยความคล่องตัว รวดเร็ว ช่วยหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าในกรณีร้ายแรง ช่วยสร้างความหน้าเชื่อถือ สร้างความชอบธรรม ทำให้คลายความหวงกังวล ค่านิยมของสังคมเป็นการพัฒนาทักษะศักยภาพและความคิดสร้างสรรค์สาธารณะชน

การท่องเที่ยวแบบชุมชนมีส่วนร่วมหรือชุมชนเป็นแกนนำในการจัดการ หมายถึงการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นผู้ดำเนินการนับตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการและการติดตามประเมินผลเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวยั่งยืน รักษาสภาพแวดล้อมตลอดจนเกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมในชุมชนนั้น ๆ

การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวปัจจุบันมี 5 ระดับ ดังนี้

- 1) การให้ข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผนจัดการท่องเที่ยว
- 2) การเสนอความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะในการวางแผนจัดการท่องเที่ยว
- 3) การดำเนินการจัดการท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน
- 4) การท่องเที่ยวที่ดำเนินการโดยชุมชนเอง
- 5) ร่วมบำรุงรักษาเมื่อมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรแล้วทุกคนต้องร่วมกันบำรุงรักษา

หากปล่อยปละละเลยให้ทรัพยากรที่มีอยู่เสื่อม

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอน ตั้งแต่ การวางแผน การคิด การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา ร่วมกันตามภูมิรู้ ภูมิปัญญาและตามวิถีของคนในชุมชนโดยมีบุคลากรภายนอก เป็นผู้สนับสนุน ที่สำคัญต้องให้เกียรติ ยอมรับซึ่งกันและกันเพื่อสร้างความเข้มแข็งอันจะนำไปสู่ความยั่งยืนตลอดไป

5. ภาคิ / ผู้เกี่ยวข้อง

5.1 ความสำคัญและความจำเป็นในการทำงานกับภาคิ/เครือช่าย

การทอ่งเทียวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน มีความเกี่ยวช้องกับภาคิเครือช่ายหรือกลุ่มคน องค์กรต่าง ๆ หลายกลุ่มที่จะมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนการทอ่งเทียว

พจนา สวนศรี (2546) กล่าวถึงบทบาทและความสำคัญของภาคิที่เกี่ยวช้องไว้ว่า ชุมชนจำเป็นตอ่งศึกษาและทำความเข้าใจระบบการทอ่งเทียวว่าเกี่ยวช้องกับใคร อะไรบ้างที่เกี่ยวช้องและเกี่ยวช้องอย่างไรเพื่อกำหนดความร่วมมือและสร้างการมีส่วนร่วมในช่วงเวลาที่เหมาะสมเพื่อใช้การทอ่งเทียวเป็นเครื่องมือของการพัฒนาชุมชน โดยให้กลุ่มคนที่เกี่ยวช้องทุกภาคิส่วนเข้ามามีบทบาทร่วมมือกันในการทำงาน เพื่อให้การทอ่งเทียวโดยชุมชน ได้รับการยอมรับโดยสร้างรูปแบบการทำงานที่ให้แต่ละกลุ่มในสังคมมีส่วนร่วมในลักษณะเป็นพันธมิตรกับชุมชน

จากความสำคัญและความจำเป็นในการทำงานกับภาคิ/ผู้เกี่ยวช้องดังกล่าว การทำงานโครงการวิจัยจึงตอ่งมีการวิเคราะห์ผู้เกี่ยวช้องเพราะมีความสำคัญดังต่อไปนี้

- 1) ทราบว่าผู้เกี่ยวช้องกับโครงการที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก กลุ่มเป้าหมายรองและกลุ่มพันธมิตรที่ตอ่งประสานมีใครบ้าง มีบทบาทอย่างไรต่อโครงการ
 - 2) ทรัพยากรบุคคลที่จะมาสนับสนุนโครงการมีใครบ้าง
 - 3) กลุ่มเป้าหมายที่จะทำงานด้วยคือใคร
 - 4) ผู้ที่จะดำเนินโครงการต่อเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนคือใคร
- ประโยชน์ของการวิเคราะห์ผู้เกี่ยวช้องมีดังนี้

- 4.1) ทราบว่าจะตอ่งทำงานร่วมกับใครบ้างในโครงการวิจัย
- 4.2) ทราบว่าจะใช้ประโยชน์อะไรจากผู้เกี่ยวช้องเหล่านั้น
- 4.3) จะสามารถแบ่งบทบาทหน้าที่การทำงานได้ชัดเจนและเหมาะสม

“การวิเคราะห์ผู้เกี่ยวช้อง” จะตอ่งดำเนินการตั้งแต่เริ่มต้นพัฒนาโครงการก่อนหรือเริ่มทำโครงการและระหว่างทำกิจกรรมตามโครงการเพื่อให้การทำงานของโครงการมีความชัดเจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัย เรียงตามลำดับความสำคัญมี ดังนี้

- 1) ทีมวิจัยหลัก คือผู้รับผิดชอบหลักที่เข้าร่วมทำงานตลอดโครงการและมีบทบาทสำคัญควรวิเคราะห์ให้ชัดเจนว่ามีใครบ้างที่เป็นตัวหลักและแต่ละคนนั้นมีศักยภาพอะไรบ้าง แตกต่างกันอย่างไรรเพื่อจะได้วางบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการทำงานได้อย่างเหมาะสม

- 2) ทีมวิจัยร่วม คือกลุ่มคนที่อยู่ในชุมชน เช่น กลุ่มผู้รู้ภูมิปัญญา กลุ่มเกษตรกร เป็นต้นซึ่งอาจเข้าร่วมกระบวนการในบางช่วงบางโอกาส ไม่จำเป็นจะตอ่งเข้าร่วมตลอดโครงการ ทีมวิจัยตอ่งวิเคราะห์ว่า แต่ละกลุ่มเกี่ยวข้องกับโครงการในเนื้อหาใดบ้าง เพื่จะได้วางบทบาทให้เหมาะสม

ว่าเมื่อไรที่ต้องการการมีส่วนร่วมของกลุ่มคนนั้น ๆ ผู้เกี่ยวข้องกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มผู้ที่ได้รับประโยชน์ที่มีส่วนได้ส่วนเสียและได้รับผลกระทบจากงานวิจัยโดยตรงหรือเป็นผู้ให้ข้อมูลและผู้ร่วมทำงานในบางครั้งกลุ่มนี้จะอยู่ใกล้ชิดกับทีมวิจัยหลักค่อนข้างมาก เพียงแต่อาจมาร่วมได้ในบางครั้งเท่านั้น

3) กลุ่มผู้สนับสนุนคือผู้ที่อาจจะไม่มีผลประโยชน์ต่อโครงการอาจเป็นคนในหรือคนนอกชุมชนหรือเป็นหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องที่พร้อมจะให้การสนับสนุนและให้การช่วยเหลือในด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ข้อมูลความรู้ หรืออาจเป็นที่ปรึกษาก็ได้ บทบาทที่มีต่องานวิจัยอาจจะน้อยแต่ยังคงมีความสำคัญซึ่งอาจเป็นคนกลุ่มเดียวกับกลุ่มทีมวิจัยร่วมก็ได้

4) กลุ่มผู้ที่จะสานต่อในบางเรื่องหรือหลังงานวิจัยคือกลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมกระบวนการวิจัยแต่คาดว่าจะได้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัยได้แก่องค์กรบริหารส่วนตำบล โรงเรียน และหน่วยงานราชการ ซึ่งอาจนำข้อมูลไปใช้ต่อไปโดยพัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่นและพัฒนาชุมชนซึ่งสามารถนำข้อมูลงานวิจัยไปพัฒนาต่อเป็นสินค้า OTOP เป็นต้น

สำหรับทีมวิจัยหลักและทีมวิจัยร่วม ต้องวิเคราะห์ให้เห็นถึงบทบาท ศักยภาพในตัวคนและสมาชิกในทีมเพื่อจะได้จัดบทบาท ออกแบบกระบวนการทำงานร่วมกันได้ถูกต้อง การวิเคราะห์ผู้เกี่ยวข้องที่ทำได้ชัดเจนจะส่งผลต่อกระบวนการมีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูลและส่งผลต่อการกำหนดบทบาทการมีส่วนร่วมต่าง ๆ ได้ชัดเจนมากขึ้น ในการดำเนินงานกระบวนการวิจัยนั้นสิ่งที่สำคัญที่สุดคือการมีส่วนร่วม ดังนั้นทีมวิจัยจะต้องค้นหาวิธีการที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องมากที่สุดเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเก็บรวบรวมข้อมูลมากที่สุด

ในการศึกษาข้อมูลนั้น มีข้อมูลที่เกี่ยวข้องและสำคัญต่อโครงการซึ่งทีมวิจัยต้องประเมิน 3 ข้อ คือ

- 1) จะใช้ข้อมูลความรู้อะไรบ้างในการแก้ไขปัญหา
 - 2) จะต้องรู้ว่าแหล่งข้อมูลอยู่ที่ไหนบ้างและจะมีวิธีการที่จะได้ข้อมูลนั้นมาอย่างไร
 - 3) จะใช้ข้อมูลที่ร่วมกันศึกษาไปผลักดันการแก้ปัญหาหรือนำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างไร
- พจนานุกรม สอนศรี (2546) จัดกลุ่มภาคีที่เกี่ยวข้องเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1) ระดับชุมชน ประกอบด้วย กลุ่มจัดการท่องเที่ยวในระดับชุมชน กลุ่มร้านค้า ร้านขายของที่ระลึก กลุ่มยานพาหนะในท้องถิ่น วัด โรงเรียน อนามัย สถานที่สำคัญในชุมชน องค์กรบริหารส่วนตำบล รีสอร์ท อุทยานแห่งชาติ องค์กรพัฒนาเอกชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำงานในพื้นที่ เช่น พัฒนาการ เกษตรตำบล

2) ระดับอำเภอ/จังหวัด ประกอบด้วยกลุ่มเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน สำนักงานจังหวัด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ระดับจังหวัดหรือภาค ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ท้องถิ่น และกลุ่มรถ/เรือให้เช่าและสื่อมวลชนท้องถิ่น

3) ระดับชาติประกอบด้วยเครือข่ายท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวสื่อมวลชน นักท่องเที่ยว สถาบันวิจัยและสถาบันการศึกษา สินธุ์ สโรบล จัดภาคีที่สนับสนุนการท่องเที่ยวเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

- 1) ภาคีภาครัฐที่สนับสนุนการท่องเที่ยว ประกอบด้วย
 - 1.1 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
 - 1.2 หน่วยงาน/ส่วนราชการระดับอำเภอ
 - 1.3 หน่วยงาน/ส่วนราชการระดับจังหวัด
 - 1.4 กระทรวงที่รับผิดชอบและสนับสนุนการท่องเที่ยว
 - 1.5 หน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบโดยตรง
 - 1.6 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
 - 1.7 กระทรวงท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการ
 - 1.8 กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 2) ภาคี ภาคเอกชนที่สนับสนุนการท่องเที่ยว ประกอบด้วย
 - 2.1 หอการค้าจังหวัด
 - 2.2 สมาคมผู้ประกอบการท่องเที่ยว
 - 2.3 สมาคมมัคคุเทศก์
 - 2.4 สมาคม / ผู้ประกอบการสินค้าที่ระลึก
 - 2.5 บริษัทนำเที่ยว

ระดับความร่วมมือของภาคี

ความร่วมมือของภาคี มีหลายระดับ ดังนี้ (พจนานุกรม, 2546)

1. ให้ข้อมูลข่าวสาร
2. แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์
3. ประสานทรัพยากร
4. เป็นพันธมิตรระหว่างองค์กร
5. เป็นหุ้นส่วนร่วมลงทุน
6. ร่วมมีส่วนได้ส่วนเสียในการทำงาน

สรุปได้ว่า ภาคี / เครือข่าย คือกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับทุกภาคส่วน ที่เข้ามาร่วมกันพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนซึ่งลักษณะบทบาทหน้าที่และช่วงเวลาในการเข้าร่วมพัฒนาอาจไม่เหมือนกัน ประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้รับผิดชอบหลักที่เข้าร่วมทำงานตลอดโครงการและมีบทบาทสำคัญ คือ คนที่อยู่ในชุมชน ได้แก่ กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้นำ กลุ่มภูมิปัญญา กลุ่มพิธีกรรม ความเชื่อ ซึ่งอาจเข้าร่วมกระบวนการในบางช่วงบางโอกาส 2) กลุ่มผู้สนับสนุนคือ ผู้ที่อาจจะไม่มีผลประโยชน์ ต่อโครงการ

อาจเป็นคนในหรือนอกชุมชนหรือเป็นหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องที่พร้อมจะให้การสนับสนุนและให้การช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ 3) กลุ่มผู้ที่จะสานต่อในบางเรื่องหรือผลงานวิจัย คือกลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมกระบวนการวิจัย แต่คาดว่าจะได้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัย เช่น โรงเรียน วัด หน่วยงานราชการ และผู้ประกอบการ เป็นต้น

6. บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในการส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างยั่งยืน

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 (แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 5 พ.ศ.2546) ได้บัญญัติให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

มาตรา 66 องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

มาตรา 67 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังต่อไปนี้

- 1) จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก
- 2) รักษาความสะอาดของถนนทางน้ำทางเดินและที่สาธารณะรวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
- 3) ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ
- 4) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- 5) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- 6) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
- 7) คุ้มครองดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 8) บำรุงรักษาศิลปจารัตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
- 9) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมายโดยจัดสรรงบประมาณหรือบุคลากรให้ตามความจำเป็นและสมควร

มาตรา 68 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายองค์การบริหารส่วนตำบลอาจจัดทำกิจการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังต่อไปนี้

- 1) ให้มีน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและการเกษตร
- 2) ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
- 3) ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ
- 4) ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจและสวนสาธารณะ
- 5) ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์
- 6) ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว

- 7) บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร
- 8) การคุ้มครองดูแลและรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
- 9) หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล
- 10) ให้มีตลาดท่าเทียบเรือและท่าข้าม
- 11) กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์
- 12) การท่องเที่ยว
- 13) การผังเมือง

มาตรา 69 อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลตามมาตรา 66 มาตรา 67 และมาตรา 68 นั้นไม่เป็นการตัดอำนาจหน้าที่ของกระทรวงทบวงกรมหรือองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐในอันที่จะดำเนินกิจการใด ๆ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในตำบลแต่ต้องแจ้งให้องค์การบริหารส่วนตำบล ทราบล่วงหน้าตามสมควรในกรณีนี้หากองค์การบริหารส่วนตำบล มีความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินกิจการดังกล่าวให้กระทรวงทบวงกรมหรือองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐ นำความเห็นขององค์การบริหารส่วนตำบล ไปประกอบการพิจารณาดำเนินกิจการ นั้นด้วย

มาตรา 69/1 การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน โดยใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล การจัดทำงบประมาณการจัดซื้อจัดจ้างการตรวจสอบการประเมินผลการปฏิบัติงานและการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับว่าด้วยการนั้นและหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอน การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้กำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ

มาตรา 16 ให้เทศบาลเมืองพัทยาและองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ดังนี้

- 1) การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
- 2) การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบกทางน้ำและทางระบายน้ำ
- 3) การจัดให้มีและควบคุมตลาดท่าเทียบเรือท่าข้ามและที่จอดรถ
- 4) การสาธารณสุขโรคและการก่อสร้างอื่นๆ
- 5) การสาธารณสุขการ
- 6) การส่งเสริมการฝึกและประกอบอาชีพ
- 7) การพาณิชย์และการส่งเสริมการลงทุน
- 8) การส่งเสริมการท่องเที่ยว
- 9) การจัดการศึกษา

- ผู้ด้อยโอกาส
- ของท้องถิ่น
- 10) การสังคมสงเคราะห์และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชราและ
 - 11) การบำรุงรักษาศิลปจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดี
 - 12) การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
 - 13) การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
 - 14) การส่งเสริมกีฬา
 - 15) การส่งเสริมประชาธิปไตยความเสมอภาคและสิทธิเสรีภาพของประชาชน
 - 16) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น
 - 17) การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง
 - 18) การกำจัดมูลฝอยสิ่งปฏิกูลและน้ำเสีย
 - 19) การสาธารณสุขการอนามัยครอบครัวและการรักษาพยาบาล
 - 20) การจัดให้มีและควบคุมสุสานและฌาปนสถาน
 - 21) การควบคุมการเลี้ยงสัตว์
 - 22) การจัดให้มีและควบคุมการฆ่าสัตว์
 - 23) การรักษาความปลอดภัยความเป็นระเบียบเรียบร้อยและการอนามัยโรงมหรสพและสาธารณสถานอื่น ๆ
 - 24) การจัดการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดินทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - 25) การผังเมือง
 - 26) การขนส่งและการวิศวกรรมจราจร
 - 27) การดูแลรักษาที่สาธารณะ
 - 28) การควบคุมอาคาร
 - 29) การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
 - 30) การรักษาความสงบเรียบร้อยการส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
 - 31) กิจการอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนดองค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีแนวทางในการบริหารและจัดการการท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบ ดังนี้

1. กำหนดบทบาท ภารกิจและแนวทางดำเนินงานร่วมกันของหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับพื้นที่ให้ชัดเจน โดยมีคณะกรรมการร่วมประสานการ ปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนงาน โครงการที่กำหนดไว้อย่างสอดคล้อง

2. กำหนดยุทธศาสตร์ในเชิงรุกเพื่อพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ในพื้นที่ที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น การรักษาสภาพแวดล้อมและการบริหารจัดการที่ดี เพื่อให้ทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นไปอย่างยั่งยืน

3. ให้ความสำคัญกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นควบคู่ไปกับการบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่แล้วให้คงสภาพสมบูรณ์ ทั้งแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ วัฒนธรรมประเพณีและศิลปะการแสดงพื้นบ้าน

4. พื้นที่เผยแพร่และจัดเทศกาลงานประเพณีต่าง ๆ ของท้องถิ่นเพื่อดึงดูด นักท่องเที่ยวตลอดจนเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป

5. กระจายอำนาจหน้าที่สนับสนุนงบประมาณให้คณะกรรมการส่งเสริมและ พัฒนาการท่องเที่ยวระดับจังหวัด ระดับพื้นที่สามารถดำเนินการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว ในท้องถิ่นแก้ไขปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวนั้นได้อย่างคล่องมากขึ้น รวมทั้งการจัดเก็บรายได้และ แบ่งสรรรายได้ให้แก่หน่วยงานเจ้าหน้าที่ของพื้นที่/ท้องถิ่น

6. มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว ตั้งแต่การวางแผนตัดสินใจว่า การท่องเที่ยวในพื้นที่ควรจะเป็นไปในลักษณะใด การควบคุมปริมาณ นักท่องเที่ยวให้สมดุลกับแหล่งท่องเที่ยวที่รองรับได้ รวมทั้งการจัดการผลประโยชน์ที่ประชาชน ในท้องถิ่นควรจะได้รับ

สรุปได้ว่า บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหาร ส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 5 พ.ศ.2546) ได้บัญญัติให้ องค์การบริหาร ส่วนตำบลมีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้ มาตรา 67 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายองค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้ 1) จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก 2) รักษาความสะอาดของถนนทางน้ำทางเดินและที่สาธารณะรวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล 3) ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ 4) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 5) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 6) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ 7) คุ้มครองดูแลและ บำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 8) บำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น มาตรา 68 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายองค์การบริหารส่วนตำบล อาจจัดทำกิจการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังต่อไปนี้ (ข้อ 12 การท่องเที่ยว) 9) ปฏิบัติหน้าที่ อื่นตามที่ทางราชการมอบหมายโดยจัดสรรงบประมาณหรือบุคลากรให้ตามความจำเป็นและสมควร

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชูลีรัตน์ จันทรเชื้อและคณะ (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยว โดยชุมชนเพื่อการเรียนรู้มรดกวัฒนธรรม พบว่า แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวแบบใหม่ ที่วางอยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วม ประกอบด้วยการประชุมหารือร่วมกันของสมาคมการท่องเที่ยวของจังหวัด สุโขทัยร่วมกับคณะนักวิจัยหลายครั้งและในที่สุดที่ประชุมได้มีความเห็นพ้องต้องกันว่าชุมชนควรมีส่วนร่วมในการนำองค์ความรู้ในด้านวัฒนธรรมเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น ตำนาน ประวัติความเป็นมา ประเพณี พิธีกรรม ศิลปะการแสดง ศิลปะหัตถกรรม ฯลฯ ซึ่งล้วนเป็นอัตลักษณ์วัฒนธรรมของชุมชน มาใช้เพื่อพัฒนาระบบและโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ที่พักแรม ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึกและขายสินค้าพื้นเมือง รวมทั้งการพัฒนาสื่อ สิ่งพิมพ์ของข้อมูลสินค้าพื้นเมืองและข้อมูลเทศกาลและงานประเพณี เพื่อสะท้อนให้เห็นตัวตนและอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นของคนในชุมชนโดยรอบ นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอแนะจากระดับพื้นที่ให้มีการพัฒนาระบบมัคคุเทศก์ชุมชน ระบบและมาตรการต่าง ๆ เพื่อความปลอดภัย สภาพการเข้าถึงชุมชน การสร้างจุดหมายตา มีป้ายบอกที่ตั้งความสำคัญของชุมชน แหล่งท่องเที่ยวและหมายเลขถนน เช่น ให้มีป้ายบอกระบบการจัดบริการรถยนต์โดยสารประเภทต่าง ๆ สำหรับนักท่องเที่ยว รวมทั้งมีป้ายบอกแหล่งการบริการ เช่น ปั้มน้ำมัน ห้องน้ำ ที่พักริมทาง และสถานที่จอดรถที่เป็นมาตรฐาน ตลอดจนมีการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะระหว่างท่าอากาศยานหรือสถานีขนส่งกับที่พักรวมทั้งการจัดบริการด้านข้อสนเทศและประชาสัมพันธ์ของข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยว อันได้แก่ กิจกรรมบันเทิงเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจตลอดปี ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุ โทรทัศน์ รูปภาพโปสเตอร์ แผ่นพับ เป็นต้น

นางดวงรัตน์ มีชัยและคณะ (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนนครชุม อำเภอมือง จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า 1) เกิดเครือข่ายความร่วมมือในการทำงานวิจัยประกอบด้วย นักวิจัยชุมชนจำนวน 33 คน ทีมที่ปรึกษาจำนวน 26 คนและภาคีที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนทั้งทางตรงและทางอ้อมจากเข้ามาร่วมกระบวนการพัฒนาที่เป็นเอกลักษณ์ การแสดงพื้นบ้าน โบราณสถาน โบราณวัตถุ สูดยอพระเครื่องตระกูลทุ่งเศรษฐี หนึ่งในเส้นทางท่องเที่ยว 2) ชุมชนนครชุมมีคุณค่าทางมรดกวัฒนธรรมประกอบไปด้วยวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาพื้นบ้าน อาหารพื้นถิ่นที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นทั้งอาหารคาวหวานและอาหารว่าง ที่สามารถนำมาเป็นทุนออกแบบพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้มรดกวัฒนธรรมของชุมชน จนได้เส้นทางเด่น 4 เส้นทางไปทดลองจัดกิจกรรม 3) การพัฒนาทักษะและความสามารถในการบริการสื่อความหมาย พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมได้รับความรู้ ประสบการณ์ มีความพร้อมและมั่นใจมากขึ้นที่จะทำหน้าที่มัคคุเทศก์ท้องถิ่นและนักสื่อความหมายที่ดีในโอกาสต่อไปและ 4) ผลการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

ต่อการจัดกิจกรรมตามเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้มรดกวัฒนธรรมชุมชนนครชุม ทั้ง 3 ครั้งพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนผลการประเมินด้านความรู้ ความเข้าใจ ในภาพรวมพบว่าได้เรียนรู้ และตระหนักในคุณค่าความสำคัญของประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่เรียบง่ายและความมีมนต์เสน่ห์ของอาหารและขนมพื้นถิ่นที่ให้ความใส่ใจและพิถีพิถันในทุกขั้นตอนการทำ ส่วนด้านพฤติกรรมมีคฤเทศก์ / ผู้สื่อความหมายพบว่า มีบุคลิกภาพและความสามารถในการสร้างการเรียนรู้มรดกวัฒนธรรมให้กับนักท่องเที่ยวในภาพรวมอยู่ในระดับดี

สุวิทย์ ทองสงค์และคณะ (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาอัจฉริยลักษณ์ชุมชนโบราณเมืองบางขลังเพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลัง อำเภอสุวรรณโคตร จังหวัดสุโขทัย พบว่า พื้นที่มีเรื่องราวของพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ มาช้านานรวมถึงจุดเริ่มต้นประวัติศาสตร์ชาติไทยที่สำคัญ ตั้งอยู่บนถนนสายประวัติศาสตร์ (ถนนพระร่วง) ที่มีเรื่องราวและตำนาน เรื่องเล่าของพระร่วงพร้อมกับต้นทางของการเกิดหนังสือท่องเที่ยวเล่มแรกของไทยคือหนังสือพระราชนิพนธ์เรื่อง “เที่ยวเมืองพระร่วง” ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ภูมิปัญญาในการใช้ยางเหนียว (อิเหน็ด) ของต้นผ้าด้าม สร้างศัตรารัฐในการกอบกู้ชาติไทยรวมทั้งการนำแลงจากบ่อศิลาแลงมาใช้ ในการสร้างเมืองแต่โบราณความธรรมดาของทุนที่มีในการสร้างความสุขสงบของการดำรงชีวิตของผู้คนที่ยาวนานกว่า 700 ปี จากอาหารสมุนไพรพื้นถิ่น ขนมลูกปรัง แป้งดินสอพองจากโขกแป้งบริเวณเขาเดื่อนับเป็นการสร้างผลผลิตอุตสาหกรรมครัวเรือนตั้งแต่อดีต จนทำให้ชาวเมืองบางขลังมีความสุขสงบอย่างพอเพียงด้วยคุณธรรมจริยธรรมบนพื้นที่สีเขียวที่มีการผลิตและดำรงชีพโดยการใช้ของภายในชุมชน ทำให้มีมิติการการแบ่งปัน พึ่งพาอาศัยกันมากกว่าการซื้อขาย นับเป็นพื้นที่ที่น่าศึกษาในการพึ่งกันเองในชุมชน มีวิถีชีวิตแบบเดิมที่ยังคงอยู่คู่เมืองบางขลังตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

สรุปได้ว่า สิ่งสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ภาครัฐและภาคประชาชน ทั้งในระดับอำเภอ จังหวัดและเครือข่าย โดยอาศัยแนวคิดการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แนวคิดมรดกวัฒนธรรม แนวคิดการมีส่วนร่วมและแนวคิดภาคีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยให้อำนาจของดีและมรดกวัฒนธรรมชุมชนไทยชนะศึก ร่วมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนนำแนวคิดมาใช้ในการค้นหา สร้างความร่วมมือกับภาคีที่เกี่ยวข้อง การนำแนวคิดมาสร้างเครื่องมือในการสืบค้นซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเส้นทางและกิจกรรมในชุมชนรวมถึงการพัฒนาคนในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนได้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การบูรณาการสายสัมพันธ์และมรดกวัฒนธรรมชุมชนไทยชนเผ่าสู่การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนเผ่า อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดสุโขทัย ครั้งนี้ใช้รูปแบบผสมผสานและกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและเพื่อให้การวิจัยสามารถได้มาซึ่งคำตอบเชิงประจักษ์ในแต่ละวัตถุประสงค์ที่ทีมวิจัยชุมชนไทยชนเผ่า ได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยเป็นกรอบกว้าง ๆ ตามแต่ละวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อสืบค้น “ของดีบ้านฉัน (ประเพณี จารีต วัฒนธรรม ความเชื่อ)” ที่สามารถสร้างความสัมพันธ์และมรดกวัฒนธรรมชุมชนไทยชนเผ่าสู่การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนเผ่า

ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาสายสัมพันธ์และมรดกวัฒนธรรมชุมชนไทยชนเผ่าสู่การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในครั้งนี้ ทีมวิจัยกำหนดขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. เวทีสร้างความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนและกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น รวมทั้งการแบ่งบทบาทหน้าที่รับผิดชอบในการทำงาน
2. ประชุมทีมวิจัยแบ่งประเด็นและหัวข้อที่จะเก็บข้อมูลรวมทั้งชี้แจงการใช้งบประมาณในการเก็บข้อมูล
3. อบรมคณะทำงานทีมวิจัยชุมชนในการเก็บข้อมูลและออกแบบเครื่องมือในการเก็บข้อมูลรูปแบบและวิธีการถาม
4. ลงพื้นที่เก็บข้อมูลทุกภูมิภาคและปฐมภูมิ
5. การประสานเชื่อมโยงกับหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้องในการหนุนเสริมการจัดการเรียนรู้ในการสืบค้นปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบโดยตรงต่อชุมชน
6. เวทีคืนข้อมูลชุมชนและร่วมวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาข้อสรุป
7. จัดประชุมทีมวิจัยชุมชนไทยชนเผ่า

8. สร้างเวทีความเข้าใจกับชุมชนและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมหาแนวทางการพัฒนา CBT ร่วมกับชุมชน

9. ทาบทามและเชิญชวนบุคคลเข้าร่วมทีมวิจัยในฐานะแกนนำแต่ละหมู่บ้าน

10. ประชุมทีมวิจัยร่วมกับผู้อาวุโส ปราชญ์ชุมชนและแกนนำชุมชนไทยชนะศึก

11. ทีมวิจัยชุมชนเข้าร่วมประชุมเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างพื้นที่

12. ประชุมทีมวิจัยแต่ละเดือนเพื่อหารือ สรุปรงาน ทบทวนและประเมินผลการทำงานวิจัยชุมชนและ 13. จัดทำสรุปรายงานความก้าวหน้า

พื้นที่ดำเนินการวิจัย

การวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ทีมวิจัยดำเนินการในพื้นที่ทั้งหมด 11 หมู่บ้าน ตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่พระภิกษุสงฆ์ ผู้นำท้องที่ ท้องถิ่น ข้าราชการครู ปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น เด็ก เยาวชน ประชาชน ไม่จำกัดเพศและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

วิธีการดำเนินการของแต่ละกิจกรรมมีรายละเอียด ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 เวทีสร้างความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นและสร้างเครื่องมือวิธีการเก็บข้อมูลมรดกวัฒนธรรมการแบ่งบทบาทหน้าที่รับผิดชอบในการทำงาน

1.1 วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

- 1) ปรับฐานคิดทีมวิจัยชุมชนเรื่องการใช้ CBR พัฒนา CBT
- 2) เพื่อพัฒนาความรู้ทักษะในการสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลชุมชน

1.2 สถานที่ดำเนินกิจกรรม

ณ อาคารศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ อาคารเวียงแก้ว มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

1.3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ทีมวิจัยชุมชนไทยชนะศึก 10 คน

1.4 วิธีดำเนินการกิจกรรม

- 1) ประสานทีมวิจัยเข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการ
- 2) หนังสือเชิญเข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการ
- 3) ประสานอาจารย์พี่เลี้ยงเกี่ยวกับกำหนดการประชุมเชิงปฏิบัติการและค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมประชุมฯ

- 4) ประสานเรื่องที่พัวพันในการอบรม
- 5) เดินทางเข้าร่วมอบรมปรับฐานคิด

1.5 ผลการดำเนินงานกิจกรรม

ทีมวิจัยชุมชนไทยชนะศึกมีความรู้และเข้าใจในเรื่องการใช้ CBR พัฒนา CBT มีความรู้ความเข้าใจในการสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล มีความเข้าใจในกระบวนการทำวิจัยชุมชนเพิ่มขึ้นและได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเบิกจ่ายงบประมาณเพิ่มขึ้นหลังจากกลับมาจากการอบรมแล้วได้มาถ่ายทอดความรู้ ให้ทีมวิจัยที่ไม่ได้เข้าร่วมการอบรมได้รับทราบและได้นำความรู้ที่ได้รับมาเป็นแนวทางการดำเนินงานให้ถูกต้องเหมาะสมต่อไป

กิจกรรมที่ 2 จัดอบรมคณะทำงานกับการเก็บข้อมูลและออกแบบเครื่องมือในการเก็บข้อมูลรูปแบบและวิธีการถาม

2.1 วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

เพื่อพัฒนาความรู้ทักษะในการสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลชุมชน

2.2 สถานที่ดำเนินกิจกรรม

ณ อาคารศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ อาคารเวียงแก้ว มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

2.3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ทีมวิจัยชุมชนไทยชนะศึก 10 คน

2.4 วิธีดำเนินการกิจกรรม

- 1) ประสานทีมวิจัยเข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการ
- 2) หนังสือเชิญเข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการ
- 3) ประสานพี่เลี้ยงเกี่ยวกับกำหนดการประชุมเชิงปฏิบัติการและค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วม

ประชุมฯ

- 4) ประสานเรื่องที่พัวพันในการอบรมและ 5) เดินทางเข้าร่วมอบรมปรับฐานคิด

2.5 ผลการดำเนินงานกิจกรรม

ทีมวิจัยชุมชนไทยชนะศึก มีความรู้และเข้าใจในการสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล และมีความเข้าใจในกระบวนการทำวิจัยชุมชนเพิ่มขึ้น

กิจกรรมที่ 3 ประชุมทีมวิจัยแบ่งประเด็นและหัวข้อที่จะเก็บข้อมูลรวมทั้งชี้แจงการใช้งบประมาณในการเก็บข้อมูล

3.1 วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

- 1) เพื่อสร้างความเข้าใจในการเก็บข้อมูล
- 2) เพื่อแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการเก็บข้อมูล
- 3) เพื่อชี้แจงการใช้จ่ายงบประมาณในการเก็บข้อมูล

3.2 สถานที่ดำเนินกิจกรรม

ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

3.3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ทีมวิจัยชุมชนไทยชนะศึก 15 คน

3.4 วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) ประสานทีมงานวิจัยเพื่อเชิญเข้าร่วมประชุม
- 2) หัวหน้าทีมงานวิจัย ได้ชี้แจงแนวทางการเก็บข้อมูล
- 3) แบ่งมอบงานในการเก็บข้อมูล

3.5 ผลการดำเนินกิจกรรม

ทีมวิจัยแบ่งทีมผู้รับผิดชอบลงพื้นที่เก็บข้อมูล 11 หมู่บ้านใน 8 ด้านดังนี้

- 1) ด้านสภาพทั่วไป ด้านที่อยู่อาศัยและด้านพุทธศิลป์รวมถึงแหล่งอาหารในชุมชน
ผู้รับผิดชอบนายอภิรักษ์ ศรีเพชรและนางสาวสาคร ดวงจันทร์
- 2) ด้านอาหาร ผู้รับผิดชอบ นางสาวต่อม คำแก้ว และนางนพวรรณ วงศ์จักร์
- 3) การแต่งกาย ผู้รับผิดชอบ นางล้วน บุญลือ และนางนพวรรณ วงศ์จักร์
- 4) ด้านประเพณีและวัฒนธรรม ผู้รับผิดชอบนายภานุวัชร ต้นสอนและนายทองปาน
ผื่นวงศ์
- 5) ด้านภาษาวรรณกรรมพื้นบ้านและประวัติศาสตร์บอกเล่า ผู้รับผิดชอบนายสุธรรม
ทิพพหา และนางสาววารินทิพย์ ทิพพหา
- 6) ด้านอาชีพ ผู้รับผิดชอบ นายภานุพงศ์ คำเครือ และนางสาววาสนา สายนวน
- 7) ด้านพิธีกรรมความเชื่อรวมถึงภูมิปัญญาชาวบ้าน ผู้รับผิดชอบนางนุจรีย์ สิทธิวงศ์
และนางสาวอัจฉริยา ตรีพุฒิ
- 8) ด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ผู้รับผิดชอบนายเพชร ลาวจันทร์และนางศรีบุญญา
บางคลองน้ำชัย

กิจกรรมที่ 4 ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลหัตถภูมิและปฐภูมิในประเด็นเด่น ๆ ดังนี้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องราวประวัติความเป็นมา ภาษาวรรณกรรม วัฒนธรรม/ประเพณี ที่อยู่อาศัย อาหาร การแต่งกาย พิธีกรรม/ความเชื่อ พุทธศิลป์ อาชีพ ที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิต สภาพปัญหาและสถานการณ์รวมถึงความสามารถในการจัดการตนเองกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากบริบทของกระแสสังคมในปัจจุบัน

4.1 วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

เพื่อสืบค้นข้อมูลหัตถภูมิและปฐภูมิที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ตามประเด็น ที่กำหนด หรือตามที่ได้แบ่งหัวข้อ/ความรับผิดชอบ

4.2 สถานที่ดำเนินการกิจกรรม

พื้นที่ทั้ง 11 หมู่บ้านในเขตตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัยในการลงเก็บข้อมูลในครั้งนี้ทีมวิจัยได้มีการแบ่งเขตพื้นที่หมู่บ้านที่อยู่ใกล้เคียงกันและเพื่อเป็นการกระชับเวลาของประชาชนรวมถึงเพื่อให้ประชาชนที่มาร่วมได้พบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนปรึกษาหารือไปคราวเดียวกันจึงได้กำหนดสถานที่ในการพบปะพูดคุย ดังนี้ ครั้งที่ 1 ณ วัดท่าตันธงชัย ซึ่งเป็นจุดศูนย์รวมของประชาชน หมู่ที่ 1,2,8,11 ครั้งที่ 2 ณ วัดฝั่งหมิ่น หมู่ที่ 4 ครั้งที่ 3 ณ บ้านพ่อพู ทองวิค หมู่ที่ 3,9 ครั้งที่ 4 ณ วัดแม่ทุเลา หมู่ที่ 2 บางส่วนและหมู่ที่ 10 ครั้งที่ 5 ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 5 ครั้งที่ 6 ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 7

4.3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ทีมงานวิจัยชุมชน 16 คน, เจ้าอาวาสวัด และรักษาการเจ้าอาวาสวัด รวม 3 รูป, มัคคทายก รวม 8 คน, ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิก อบต. รวม 30 คน, กลุ่มผู้สูงอายุ รวม 60 คน, กลุ่มพ่อบ้านแม่บ้าน รวม 50 คน, ปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวม 30 คน, กลุ่มเด็กและเยาวชน รวม 20 คน, กลุ่มข้าราชการที่เกษียณอายุ รวม 3 คน และกลุ่มคนกล้าคืนถิ่น 3 คนจาก 11 หมู่บ้าน มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมจำนวนประมาณ 223 คน

4.4 วิธีดำเนินการกิจกรรม

- 1) ประสานผู้นำหมู่บ้านทั้ง 11 หมู่บ้าน เพื่อจะได้ให้การสนับสนุนการเก็บข้อมูล
- 2) ประสานทีมงานวิจัยที่รับผิดชอบในแต่ละด้านเพื่อจะได้ไปเก็บข้อมูลพร้อม ๆ กัน
- 3) ประสานกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในแต่ละหมู่บ้าน
- 4) ศึกษาจากคู่มือ หนังสือ ตำราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 5) ศึกษาจากงานวิจัยต่าง ๆ ที่ได้รับงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย
- 6) ข้อมูลแต่ละด้านที่เก็บได้จากการถ่ายภาพที่เกี่ยวข้อง

4.5 ผลการดำเนินการกิจกรรม

ผลการดำเนินการกิจกรรม 6 ครั้งทำให้ได้ข้อมูล ดังนี้ ได้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชื่อหมู่บ้านทั้ง 11 หมู่บ้าน ชื่อวัดทั้ง 9 วัด/สำนักปฏิบัติธรรม ได้ข้อมูลด้านการอพยพย้ายถิ่นฐานจากเดิมได้ข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตการกินการอยู่ ที่ไม่ได้มีการซื้อขาย แต่เป็นการแลกเปลี่ยนการให้ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน การแบ่งปัน ที่ทำให้คนในชุมชนรักกัน สามัคคีกัน มาโดยตลอดทุกวันนี้ รวมถึงเรื่องวัฒนธรรมประเพณีที่ได้สืบทอดต่อกันมาตลอดระยะเวลา โดยคนในชุมชนจะมีความเชื่อเรื่องผี เรื่องเวทมนต์คาถา เรื่องวันดี วันเสีย ข้างขึ้น ข้างแรม เรื่องทิศ เรื่องความฝัน และมีความศรัทธาผู้ที่ผู้นำหมู่บ้าน ผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านการแพทย์แผนไทย, หมอตำแย, หมอกระดูก, หมอเป่า, หมออุ, ที่สำคัญผลที่ได้จากการดำเนินการกิจกรรมในครั้งนี้คือได้รู้จักคนในแต่

หมู่บ้านเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะผู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถือว่าเป็นบุคคลสำคัญที่จะทำให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนได้อย่างเหมาะสม

กิจกรรมที่ 5 จัดประชุมคืบข้อมูลการอบรม CBT และ CBR และทบทวนเครื่องมือในการเก็บข้อมูล มรดกวัฒนธรรม

5.1 วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

- 1) เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ CBT, CBR และในการเก็บข้อมูลในพื้นที่ให้ ถูกต้อง ครบถ้วนและตรงประเด็น
- 2) เพื่อร่วมกันวางแผนในการออกแบบสอบถามสำหรับการเก็บข้อมูล
- 3) เพื่อให้ทีมวิจัยสามารถเก็บข้อมูลได้อย่างครบถ้วน ชัดเจนและสามารถเก็บ รายละเอียดที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสม

5.2 สถานที่ดำเนินกิจกรรม

ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก อำเภอกู่เสียม จังหวัดสุโขทัย

5.3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ทีมวิจัยชุมชนไทยชนะศึก 15 คน

5.4 วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) ประสานงานทีมวิจัยเข้าร่วมการอบรมการเก็บข้อมูลและการออกแบบเครื่องมือ
- 2) สำเนาเอกสารตัวอย่างเครื่องมือที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแบบอย่าง
- 3) ยกตัวอย่างกระบวนการเข้าพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล

5.5 ผลการดำเนินกิจกรรม

หลังจากได้ทำความเข้าใจในการเตรียมตัวเก็บข้อมูลในหมู่บ้านนั้น เราควรวางแผนทั้ง ในเรื่องเส้นทางและที่สำคัญเราควรกำหนดหัวข้อที่อยากจะสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลที่ต้องการ รวมถึง ควรมีแบบสอบถามเพื่อให้การเก็บข้อมูลครบถ้วนและสมบูรณ์

กิจกรรมที่ 6 เเวทีคินข้อมูลชุมชนและร่วมวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาข้อสรุป

6.1 วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

เพื่อคืบข้อมูลให้ชุมชนแต่ละหมู่บ้านได้ช่วยตรวจสอบความสมบูรณ์ ถูกต้อง สอดคล้องกับความเป็นจริงและเพื่อให้ภาคี เครือข่ายได้ช่วยเติมเต็มในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์หรือข้อมูลที่สำคัญ ๆ ยังได้ไม่ครบถ้วน

6.2 สถานที่ดำเนินการ

ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก อำเภอกู่เสียม จังหวัด สุโขทัย

6.3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ทีมวิจัยชุมชน 18 คน ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น 31 คน พระภิกษุสงฆ์ 9 รูป ผู้อำนวยการโรงเรียนในเขตตำบลไทยชนะศึก 5 คน ครูผู้ดูแลเด็ก 3 คน ปราชญ์ชาวบ้าน 10 คน ภูมิปัญญาท้องถิ่น 14 คน กลุ่มผู้สูงอายุ 12 คน กลุ่มข้าราชการเกษียณอายุ 5 คน และทีมพี่เลี้ยง รวมทั้งสิ้นประมาณ 107 คน

6.4 วิธีดำเนินการกิจกรรม

- 1) ประสานกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมการประชุมเพื่อคืนข้อมูลให้กับชุมชนได้ตรวจทานความถูกต้อง
- 2) ประสานทีมนักวิจัยได้เตรียมความพร้อมในการเข้าร่วมนำเสนอข้อมูลต่อชุมชน
- 3) สำนวนเอกสารข้อมูลที่ทีมวิจัยได้เก็บรวบรวมและสรุปให้แก่ชุมชนได้ร่วมพิจารณา
- 4) เปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชนและผู้เข้าร่วมประชุมได้แสดงความคิดเห็นในการดำเนินงาน การเก็บข้อมูลมรดกวัฒนธรรมชุมชนและเพิ่มเติมข้อมูลให้มีความสมบูรณ์ ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนไทยชนะศึกต่อไป

6.5 ผลการดำเนินการกิจกรรม

จากการจัดเวทีคืนข้อมูลมรดกวัฒนธรรม ให้แก่หมู่บ้าน/ชุมชนพบว่าผู้เข้าร่วมเวทีคืนข้อมูล ได้รับทราบข้อมูลและลงความเห็นว่าคุณสมบัติที่รวบรวมมานั้นมีความถูกต้องกับข้อเท็จจริงแต่ได้ให้ข้อเสนอแนะและข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่เก็บข้อมูลยังไม่ได้กล่าวถึง คือข้อมูลในด้านภาษาพื้นถิ่น (ภาษาเหนือ) อาชีพที่เพิ่มขึ้นในปัจจุบัน ถือได้ว่าเป็นข้อมูลที่สำคัญต่อตำบลไทยชนะศึก จากการที่ได้คืนข้อมูลมรดกวัฒนธรรมในครั้งนี้ทำให้ผู้เข้าร่วมทุกท่านรู้สึกยินดีที่ได้ร่วมกันรวบรวมข้อมูลชุมชนทุก ๆ ด้านไว้ในเอกสารงานวิจัยชุมชนเล่มนี้ ถือว่าเป็นข้อมูลที่สำคัญสำหรับพี่น้องประชาชนตำบลไทยชนะศึกเป็นอย่างยิ่ง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สร้างภาคีเครือข่ายเพื่อเข้าร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน

กิจกรรมที่ 7 ประชุมทีมวิจัยชุมชนไทยชนะศึก

7.1 วัตถุประสงค์ของการดำเนินการกิจกรรม

- 1) เพื่อประชุมชี้แจงปรับฐานคิดในการดำเนินงานวิจัยชุมชน
- 2) เพื่อชี้แจงบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานวิจัยชุมชน
- 3) เพื่อสร้างกระบวนการทำงานวิจัยชุมชน

7.2 สถานที่ดำเนินการกิจกรรม

ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

7.3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ทีมวิจัยชุมชนไทยชนะศึก จำนวน 18 คน และพี่เลี้ยง 2 คน

7.4 วิธีดำเนินกิจกรรม

ประชุมชี้แจงเกี่ยวกับความเป็นมาในการทำโครงการวิจัยชุมชนวัตถุประสงคในการดำเนินงาน พื้นที่ที่จะได้เก็บข้อมูลหัวข้อในการเก็บข้อมูลกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแต่ละหมู่บ้านวิธีการในการเก็บข้อมูลและประโยชน์ที่ได้รับต่อทีมงานและต่อเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นหลังจากได้ดำเนินงานโครงการดังกล่าวเสร็จสิ้น

7.5 ผลการดำเนินกิจกรรม

ทีมวิจัยทุกท่านรู้สึกยินดีและดีใจที่ได้มีโอกาสเป็นส่วนหนึ่งของคณะทำงานในการศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนไทยชนะศึกในครั้งนี้และพร้อมที่จะร่วมมือในการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายและตามแผนการดำเนินงาน ได้มีสมาชิกเข้าร่วมทีมทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนจำนวนทั้งสิ้น 18 คน ประกอบด้วย

1) นายเอี่ยม	ปัญญา	ประธาน
2) นายสุธรรม	ทิพพหา	รองประธาน
3) นายทองปาน	ผั่นวงศ์	กรรมการ
4) นายภานุวัชร	ตันสอน	กรรมการ
5) นายกานต์	ศรีโสภณ	กรรมการ
6) นายเพชร	ลาวจันทร์	กรรมการ
7) นางนุชจริย์	สิทธิวงศ์	กรรมการ
8) นางศรีบุญญา	บางคลองน้ำชัย	กรรมการ
9) นางสาวอัจฉริยา	ตรีพัฒ	กรรมการ
10) นายวรวุฒิ	อินคำมา	กรรมการ
11) นางสาวต่อม	คำแก้ว	กรรมการ
12) นางล้วน	บุญลือ	กรรมการ
13) นายอภิรักษ์	ศรเพชร	กรรมการ
14) นายภานุพงศ์	คำเครือ	กรรมการ
15) นางสาววาสนา	สายนวน	กรรมการ
16) นางสาวสาคร	ดวงจันทร์	กรรมการ
17) นางนพวรรณ	วงศ์จักร์	เลขานุการ
18) นางสาววารินทิพย์	ทิพพหา	ผู้ช่วยเลขานุการ

กิจกรรมที่ 8 เวทีสร้างความเข้าใจกับชุมชนและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมหาแนวทางการพัฒนา CBT ร่วมกับชุมชน

8.1 วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

- 1) เพื่อต้องการประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มภาคีเครือข่ายได้เล็งเห็นความสำคัญต่อการดำเนินงานวิจัยชุมชน
- 2) เพื่อต้องการให้กลุ่มภาคี เครือข่ายผู้นำในชุมชนได้ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลในชุมชน

8.2 สถานที่ดำเนินกิจกรรม

ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

8.3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ทีมวิจัยชุมชน 14 คน กลุ่มภาคีเครือข่าย 24 คน กลุ่มผู้นำท้องที่ 11 คน กลุ่มผู้นำท้องถิ่น 19 คน กลุ่มคณะที่ปรึกษา 13 คน พี่เลี้ยง รวมทั้งสิ้น 84 คน

8.4 วิธีการดำเนินงาน

- 1) ประสานกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องในการเข้าร่วมประชุมเพื่อเปิดตัวโครงการวิจัยชุมชน
- 2) ประสานพี่เลี้ยง ได้เข้าร่วมประชุมเปิดตัวโครงการและได้เติมเต็มในการดำเนินงานโครงการดังกล่าว
- 3) จัดเวทีเปิดตัวโครงการฯ และเปิดโอกาสให้ผู้ที่ได้เข้าร่วมได้เสนอแนะและแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานวิจัยชุมชน

8.5 ผลการดำเนินกิจกรรม

กลุ่มเป้าหมายที่ได้เข้าร่วมเวทีเปิดตัวโครงการฯ ได้เห็นความสำคัญซึ่งถือว่าเป็นโอกาสที่ดีสำหรับตำบลไทยชนะศึก ที่ได้รับการสนับสนุนทั้งงบประมาณและบุคลากรจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.) และจากมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ที่ให้การสนับสนุนความช่วยเหลือในการดำเนินงานในครั้งนี้อย่างยิ่งและในอนาคตตำบลไทยชนะศึกจะเป็นพื้นที่ที่พร้อมให้นักท่องเที่ยวได้มาเที่ยวชมมรดกวัฒนธรรมชุมชนไทยชนะศึกต่อไปแต่ในการเข้าร่วมประชุมครั้งนี้ก็มีทีมวิจัยบางท่านไม่สามารถเข้าร่วมการประชุมได้เนื่องจากมีภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบในโรงเรียนประกอบเป็นช่วงเวลาที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ทำการเรียนการสอน

กิจกรรมที่ 9 ทาบทามและเชิญชวนบุคคลเข้าร่วมทีมวิจัยในฐานะแกนนำแต่ละหมู่บ้าน

9.1 วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

- 1) เพื่อประชาสัมพันธ์เชิญชวนผู้นำ กลุ่มผู้สูงอายุปราชญ์ชาวบ้านรวมถึงภูมิปัญญาทั้ง 11 หมู่บ้านได้ให้ความร่วมมือเป็นคณะทำงานสนับสนุนงานวิจัยชุมชน
- 2) เพื่อประชาสัมพันธ์เชิญชวนโรงเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตตำบลไทยชนะศึก ให้ความร่วมมือส่งเสริมสนับสนุนการทำงานวิจัยชุมชน

9.2 สถานที่ดำเนินกิจกรรม

หมู่บ้านทั้ง 11 หมู่ โรงเรียนในเขตตำบลไทยชนะศึก 5 โรง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3 ศูนย์ ตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

9.3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ทีมวิจัยชุมชน 18 คน คณะครูโรงเรียน คณะครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 22 คน ผู้นำชุมชน 40 คน ผู้สูงอายุ 10 คน ปราชญ์ชาวบ้าน 10 คน รวมทั้งสิ้น 100 คน

9.4 วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) หนังสือเชิญชวนผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น คณะครูโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้เข้าร่วมสนับสนุนการทำงานวิจัยชุมชนพร้อมทั้งได้ชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยและผลที่จะได้รับจากการทำวิจัย
- 2) ลงพื้นที่เพื่อประสานขอความร่วมมือจากปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มผู้สูงอายุ รวมถึงผู้นำกลุ่มอาสาต่าง ๆ ในหมู่บ้านได้ให้การสนับสนุน ในการทำวิจัยพร้อมทั้งได้ชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยและผลที่จะได้รับจากการทำวิจัย

9.5 ผลการดำเนินกิจกรรม

จากการได้ประสานงานกลุ่มภาคี เครือข่าย ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้พบว่าทุกคนทุกฝ่ายมีความยินดีที่จะให้ความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินงานวิจัย ซึ่งในการลงพื้นที่แต่ละหมู่บ้านเพื่อเก็บข้อมูล ก็ได้บทเรียน คือก่อนลงพื้นที่ควรกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนและจะต้องมีการโทรศัพท์ประสานติดต่อล่วงหน้าให้ชัดเจนอีกครั้ง เพื่อให้แต่ละหมู่บ้านได้เตรียมความพร้อมในการประสานประชาชนในหมู่บ้านเพื่อจะได้พบปะพูดคุยและเก็บข้อมูลได้อย่างเหมาะสม ถูกต้อง ครบถ้วน

กิจกรรมที่ 10 ประชุมทีมวิจัยร่วมกับผู้อาวุโส ปราชญ์ชุมชนและแกนนำชุมชน

10.1 วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

- 1) เพื่อต้องการประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มภาคีเครือข่ายได้เล็งเห็นความสำคัญต่อการดำเนินงานวิจัยชุมชน
- 2) เพื่อกำหนดประเด็นขอบเขตเนื้อหาที่เป็นบริบทพื้นที่ ที่จะศึกษาในชุมชน

10.2 สถานที่ดำเนินกิจกรรม

ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

10.3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ทีมวิจัยชุมชน 15 คน กลุ่มผู้อาวุโส 5 คน ประชาชนชุมชน 5 คน กลุ่มอาจารย์ที่ปรึกษาและพี่เลี้ยง 2 คน รวมทั้งสิ้น 27 คน

10.4 วิธีการดำเนินงาน

- 1) ประสานกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องในการเข้าร่วมประชุมเพื่อกำหนดประเด็นขอบเขตเนื้อหา บริบทพื้นที่
- 2) ประสานอาจารย์ที่ปรึกษาและพี่เลี้ยง เข้าร่วมประชุม

10.5 ผลการดำเนินกิจกรรม

ภาคี ผู้เข้าร่วมรับทราบเข้าใจแนวทางและวิธีการดำเนินงานโครงการ พร้อมให้การสนับสนุนซึ่งในโอกาสนี้สมาชิกผู้เข้าร่วมประชุมได้นำข้อมูลที่มีอยู่ได้ร่วมแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องราวประวัติความเป็นมาข้อมูลภูมิปัญญาการถนอมอาหาร ความเชื่อพิธีกรรม วัฒนธรรม/ประเพณีท้องถิ่นที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณเช่น ด้านปราชญ์ชาวบ้าน หมอเป่า หมอตำแย หมอผี หมอดู ด้านประเพณีท้องถิ่น ประเพณีรับท้องข้าว ประเพณี เลี้ยงผีฝ่าย ประเพณีทำขวัญควาย ฯลฯ ปัญหาและข้อบกพร่องในการประชุมที่ทีมวิจัยร่วมกับผู้อาวุโส ประชาชนชุมชนและแกนนำชุมชน ครึ่งนี้ กลุ่มเป้าหมายที่ได้เชิญเข้าร่วม ไม่สามารถเข้าร่วมได้ครบทุกคน เพราะว่ามีภารกิจ จึงทำให้การดำเนินงานครั้งนี้ต้องมีการเตรียมความพร้อมและวางแผน ในการประสานผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ที่จะช่วยขับเคลื่อนการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องและเหมาะสม

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ศึกษาประวัติความเป็นมาและจารีตประเพณีแต่ละช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคที่มีการเปลี่ยนผ่านมรดกวัฒนธรรมที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนไทยชนะศึก

กิจกรรมที่ 11 ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลหัตถภูมิและปฐมภูมิในประเด็นเด่น ๆ ดังนี้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องราวประวัติความเป็นมา ภาษาวรรณกรรม วัฒนธรรม/ประเพณี ที่อยู่อาศัย อาหาร การแต่งกาย พิธีกรรม/ความเชื่อ พุทธศิลป์ อาชีพ ที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิต สภาพปัญหาและสถานการณ์รวมถึงความสามารถในการจัดการตนเองกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากบริบทของกระแสสังคมในปัจจุบัน

11.1 วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

เพื่อสืบค้นข้อมูลหัตถภูมิและปฐมภูมิที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ตามประเด็นที่กำหนดหรือตามที่ได้แบ่งหัวข้อ/ความรับผิดชอบ

11.2 สถานที่ดำเนินกิจกรรม

พื้นที่ทั้ง 11 หมู่บ้านในเขตตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัยในการลงเก็บข้อมูลในครั้งนี้ทีมวิจัยได้มีการแบ่งเขตพื้นที่หมู่บ้านที่อยู่ใกล้เคียงกันและเพื่อเป็นการกระชับเวลาของประชาชน รวมถึงเพื่อให้ประชาชนที่มาร่วมได้พบปะพูดคุยแลกเปลี่ยน ปรัชญาหรือจึงได้กำหนดสถานที่ในการพบปะพูดคุย ดังนี้ ครั้งที่ 1 ณ วัดท่าตันธงชัย ซึ่งเป็นจุดศูนย์รวมของประชาชน หมู่ที่ 1,2,8,11 ครั้งที่ 2 ณ วัดฝั่งหมิ่น หมู่ที่ 4 ครั้งที่ 3 ณ บ้านพ่อพู ทองวิค หมู่ที่ 3,9 ครั้งที่ 4 ณ วัดแม่ทุเลา หมู่ที่ 2 บางส่วนและหมู่ที่ 10 ครั้งที่ 5 ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 5 ครั้งที่ 6 ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 7

11.3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ทีมงานวิจัยชุมชน 16 คน, เจ้าอาวาสวัด และรักษาการเจ้าอาวาสวัด รวม 3 รูป มัคทายก รวม 8 คน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิก อบต. รวม 30 คน กลุ่มผู้สูงอายุ รวม 60 คน กลุ่มพ่อบ้านแม่บ้าน รวม 50 คน ประชาชนชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวม 30 คน กลุ่มเด็ก และเยาวชน รวม 20 คน กลุ่มข้าราชการที่เกษียณอายุ รวม 3 คนและกลุ่มคนกล้าคิดถื่น 3 คน มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมจำนวนประมาณ 223 คน

11.4 วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) ประสานผู้นำหมู่บ้านทั้ง 11 หมู่บ้าน เพื่อจะได้ให้การสนับสนุนการเก็บข้อมูล
- 2) ประสานทีมงานวิจัยที่รับผิดชอบในแต่ละด้านเพื่อจะได้ไปเก็บข้อมูลพร้อม ๆ กัน
- 3) ประสานกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในแต่ละหมู่บ้าน
- 4) ศึกษาจากคู่มือ หนังสือ ตำราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 5) ศึกษาจากงานวิจัยต่าง ๆ ที่ได้รับงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย
- 6) ข้อมูลแต่ละด้านที่เก็บได้จากการถ่ายภาพที่เกี่ยวข้อง
- 7) ลงพื้นที่เก็บข้อมูลทั้ง 11 หมู่บ้าน จำนวน 6 ครั้ง

11.5 ผลการดำเนินกิจกรรม

ผลจากการดำเนินกิจกรรม 6 ครั้งทำให้ได้ข้อมูล ดังนี้ ได้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชื่อหมู่บ้านทั้ง 11 หมู่บ้าน ชื่อวัดทั้ง 9 วัด/สำนักปฏิบัติธรรม ได้ข้อมูลด้านการอพยพย้ายถิ่นฐานจากเดิมได้ข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตการกินการอยู่ ที่ไม่ได้มีการซื้อขายแต่เป็นการแลกเปลี่ยนการให้การช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน การแบ่งปัน ที่ทำให้คนในชุมชนรักกัน สามัคคีกัน มาโดยตลอดทุกวันนี้รวมถึงเรื่องวัฒนธรรมประเพณีที่ได้สืบทอดต่อกันมาตลอดระยะเวลา โดยคนในชุมชนจะมีความเชื่อเรื่องผี เรื่องเวทมนต์คาถา เรื่องวันดี วันเสีย ข้างขึ้น ข้างแรม เรื่องทิศ เรื่องความฝันและมีความศรัทธาผู้ที่เป็นผู้นำหมู่บ้าน ผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านการแพทย์แผนไทย

หมอดำแย หมอกระดุก หมอเป่า หมออุ ที่สำคัญผลที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมในครั้งนี้คือได้รู้จักคนในแต่หมู่บ้านเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะผู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถือว่าเป็นบุคคลสำคัญที่จะทำให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนได้อย่างเหมาะสม

กิจกรรมที่ 12 ประชุมทีมวิจัยชุมชน

12.1 วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

1) เพื่อหารือและร่วมกันพิจารณาในการปรับปรุงข้อมูลที่ได้รับจากการคืนข้อมูลให้กับชุมชน

2) เพื่อนำเสนอแนวทางการแก้ไข ปรับปรุง เพิ่มเติมรายงานความก้าวหน้า ให้มีความสมบูรณ์ ถูกต้อง ครบถ้วน

12.2 สถานที่ดำเนินกิจกรรม

ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

12.3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ทีมวิจัยชุมชนไทยชนะศึก 18 คน ภาศิ เครือข่ายเพิ่มอีก จำนวน 2 คนคือ ประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย และกลุ่มคนกล้าคืนถิ่น

12.4 วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) ประสานทีมวิจัยชุมชนได้เข้าร่วมการประชุมตามกำหนดการที่ได้กำหนดไว้
- 2) ประสานภาศิ เครือข่ายที่จะช่วยในการเติมเต็มข้อมูล ได้เข้าร่วมการประชุม
- 3) จัดเตรียมสำเนาเอกสารข้อมูลในด้านต่าง ๆ ที่ได้จากการจัดเวทีในหมู่บ้านให้แก่ผู้เข้าประชุมได้ร่วมกันศึกษาเพิ่มเติมและนำมาเพิ่มข้อมูลให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

12.5 ผลการดำเนินกิจกรรม

จากการที่ได้ร่วมประชุม ปรึกษาหารือและร่วมกันศึกษาเพิ่มเติมจากเอกสารร่วมกับภาศิเครือข่าย ทำให้ทีมนักวิจัยที่รับผิดชอบในการเก็บข้อมูลแต่ละด้านต้องกลับไปทำการบ้านเพิ่มขึ้น โดยการตรวจสอบ สืบค้น แก้ไขปรับปรุง เพิ่มเติมข้อมูล เพื่อให้เกิดความถูกต้อง ครบถ้วน สอดคล้องกลมกลืนและมีความน่าสนใจยิ่งขึ้นประกอบกับการประชุมทีมวิจัยครั้งนี้ได้เชิญ ส.จ.มงคล ศรีอ่อน ประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย ท่านเป็นบุคคลที่สำคัญอีกท่านหนึ่งที่ให้ความสนใจในการทำวิจัยชุมชนในครั้งนี้ ท่านจะประสานมาอย่างต่อเนื่องว่าดำเนินงานถึงไหนแล้ว และจะดำเนินงานอย่างไรต่อไป พร้อมให้คำแนะนำว่าการดำเนินงานในครั้งนี้ถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญของตำบลไทยชนะศึก ควรจะไปเก็บข้อมูลจากบุคคลที่ได้อพยพมาตั้งแตยุคแรกๆซึ่งในปัจจุบันคงยังมีญาติ ๆ เหลืออยู่ ต่อมาได้มี คุณสมคิด ศรีอ่อน ซึ่งเป็นพี่สาวของ ส.จ.มงคล ศรีอ่อน ปัจจุบันประกอบธุรกิจอยู่ที่กรุงเทพมหานคร ได้กลับมาทำธุระที่อำเภอทุ่งเสลี่ยม ได้ทราบข่าวการทำวิจัยชุมชน

ไทยชนะศึก ท่านรู้สึกดีใจที่ตำบลไทยชนะศึกได้มีการทำวิจัยชุมชน เพราะจะทำให้คนไทยชนะศึกได้รู้ว่าเป็นใคร มาจากไหน ทำไมต้องมาอยู่ที่ไทยชนะศึกและทำไมถึงต้องชื่อไทยชนะศึกที่สำคัญทำให้ตำบลไทยชนะศึกได้มีเอกสาร หลักฐานที่สามารถศึกษาค้นคว้าเพื่อหาข้อมูลประวัติความเป็นมาของตำบลไทยชนะศึกได้อย่างเหมาะสมต่อไป จึงทำให้การเก็บข้อมูล มรดกวัฒนธรรมในครั้งนี้ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี ซึ่งทีมวิจัยชุมชนจะต้องเร่งดำเนินการรวบรวม เรียบเรียงและนำมาเชื่อมโยงให้ได้รายงานความก้าวหน้าที่มีสมบูรณ์ ถูกต้องและพร้อมเสนอให้พี่เลี้ยงได้ทันตามกำหนด ต่อไป

กิจกรรมที่ 13 จัดเวทีประชุมระดมสมอง อภิปรายความคิดเห็นจากที่ประชุม ของ 11 ชุมชน

13.1 วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

1) เพื่อรายงานผลวิจัยและรวบรวมองค์ความรู้ ทักษะความสามารถในการจัดการตนเองต่อการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตสืบเนื่องจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก

13.2 สถานที่ดำเนินกิจกรรม

ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

13.3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ทีมวิจัยชุมชนไทยชนะศึก 17 คน คณะผู้บริหาร อบต. และกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและสมาชิก อบต. ทั้ง 11 หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น 52 คน

13.4 วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) ประธานทีมวิจัยชุมชนได้เข้าร่วมการประชุมตามกำหนดการที่ได้กำหนดไว้
- 2) ประธานผู้นำหมู่บ้าน ทั้ง 11 หมู่ ได้เข้าร่วมการประชุม
- 3) ประธานสมาชิก อบต. หมู่บ้านละ 2 คน ทั้ง 11 หมู่ ได้เข้าร่วมประชุม
- 3) จัดเตรียมสำเนาเอกสารข้อมูลในด้านต่าง ๆ ให้แก่ผู้เข้าประชุมได้ร่วมกันตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนและได้ศึกษาเพิ่มเติม

13.5 ผลการดำเนินกิจกรรม

จากการที่ได้ประชุมร่วมกันเพื่อตรวจสอบความถูกต้องข้อมูลจากการรวบรวมเอกสาร ทำให้ทีมวิจัยต้องนำข้อมูลที่จะต้องมีการแก้ไขปรับปรุง เพิ่มเติมข้อมูล เพื่อให้เกิดความถูกต้อง ครบถ้วน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 มุ่งสร้างจินตนาการที่สร้างสรรค์ร่วมกันระหว่างชุมชนกับองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเรียนรู้มรดกวัฒนธรรมชุมชนแก่ผู้มาเยือนในรูปแบบกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน

กิจกรรมที่ 14 ประชุมทีมวิจัยชุมชนวางกรอบการทำงานวิจัยระยะที่ 2

14.1 วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

- 1) เพื่อหารือและร่วมกันพิจารณาในการดำเนินกิจกรรม ระยะที่ 2
- 2) เพื่อสร้างความเข้าใจในทิศทางการดำเนินงานระยะที่ 2

14.2 สถานที่ดำเนินกิจกรรม

ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม

14.3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ทีมวิจัยชุมชนไทยชนะศึก 18 คน

14.4 วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) ประสานทีมวิจัยชุมชนได้เข้าร่วมการประชุมตามกำหนดการที่ได้กำหนดไว้
- 2) สำนักร่างแผนการดำเนินงานระยะที่ 2 ให้กับทีมวิจัย

14.5 ผลการดำเนินกิจกรรม

ทำให้ทีมวิจัยชุมชน มีความเข้าใจในทิศทางการดำเนินงานระยะที่ 2 ตรงกันและพร้อมที่จะร่วมมือกันในการดำเนินงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

กิจกรรมที่ 15 ออกแบบกิจกรรมเส้นทางท่องเที่ยวและศูนย์ข้อมูลเพื่อการเรียนรู้มรดกวัฒนธรรมชุมชนไทยชนะศึก

15.1 วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

- 1) เพื่อเตรียมความพร้อมในการทดลองเส้นทางท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสม
- 2) เพื่อให้ทีมวิจัยร่วมกันพิจารณาในการกำหนดร่างเส้นทางท่องเที่ยว
- 3) เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจร่วมกันในการกำหนดกิจกรรมเส้นทางท่องเที่ยว

15.2 สถานที่ดำเนินกิจกรรม

ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม

15.3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ทีมวิจัยชุมชนไทยชนะศึก 18 คน

15.4 วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) ประสานทีมวิจัยชุมชนได้เข้าร่วมการประชุมตามกำหนดการที่ได้กำหนดไว้
- 2) ให้ทีมวิจัยได้เตรียมออกแบบกิจกรรมเส้นทางท่องเที่ยวตามความคิดเห็น

ของแต่ละคน

3) ทีมวิจัยร่วมกันพิจารณากิจกรรมที่เหมาะสมแล้วนำไปกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวอีกครั้งหนึ่ง

15.5 ผลการดำเนินงานกิจกรรม แบ่งเป็น 4 เส้นทางดังนี้

เส้นทางที่ 1 เส้นทางธรรมชาติน่ายล ชุมชนไทยชนะเลิศที่น่าอยู่ ประกอบด้วย

- 1.1 ศึกษาธรรมชาติ ป่า เขา ดอย ตีนกา และ ชม วิถี วัฒนธรรม ตำนาน ไทยชนะเลิศ
- 1.2 เรียนรู้การบริหารจัดการน้ำภูมิปัญญาท้องถิ่นแตงชุม
- 1.3 ศึกษาการประกอบอาชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
- 1.4 พักผ่อนหย่อนใจที่รากภูเขา
- 1.5 ตามเส้นทางการทอผ้าพื้นเมือง

เส้นทางที่ 2 เส้นทางไทยชนะเลิศที่น่าอยู่ เคียงคู่ความสงบ ประกอบด้วย

- 2.1 เรียนรู้วิถีการเกษตรและสัมผัสบรรยากาศทุ่งไต้ดง
- 2.2 ตามเส้นทางการประกอบอาชีพวิถีพอเพียงเกษตรผสมผสาน
- 2.3 ดำเนินการทอผ้าแบบทอมือ รวมถึงผลิตภัณฑ์จากผ้าทอแบบต่าง ๆ
- 2.4 เกาะติดการจักสานส้อมไก่ ด้วยไม้ไผ่ จากภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 2.5 ชม ชิม ช้อป ของดี ของฝาก ตลาดชุมชนไทยชนะเลิศ

เส้นทางที่ 3 เส้นทางตำนานหลวงพ่ไทยชนะเลิศ ประกอบด้วย

- 3.1 ตามเส้นทางนมัสการหลวงพ่ไทยชนะเลิศ
- 3.2 เรียนรู้ การแปรรูปกล้วยน้ำว้าเป็นของฝาก ของที่ระลึก
- 3.3 ศึกษาวิถีชีวิตการเป็นอยู่ของกลุ่มโคบ้านเด่นโคงาม
- 3.4 สัมผัสกับเส้นทางการกรองหญาควีพอเพียงของคนบ้านฝางหมื่น

เส้นทางที่ 4 เส้นทางรักสุขภาพ รักไทยชนะเลิศ ประกอบด้วย

- 4.1 ปั่นจักรยานชมวิวดั้งดง
- 4.2 เรียนรู้การปรุงยาสมุนไพรพื้นบ้านสูตรโบราณ
- 4.3 ศึกษาการแปรรูปเศษผ้า กระดาษรีไซเคิล
- 4.4 ผ่อนคลายกล้ามเนื้อด้วยการนวดด้วยลูกประคบแผนโบราณ

กิจกรรมที่ 16 ทดลองใช้เส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยว ครั้งที่ 1

16.1 วัตถุประสงค์ของการดำเนินงานกิจกรรม

- 1) เพื่อทดลองเส้นทางการท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสม
- 2) เพื่อให้ทีมวิจัยร่วมกันพิจารณาในการกำหนดกิจกรรมเส้นทางการท่องเที่ยว
- 3) เพื่อหาประสบการณ์ในการทดลองเส้นทางท่องเที่ยว

16.2 สถานที่ดำเนินกิจกรรม

ณ หมู่ 1, 2, 8 และหมู่ 10 ตำบลไทยชนะเลิศ อำเภอยางตลาด จังหวัดสุโขทัย

16.3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ทีมวิจัยชุมชนไทยชนะศึก และทีมสมาชิกสภา อบต.ไทยชนะศึก 27 คน

16.4 วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) ประสานกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมการทดลองเส้นทางการท่องเที่ยวกำหนดการที่ได้
- 2) ประสานมัคคุเทศก์ชุมชนที่นำเสนอกิจกรรมต่างๆตามเส้นทางการท่องเที่ยว
- 3) ประสานชุมชนเข้าร่วมการทดลองเส้นทางการท่องเที่ยว
- 4) สำเนาผังเส้นทางการท่องเที่ยวให้ผู้เข้าร่วมได้เข้าใจร่วมกัน
- 5) สร้างแบบสอบถามเพื่อสอบถามความพึงพอใจในกิจกรรมทดลองเส้นทางการท่องเที่ยว ครั้งที่ 1

16.5 ผลการดำเนินกิจกรรม

จากการสอบถามผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม (มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 27 คน)

- 1.1 คณะทำงานวิจัยชุมชนฯ จำนวน 11 คน
- 1.2 คณะบริหาร/พนักงาน อบต.ไทยชนะศึก จำนวน 10 คน
- 1.4 ภาศึเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน จำนวน 4 คน
- 1.5 อื่น ๆ จำนวน 2 คน

แบบสอบถามความพึงพอใจของเส้นทางการท่องเที่ยว

ตารางที่ 1 แสดงแบบสอบถามความพึงพอใจของเส้นทางการท่องเที่ยว ครั้งที่ 1

ที่	ความพึงพอใจของการจัดกิจกรรมทดลองเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนไทยชนะศึก	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	การนำเสนอข้อมูลการท่องเที่ยวชุมชนไทยชนะศึกพึงพอใจเพียงใด	11	12	4		
2	การจัดการกิจกรรมแต่ละแหล่งท่องเที่ยวพึงพอใจเพียงใด	9	12	6	1	
3	วิทยากรมีการถ่ายทอดข้อมูลพึงพอใจเพียงใด	9	12	6		
4	ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมพึงพอใจเพียงใด	5	15	6	1	
5	สถานที่ที่กำหนดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนแต่ละจุดพึงพอใจเพียงใด	11	13	3		
6	การใช้อยานพาหนะในการเดินทางพึงพอใจเพียงใด	10	13	3		1
7	การประชาสัมพันธ์/การให้บริการ พึงพอใจเพียงใด	8	11	8		
8	อาหารว่างและอาหารกลางวัน พึงพอใจ เพียงใด	9	16	2		
9	ความพร้อมในการเปิดพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนพึงพอใจเพียงใด	11	10	5	1	
10	บุคลากรที่รับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมมีความพึงพอใจเพียงใด	15	10	1		1

ตอนที่ 2 เกณฑ์ระดับคุณภาพความพึงพอใจ 5 ระดับและการแปลความหมาย ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงเกณฑ์ระดับคุณภาพความพึงพอใจ ครั้งที่ 1

ช่วงค่าเฉลี่ยของเกณฑ์ระดับคุณภาพ	การแปลความหมาย
4.50 - 5.00	มากที่สุด
3.50 - 4.49	มาก
2.50 - 3.49	ปานกลาง
1.50 - 2.49	น้อย
1.00 - 1.49	น้อยที่สุด

ตารางที่ 3 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจของการจัดกิจกรรมทดลองเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน
ไทยชนะศึก ครั้งที่ 1

ที่	ผลการประเมินความพึงพอใจของการจัดกิจกรรมทดลองเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนไทยชนะศึก	ผลประเมิน
1	การนำเสนอข้อมูลการท่องเที่ยวชุมชนไทยชนะศึกพึงพอใจเพียงใด	4.26
2	การจัดการกิจกรรมแต่ละแหล่งท่องเที่ยวพึงพอใจเพียงใด	4.19
3	วิทยากรมีการถ่ายทอดข้อมูลพึงพอใจเพียงใด	4.11
4	ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมพึงพอใจเพียงใด	3.89
5	สถานที่ที่กำหนดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนแต่ละจุดพึงพอใจเพียงใด	4.30
6	การใช้ยานพาหนะในการเดินทางพึงพอใจเพียงใด	4.15
7	การประชาสัมพันธ์/การให้บริการพึงพอใจเพียงใด	4.00
8	อาหารว่างและอาหารกลางวัน พึงพอใจ เพียงใด	4.26
9	ความพร้อมในการเปิดพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนพึงพอใจเพียงใด	4.15
10	บุคลากรที่รับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมมีความพึงพอใจเพียงใด	4.41
คะแนนเฉลี่ยในภาพรวม		4.17

จากการประเมินความพึงพอใจ พบว่า ภาพรวมมีความพึงพอใจ อยู่ที่ 4.17 อยู่ในระดับมากและมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกหัวข้อ

ตอนที่ 2 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมการทดลองเส้นทางท่องเที่ยว

นางนพวรรณ วงศ์จักร์ ทีมวิจัยชุมชนไทยชนะศึก กล่าวว่า ในการทดลองเส้นทางท่องเที่ยวครั้งที่ 1 เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้และที่ได้มาเพิ่มเติมคือการได้สร้างโอกาสให้กับหลายคนที่ได้มีโอกาสมาร่วมกิจกรรมครั้งนี้ ซึ่งทำให้คนส่วนใหญ่ประทับใจ เพราะเป็นการท่องเที่ยวที่ได้รสชาติ มีความหลากหลาย เป็นการท่องเที่ยวชุมชนที่คุ้มค่าและสร้างความประทับใจมาก ๆ และจากการ

สอบถาม วิทยากรประจำแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแหล่ง พบว่า รู้สึกภูมิใจ ดีใจและที่สำคัญทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น จากการขายผลิตภัณฑ์ เช่น ถ้วยย่าม ผ้าขาวม้า ผลไม้พื้นบ้าน อาหารพื้นเมือง และที่สำคัญทำให้ไม่เจียบเหงา และหลังจากทดลองเส้นทางท่องเที่ยว ได้ร่วมกันวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมของเส้นทาง ซึ่งสามารถสรุปผลได้ดังนี้

ด้านทรัพยากร

1. ปรับปรุงถนนขึ้นดอยตุง
2. ดูแลระบบนิเวศให้คงความอุดมสมบูรณ์
3. กำหนดจำนวนแหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเวลาเพื่อลดความเร่งรีบ
4. ปรับปรุงศาลาวัดบ้านแม่ทุเลาให้เป็นพิพิธภัณฑ์แม่ทุเลา
5. ชุมชนมีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นคือ “วิเวกวัฒนธรรม” ชุมชนไทยชนะศึก

มีเกราะป้องกันที่เข้มแข็ง ทั้งด้านธรรมชาติ ด้านวิถีชีวิต ด้านความสมบูรณ์ของพื้นที่ สิ่งที่ยากให้ชุมชนไทยชนะศึกได้รักษาไว้ คือ ศักดิ์ศรีของไทยชนะศึกที่อุดมสมบูรณ์ เปี่ยมล้นไปด้วยคุณค่าทางธรรมชาติ วิถีชีวิตที่เรียบง่าย ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลายรวมถึงความอุดมสมบูรณ์ของศิลปวัฒนธรรมแบบล้านนา

6. แหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางมีความน่าสนใจมาก

ด้านบุคคล

1. นักสื่อความหมาย ควรบอกเล่าเรื่องราวให้สั้นกะทัดรัด ชัดเจน ตรงประเด็นควรแนะนำสถานที่สำคัญ ๆ เล่าประวัติความเป็นมา ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและร้อยเรียงเรื่องเล่าให้เกิดความเชื่อมโยงกันควรพัฒนาความรู้เพิ่มพูนทักษะวิทยากรประจำฐานเรียนรู้เพื่อก้าวสู่การสื่อความหมายมืออาชีพในอนาคตต่อไปและดูแลให้นักท่องเที่ยวร่วมเดินทางไปด้วยกัน เพื่อป้องกันนักท่องเที่ยวออกนอกเส้นทาง

2. การมีส่วนร่วม สร้างความร่วมมือกับคนในชุมชนเพิ่มมากขึ้น

ด้านการจัดการ

1. ดูแลความปลอดภัยระหว่างการเดินทาง
2. กำหนดจุด/ สถานที่ให้นักท่องเที่ยวมีที่ยืนฟังบรรยายที่เหมาะสม เช่น ในร่มไม้
3. ควรมีบ้านพักโฮมสเตย์ให้นักท่องเที่ยวผู้สนใจเข้าพัก
4. กำหนดเวลาที่จะใช้ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวให้ชัดเจน

ด้านกิจกรรม

ส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนเพิ่มมากขึ้น

กิจกรรมที่ 17 วางแผนการศึกษาดูงานชุมชนต้นแบบ

17.1 วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

- 1) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนให้ประสบผลสำเร็จ
- 2) เพื่อพัฒนาทีมวิจัยให้มีความรู้ คู่ประสบการณ์ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน
- 3) เพื่อเรียนรู้เทคนิคการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

17.2 สถานที่ดำเนินกิจกรรม

ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัด

สุโขทัย

17.3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ทีมวิจัยชุมชนไทยชนะศึก 17 คน

17.4 วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) ประสานทีมวิจัยชุมชนได้เข้าร่วมการประชุมตามกำหนดการที่ได้กำหนดไว้
- 2) สำนัการะประชุมให้ทีมวิจัยชุมชน

17.5 ผลการดำเนินกิจกรรม

จากการประชุมเพื่อวางแผนการศึกษาดูงานชุมชนต้นแบบ ซึ่งในที่ประชุมได้นำเสนอสถานที่ศึกษาดูงานที่มีความเหมือนด้านสถานที่ ด้านวัฒนธรรมกับชุมชนไทยชนะศึก คือชุมชนนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร

กิจกรรมที่ 18 ศึกษาดูงานชุมชนต้นแบบทั้งในเขตภาคเหนือตอนล่างและพื้นที่อื่น ๆ ที่มีศักยภาพ

18.1 วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

- 1) เพื่อศึกษากระบวนการ จัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 2) เพื่อพัฒนาทีมวิจัยให้มีความรู้ คู่ประสบการณ์ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน
- 3) เพื่อนำผลที่ได้รับจากการศึกษาดูงานมาปรับใช้ในการดำเนินงานได้อย่างถูกต้อง

เหมาะสม

18.2 สถานที่ดำเนินกิจกรรม

ณ ชุมชนแพรงหนามแดง, และชุมชนบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม

18.3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ทีมวิจัยชุมชนไทยชนะศึก 10 คน

18.4 วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) ประชุมตัวแทนทีมงานวิจัยทั้ง 4 ชุมชน เพื่อซักซ้อมสร้างความเข้าใจในการศึกษา

ดูงาน

2) ประสานพี่เลี้ยงในการเตรียมความพร้อมค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่จำเป็นในการศึกษา
ดูงาน

3) ประสาน ผศ.ดร.ชูลีรัตน์ จันทร์เชื้อ ในการติดต่อประสานเรื่องยานพาหนะและ
ที่พักระหว่างการศึกษาดูงาน

4) จัดทำคำสั่งแต่งตั้งที่ 202/2560 ลว. 15 พ.ค. 60 ให้ทีมวิจัยได้เดินทางไปราชการ

5) ประสานทีมวิจัยที่จะต้องเข้าร่วมเดินทางไปศึกษาดูงาน จำนวน 10 คน

18.5 ผลการดำเนินงานกิจกรรม

จากการศึกษาดูงานชุมชนแพรกกานแดง เรื่องการจัดการชุมชนที่เชื่อมโยงไปสู่ธุรกิจ
เพื่อสังคม ประโยชน์ที่ได้รับคือการนำวิถีชุมชนพัฒนาสู่การท่องเที่ยว การพัฒนาคนแบบยั่งยืน
การเรียนรู้ปัญหาชุมชนเพื่อนำมาแก้ไขปัญหาและการบริหารจัดการชุมชนแบบมีส่วนร่วมสามารถ
นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ดังนั้นรูปแบบการนำเสนอวิถีชุมชน การดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม และ
การพัฒนาคนในชุมชนสู่มีอาชีพ ความรู้ที่ได้จากชุมชนบางพลับเรียนรู้การจัดการท่องเที่ยว
เชิงเกษตร ประโยชน์ที่ได้รับคือได้เห็นวิถีชีวิตของคนในชุมชน ที่มีการพัฒนาอาชีพเสริมเพิ่มรายได้
โดยอาศัยผลผลิตที่มีอยู่ในชุมชนนำมาแปรรูปเพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่ม สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน
ได้อย่างยั่งยืนและที่สำคัญในการสร้างอาชีพของชุมชนได้ให้ความสำคัญต่อสภาพแวดล้อม มลภาวะ
เน้นเรื่องสร้างสุขภาพทั้งผู้ประกอบการและผู้บริโภค สามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้กับการแปรรูป
อาหาร ปรับเทคนิคการนำเสนอข้อมูลของวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้ ซึ่งถือว่าวิทยากรในสถานที่
ที่ได้ไปศึกษาดูงานเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญและเป็นต้นแบบของการเป็นภาคีชุมชนที่ดีมาก

กิจกรรมที่ 19 ถอดบทเรียนจากการศึกษาดูงาน

19.1 วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

1) เพื่อถ่ายทอดความรู้ ถ่ายทอดประสบการณ์ที่ได้รับจากการศึกษาดูงานชุมชน
ต้นแบบ ให้แก่ทีมวิจัยที่ไม่ได้เข้าร่วม

2) เพื่อให้ทีมวิจัยได้เห็นถึงการบริหารจัดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

19.2 สถานที่ดำเนินกิจกรรม

ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัด
สุโขทัย

19.3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ทีมวิจัยชุมชนไทยชนะศึก 17 คน

19.4 วิธีดำเนินกิจกรรม

1) ประสานทีมวิจัยชุมชนได้เข้าร่วมการประชุมตามกำหนดการที่ได้กำหนดไว้

2) ให้ทีมวิจัยที่เข้าร่วมการศึกษาดูงานชุมชนต้นแบบได้นำเสนอประสบการณ์ การศึกษาดูงานในที่ประชุมได้รับทราบ

3) ที่ประชุมได้มีมติร่วมกันในการจัดเตรียมความพร้อมที่จะดำเนินการพัฒนา และ ประสานพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน ให้มีความหลากหลายและ มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของไทยชนะศึก

19.5 ผลการดำเนินกิจกรรม

การถ่ายทอดความรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงาน จ.สมุทรสงคราม โดยคุณสุธรรม ทิพพหา เป็นตัวแทนทีมวิจัยที่ได้ไปร่วมศึกษาดูงานเป็นผู้ถ่ายทอดได้เล่าถึงการนำเสนอแหล่งเรียนรู้ โดยชุมชน เพื่อชุมชนซึ่งนำเสนอจากสิ่งที่ได้ทำร่วมกัน เช่นแหล่งเรียนรู้การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ชุมชนบ้านบางพลับ จะมีแหล่งเรียนรู้ 3 แหล่ง ประกอบด้วย การทำน้ำตาลมะพร้าว, การแปรรูปผัก ผลไม้ในสวน เช่น มะละกอ, ตะบองเพชร, กล้วย, ใบเตยอบแห้ง ฯลฯ และการเผาถ่านที่ไม่ธรรมดา ซึ่งในแต่ละแหล่งเรียนจะเน้นความเป็นธรรมชาติ ไม่ใช่สารเคมี ใช้ปุ๋ยหมัก ชุมชนมีส่วนร่วมในการ ดำเนินกิจกรรมในชุมชน มีการบริหารจัดการร่วมกันเพื่อให้ทุกคน ทุกฝ่ายได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน และที่สำคัญผู้ที่เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ในแต่ละแหล่งเรียนรู้ เป็นผู้ถ่ายทอดจากประสบการณ์ ตรงที่ได้ปฏิบัติงานจนทำให้ผลิตภัณฑ์ หรือผลผลิตที่ทำมานั้นเป็นที่ยอมรับและสร้างชื่อเสียง สร้าง รายได้ มาถึงปัจจุบัน จากการได้ศึกษาดูงานครั้งนี้สามารถที่จะนำเสนอประสบการณ์ มาใช้ในการ พัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนไทยชนะศึก ได้อย่างเหมาะสมกับวิถีถิ่นและมรดกวัฒนธรรมชุมชน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 5 พัฒนาศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการและการให้บริการ CBT แก่ผู้มาเยือน
กิจกรรมที่ 20 อบรมนักสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวชุมชน

20.1 วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

1) เพื่อพัฒนาทีมวิจัยและภาคีเครือข่ายในชุมชนให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการ มัคคุเทศก์ มัคคุเทศก์และนักสื่อความหมาย บทบาทหน้าที่ จรรยาบรรณ จิตวิทยาดูบริการและกิจกรรม มนุษย์สัมพันธ์รวมถึงการฝึกปฏิบัติการสื่อความหมายที่ถูกต้อง

2) เพื่อส่งเสริมให้ทีมวิจัยและภาคีเครือข่ายในชุมชน ได้เรียนรู้เรื่องความปลอดภัย การช่วยเหลือผู้ป่วยฉุกเฉิน รวมถึงการกำหนดจุดเสี่ยงในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเพื่อหาทางป้องกัน อันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้

3) เพื่อพัฒนาทีมวิจัยและภาคีเครือข่ายในชุมชน ให้เรียนรู้กระบวนการบริหารจัดการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนและได้ลงพื้นที่ท่องเที่ยวชุมชนจริง

4) เพื่อให้ทีมวิจัยและภาคีเครือข่ายในชุมชนได้นำปัญหา อุปสรรคที่เกิดจากการ ท่องเที่ยวชุมชนได้มาแลกเปลี่ยนกับทีมวิจัยชุมชนอื่น ๆ

20.2 สถานที่ดำเนินกิจกรรม

ณ ห้องประชุมอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

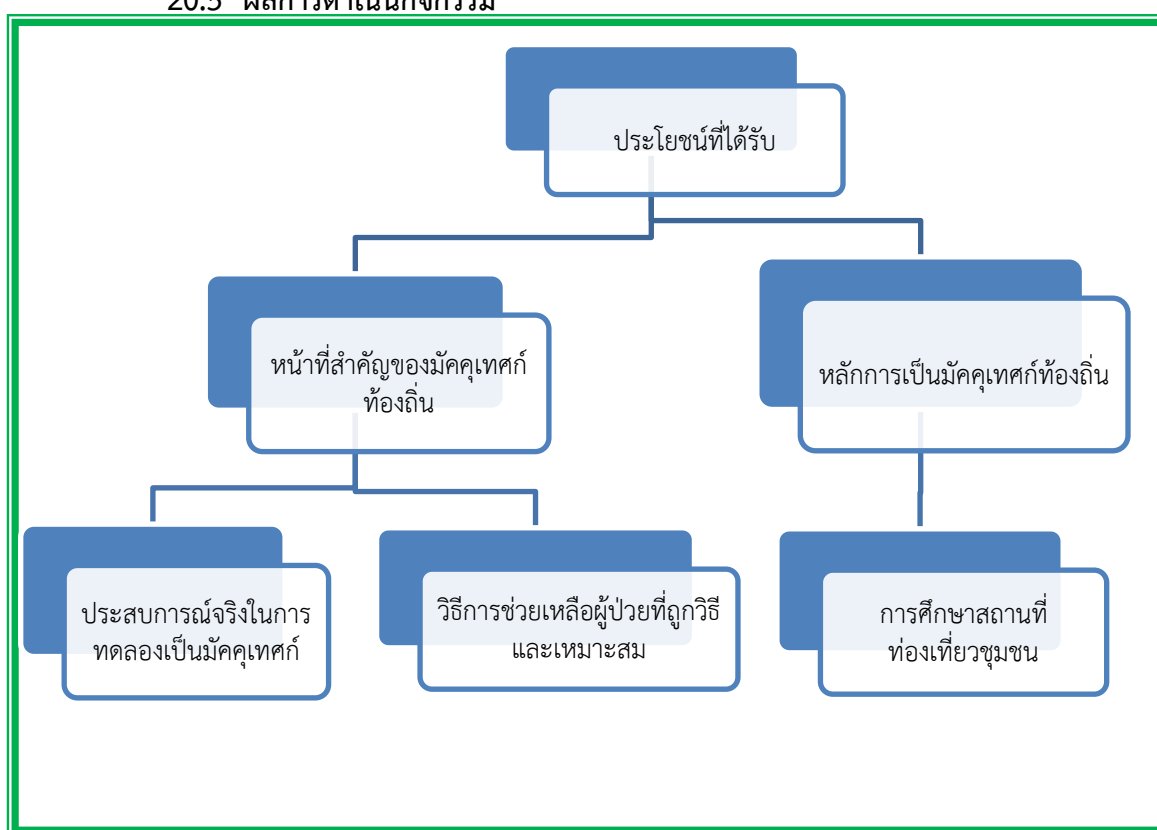
20.3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ทีมวิจัยและภาคีเครือข่าย ชุมชนไทยชนะเลิศ 10 คน และทีมพี่เลี้ยง

20.4 วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) ประสานพี่เลี้ยงเพื่อสอบถามรายละเอียดเกี่ยวกับการเข้ารับการอบรม
- 2) ประสานทีมวิจัยและภาคีเครือข่ายได้เข้ารับการอบรมตามกำหนด

20.5 ผลการดำเนินกิจกรรม

ภาพที่ 1 การฝึกประสบการณ์ในการเป็นมัคคุเทศก์

สรุปข้อเสนอที่ได้รับ ได้รับประสบการณ์ตรงโดยการฝึกประสบการณ์ในการเป็นมัคคุเทศก์ที่ดีที่เหมาะสม ได้รู้ถึงหลักการเป็นมัคคุเทศก์ที่ครอบคลุมถึงบุคลิกภาพของมัคคุเทศก์ที่เหมาะสมที่จะทำให้นักท่องเที่ยวมีความเชื่อมั่นหรือมีความมั่นใจ ไว้วางใจที่จะให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

สรุปหน้าที่ สำคัญของมัคคุเทศก์ท้องถิ่น คือการทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่แท้จริง ไม่ปรุงแต่งจากวัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อม

ภาพที่ 2 บทบาทหน้าที่ของมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

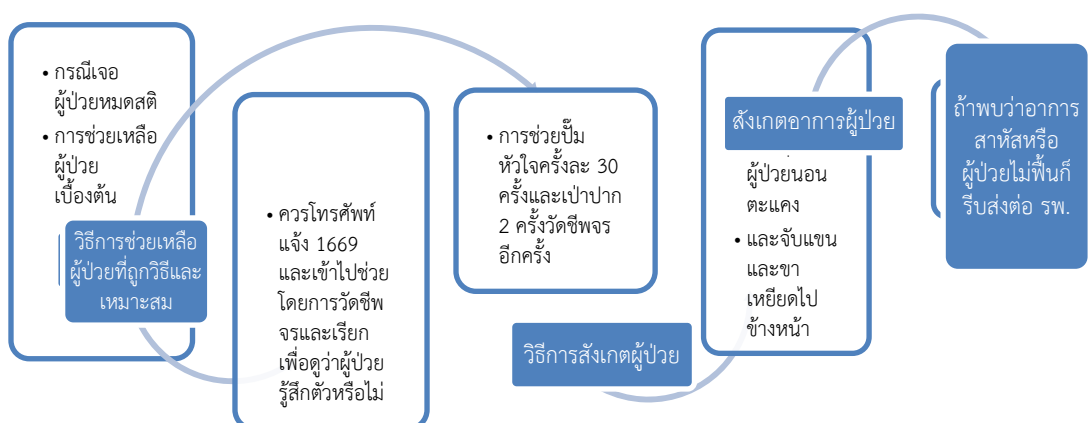
สรุปหลักการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่สำคัญคือความรับผิดชอบต่อหน้าที่และต้องสร้างความมั่นใจ ให้กับนักท่องเที่ยว รวมถึงการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อนักท่องเที่ยว ภายใต้คำกล่าวที่ว่า “ขอบคุณ สำหรับการนำเที่ยวที่สนุกและประทับใจ”

ภาพที่ 3 หลักการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

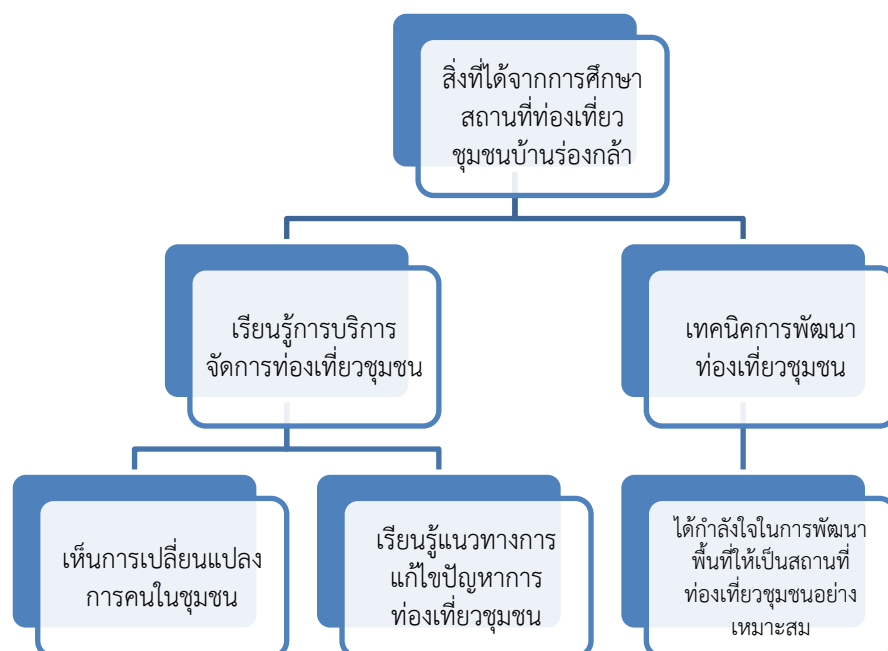
สรุปการฝึกประสบการณ์จริงในการทดลองเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เป็นเรื่องที่เหมาะสมมากเพราะทำให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เรียนรู้จากกลุ่มซึ่งแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันทั้งในด้านการพูด บุคลิกภาพ ลีลาท่าทาง ที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เหมาะสมกับการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นได้อย่างมั่นใจต่อไป

ภาพที่ 4 การฝึกประสบการณ์มัคคุเทศก์ท้องถิ่น

สรุปการช่วยเหลือผู้ป่วยที่ถูกวิธีและเหมาะสม เป็นการฝึกให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เรียนรู้การช่วยเหลือผู้ป่วยได้อย่างทันท่วงทีและสามารถนำไปใช้ในการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 5 วิธีการช่วยเหลือผู้ป่วย

สรุปการศึกษาสถานที่ท่องเที่ยวชุมชนบ้านร่องกล้าได้เห็นทิศทางการบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่ชัดเจน ได้เห็นแนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่เน้นวิถีชีวิตและทุนทางสังคมเดิมที่มีอยู่อย่างเหมาะสมในการนำมาพัฒนาและต่อยอดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่เหมาะสมและสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ภาพที่ 6 การศึกษาชุมชนบ้านร่องกล้า

ภาพที่ 7 การวางแผนการสื่อความหมาย

สรุปการวางแผนการสื่อความหมาย คือการเตรียมความพร้อมก่อนที่นักท่องเที่ยวจะเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนโดยมีการประสานการทำงานฝ่ายต่างๆที่จะช่วยกันป้องกันความเสี่ยงหรืออันตรายต่างๆที่อาจเกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยว

สรุปการวางแผนความปลอดภัยในการท่องเที่ยวชุมชน เป็นการเตรียมความพร้อมทั้งภาคผู้ท่องเที่ยวและชุมชน รวมถึงความพร้อมในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน เพื่อเป็นการป้องกันอันตรายไม่ให้เกิดขึ้นต่อนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม

กิจกรรมที่ 21 ทดลองกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยว ครั้งที่ 2

21.1 วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

- 1) เพื่อทดลองเส้นทางการท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสม
- 2) เพื่อให้ทีมวิจัยร่วมกันพิจารณาในการกำหนดกิจกรรมเส้นทางการท่องเที่ยว
- 3) เพื่อนำปัญหา อุปสรรคในการทดลองเส้นทางท่องเที่ยวครั้งที่ 1 มาแก้ไข

21.2 สถานที่ดำเนินกิจกรรม

ณ หมู่ 1,2,4,5,6 และหมู่ 8 ตำบลไทยชนะศึก อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดสุโขทัย

21.3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ทีมวิจัยชุมชนไทยชนะศึก ,สมาชิกสภา อบต.ไทยชนะศึก ภาคีเครือข่าย 40 คนและ

พี่เลี้ยง

21.4 วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) ประสานกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมการทดลองเส้นทางการท่องเที่ยวกำหนดการ

- 2) ประสานมัคคุเทศก์ชุมชนที่นำเสนอกิจกรรมต่าง ๆ ตามเส้นทางท่องเที่ยว
- 3) ประสานชุมชนเข้าร่วมการทดลองเส้นทางท่องเที่ยว
- 4) จัดทำสำเนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อแจกให้ผู้เข้าร่วมทดลองเส้นทางทราโปรแกรม

21.5 ผลการดำเนินงานกิจกรรม

จากการทดลองเส้นทางท่องเที่ยว มีผู้เข้าร่วมจำนวนทั้งสิ้น 40 คน ทางทีมวิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวตามเส้นทางตำนานหลวงพ่ไทยชนะศึก โดยใช้เกณฑ์ 5 ระดับความหมาย ดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงช่วงค่าเฉลี่ยของเกณฑ์ระดับคุณภาพ ครั้งที่ 2

ช่วงค่าเฉลี่ยของเกณฑ์ระดับคุณภาพ	การแปลความหมาย
4.50 - 5.00	มากที่สุด
3.50 - 4.49	มาก
2.50 - 3.49	ปานกลาง
1.50 - 2.49	น้อย
1.00 - 1.49	น้อยที่สุด

ผลการสอบถามความพึงพอใจในการดำเนินการทดลองเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนไทยชนะศึกในการทดลองเส้นทางท่องเที่ยว ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2560 สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงผลการสอบถามความพึงพอใจการทดลองเส้นทางท่องเที่ยวของชุมชนไทยชนะศึก ครั้งที่ 2

ที่	ประเด็นความความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	เกณฑ์การประเมินอยู่ในระดับ
1	การนำเสนอข้อมูลการท่องเที่ยวชุมชนไทยชนะศึก	4.11	มาก
2	การจัดการกิจกรรมแต่ละแหล่งท่องเที่ยว	3.89	มาก
3	วิทยากรมีการถ่ายทอดข้อมูล	3.89	มาก
4	ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม	3.33	มาก
5	สถานที่ที่กำหนดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนแต่ละจุด	3.39	มาก
6	การใช้ยานพาหนะในการเดินทาง	3.96	มาก
7	การประชาสัมพันธ์/การให้บริการ	3.96	มาก
8	อาหารกลางวัน อาหารว่างและเครื่องดื่ม	4.30	มาก
9	ความพร้อมในการเปิดพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน	4.15	มาก
10	บุคลากรที่รับผิดชอบในการดำเนินงาน	4.07	มาก
ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ		3.96	มาก

จากการประเมินความพึงพอใจในการดำเนินกิจกรรมทดลองเส้นทางท่องเที่ยว พบว่าระดับความคิดเห็นของกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีความคิดเห็นส่วนใหญ่อยู่ในระดับความพึงพอใจ มากค่าเฉลี่ย 3.96 เมื่อพิจารณาความพึงพอใจที่ได้จากการตอบแบบสอบถามเป็นรายข้อ ผู้เข้าร่วมทดลองเส้นทางท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่า อาหารกลางวัน อาหารว่างและเครื่องดื่ม ค่าเฉลี่ย 4.30 สร้างความประทับใจให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรม มากที่สุด เนื่องจากทางชุมชนได้นำอาหารพื้นบ้าน ที่ประกอบมาจากพืชผักสมุนไพรท้องถิ่น ที่มีรสชาติเป็นเอกลักษณ์ มีสรรพคุณทางด้านสมุนไพร ที่ส่งผลดีต่อสุขภาพ มาต้อนรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมรองลงมา คือความพร้อมในการเปิดพื้นที่ให้เป็น แหล่งท่องเที่ยวชุมชนค่าเฉลี่ย 4.15 และการนำเสนอข้อมูลการท่องเที่ยวชุมชนค่าเฉลี่ย 4.11 ตามลำดับ

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ร่วมทดลองท่องเที่ยว

1. จุดเด่นที่ผู้เข้าร่วมทดลองท่องเที่ยวประทับใจ

1.1 ทีมงานมีความพร้อมในการจัดกิจกรรม มีความเสียสละ ทุ่มเกี่ยวกับการดำเนินงานทดลองเป็นอย่างมาก

1.2 เส้นทางท่องเที่ยวมีความน่าสนใจ ความเป็นวิถีแบบที่มีเอกลักษณ์เฉพาะได้แก่ การละเล่นดนตรีมิ่งตี่งเซ่การแสดงกลองสะบัดชัย สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จุดชมวิวดอยตี่นกา มีธรรมชาติที่งดงาม น่าสนใจผู้ร่วมกิจกรรมได้เห็นถึงวิถีชีวิตชุมชนที่สามารถอยู่ร่วมกันโดยระหว่าง ผู้คนกับธรรมชาติได้อย่างลงตัว พื้นที่เขตชุมชนมีความสะอาด

1.3 การต้อนรับผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความเป็นกันเอง ยิ้มแย้มแจ่มใส อำนวยความสะดวกเป็นอย่างดี วิทยากรในแต่ละจุด มีการบรรยายข้อมูลที่เข้าใจง่าย

1.4 อาหารกลางวัน อาหารว่างและเครื่องดื่ม ที่เป็นอาหารพื้นบ้านมีรสชาติอร่อย ทำมาจากวัตถุดิบในท้องถิ่น พืชผักสมุนไพรพื้นบ้าน ที่สด สะอาด ดีต่อสุขภาพ

1.5 สถานที่ท่องเที่ยวมีมากและหลากหลายทั้งธรรมชาติและแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติ จากชาวบ้านในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะที่ได้จากผู้ร่วมทดลองท่องเที่ยว

2.1 แหล่งท่องเที่ยวมีหลายจุด ทำให้เวลาที่เดินทางมีความเร่งรีบ ไม่ได้สัมผัสกับแหล่งท่องเที่ยวนานเท่าที่ควร ต้องปรับเวลาในการเดินทางท่องเที่ยว ไม่ควรเกินวันละ 3- 4 จุด ที่น่าสนใจจริง ๆ และใช้เวลาให้เหมาะสมตามที่นักท่องเที่ยวสนใจ

2.2 การกำหนดเส้นทางท่องเที่ยว ควรพิจารณาถึงกลุ่มของนักท่องเที่ยวว่าสนใจการท่องเที่ยวในแบบใด เนื่องจากชุมชนไทยชนะศึก มีความหลากหลายของวิถีชุมชน วัฒนธรรมท้องถิ่น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การใช้เวลาเดินทางในชุมชนอาจใช้เวลานาน

2.3 รถที่พาเดินทาง ควรมีลักษณะเปิดให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับบรรยากาศของการเดินทางได้รอบด้าน มีความปลอดภัยกว่านี้

2.4 ควรมีจุดให้นักท่องเที่ยวได้แวะพัก เลือกซื้อสินค้า ที่มาจากชุมชน ร้านของฝาก หรือของที่ระลึก

กิจกรรมที่ 22 พัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการ CBT และจัดตั้งกลุ่ม

22.1 วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

- 1) เพื่อเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน
- 2) เพื่อให้คณะกรรมการได้ร่วมมือกันในการกำหนดข้อตกลงรวมถึงการดำเนินงานการท่องเที่ยวชุมชนให้ชัดเจนเป็นรูปธรรมและคณะกรรมการทุกคนยอมรับในมติข้อตกลงร่วมกัน
- 3) เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับคณะกรรมการการบริหารการท่องเที่ยวชุมชน

22.2 สถานที่ดำเนินกิจกรรม

ณ ห้องประชุมอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

22.3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ทีมวิจัย ภาควิชาเครือข่ายชุมชนไทยชนะเลิศ 10 คน และทีมพี่เลี้ยง

22.4 วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) ประสานทีมวิจัยและภาควิชาเครือข่ายชุมชนได้เข้าร่วมการประชุมตามกำหนดการ
- 2) ทีมวิจัยและภาคเครือข่ายได้ร่วมกันพิจารณาและคัดเลือกคณะกรรมการบริหารจัดการของกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนไทยชนะเลิศให้มีความเหมาะสมกับตำแหน่ง
- 3) ประสานพี่เลี้ยงเพื่อขอคำแนะนำในการจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวชุมชน

22.5 ผลการดำเนินกิจกรรม

โครงสร้างการบริหารจัดการของกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนไทยชนะเลิศประกอบด้วย

1) นายเอกชัย	สังข์ทอง	ประธานกลุ่ม
2) นายนาท	คลัง	รองประธาน
3) นายวรวิทย์	อินคำมา	รองประธาน
4) น.ส.ธิดาภรณ์	อิสระธนาชัยกุล	ฝ่ายประชาสัมพันธ์
5) นายสุธรรม	ทิพพหา	ฝ่ายมัคคุเทศก์ชุมชน
6) นายวรวิทย์	อินคำมา	ฝ่ายบริการอาหารพื้นเมือง
7) ร.ต.ท.เจริญ	ใจอาสา	ฝ่ายดูแลความปลอดภัย
8) น.ส.ชลาลัย	คำฟู	ฝ่ายเหรียญกษาปณ์
9) นางนฤมล	กันทิยะ	ผู้ช่วยเหรียญกษาปณ์
10) นายเอกพงศ์	สลิแดง	ฝ่ายเลขานุการ

11) น.ส.กาญจนา	ปัญญา	ผู้ช่วยเลขานุการ
12) แม่สีวัน	แสนคำ	กลุ่มทอผ้าทอมือ
13) พ่อทูล	สุรียา	กลุ่มจักรสานไม้ไผ่
14) แม่ผวน	รุ่นแรก	กลุ่มสานก่องข้าว
15) นายเพชร	ลาวจันท์	กลุ่มการแสดงกลองสะบัดชัย
16) นางราตรี	ทองศรี	กลุ่มแปรรูปกล้วยและแปรรูปน้ำอ้อย
17) นายเอกชัย	สังข์ทอง	กลุ่มรักษามรดกชาติศึกษาป่าชุมชน
18) นางบัวตอง	ลาวจันท์	กลุ่มกรองหญ้าคา
19) พ่อจุ่ม	จันทร์สุรียา	กลุ่มการแสดงม้งตึงเซ่
20) นางบัวจันท์	สังข์ทอง	กลุ่มน้ำสมุนไพร(ลูกหว่า)
21) นางโกศล	ปุดหน้อย	กลุ่มน้ำพริกถั่วเน่า/แป้งจี
22) นางวราพรรณ	ดีสงเคราะห์	กลุ่มรากภูเขา
23) นายประทุม	อ่อนน้อม	กลุ่มเกษตรผสมผสาน
24) นายเทพศักดิ์	จันทร์ดาวงค์	กลุ่มบริหารจัดการน้ำแด่ชุมชน

คณะที่ปรึกษา ประกอบด้วย

- 1) นายอำเภอทุ่งเสลี่ยม
- 2) นายประพนธ์ วิศิษฎ์จินดา กำนัน ต.ไทยชนะศึก
- 3) ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านในตำบลไทยชนะศึก
- 4) นายเอี่ยม ปัญญา นายกองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก
- 5) นายเฉลิม วิชัยมูล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ไทยชนะศึก
- 6) นายชินิจ ตาปัวเครือ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ไทยชนะศึก
- 7) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ไทยชนะศึก
- 8) นายกานต์ ศรีโสภณ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ไทยชนะศึก
- 9) พนักงานส่วนตำบล/พนักงานจ้าง องค์การบริหารส่วนตำบล ไทยชนะศึก
- 10) คณะทำงานวิจัยชุมชนไทยชนะศึก

ภาคี/เครือข่ายท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนล่างที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโครงการการท่องเที่ยว

ชุมชนประกอบด้วย 1) เครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนภาคเหนือตอนล่าง

- 2) มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
- 3) วิทยาลัยประชาคมอาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร
- 4) การท่องเที่ยวจังหวัดสุโขทัย
- 5) คุณณรงค์ เจนคง เจ้าของร้าน Sukhothai Bicycle Tour

กิจกรรมที่ 23 การประชุมติดตาม ประเมินผลและหาแนวทางปรับปรุงพัฒนาการดำเนินกิจกรรมงานวิจัยอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกเดือนและร่วมประชุมแลกเปลี่ยนกับเครือข่าย CBT ต่างพื้นที่

23.1 วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

- 1) เพื่อประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรมให้มีความพร้อมและเหมาะสม
- 2) เพื่อนำผลที่ได้มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินกิจกรรมมากที่สุด
- 3) เพื่อให้ทีมวิจัยชุมชนได้ร่วมกันตรวจสอบความถูกต้อง ครอบคลุมและมีความสมบูรณ์ของข้อมูลที่จะนำเสนอในเอกสารงานวิจัย

23.2 สถานที่ดำเนินกิจกรรม

ณ องค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

23.3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ทีมวิจัย ภาควิชาเครือข่ายชุมชนไทยชนะศึกและพี่เลี้ยง 15 คน

23.4 วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) ประสานทีมวิจัยและภาควิชาเครือข่ายชุมชนได้เข้าร่วมการประชุมตามกำหนดการ
- 2) จัดทำสำเนาเอกสารร่างรายงานความสมบูรณ์เพื่อให้ที่ประชุมได้ร่วมกันตรวจสอบติดตามและประเมินผล

23.5 ผลการดำเนินกิจกรรม

จากการได้ร่วมกันตรวจสอบข้อมูลรายละเอียดเอกสารประกอบงานวิจัยชุมชนพบข้อผิดพลาดทั้งในด้านเนื้อหาที่ยังไม่สมบูรณ์ ครบถ้วน ยังจะต้องนำข้อมูลที่เพิ่งค้นพบมาใส่ในเนื้อหาสาระและด้านการพิมพ์ที่ยังมีพิมพ์ตกหล่น ผิดพลาดซึ่งหลังจากได้รับข้อเสนอแนะจากการร่วมกันตรวจสอบข้อมูลแล้วฝ่ายจัดทำเอกสารงานวิจัยก็นำมาปรับปรุงแก้ไขต่อไป

กิจกรรมที่ 24 ประชุมวิเคราะห์สังเคราะห์และสรุปผลการดำเนินงานวิจัยและจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

24.1 วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

เพื่อให้ทีมวิจัยได้ร่วมกันวิเคราะห์ สังเคราะห์ผลการดำเนินงานและนำผลที่ได้มาจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

24.2 สถานที่ดำเนินกิจกรรม

ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

24.3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ทีมวิจัยชุมชน ทีมที่ปรึกษาและทีมพี่เลี้ยงของชุมชนไทยชนะศึก 30 คน

24.4 วิธีดำเนินการกิจกรรม

- 1) ประสานทีมวิจัยและภาคีเครือข่ายชุมชนได้เข้าร่วมการประชุมตามกำหนดการ
- 2) จัดทำสำเนาเอกสารร่างรายงานความสมบูรณ์เพื่อให้ที่ประชุมได้ร่วมกันตรวจติดตามและประเมินผล

24.5 ผลการดำเนินการกิจกรรม

จากการได้เข้าร่วมโครงการพัฒนางานวิจัยชุมชนกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.) และได้รับการสนับสนุนคณะพี่เลี้ยงจากมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก ทำให้ชุมชนไทยชนะศึก ได้ประโยชน์เป็นอย่างมากทั้งในด้านการพัฒนาคน พัฒนางาน พัฒนาพื้นที่ พัฒนาข้อมูลให้เป็นระบบ ชัดเจน ตรวจสอบได้ ซึ่งเป็นเอกสารหลักฐานที่สำคัญของชุมชนไทยชนะศึกที่จะเป็นประโยชน์สำหรับเด็ก เยาวชน ประชาชน นิสิต นักศึกษา นักวิชาการรวมถึงผู้ที่สนใจที่สามารถสืบค้นหาข้อมูลประวัติความเป็นมาของชุมชนไทยชนะศึก ได้อย่างสะดวก รวดเร็วและผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์และสรุปผลการดำเนินงานวิจัยทำให้ได้รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องโครงการบูรณาการสายสัมพันธ์และมรดกวัฒนธรรมชุมชนไทยชนะศึกสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย 1 เรื่อง

บทที่ 4

การวิจัย

งานวิจัย เรื่อง การบูรณาการสายสัมพันธ์และมรดกวัฒนธรรมชุมชนไทยชนะศึก สู่อการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ทีมวิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์เป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการสืบค้น “ของดีบ้านฉัน (ประเพณี จารีต วัฒนธรรม ความเชื่อ” ที่สามารถสร้างความสัมพันธ์และมรดกวัฒนธรรมชุมชนไทยชนะศึก

เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ทีมวิจัยได้ดำเนินการแบ่งกลุ่มเก็บข้อมูล จากนั้นได้นำข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้อง และปรับแก้ไขข้อมูลที่ได้ให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ พบว่าจากการศึกษามรดกวัฒนธรรมชุมชนไทยชนะศึก ทีมวิจัยได้แบ่งการศึกษามรดกวัฒนธรรมชุมชนไทยชนะศึก ออกเป็น 8 ประเด็น ดังนี้

1. ที่อยู่อาศัย
2. อาหาร
3. อาชีพ
4. การแต่งกาย
5. ความเชื่อและพิธีกรรม
6. ประเพณี
7. ภาษา
8. ศิลปะพื้นบ้าน

ทีมวิจัยจึงขอนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มีรายละเอียด ดังนี้

1. ที่อยู่อาศัย

จากเสียงร่ำลือถึงความอุดมสมบูรณ์ของดิน ป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนไทยชนะศึก ส่งผลให้มีกลุ่มคนจากเมืองเหนือ คือ เมืองเถิน เมืองลี้และเมืองตาก เริ่มอพยพเข้ามาประมาณ ปี พ.ศ.2428 ถึงก่อนปี พ.ศ.2500 คนชุมชนไทยชนะศึก มีการสร้างที่อยู่อาศัยมีลักษณะเรียบง่าย ใช้แค่พ้ออยู่อาศัยบังแดด บังฝน โดยวัสดุก่อสร้างในระยะแรกมาจากธรรมชาติที่หาได้ง่าย ได้แก่ ไม้ไผ่นำมาทำเสาบ้าน สานทำเป็นฟาก นำใบตองตึงหรือหญ้าคามาทาหลังคา ใช้รูปแบบการก่อสร้างง่าย ๆ ใช้เวลาไม่มาก หลังจากที่มีคนใจกล้าว่าจะตั้งถิ่นฐานอยู่ที่นี่ จึงได้ส่งข่าวให้ญาติพี่น้องเดินทางเข้ามาอาศัยอยู่ร่วมกัน เกิดเป็นชุมชนที่มีบ้านเรือนหนาแน่น การสร้างบ้านในระยะต่อมา

เริ่มนำไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้สัก ไม้แดง ไม้มะค่า มาสร้างบ้านแทนไม้ไผ่ เพื่อให้บ้านมีความมั่นคงแข็งแรงขึ้น บ้านเรือนมีลักษณะรูปทรงตามแบบล้านนา คือ เป็นบ้านชั้นเดียว ใต้ถุนสูง นิยมทำหลังคาแฝดติดกัน ระหว่างร่องหลังคากลางจะทำรางรินไว้สำหรับรองรับน้ำฝนไว้ใช้ ในครัวเรือน หลังคามักมุงด้วยใบตองตึงหรือหญ้าคา การสร้างบ้านยังคงอาศัยการให้वानขอใช้แรงงานจากญาติ พี่น้องและเพื่อนบ้าน

ภาพที่ 9 บ้านของแม่หลวงกองหา มูลเมือง หมู่ที่ 3 บ้านคลองสำราญ สร้างเมื่อ ปี พ.ศ.2497

ในอดีตสมาชิกครอบครัวมีจำนวนมาก ประมาณครอบครัวละ 8-10 คนทำให้บ้านเรือนจะต้องมีลานบ้านขนาดใหญ่ไว้สำหรับนั่งพักผ่อนพูดคุยนั่งเล่นในเวลากลางวันและใช้เป็นที่สำหรับนอนหลับในเวลากลางคืน มีใต้ถุนยกสูงให้พ้นจากพื้น เพื่อการป้องกันสัตว์เลื้อยคลานและไว้สำหรับเป็นที่เลี้ยงสัตว์เช่น โค กระบือ เสائب้านทำมาจากไม้เนื้อแข็งบ้านของแม่หลวงกองหา มูลเมืองเลขที่ 101 หมู่ที่ 3 บ้านคลองสำราญที่สร้างไว้ตั้งแต่ปีพ.ศ.2497 สมัยนายปืด ปัญญาะผู้เป็นบิดาได้ร่วมสร้างกับเพื่อนบ้านและญาติที่ได้ย้ายถิ่นมาจากบ้านห้วยเกียง อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง แม่หลวงไหลมา ปัญญาะ เล่าว่าในสมัยนั้นสภาพทั่วไปเป็นป่ารกมีทางเดินและทางเกวียนผ่านบริเวณหน้าบ้านเท่านั้น บ้านเรือนตั้งอยู่กระจัดกระจายเป็นหย่อม ๆ จำได้ว่ามีอยู่เพียง 6 หลังรั้วบ้านก็ใช้ไม้ท่อนกลมทำเป็นบ่อ (การเจาะไม้เป็นรู) แล้วใช้ไม้ซี่เล็ก ๆ เสียบกันไว้เพื่อป้องกันสัตว์เข้ามาในบริเวณบ้านและห้ามเด็ก ๆ ลงจากบ้านหลังพระอาทิตย์ตกดินเพราะสมัยนั้นป่าแถบนี้ มีเสือชุกชุมมากแต่ละบ้านจะมีการทำยุ่งฉางไว้สำหรับเก็บข้าวเปลือกโดยนิยมสร้างหลองข้าว (ยุ่งฉาง) แยกจากตัวบ้านไปทางทิศตะวันออกห่างจากตัวบ้านพอสมควรเพราะมีความเชื่อว่าจะต้องสร้างหลองข้าวห่างจากตัวบ้านเพื่อ

ไม่ให้เงาของหลองข้าวมาทับตัวบ้านในตอนเช้าและไม่ให้เงาของตัวบ้านทับยังฉางในตอนเย็นเพื่อให้
อากาศถ่ายเทเข้าไปในหลองข้าวได้สะดวกและแสงแดดส่องเข้าไปทั่วถึง ในหลองข้าว ไม่ให้เกิด
ความชื้นต่อเมล็ดข้าว ตัวบ้านจะทำบันไดทางขึ้นไว้ในทิศตะวันออกหรือทิศเหนือ โดยนิยมสร้างบันได
เป็นจำนวนเลขคี่ เช่น 5, 7 หรือ 9 ขั้น หากพิจารณาดี ๆ จะทราบว่า การทำบันไดขึ้นลงไว้ทางด้าน
ทิศตะวันออกหรือทิศเหนือนั้นอาจมีความสัมพันธ์เรื่องความเป็นสิริมงคล นั่นเอง

ภาพที่ 10 สภาพภายในบ้านที่ใช้ไม้แผ่นทำเป็นพื้น มีการแบ่งพื้นที่ตามลักษณะการใช้งาน

การสร้างบ้านนิยมหันตัวบ้านไปทางทิศใต้ เพื่อรับลมให้อากาศถ่ายเททำให้ในตัวบ้าน
ไม่ร้อน ภายในตัวบ้าน มีการแบ่งพื้นที่ของบ้านตามลักษณะการใช้งาน โดยแยกเป็นส่วน ๆ ได้แก่
ระเบียงบ้านมักอยู่ทางทิศใต้ของตัวบ้าน ชานบ้าน ครีวจะอยู่ในทิศตะวันตกหรือตะวันตกเฉียงใต้
(ส่วนใหญ่เป็นส่วนท้ายของตัวบ้าน) เพื่อระบายอากาศเวลาทำอาหาร ลานกลางบ้านใช้เป็นที่นั่ง
พักผ่อนในช่วงเวลากลางวัน และใช้เป็นที่กางมุ้งนอนหลับในช่วงเวลากลางคืน บางหลังอาจมีการ
กั้นห้องนอนใหญ่ ไว้สำหรับเก็บของที่มีค่าไว้ แต่ส่วนใหญ่มักเปิดโล่ง

ภาพที่ 11 บ้านของนายสำรอง สายวงศ์ หมู่ที่ 9 บ้านสำราญราษฎร์ สร้างเมื่อ ปี พ.ศ.2498

ลักษณะบ้านเรือนไม้เก่า ในเขตตำบลไทยชนะศึก อีกแบบหนึ่ง คือบ้านของนายสำรอง สายวงศ์ อายุ 66ปี บ้านเลขที่ 250 หมู่ที่ 9 บ้านสำราญราษฎร์ที่เดิมอยู่ในเขตหมู่ที่ 3 บ้านคลองสำราญ แต่แยกหมู่บ้านใหม่บ้านหลังนี้ได้รับมาจากพ่อตา แม่ยายของนายสำรอง สร้างขึ้นประมาณ ปี พ.ศ.2498 เป็นบ้านชั้นเดียว มีใต้ถุนสูง มีลานโล่งรับแขกต่อบ้านใต้บ้านที่อยู่ทางทิศเหนือตัวเรือนบ้านแบ่งกันห้องเป็นสองห้องแยกส่วนกันมีชานกลางบ้านไว้สำหรับนั่งพักผ่อนหรือรับแขก ห้องนอนจะอยู่บริเวณทิศตะวันออก (ห้องใหญ่) หลังคาห้องใหญ่มุงด้วยดินกี้ (กระเบื้องขอ) และใช้หญ้าคามุงบริเวณลานทางขึ้นบ้านที่ต่อบ้านใต้

ภาพที่ 12 หลังคาบ้านที่เชื่อมต่อห้องที่แยกส่วน มีอ่าง (ราง) น้ำไว้รองรับน้ำฝน

ลักษณะผนังบ้านตีปูด้วยไม้แผ่น โดยตีจากล่างขึ้นบน มีการเจาะผนังทำหน้าต่างไว้ ด้านละ 1 บาน ในทิศตะวันออก และทิศใต้ของตัวบ้าน ประตูบ้าน ใช้เป็นไม้แผ่นสอดในร่องไม้ที่ทำไว้ (ปัจจุบันดัดแปลงเป็นประตูไม้บานพับแบบลงกลอน)

ภาพที่ 13 ลักษณะหลังคาที่มุงด้วยดินขอ มีความคงทนกว่าการมุงด้วยหญ้าคาหรือใบตองตึง

ภายหลังที่มีการตั้งตำบลไทยชนะศึก ในช่วงปี พ.ศ.2500-2510 การขยายตัวของชุมชนมากขึ้น มีการตั้งหมู่บ้านขึ้นใหม่ มีการย้ายถิ่นฐานของกลุ่มคนจากอำเภอสุวรรณภูมิ อำเภอศรีสำโรง และอำเภอเมืองสุโขทัย เข้ามาในพื้นที่หมู่ที่ 6,7 ในปัจจุบัน เพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรมเนื่องจากได้ทราบข่าวว่าเขตตำบลไทยชนะศึกมีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การทำเกษตร ป่าไม้ ก็มีมาก สัตว์ป่าก็ชุกชุม บ้านเรือนที่อยู่ในเขตหมู่ที่ 6,7 จึงมีลักษณะเป็นบ้านเรือนทรงไทยภาคกลางแตกต่างจากบ้านของกลุ่มคนที่ย้ายมาจาก อำเภอเถิน จังหวัดลำปางและจังหวัดตากที่บ้านเรือน มีรูปทรงแบบล้านนา

จากการค้นหาข้อมูลด้านที่อยู่อาศัยในชุมชนไทยชนะศึก เขตพื้นที่หมู่ที่ 6,7 ซึ่งเป็นคนย้ายถิ่นจากภาคกลาง นายนาท ขลัง อดีตผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 6 บ้านธารชะอมได้พาทีมวิจัยเข้าไปเก็บข้อมูลที่บ้านนางทองอินทร์ อินทโชติ อายุ 75 ปี บ้านเลขที่ 77 หมู่ที่ 6 บ้านธารชะอม

ภาพที่ 14 บ้านของนางทองอินทร์ อินทโชติ หมู่ที่ 6 บ้านธารชะอม สร้างเมื่อประมาณปี พ.ศ.2511

ลักษณะบ้านของกลุ่มคนที่ย้ายถิ่นจาก อำเภอสุวรรณโคตร อำเภอศรีสำโรงและอำเภอเมืองสุโขทัยจะสร้างบ้านแบบมีใต้ถุนสูง เสาบ้านจะห่างกว่ารูปแบบการสร้างบ้านของกลุ่มคนที่ย้ายถิ่นมาจากทางเหนือ ไม้ที่ใช้ก็ใช้ไม้ในป่าที่ไปตัดกันมาเอง โดยเลือกไม้ขนาดพอเหมาะ ไม้ใหญ่จนเกินไปมาทำเสาบ้าน เลื่อยแต่งเสาให้เป็นรูปทรงสี่เหลี่ยม ส่วนที่จะฝังลงในดินจะเป็นรูปทรงเดิมของต้นไม้ที่ไม่มีการเลื่อยแต่ง บันไดทางขึ้นบ้านไม่นิยมสร้างให้อยู่ในทิศตะวันตก นิยมทำไว้ในทิศตะวันออก (ทิศตะวันออก) และทิศเหนือ เนื่องจากมีใต้ถุนสูง บันไดบ้านจึงต้องสูงตามไปด้วย บันไดบ้านนิยมทำแบบที่ไม่มีการติดกับตัวบ้านแบบถาวร แต่สามารถยกขึ้นเก็บไว้บนตัวบ้านได้ เมื่อถึงเวลากลางคืนก็สามารถป้องกันขโมยขึ้นบ้านได้ บันไดบ้านทำจากไม้ท่อนกลม ห่างประมาณพอก้าวได้ จำนวนขั้นบันไดต้องเป็นจำนวนเลขคู่ที่นิยมคือ จำนวน 9,11 ขั้นจะมีอ่างล้างเท้าอยู่บริเวณทางขึ้นบันได ตัวบ้านจะต้องวางแนวขนานกับทิศทางของดวงอาทิตย์ ไม่ให้ดวงอาทิตย์ข้ามหลังคาบ้าน

แผ่นไม้ฝาผนังก็ใช้เลื่อยมือช่วยกันทำ ตีฝาจากล่างขึ้นบน ใช้ไม้แผ่นยาวดี ไม่มีการเจาะหน้าต่าง หลังจะใหญ่ ลานบ้านทำแบบโล่ง มีเสาไว้สำหรับมัดมุ้งเวลานอน ประตูบ้านใช้ไม้แผ่นทำเป็นแบบบานเปิดแล้วใช้ลิ้มไม้ตอกพื้นให้แน่น

ภาพที่ 15 บ้านแบบไทยภาคกลางใต้ถุนบ้านจะยกสูง เพื่อไว้ใช้เป็นที่พักผ่อน เก็บสิ่งของ

สำหรับหลังคาบ้าน ใช้หญ้าแฝกหรือหญ้ามามุง จะทำจั่วบ้านโสด (ชิด) เข้าหากัน เป็นมุมแหลมเพื่อให้สามารถระบายน้ำได้ดี หากไม่โสดเวลาฤดูฝนน้ำอาจรั่วซึมในตัวบ้านได้ ปัจจุบันหลังคาถูกเปลี่ยนเป็นสังกะสี ที่มีความคงทนและสามารถป้องกันฝนได้ดีกว่า ส่วนของไม้ที่ยื่นมาจากไม้ที่รองรับบ้านนั้น ใช้สำหรับวางไม้พาดเพื่อตากสิ่งของ เช่น พริก กลัวยตาก ส้มแผ่น ฯลฯ

ภาพที่ 16 บ้านของนายพิน เรือนงาม บ้านเลขที่ 69 หมู่ที่ 6 บ้านธารชะอม สร้างเมื่อ พ.ศ.2518

ประมาณช่วงปี พ.ศ.2511-2520 ภายใต้นี้มีการสร้างบ้านเรือนเพิ่มมากขึ้นทำให้หลายบ้านมีการทำรั้วบ้าน เพื่อเป็นแนวเขต โดยใช้ไม้ไผ่สานเป็นแผ่นติดกับเสาไม้ท่อนกลมหรือแบนตามความเหมาะสม บ้านเรือนในช่วงสมัยนี้ มีการพัฒนารูปแบบการก่อสร้างที่เด่น ๆ คือหลังคาบ้านเปลี่ยนจากเดิมที่ใช้หญ้าคาหรือแฝก เป็นสังกะสี ทำเป็นติดกับตัวบ้าน และใช้ไม้แผ่นทำเป็นชั้นบันไดแทนไม้ท่อนกลมแบบเดิม เพื่อความสะดวกในการก้าวขึ้น - ลง มีการทำหลังคาบ้านยื่นออกมาจากตัวหน้าบ้านแล้วมุงหลังคา มีการสร้างห้องน้ำห้องส้วมไว้นอกจากตัวบ้าน

ภาพที่ 17 ลักษณะบ้านที่ปลูกในช่วงปี พ.ศ.2529 หมู่ที่ 4 บ้านฝั่งหมิ่น

ในช่วงปี พ.ศ.2521-2530 ภายใต้นี้มีการเปลี่ยนแปลงวัสดุในการก่อสร้างบ้านเริ่มใช้วัสดุสมัยใหม่ ได้แก่ ปูนซีเมนต์ กระจก ในการก่อสร้างบ้านมากขึ้น เนื่องจากไม้เริ่มหายากมีราคาแพงและมีการเปลี่ยนแปลงในด้านการประกอบอาชีพ แรงงานชายในพื้นที่เริ่มมีการเดินทางไปขายแรงงานยังต่างประเทศ เพื่อหาเงินส่งกลับมาให้ครอบครัว เนื่องจากรายได้ดี ทำให้หลาย ๆ ครอบครัวมีรายได้เพิ่มมากขึ้น จึงมีการก่อสร้างบ้านรูปแบบสองชั้น ชั้นล่างยังคงเป็นใต้ถุนสูง ฐานเสาบ้านใช้เป็นเสาปูน มีการก่อผนังบ้านชั้นล่าง โดยใช้ไม้หรืออิฐก้อนในการก่อผนังบ้าน ก่อสร้างห้องน้ำไว้ในตัวบ้าน มีการนำกระจกมาแต่งทำเป็นช่องด้านบนหน้าต่างและประตู เพื่อเพิ่มแสงสว่างในเวลากลางวันและเพื่อความสวยงาม ชั้นบนนิยมทำมุกหน้าบ้าน นิยมตั้งศาลพระภูมิเจ้าที่ที่ที่สวยงามมั่นคง ทำจากปูนหล่อปั้นเป็นลายสวยงามและสร้างห้องน้ำห้องส้วมไว้ในตัวบ้าน

นายบุญธรรม ชัดสาย อายุ 62 ปี อาศัยอยู่หมู่ที่ 3 บ้านคลองสำราญ เล่าว่าในช่วงปี พ.ศ.2525 คนในหมู่บ้านหลายคนเดินทางไปทำงานเมืองนอกกันมาก แต่ละคนที่เป็น กลับมาสร้างบ้านใหม่ หลังใหญ่โต สวย ๆ ทั้งนั้นตนเองจึงตัดสินใจเดินทางไปทำงานเมืองนอกบ้าง ส่งเงินกลับมาที่บ้านส่งลูกเรียนหนังสือได้สบาย ๆ แล้วก็ได้บ้านใหม่ด้วย

ภาพที่ 18 ลักษณะบ้านที่ปลูกในช่วงปี พ.ศ.2531 - 2540 หมู่ที่ 1 บ้านท่าตันธง

ในช่วงปี พ.ศ.2531-2540 ระยะนี้จะมีการใช้สื่อบ้านเพื่อความสวยงาม ประตูหน้าต่าง จะมีการทำเป็นช่องติดกระจก มีการทาสีบ้านให้มีสีสดใสสวยงามมากขึ้น มีการสร้างรั้วบ้านจากรั้วไม้เป็น รั้วคอนกรีตเพื่อความแข็งแรงป้องกันโจรผู้ร้ายเพราะผู้ชายไม่อยู่บ้านออกไปทำงานเมืองนอกกันมาก ประตูและหน้าต่างชั้นบนนิยมเจาะเป็นช่องติดกระจก มีการติดม่านลักษณะรูปทรงบ้านมีความ ทันสมัยมากขึ้น เริ่มใช้กระเบื้องมุงหลังคา พื้นบ้านเป็นปูนขัดเงาหรือทำเป็นลวดลาย โดยใช้หินเรียง เป็นรูปต่าง ๆ

หลังที่เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจตกต่ำ ช่วงปี พ.ศ.2541-2550 การเปลี่ยนแปลงของที่อยู่อาศัยมีน้อยมาก แทบไม่มีการเปลี่ยนแปลง และยังคงลักษณะรูปแบบตามสมัยมาจนถึงปัจจุบัน และในช่วงปี พ.ศ.2551 - ปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยในด้านการสร้างที่อยู่อาศัยโดยมีการนำวัสดุประเภทกระเบื้องสีมาใช้มุงหลังคามากขึ้น เพื่อความสวยงามและความมั่นคงแข็งแรงมีการตกแต่ง พื้นบ้านด้วยกระเบื้องที่มีลวดลายสวยงาม การตกแต่งด้วยหินแกรนิต การสร้างที่อยู่อาศัยของคนในชุมชนไทยชนชั้นมีการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน แบ่งได้เป็น 5 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ประมาณปี พ.ศ.2528 - 2500 เป็นช่วงที่ผู้คนเริ่มอพยพเข้ามาใหม่การสร้างจะเน้นใช้วัสดุที่หาได้ง่าย เช่น ไม้ไผ่ กล้วยาคา ใบตองตึง มีรูปแบบการก่อสร้างที่ไม่ซับซ้อน ส่วนมากสร้างบ้านชั้นเดียวได้สูง มีการใช้ไม้ทำเป็นรั้วบ้านเพื่อบอกอาณาเขตและป้องกันสัตว์ การสร้างบ้านจะใช้แรงงานจากคนในครอบครัวและญาติพี่น้องเป็นหลัก

ระยะที่ 2 ประมาณปี พ.ศ.2501 – 2520 จะใช้ไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้สัก ไม้แดง ไม้มะค่า ในการก่อสร้างเพื่อความมั่นคงแข็งแรง เริ่มสร้างบ้านเป็น 2 ชั้น มีรูปแบบที่สวยงามมากขึ้น

ระยะที่ 3 ประมาณปี พ.ศ.2521 – 2530 เริ่มมีการใช้วัสดุที่ทันสมัย เช่นปูนซีเมนต์ คอนกรีต ในการสร้างบ้านมีการทำช่องติดกระจก บนหน้าต่าง มีการปลูกบ้านใหม่กันมากเนื่องจากมีรายได้จากการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ นิยมทำรั้วบ้านที่แข็งแรงเพื่อป้องกันโจรผู้ร้าย

ระยะที่ 4 ประมาณปี พ.ศ.2531 -2540 มีการทาสีบ้านให้สวยงาม มีการใช้กระจก ตกแต่งประตู หน้าต่าง ชั้นล่างของตัวบ้านนิยมก่อผนังเพื่อใช้เป็นที่พักผ่อนและรับแขก

ระยะที่ 5 ประมาณปี พ.ศ.2541 – ปัจจุบัน เป็นช่วงที่มีการสร้างบ้านสมัยใหม่ มีรูปแบบที่หลากหลาย แต่ยังคงการเน้นการใช้ประโยชน์จากพื้นที่บ้าน

แม้ว่ารูปแบบการสร้างที่อยู่อาศัยที่ออกแบบมาให้เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศ มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสมัย ตามเหตุปัจจัยของสภาพสังคมและเศรษฐกิจภายนอกเข้ามากระทบ ซึ่งเห็นความเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนมาก จากบ้านเรือนที่ใช้ไม้เป็นวัสดุหลักในการก่อสร้าง มีการวางผังบริเวณบ้านตามทิศทางที่เหมาะสม ใช้แรงงานจากเพื่อนบ้านและญาติพี่น้อง ก็เปลี่ยนแปลงไปใช้วัสดุสมัยใหม่ เช่น ปูนซีเมนต์และคอนกรีตที่มีความแข็งแรงทนทานขึ้น มีการประดับตกแต่งด้วยกระจก ฝ้าม่าน เพื่อความสวยงาม ผังบริเวณบ้าน ก็ตั้งตามความสะดวก ใช้เครื่องจักรในการก่อสร้างมากขึ้น รั้วบ้านหนาแน่นขึ้น ก็ได้ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของผู้คนในชุมชนไทยชนะศึก แม้ว่าวิถีทางการสร้างแบบตามแบบเดิมจะหายไปตามกาลเวลา แต่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในชุมชน ยังคงมีความรัก ความสามัคคี ตลอดระยะเวลาในการอยู่ร่วมกันที่ยาวนานกว่า 70 ปี ตั้งแต่เริ่มตั้งเป็นชุมชนเล็ก ๆ จนถึงวันนี้

2. อาหาร

อาหารของชุมชนไทยชนะศึก ส่วนมากจะเป็นอาหารพื้นเมืองที่เป็นมรดกตกทอดกันมา ตั้งแต่ปีพ.ศ.2428 เป็นต้นมาซึ่งเป็นสมัยของปู่ ย่า ตา ยาย ที่ได้ทำอาหารต่าง ๆ ดังนี้ ยาไก่ผิ่ปูย่า ซ่าบ่อแดง แกงบ่อถั่ว คั่วหัวปลี แกงฮังเล ลาบเหนือ แกงแคไก่บ้านน้ำน้อย แกงเห็ดป่า แกงหน่อไม้ แกงผักหวานป่า น้ำพริกถั่วเน่า น้ำพริกน้ำปู น้ำพริกกบหน่อม ตำเตา ตำขงุน ยำยอดมะม่วง ยำผักเสียด ยาหน่อไม้ ฯลฯ พืชผักที่นำมาปรุงอาหารนั้นจะได้รับการปลูกไว้รับประทานเอง ในครัวเรือน ปลูกไว้ตามหัวไร่ปลายนาหรือเป็นพืชผักที่มีตามฤดูกาลต่าง ๆ เช่น ผักหวานป่า หน่อไม้ เห็ดป่า ยอดหวายป่า ผักข่ายอดแก้ว ดอกก้าน (ต้นพญางู) ผักสาบ ผักตุ๊ด ผักขี้เขียด (ผักโร) ผักขี้ขวงรวมถึง ไข่มดแดง ไข่แมงมันและสัตว์ป่าต่าง ๆ ที่คนส่วนใหญ่นิยมรับประทานเพราะเป็นอาหารหากินที่หาได้ยาก จะมีเฉพาะตามฤดูกาลเท่านั้น เช่น แย้ อั้ง กระรอก ตะกวด หมูป่า ไก่ป่า นกต่าง ๆ ในช่วงปีพ.ศ. 2460 มีอาหารแบบคนไทยพื้นถิ่นที่ได้รับมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษที่ได้ทำเลี้ยงดูครอบครัวต่อ ๆ กันมาอาหารของชุมชนไทยชนะศึก ดังนี้แกงหยวก แกงบอน แกงผักทอง แกงสับนก ต้มยาปลาช่อน แกงขงุน ต่อมาปี พ.ศ.2482 ได้มีการทำอาหารหวานพื้นถิ่น เช่น ขนมหิลลา ขนมเคี้ยะ ขนมเส้น (ขนมจีน) ขนมข้าวต้มเบอะ ขนมลูกลาน ขนมแดกกา ขนมครก ขนมบัวลอย ขนมมะพร้าวเต่า

เมื่อนางลักแช่น้ำอ้อย บวชชีกัวย ข้าวแตน ข้าวต้มลูกโยน ฯลฯ สำหรับไว้รับประทานในครอบครัว และในงานต่าง ๆ ในหมู่บ้านซึ่งในอดีตนั้นไม่มีการซื้อการขาย แต่จะเป็นการทำกินกันเองและมีการแบ่งปันกันให้กับญาติพี่น้องรวมถึงคนบ้านใกล้เคียงกันมาโดยตลอดจึงทำให้คนในยุคก่อนนั้นอยู่กันด้วยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ด้วยความรัก ความสามัคคี จากการได้ไปเก็บข้อมูลในพื้นที่ชุมชนไทยชนะศึก ทั้ง 11 หมู่บ้าน สามารถแยกประเภทอาหารได้ ดังนี้

- 1) ประเภทอาหารคาว
- 2) ประเภทอาหารหวาน
- 3) ประเภทอาหารว่าง

นอกจากนี้ยังสามารถแบ่งประเภทของอาหารได้ตามฤดูกาล ประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อ ซึ่งได้สืบทอดต่อ ๆ กันมาจนถึงปัจจุบันได้ ดังนี้

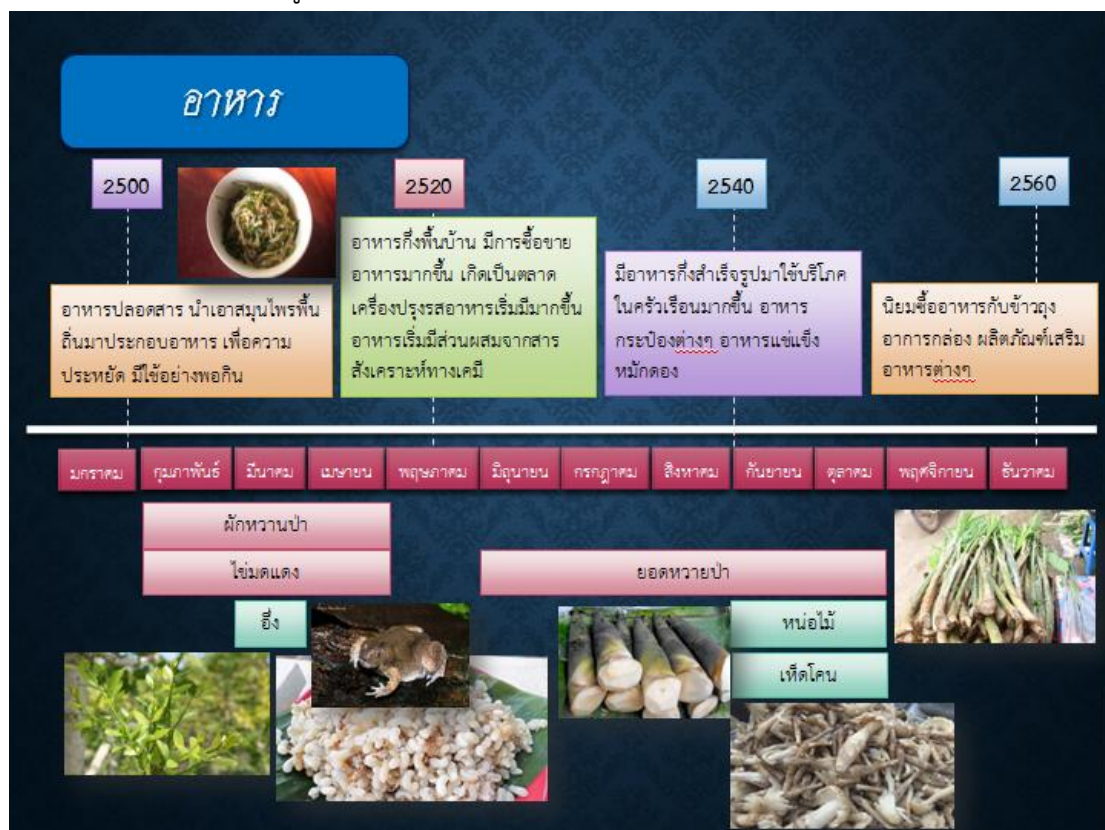
อาหารที่เป็นสิริมงคลต่อการดำเนินชีวิต ในงานมงคลต่าง ๆ เช่น งานแต่งงาน งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานบวชพระ จะนิยมทำอาหารที่มีชื่อดังนี้ แกงขนุน เพราะเชื่อว่าจะทำให้ครอบครัวมีคนอุดมหนุนค้ำชู มีความเจริญรุ่งเรือง แกงหยวก เพราะเชื่อว่าจะทำให้ชีวิตการแต่งงานมีเยื่อใยที่ดีต่อกันมีความรัก ความสามัคคีกันตลอดไปเหมือนใยของหยวก ลาบประเภทต่าง ๆ เพราะเชื่อว่าจะทำให้ชีวิตจะมีแต่โชคความมั่งมี ร่ำรวยเงินทอง ผัดถั่วงอกเพราะเชื่อว่าจะทำให้ชีวิตเจริญงอกงามตลอดไป

อาหารที่ไม่นิยมแกงในงานอวมงคล (งานศพ) จะไม่นิยมทำอาหารดังนี้ แกงหยวก เพราะเชื่อว่าจะทำให้ผู้ตายยังมีเยื่อใยต่อญาติ พี่ น้องและเชื่อว่าจะทำให้ญาติพี่น้องต้องมัวเป็นไปด้วยเหตุผลต่าง ๆ แกงบอน เพราะเชื่อว่าถ้าคนที่พูดจาไม่ดีแกงจะทำให้กินแล้วคัน แกงผักแพง เพราะเชื่อว่าผักแพงจะดูดกลืนศพ ทำให้แกงมีกลิ่นเหม็นและน่าเสียว

อาหารตามช่วงประเพณี คืออาหารที่นิยมทำกันเป็นส่วนมากในประเพณีต่าง ๆ เช่น ประเพณีสงกรานต์ นิยมทำลาบ ห่อหนึ่ง แกงฮังเล ต้มไก่บ้าน ขนมหั่น (ขนมหุ้น) ขนมหั่วควบ (ขนมหั่วเกรียบแผ่นใหญ่) ขนมหั่วแต่น ขนมหั่วแคบ ขนมหั่วเหนียวแดง ประเพณีตานก๋วยสลาก นิยมทำอาหาร ห่อหนึ่ง ปลาต้ม ทอดหมู ขนมห่ม ขนมหุ้น ขนมหั่วต้มเบอะเบอะ

อาหารตามฤดูกาล คืออาหารที่นำพืช ผัก สมุนไพร รวมถึงสัตว์ป่าต่าง ๆ ที่มีตามฤดูกาลนั้น ๆ ได้แก่ แกงผักหวานป่าใส่เต็งมดแดง (ใส่ไข่มดแดง) ยำไข่มดแดง แกงเห็ดป่าต่าง ๆ แกงเห็ดเผาะ แกงเห็ดโคน แกงไข่ใส่เห็ดถอบ ลาบไข่ แกงอึ่งใส่ผักเสี้ยวผักหระ(ผักชะอม) ต้มส้มอึ่ง ใส่ใบมะขามอ่อน อี้อย่าง ยำหน่อไม้ใส่น้ำปู แกงยอดหวายป่า แกงผักชีเขียว ผักชีขวง แกงผักตูด แกงผักก้อแก้หรือผักพ้อคำตีเมีย แกงสะแล ยำววม ยำผักเหี้ยด ซ่ามะเขือแจ้ ตำเตา ผักเสี้ยนดอง แกงแคบ ฯลฯ ในหนึ่งปีจะมีให้กินเพียงฤดูกาลเดียวเท่านั้น และการออกดอกออกผลของแต่ละปีก็จะออกมากน้อยต่างกันขึ้นอยู่กับความชื้นของอากาศหรือขึ้นอยู่กับสภาวะแวดล้อมที่มีการ

เปลี่ยนแปลง เพื่อให้ผู้ที่สนใจที่จะหารับประทานอาหารตามฤดูกาลสามารถเลือกซื้อหรือต้องการมาหาด้วยตนเอง สามารถดูรายละเอียดได้ดังนี้

ภาพที่ 19 อาหารตามฤดูกาล ในชุมชนไทยขณะนี้

ช่วงฤดูร้อน (ฤดูแล้ง) ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - พฤษภาคมของทุกปี พืช ผัก สมุนไพร รวมถึงสัตว์ป่าที่มีอยู่ตามธรรมชาติจะออกในช่วงนี้ได้แก่ ยอดผักหวานป่า ดอกก้าน (ดอกพินู) ยอดผักสาป ยอดผักตุ๊ด เห็ดถอบ (เห็ดเผาะ) เห็ดหล่ม เห็ดแป้ง เห็ดดิน มีแย้ เต็มดแดง (ไข่มดแดง) ไข่แมงมัน

ช่วงฤดูฝน ระหว่างเดือน กรกฎาคม - กันยายนของทุกปี ในช่วงฤดูกาลนี้จะมีพืชผักสมุนไพร รวมถึงสัตว์ป่า ออกในช่วงฤดูกาลนี้ ได้แก่ เต่า ผักกอกแก้วหรือพ้อคำติเมีย หน่อไม้ต่างๆ เช่น หน่อไม้ไร่ (หน่อไม้ค้าย) หน่อไม้สูก หน่อไม้ฮวก (หน่อไม้ลาว) มีมะแขว่นซึ่งเป็นสมุนไพร มีกลิ่นหอมฉุน เหมาะสำหรับใส่แกงหน่อไม้ มีปู ปลา กุ้งฝอย อัง หอยขม และประมาณปลายเดือนกันยายน - ตุลาคมทุกปีจะมีเห็ดโคนออกมากในช่วงฤดูกาลนี้

ช่วงฤดูหนาว ระหว่างเดือน ตุลาคม - มกราคม ทุกปี ช่วงนี้จะมีพืช ผัก สมุนไพร รวมถึงสัตว์ป่า ที่จะออกมา ได้แก่ เห็ดลมป่า ดอกนางแลว ผักชีเขียว ผักชีขวง ผักยวม สะแล ผักชีทุต

การถนอมอาหาร เป็นวิธีการที่ถ่ายทอดมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งสำคัญในการถนอมอาหารนั้น ที่ขาดไม่ได้คือ น้ำข้าวหม่า (น้ำข้าวข้าว) ข้าวสารและเกลือที่จะนำมาหมัก ต้อง จะต้องใช้เกลือเม็ดเท่านั้น เพราะเชื่อว่าเกลือเม็ดมีความเค็มมากกว่าเกลือป่นและช่วยทำให้ไม่มีกลิ่นเหม็น การหมักดองหรือการถนอมอาหารนั้น ก็เพื่อต้องการเก็บรักษาพืช ผัก เห็ด รวมถึงสัตว์ต่าง ๆ เช่น ปลา ปู อึ่ง ไว้รับประทานได้นาน ๆ โดยใช้วิธีการถนอมอาหาร ได้แก่ ปลาแร่ ปลาจ่อม ซี้ปลา ปลาย่าง ปลาเกลือ ปลาต้ม น้ำปลา อึ่งย่าง ปลาแร่ย่าง น้ำปู ผักเสี้ยนดอง หน่อไม้ดอง เห็ดโคนดองน้ำปลา ถั่วเน่า มะม่วงดอง มะขามดอง มะยมดอง กระท้อนดอง ฯลฯ และในโอกาสนี้จะขอแนะนำอาหารคาว อาหารหวานและอาหารว่างของชุมชนไทยชนะศึก ดังนี้

1.ประเภทอาหารคาว

1.1 แกง

1.2 ลาบ ยำ ซ่า ตำ น้ำพริก

1.3 การถนอมอาหาร

1.1 แกง

1) แกงแค

ลักษณะและวิธีการแกงแค

แกงแค เป็นอาหารพื้นบ้านของภาคเหนือ ส่วนประกอบหลักจะเป็นผักที่หาได้ง่ายตามพื้นบ้าน สวนคร้ว ร้ว หรือท้องนา นอกจากนี้สามารถนำเห็ดกระด้างหรือเห็ดลม หั่นเป็นชิ้นบาง ๆ ใส่รวมไปกับผักดอกนางแลว หรือดอกเอื้องแลว (ออกดอกในช่วงฤดูหนาว) ส่วนเนื้อสัตว์ที่นำมาแกง เช่น เนื้อไก่ เนื้อหมู กบ เขียดนา ปลา ฯลฯ แกงแคเหมาะสำหรับอาหารมื้อเย็น เพราะเมื่อแกงแคเสร็จแล้วให้รับประทานจะได้รสชาติที่อร่อยถึงใจ ทั้งความหวานของผักสด ๆ ได้กลิ่นหอมกรุ่นของเครื่องเทศ ลองมาชิมกันนะคะ

ภาพที่ 20 แกงแค

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

- 1) เครื่องพริกแกง ประกอบด้วย พริกแกง กระเทียม ตะไคร้ซอย ข่าซอย กะปิ เกลือ ปลา ร้า สับ
- 2) เนื้อไก่ / เนื้อหมู / กบ / เชียดนา / ปลา (เลือกใส่ตามใจชอบ)
- 3) ผักต่าง ๆ เช่น ตำลึง ชะอม ยอดพริก ผักคราด ถั่วพู ผักแก่นทรง ถั่วฝักยาว มะเขือ ดอกข่า ดอกนางแลว ฯลฯ
- 4) เติลลม
- 5) น้ำมันพืช

วิธีทำ

เริ่มจากโขลกเครื่องแกงให้ละเอียด แล้วหั่นเนื้อสัตว์ นำพริกแกงมาผัดกับน้ำมันให้หอม ใส่เนื้อสัตว์ลงผัด ใส่น้ำพอประมาณ เมื่อน้ำเดือดแล้วค่อยใส่ผัก พอน้ำแกงเดือดสักพักแล้วจึงยกลง เมื่อได้ชิมรสชาติของแกงแคแล้วจะติดใจ ซึ่งจะมีรสเผ็ด เค็ม มันและหอมกลิ่นผักสด ๆ

สรรพคุณของแกงแค

แกงแค นอกจากจะเป็นอาหารที่ช่วยประหยัดรายจ่ายแล้ว ผักนานาชนิดที่นำมาแกงก็มีประโยชน์ ต่อร่างกาย และส่วนใหญ่ก็เป็นพืชสมุนไพรที่มีสรรพคุณป้องกันและรักษาโรคต่าง ๆ ได้ เช่น ใบตำลึงช่วยดับพิษร้อน ข่าช่วยขับลม ชะอมนมีสรรพคุณแก้ท้องเฟ้อ ขับลมในลำไส้ แก้อาการปวดเสียดในท้องได้ดี ผักเผ็ดหรือผักคราด มีรสเียนเพื่อนเล็กน้อยมีสรรพคุณแก้ริดสีดวงทวาร ช่วยเจริญอาหาร ขับลมและช่วยย่อยอาหารอีกด้วย

2) แกงยอดมะพร้าวอ่อน

ลักษณะและวิธีการแกงยอดมะพร้าวอ่อน

แกงยอดมะพร้าวอ่อน เป็นอาหารพื้นบ้านที่นิยมอีกหนึ่งเมนูนิยมแกงในงานบุญต่าง ๆ เช่น งานบวชพระ งานขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น เป็นแกงที่หากินยากมากเพราะการที่จะนำยอดมะพร้าวมาได้นั้น หมายถึงต้องฟันต้นมะพร้าวหนึ่งต้น ข้อดีของยอดมะพร้าว คือ เป็นผักที่มีรสชาติหวาน กรอบ อร่อย

ภาพที่ 21 แกงยอตมะพร้าวอ่อน

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

1) เครื่องพริกแกง ประกอบด้วย พริก กระเทียม ตะไคร้ซอย ข่าซอย กระชาย กะปิ
ปลา ร้าสับ

2) เนื้อไก่ / เนื้อหมู ฯลฯ

3) ชะอม

4) ยอดมะพร้าวอ่อน

5) น้ำมันพืช

วิธีทำ

นำยอดมะพร้าวมาหั่นเป็นชิ้นพอดีคำ ยอดชะอมใส่มากหรือน้อยก็ได้แล้วแต่ความชอบ ตำเครื่องแกงรวมกันให้ละเอียดแล้วเติมปลา ร้าสับ นำเครื่องแกงลงคั่วกับเนื้อไก่ให้หอม แล้วใส่น้ำเปล่าตั้งให้น้ำแกงเดือดให้ไก่พอสุก นำยอดมะพร้าวอ่อนเตรียมไว้มาใส่ใช้เวลาประมาณ 5 - 10 นาที ใส่ยอดชะอมที่เด็ดไว้พอทุกอย่างสุกแล้วจึงยกลงจะได้กลิ่นชะอมผสมกลิ่นเครื่องแกงที่หอมหวานชวนน่าชิม

สรรพคุณของแกงยอดมะพร้าว

แกงยอดมะพร้าวอ่อนอุดมไปด้วย คุณประโยชน์ทั้งเครื่องแกงที่เป็นสมุนไพรนานาชนิด ส่วนยอดมะพร้าวอ่อนมีแคลเซียม และฟอสฟอรัส มีประโยชน์ในการบำรุงกระดูกและฟัน ป้องกันโรคกระดูกพรุน

3) แกงฮังเล

ลักษณะและวิธีการแกงฮังเล

แกงฮังเล เป็นอาหารที่ได้รับความนิยมมาก ด้วยทั้งรสชาติกลมกล่อม รวมสามรส (รสหวาน เค็ม เปรี้ยว) มีสีส้มที่สะดุดตาหน้ารับประทาน ถือเป็นอาหารมงคลที่ชาวบ้านนิยมนำไปถวายพระในโอกาสวันสำคัญต่าง ๆ เป็นเมนูที่ได้รับความนิยมในการเลี้ยงแขกในงานเลี้ยงงานบุญ เช่น งานขึ้นบ้านใหม่ งานบวชพระ งานแต่งงาน เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่แล้วกระท้อนจะสุกในช่วงเดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม หากไม่มีกระท้อนก็จะใช้น้ำมะขามเปียกแทนแต่ชาวบ้านมักนิยมใช้กระท้อน เพราะกระท้อนมีรสชาติเปรี้ยวกลมกล่อมมีกลิ่นหอม

ภาพที่ 22 แกงฮังเล

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

- 1) เครื่องพริกแกง ประกอบด้วย ข่า ตะไคร้ หอมแดง กระเทียม พริกแห้ง
- 2) เนื้อหมู นิยมเป็นหมูสามชั้น
- 3) กระท้อนหรือน้ำมะขามเปียก
- 4) ชিংซอย
- 5) น้ำตาลปีก
- 6) หอมหัวใหญ่
- 7) เครื่องเทศประกอบด้วย ลูกจัน เม็ดผักชี ยี่หระ บดให้ละเอียด
- 8) ผงกระหรี่

วิธีทำ

1) คั่วเครื่องเทศแล้วบดให้ละเอียด
 2) โขลกเครื่องพริกแกงให้ละเอียด แล้วใส่เครื่องเทศผงกระหรี่ผสมลงไปคลุกเคล้าให้เข้ากัน

3) นำหมูสามชั้นมาหั่นเป็นชิ้น ๆ แล้วมาคลุกเคล้ากับพริกแกง คนให้เข้ากันพักไว้ 30 นาที นำไปตั้งไฟอ่อน ๆ หมั่นคนเพื่อไม่ให้ติดก้นหม้อจะมีน้ำมันออกมาจนน้ำแกงแห้งแล้วใส่กระท้อนที่หั่นเป็นชิ้น ๆ ขิงซอย เติมน้ำให้ท่วมเนื้อหมู เมื่อเดือดแล้วลดไฟให้ไฟอ่อน ๆ เติมน้ำตาลปึก น้ำมะขามเปียก เคี่ยวจนเปื่อยแล้วยกลง

สรรพคุณของแกงฮังเล

สมุนไพรที่มีในแกงฮังเลล้วนแต่มีประโยชน์ เช่น ขิงแก้ลมจุกเสียด ขับเสมหะ บำรุงธาตุแก้คลื่นเหียนอาเจียน กระเทียมขับลมในลำไส้ แก้อาการขับเสมหะช่วยย่อยอาหาร ลดน้ำตาลและไขมันในเลือด พริกช่วยขับลม ช่วยย่อยอาหาร ตะไคร้แก้ปวดท้อง ขับเสมหะบำรุงธาตุ ช่วยเจริญอาหาร และขมิ้นเหลือง หอมแดงแก้ขับเสมหะ แก้ไขหวัด บำรุงธาตุ ส่วนกระท้อนมีวิตามินซี วิตามินเอ เพกติน (PECTIN) ที่ช่วยให้ระบบขับถ่ายมีประสิทธิภาพและเป็นยาระบายอ่อน ๆ นอกจากนี้ ยังมีฟอสฟอรัส ซึ่งทำหน้าที่เผาผลาญไม่ให้ไขมันคาร์โบไฮเดรต และโปรตีน ที่ไม่ได้ใช้งานตกค้างและสะสมในร่างกาย

4) เจียวผักปรง (ผักปิ้ง)

ลักษณะและวิธีการเจียวผักปรง (ผักปิ้ง)

เจียว เป็นวิธีการหนึ่งของประกอบอาหารแบบพื้นเมืองภาคเหนือ ที่มีความโดดเด่นคือ ทำได้ง่าย ๆ รวดเร็ว ประกอบกับไม่มีขั้นตอนที่ยุ่งยาก มีรสชาติที่อร่อยถึงใจไร้ไขมันมากด้วยวิตามินถือได้ว่าเป็นอาหารเพื่อสุขภาพ ผักปรงเป็นผักที่มีมากในช่วงฤดูฝนสามารถใช้ได้ทั้งยอด ดอก และใบ เป็นผักที่หาทานง่ายเพราะออกยอดตลอดทั้งปี ส่วนหนามนั้นชาวบ้านจะนิยมทำแหนมไว้รับประทานเอง โดยจะนำเนื้อหมูติดมันสับและหนังหมูต้มหั่นเป็นชิ้นบาง ๆ และนำมาหมักกับกระเทียมและเกลือ ห่อด้วยใบตอง 2 ชั้น รัดด้วยตอกให้แน่น แล้วนำไปตากแดด ประมาณ 2 - 3 วัน เจียวผักปรง (ผักปิ้ง) นิยมรับประทานเวลาแกงสุกใหม่ ๆ จะอร่อยด้วยกลิ่นหอมผักปริง แหนมและสมุนไพรที่นำมาปรุง รสชาติที่เข้มข้น ทั้งเปรี้ยว เค็ม เผ็ด รับประทานครั้งใดต้องบอกว่าล้ำแท้ ๆ

ภาพที่ 23 เจียวผักปรัง (ผักปรัง)

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

- 1) เครื่องพริกแกง ประกอบด้วย พริกสด หอมแดง ข่า ตะไคร้ กระเทียม
- 2) ปลาร้า
- 3) แหนมหรือจิ้นส้ม
- 4) ผักปรัง
- 5) น้ำมะนาว หรือ ใบมะขามอ่อน

วิธีทำ

ต้มน้ำให้เดือดในระหว่างรอน้ำเดือดโขลกเครื่องแกงทุกอย่างให้ละเอียดแล้วใส่ปลาร้า โขลกให้เข้ากัน จากนั้นจึงใส่แหนม ปั่นน้ำมะนาวใส่ใบมะขามอ่อน แล้วถึงใส่ผักปรัง พอผักปรังสุกแล้ว ยกลง

เคล็ดลับของเจียวผักปรัง

การที่ปั่นน้ำมะนาวใส่ก่อนเพื่อไม่ให้น้ำแกงเหนียวเกินไปเหมาะสำหรับรับประทานเป็นอาหารเย็นเพราะเสน่ห์ของเจียวผักปรังอยู่ที่รับประทานตอนร้อน ๆ รสชาติจะมีรสเปรี้ยว เค็ม เผ็ด กลมกล่อม จัดจ้านถึงใจ

สรรพคุณของเจียวผักปรัง

เจียวผักปรังมีประโยชน์นานาชนิด เช่น ผักปรังช่วยในการขับปัสสาวะ แก้อาการอักเสบแก้ท้องผูก สามารถเป็นยาระบายอ่อน ๆ กระเทียมช่วยขับลมในลำไส้ แก้อาการขับเสมหะช่วยย่อยอาหาร ลดน้ำตาล และไขมันในเลือด พริกช่วยขับลม ช่วยย่อยอาหาร ตะไคร้แก้ปวดท้อง ขับเสมหะ บำรุงธาตุ ช่วยเจริญอาหาร และขับเหงื่อ หอมแดงช่วยในการขับเสมหะ แก้ไข้หวัด บำรุงธาตุ

5) แกงส้มผักบุ้ง

ลักษณะและวิธีการแกงส้มผักบุ้ง

แกงส้มผักบุ้งเป็นอาหารที่นิยมของชาวบ้านเพราะเป็นอาหารพื้นบ้านที่ทำกินง่าย ส่วนประกอบที่ใช้หาง่ายตามท้องถิ่นและมีทุกฤดูกาล หากชาวบ้านจะไปนาก็มักจะไปหาผักบุ้งและหาปลาในนาแล้วเอามาแกงรับประทานกันในช่วงตอนกลางวันหรือแกงที่บ้านในช่วงเย็น รับประทานตอนแกงร้อน ๆ มีรสชาติเผ็ด เปรี้ยว อร่อยกลมกล่อมน่ารับประทานยิ่งนัก อาจจะกล่าวได้ว่าเป็นแกงที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเลย ยิ่งช่วงหน้าฝน ปลูกปลาอุดมสมบูรณ์ ผักบุ้งแทงยอดอวบ ๆ เต็มคลองแกงเมื่อไหร่หมดหม้อทุกครั้ง ผักบุ้ง ที่นำมาแกงควรเป็นผักบุ้งที่ยอดอวบ ๆ ก้านโต ๆ เด็ดโดยการใช้มือเด็ดเฉพาะที่อ่อน ๆ ปลาที่จะนำมาแกงนั้นได้ทุกชนิดไม่ว่าจะเป็น ปลาช่อน ปลาหมอ ปลานิล ฯลฯ สิ่งที่ขาดไม่ได้คือสิ่งที่เพิ่มความเปรี้ยว ไม่ว่าจะเป็นมะเขือเทศลูกเล็ก มะขาม มะนาว มะกรูด ตะลิงปลิง อาจใส่อย่างใดอย่างหนึ่งหรือต้องการความเปรี้ยว ที่เข้มข้นก็ใส่รวมกันได้ก็แล้วแต่ความชอบของแต่ละคน

ภาพที่ 24 แกงส้มผักบุ้ง

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

- 1) เครื่องพริกแกง ประกอบด้วย พริก กระเทียม หอมแดง ขมิ้น ตะไคร้
- 2) ปลาร้า
- 3) เกลือ
- 4) มะขาม, มะนาว หรือตะลิงปลิง
- 5) ผักบุ้งยอดอวบ
- 6) ปลา (เลือกตามใจชอบ)

วิธีทำ

โซลเครื่องพริกแกงตำรวมกันให้ละเอียด ตั้งน้ำจนเดือดใส่เครื่องแกง ใส่ปลาตามด้วยใส่ผักบุ้งที่เด็ดไว้ แล้วใส่มะเขือเทศลูกเล็กลงไป พอผักบุ้งเริ่มสุก ใส่น้ำมะนาวลงไป คนให้ทั่วแล้วยกลง รับประทานตอนร้อน ๆ จะได้อร่อยจากรสชาติที่หอมกระชาย มีรสเปรี้ยว เค็ม เผ็ด ประกอบกับถ้าใส่ใบนางรักจะยิ่งให้ผู้รับทานหอมชื่นใจน่าชิมมากขึ้น หากใครง่วงได้ชดน้ำแกงตาสว่างทันที

สรรพคุณของแกงส้มผักบุ้ง

แกงส้มผักบุ้งมีประโยชน์ เช่น ผักบุ้งช่วยขับพิษออกจากร่างกาย ขับปัสสาวะ ช่วยเจริญอาหาร แก้อาการปัสสาวะเหลือง ปัสสาวะเป็นเลือดและยังช่วยป้องกันโรคท้องผูก กระเทียม ขับลมในลำไส้ แก้ไอ ขับเสมหะ ช่วยย่อยอาหาร แก้อาการท้องอืด แน่นท้องลดน้ำตาลและไขมันในเลือด มะนาว บรรเทาอาการปวดศีรษะ แก้อาเจียน เป็นลมวิงเวียนศีรษะรักษาโรคความดันโลหิตสูงและต่ำ เป็นยาอายุวัฒนะและช่วยในการเจริญอาหารได้ด้วยมะขามเปียกขับเสมหะ แก้อาการท้องอืด แน่นท้องลดน้ำตาลในร่างกายนอกจากนี้ยังช่วยเพิ่มความสดชื่นให้กับร่างกาย พริกช่วยขับลม ช่วยย่อยอาหาร ตะไคร้แก้ ปวดท้อง ขับเสมหะบำรุงธาตุ ช่วยเจริญอาหาร และขับเหงื่อ หอมแดงแก้ขับเสมหะ แก้หวัด บำรุงธาตุ มะเขือเทศช่วยป้องกันการแข็งตัวของหลอดเลือดขับปัสสาวะ รักษาความดัน นอกจากนี้ยังช่วยเพิ่มความสดชื่นให้กับร่างกาย

6) แกงเห็ดโคน

ลักษณะและวิธีการแกงเห็ดโคน

เห็ดโคนมีรูปร่างเหมือนเห็ดทั่วไปที่มีก้านเห็ดและหมวกเห็ดมีลักษณะคล้ายร่ม สีสน้ำตาลปนดำ เห็ดโคนมีหลายชนิด เช่น เห็ดโคนใหญ่ เห็ดโคนข้าวตอก เห็ดโคนไฟ ฯลฯ เห็ดโคนมีกลิ่นเฉพาะตัวเมื่อนำมาแกงหรือประกอบอาหารจะมีรสชาติอร่อย เนื้อโคนเห็ดเหมือนเนื้อไก่ ฉ่ำน้ำหวานลิ้น มีรสหวานตามธรรมชาติ โดยปกติแล้วเห็ดโคนจะออกดอกช่วงฤดูฝนประมาณเดือนกันยายน - ตุลาคม ปีละ 1 ครั้ง จึงทำให้เห็ดโคนเป็นเห็ดที่หาทานยากและมีราคาแพงมาก แกงเห็ดโคนสามารถนำผักมาผสมได้ เช่น ยอดฟักทอง ฟักทอง บวบ ได้ทั้งความอร่อยและมีประโยชน์ นอกจากนี้เห็ดโคนยังสามารถนำมาต้มยำ ดองน้ำปลาเพื่อเก็บไว้รับประทานได้นาน ๆ

ภาพที่ 25 แกงเห็ดโคน

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

- 1) เครื่องพริกแกง ประกอบด้วย พริกสดหรือพริกแห้ง ตะไคร้ หอมแดง กระเทียม
- 2) เห็ดโคน
- 3) ไบนางลัก
- 4) ปลาร้า

วิธีทำ

ก่อนที่จะนำเห็ดโคนมาแกงต้องล้างให้สะอาดโดยนำน้ำร้อนมาเทใส่ภาชนะทิ้งให้น้ำอุ่น แล้วนำเห็ดไปแช่ประมาณ 3 นาที จากนั้นล้างเห็ดให้สะอาด การนำน้ำอุ่นมาล้างเห็ดโคนจะช่วยให้เห็ดโคนไม่ขำและทำให้เห็ดโคนสะอาด นำเครื่องพริกแกงมาโขลกให้ละเอียดแล้วใส่ปลาร้า จากนั้นตั้งน้ำให้เดือด แล้วใส่พริกแกง ตามด้วยเห็ดโคน พอเห็ดโคนสุกก็ใส่ไบนางลัก แล้วกลบ

สรรพคุณของแกงเห็ดโคน

แกงเห็ดโคนนอกจากจะอร่อยยังมีประโยชน์อีกมากมายเช่น ช่วยเจริญอาหาร บำรุงกำลัง แก้บิด แก้กลิ้นไส้ อาเจียน แก้ไอ ละลายเสมหะ อีกทั้งการทดลองทางเภสัชศาสตร์พบว่า น้ำที่สกัดจากเห็ดโคนสามารถยับยั้งเชื้อโรคบางชนิด เช่น เชื้อไทฟอยด์ได้

7) แกงเห็ดถอบหรือเห็ดเผาะ

ลักษณะและวิธีการแกงเห็ดถอบหรือเห็ดเผาะ

แกงเห็ดถอบหรือเห็ดเผาะ เป็นอาหารเมนูเห็ดพื้นบ้าน ลักษณะจะเป็นแกงเผ็ดที่มีรสชาติเปรี้ยวจากใบมะเมี๊ว ส่วนเห็ดเผาะจะมีรสชาติมัน กรอบ ข้างในจะกลวง เวลารับประทานจะเกิดเสียงดัง “เผาะ” เห็ดเผาะจะออกปีละ 1 ครั้ง ในฤดูฝนเท่านั้นประมาณเดือน พฤษภาคม

การถนอมเห็ดเพื่อเก็บไว้กินนาน ๆ คือนำเห็ดมาล้างแล้วต้มจนสุก พอเย็นแล้วนำไปแช่แข็งเก็บไว้กินได้นาน

ภาพที่ 26 แกงเห็ดถอบหรือเห็ดเผาะ

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

- 1) เครื่องพริกแกงประกอบด้วย พริกแห้ง กระเทียม หอมแดง ข่า ตะไคร้
- 2) เห็ดเผาะ
- 3) เนื้อสัตว์ต่าง ๆ
- 4) ปลา ร้า
- 5) ใบมะเมาะ หรือใบบ่อเมาะ ที่ทำให้น้ำแกงออกรสเปรี้ยวชนิด ๆ

วิธีทำ

โขลกเครื่องแกงให้ละเอียด ใส่ปลา ร้า นำใบมะเมาะมาหั่นไว้ ผัดพริกแกงกับน้ำมัน แล้วนำเนื้อสัตว์ลงผัดให้หอม เติมน้ำและตั้งน้ำให้เดือด จากนั้นใส่เห็ดลงไปทิ้งไว้ 15 นาที แล้วนำใบมะเมาะที่หั่นไว้ใส่ลงไป หมั่นแกงให้น้ำแกงเดือดสักพักแล้วยกลง

สรรพคุณของแกงเห็ดเผาะ

แกงเห็ดเผาะประกอบด้วยสิ่งที่มีประโยชน์ดังนี้ เห็ดเผาะ ช่วยในการบำรุงร่างกาย ให้ร่างกายแข็งแรง รักษาอาการไข้ในช่วยป้องกันโรคไวรัสโรค ป้องกันและยับยั้งการเกิดของเซลล์มะเร็งได้ดีช่วยในการสมานแผลและผิวให้เรียบเนียนช่วยในการลดอาการบวมหรืออักเสบ ช่วยแก้อาการร้อนในและแก้ไอช่วยให้เลือดแข็งตัวได้เร็ว หยุดไหลได้ง่ายขึ้นช่วยบรรเทาอาการคันตามนิ้วมือหรือนิ้วเท้าใบมะเมาะสามารถต้านอนุมูลอิสระ กระตุ้นระบบการย่อยอาหารช่วยเจริญอาหาร ช่วยบำรุงผิวพรรณช่วยบำรุงสายตาป้องกันมะเร็งในกระเพาะอาหาร มะเร็งลำไส้

8) แกงผักหวานป่าใส่ไข่มดแดง

ลักษณะและวิธีการแกงผักหวานป่าใส่ไข่มดแดง

แกงผักหวานป่า เป็นแกงที่มีรสชาติเปรี้ยว หวาน มัน เค็ม เผ็ด หอมกลิ่นผักหวาน ความมันทั้งของผักหวานและไข่มดแดง และมีรสหวานกลมกล่อมของผักหวานโดยธรรมชาติสามารถนำผักหวานมาแกงได้ทั้ง ยอด ดอกและเมล็ด นิยมแกงกินในมือเย็น

ผักหวานเป็นอาหารป่าที่มีให้กินเฉพาะในช่วง เดือน กุมภาพันธ์ – มีนาคม ทุกปี ดังคำกล่าวที่ว่า “ไฟมาป่าเป้ง มดแดงเต้ง ผักหวานโป้ง”

ภาพที่ 27 แกงผักหวานป่าใส่ไข่มดแดง

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

- 1) เครื่องพริกแกงประกอบด้วย พริกแห้ง กระเทียม ตะไคร้
- 2) ปลา ร้า
- 3) ผักหวาน
- 4) ไข่มดแดง (เต้งมดแดง)

วิธีทำ

เริ่มจาก โขลกเครื่องแกงละเอียด แล้วใส่ปลาร้าจากนั้นต้มน้ำเดือด ใส่พริกแกง แล้วตามด้วยผักหวาน และไข่มดแดง พอผักหวานสุกแล้วก็ยกลง

สรรพคุณของแกงผักหวานป่าใส่ไข่มดแดง

ผักหวานเป็นผักที่มีความเย็นเมื่อกินเข้าไปแล้วจะช่วยแก้อาการของธาตุไฟซึ่งจะมีอาการร้อนวูบ ๆ วาบ ๆ ตามตัว มีสารต่อต้านอนุมูลอิสระ เช่น วิตามินเอ วิตามินซี และสารประกอบฟีนอลิก มีแคลเซียมและฟอสฟอรัสที่ช่วยในการบำรุงกระดูกและฟันให้แข็งแรง ช่วยในการยืดหดของกล้ามเนื้อให้มีประสิทธิภาพดีขึ้น มีเบต้าแคโรทีนสูงช่วยในการบำรุงสายตา มีวิตามินซีสูงช่วยป้องกันเนื้อเยื่อหรือเซลล์ไม่ให้ถูกทำลายจากมลพิษทางอากาศ ช่วยป้องกันมะเร็งผิวหนังจากรังสีแสงแดด ช่วยทำให้ผิวหนังไม่เหี่ยวแห้งหรือแก่ก่อนวัย มีวิตามินบี 2 ที่ช่วยป้องกันโรคปากเปื่อยหรือโรคปากนกกระจอก นอกจากนี้ผักหวานปายังมีเส้นใยอาหารสูง จึงช่วยในการขับถ่าย และเป็นยาระบายอ่อนๆอีกด้วยอีกทั้งไข่มดแดงมีโปรตีนสูงแต่มีไขมันและแคลอรีน้อย แกงผักหวานจึงเหมาะสำหรับคนรักสุขภาพเป็นอย่างยิ่ง

9) แกงผักชีเขียวหรือผักไร

ลักษณะและวิธีการแกงผักชีเขียว

ผักชีเขียวหรือผักไร เป็นผักที่ชอบขึ้นอยู่ในท้องไร่ท้องนาในช่วงหลังเกี่ยวข้าวประมาณเดือนตุลาคม - มกราคม ลักษณะต้นจะแผ่กว้าง ๆ เเท่หนึ่งฝามีอรัญกับพื้นดิน ใบจะมีลักษณะกลมเล็ก ๆ ออกจากก้านใบ ใบอ่อนจะมีสีเขียวอ่อน ๆ แต่หากเป็นใบแก่จะออกสีแดงเล็กน้อยจะมีรสขมนิด ๆ ชาวบ้านมักนำผักชีเขียวมาแกงกับปลาสด หรือปลาย่างโดยใช้มะเขือเทศลูกเล็กในการเพิ่มรสชาติให้มีความเปรี้ยวกลมกล่อม

ภาพที่ 28 แกงผักชีเขียวหรือผักไร

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

- 1) เครื่องพริกแกง ประกอบด้วย พริกแห้ง กระเทียม หอมแดง ตะไคร้ เกลือเม็ด

กระชาย

- 2) ปลาร้า
- 3) ปลาสดหรือปลาย่าง
- 4) ผักชีเขียว
- 5) มะเขือเทศ

วิธีทำ

ก่อนที่จะนำผักชีเขียวมาแกงต้องล้างให้สะอาดเอาเศษหญ้า เศษฟางข้าวทิ้ง หากเป็นผักชีเขียว ที่ค่อนข้างแก่ก็ตัดเอาแต่แขนงที่อ่อน ส่วนโคนต้นที่แก่ก็เอาทิ้ง แล้วนำผักมาล้างให้สะอาด แล้วพักไว้แกงปลาสดที่นำมาแกง เช่น ปลาช่อน ปลาหมอ ฯลฯ นำหั่นปลาเป็นชิ้น ๆ แล้วนำเครื่องแกงมาโขลกให้ละเอียด นำมะเขือเทศลูกเล็กค่อยคลึงพอมะเขือเทศแตกแล้วใส่ปลาร้า จากนั้นตั้งน้ำให้เดือดละลายพริกแกงในน้ำเดือด แล้วใส่ปลาให้น้ำแกงเดือดสักพักแล้วค่อยใส่ผักชีเขียว พอผักชีเขียวสุกจึงยกลง

เคล็ดลับ

ผักชีเขียวเป็นผักที่สุกง่ายและไม่ควรแกงนานและควรรับประทานตอนร้อน ๆ

สรรพคุณของแกงผักชีเขียว

ผักชีเขียว ช่วยลดน้ำตาลในเลือดและแก้โรคเบาหวานได้อย่างดี

10) แกงผักสาบ

ลักษณะและวิธีการแกงผักสาบ

ผักสาบ ผักพื้นบ้านที่หาได้จากป่าธรรมชาติ รับประทานได้ทั้งยอดอ่อน ดอกและผล แกงผักสาบลักษณะคล้ายแกงผักชีเขียวหรือผักไผ่มีรสเผ็ด เปรี้ยว ขมอมหวาน ซึ่งเป็นธรรมชาติของผักสาบ มีให้ทานในช่วงเดือนมีนาคม - เมษายน ของทุกปี นอกจากนี้ยังสามารถนำผักสาบมานึ่ง จิ้มน้ำพริกได้อีกด้วย

ภาพที่ 29 แกงผักสาบ

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

- 1) เครื่องพริกแกง พริกแห้ง กระเทียม หอมแดง
- 2) กะปิ
- 3) ปลาอย่าง
- 4) มะเขือเทศ
- 5) ผักสาบ

วิธีทำ

ตำเครื่องพริกแกงให้ละเอียด นำใส่หม้อตั้งไฟ ใส่ปลาอย่างต้มให้สุกนึ่งนำพริกใส่หม้อต้มตามด้วยผักสาบเลือกส่วนที่อ่อน ๆ เมื่อผักสุกแล้วใส่มะเขือเทศแล้วยกลง

สรรพคุณแกงผักสาบใส่ปลาอย่าง

ผักสาบมีสรรพคุณช่วยในการบำรุงตับ ช่วยในการรักษาสมดุลของการทำงานของตับ ช่วยเรียกน้ำย่อยทำให้เจริญอาหาร

11) แกงผักตึ๊ด

ลักษณะและวิธีการแกงผักตึ๊ดของชาวไทยชนะศึก

แกงผักตึ๊ด หรือตะคึก มีลักษณะคล้ายแกงส้มทั่วไปนิยมแกงรับประทานในช่วงเย็น เนื้อสัตว์ที่นำมาแกงด้วยได้ทั้งไข่มดแดง ปลาอย่าง ปลาสด เพื่อช่วยเพิ่มรสชาติให้น้ำแกงหวาน กลมกล่อมมากยิ่งขึ้น แกงผักตึ๊ดเป็นอาหารที่หารับประทานได้ระหว่างเดือน มกราคม – มีนาคม ของทุกปี

ภาพที่ 30 แกงผักตูด

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

- 1) เครื่องพริกแกง ประกอบด้วย พริกแห้ง หอม กระเทียม กะปิ กระชาย
- 2) ปลาช่อนสดหั่นเป็นชิ้น
- 3) ปลาร้า
- 4) มะเขือเทศลูกเล็ก

วิธีทำ

นำเครื่องแกงมาโขลกให้ละเอียด แล้วใส่น้ำปลาร้าลงไป จากนั้นตั้งน้ำให้เดือด ละลายพริกแกงในน้ำเดือดแล้วใส่ผักตูด ตามด้วยปลาช่อนสด พริกและปลาสุกจึงยกลง

สรรพคุณของแกงผักตูด

ผักตูดมีสรรพคุณแก้ปวดข้อ บำรุงธาตุ

12) แกงผักก้อแก้หรือผักพ้อคำตีเมีย

ลักษณะและวิธีการแกงก้อแก้หรือผักพ้อคำตีเมีย

ผักก้อแก้ หรือผักพ้อคำตีเมีย มีลักษณะพิเศษ คือเป็นพืชขนาดเล็กลำต้นเป็นไม้เนื้ออ่อนที่แข็งและกรอบ เมื่อนำมาแกง แม้ว่าจะใช้ไฟแรง และแกงนานเพียงใดก็ตาม ส่วนก้านก็จะไม่เปื่อย เหมือนว่าแกงไม่สุก ดังที่มีเรื่องเล่ากันว่า มีพ่อค้ากลับจากขายของ พอถึงบ้านด้วยความหิวข้าวและภรรยาที่แกงผักพ้อคำให้กิน พอกินเข้าไปเขาคิดว่าภรรยาแกงผักไม่สุกให้กินเขาจึงลุกขึ้นตีภรรยา ตั้งแต่นั้นมาจึงเรียกผักนี้ว่า ผักพ้อคำตีเมีย และจะมีช่วงฤดูฝนราวเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน

ภาพที่ 31 แกงผักก้อแก้ว หรือพ้อคำตี้เมีย

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

- 1) เครื่องพริกแกง ประกอบด้วยพริกแห้ง กระเทียม หอมแดง
- 2) ผักก้อแก้ว
- 3) มะเขือเทศ
- 4) เห็ดหูหนู
- 5) เห็ดนางฟ้า
- 6) ชะอม
- 7) ปลา

วิธีทำ

โขลกเครื่องพริกแกงรวมกันให้ละเอียด ละลายเครื่องแกงลงในน้ำเดือด ใส่ปลาแห้ง ต้มจนปลานุ่ม ใส่เห็ดนางฟ้า เห็ดหูหนู ต้มให้เห็ดสุก ใส่ผักก้อแก้วต้มจนผักสุก ใส่มะเขือเทศ คนให้เข้ากันใส่ชะอม พอผักสุก ก็ยกหม้อออกพัก

เคล็ดลับของแกงผักก้อแก้ว

ผักก้อแก้ว หรือ พ้อคำตี้เมีย เป็นผักที่สุกยาก เวลานำมาแกง ต้องชิมดูก่อน ถ้าน้ำแกงไม่มีรสเผ็ด แสดงว่าผักสุกแล้ว ถ้าแกงนานเกินไป จะเสียรสชาติของน้ำแกง

13) แกงสะแล

ลักษณะและวิธีการแกงสะแล

สะแล เป็นผักที่อยู่ตามธรรมชาติมีลักษณะคล้ายกับลูกหม่อน รสชาติมัน จะออกดอกในฤดูหนาวราวเดือน มกราคม – มีนาคม ของทุกปี นิยมนำมาแกงส้มจะมีรสชาติมัน เผ็ด เปรี้ยว กลมกล่อมรับประทานตอนแกงร้อน ๆ

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

- 1) เครื่องพริกแกง ประกอบด้วย พริกชี้หนูแห้ง หอมแดง กระเทียม
- 2) กระดุกหมู
- 3) มะเขือ
- 4) เกลือป่น
- 5) กะปิ
- 6) น้ำปลา
- 7) สะแล

วิธีทำ

นำเครื่องแกงมาโขลกให้ละเอียดนำกระดุกหมูไปล้างน้ำ ใส่ลงไป焯น้ำพริก เครื่องแกง ที่เราตำไว้ลง คนให้เข้ากัน ยกหม้อขึ้นตั้งไฟ คั่วทิ้งไว้ประมาณ 5 นาที หรือจนน้ำงวด เติมน้ำเปล่าลงไปใช้ไฟแรง รอจนน้ำเดือดจัด ลดใช้ไฟกลาง ต้มทิ้งไว้จนกว่าเนื้อหมูสุก แล้วใส่สะแล ลงไป ใช้ทัพพีกตเบา ๆ ให้สะแลยุบตัว พอสะแลสุก ใส่มะเขือลงไป ปรงรสให้รสชาติเข้มข้น แล้วยกลง

สรรพคุณของแกงสะแล

สะแลช่วยทำให้ระบบขับถ่ายดี และสามารถขับพิษต่างๆออกจากร่างกายได้

14) แกงบอน

ลักษณะและวิธีการแกงบอน

แกงบอนนิยมแกงในงานบุญและตามเทศกาลต่าง ๆ เช่น งานบวชพระ งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น ไม่นิยมแกงในงานศพเพราะเชื่อว่าบอนมีความคันซึ่งคนที่แพ้เมื่อกินเข้าไปจะทำให้คันตามร่างกายจึงไม่ควรนำมาแกงในงานศพ บอน มักขึ้นตามหนองน้ำที่ขึ้น ๆ และมีความเชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า จะไม่ให้คนที่พูดจาไม่ดีร่วมแกงบอน เพราะจะทำให้แกงบอนคันได้

ภาพที่ 32 แกงบอน

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

1) เครื่องพริกแกง ประกอบด้วย พริกชี้ฟ้าแห้ง กระเทียม หอมแดง ตะไคร้ซอย กะปิ ปลาร้า ต้มสุก ช่าหั่น

2) หนั๋งหมู / เนื้อหมู (หรือเนื้อสัตว์ ตามใจชอบ)

3) น้ำมะขามเปียก

4) ใบมะกรูด

5) บอนอ่อนที่นึ่งจนเปื่อยแล้ว

6) น้ำมันพืช

7) เกลือ

วิธีทำ

นำบอนที่นึ่งสุกจนและ มาพักไว้ โขลกเครื่องพริกแกงรวมกันให้ละเอียด เจียวกระเทียม พอให้เหลือง ใส่เครื่องแกงลง ผัดให้หอม ใส่น้ำมะขามเปียก เกลือ ผัดให้เข้ากัน ใส่หนั๋งหมูหรือเนื้อหมู ผัดให้เข้ากัน ใส่บอนลงผัดให้เข้ากัน ใส่ใบมะกรูดฉีก คนให้เข้ากัน ปิดไฟ

เคล็ดลับการแกงบอน

1) การนึ่งบอน ต้องนึ่งให้สุก จับดูแล้วนิ่ม ถ้าบอนไม่สุกจะทำให้เกิดอาการระคายคอ

2) เลือกใช้บอนต้นอ่อน พันธุ์สีเขียวยาวสดและไม่มีสีขาวเคลือบอยู่ตามก้านและใบบอน สีเขียว เรียกว่าบอนหวาน ส่วนชนิดที่มีสีซีดกว่าและนวลขาวกว่า เรียกว่า บอนคัน ส่วนของบอน ที่นำมาแกง คือ หัวบอน เป็นยอดอ่อนหรือใบอ่อนของบอนที่อยู่ใกล้โคนต้น ในการปรุงแกงบอน ถ้าไม่ใช้น้ำมะขามเปียก ให้ใช้น้ำส้มป่อยแทนได้

15) แกงขนุน

ลักษณะและวิธีการแกงขนุน

แกงขนุนหรือแกงบ่อขนุน เป็นแกงที่มีชื่อเป็นสิริมงคลนิยมแกงในงานบุญและงานมงคลต่าง ๆ เช่น งานบวชพระ งานขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน เป็นต้น เพื่อเป็นเคล็ดว่าให้คู่แต่งงานนั้นมีความเกื้อหนุนหนุนเจือต่อกัน และในวันปากปี คือหลังวันเถลิงศก (วันพญาวัน) ในช่วงวันสงกรานต์

ภาพที่ 33 แกงขุ่น

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

- 1) เครื่องพริกแกง ประกอบด้วย พริกแห้ง กระเทียม หอมแดง กะปิ เกลือ
- 2) ชะอม
- 3) ชะพลู
- 4) ขนุน หั่นเป็นชิ้นพอดีคำ
- 5) เนื้อหมู
- 6) มะเขือเทศลูกเล็ก

วิธีทำ

โขลกเครื่องพริกแกงรวมกันให้ละเอียด ต้มน้ำเปล่า พอเดือด ละลายเครื่องพริกแกงลงในน้ำเดือด ใส่ซี่โครงหมู ต้มจนหมูนุ่ม ใส่ขนุน ต้มให้ขนุนนิ่ม ใส่มะเขือเทศ ชะอม และใบชะพลู คนให้เข้ากัน พอผักสุก ปิดไฟ

16) แกงส้มก้านตูน

ลักษณะและวิธีการแกงส้มก้านตูน

ตูน หรือ กูน เป็นพืชที่มีอยู่ตามธรรมชาติจะชอบอยู่ที่ชื้น ๆ เย็นมีตลอดทุกฤดูกาล เมื่อนำมาแกงส้มต้องลอกเปลือกนอกออกก่อน และเมื่อสุกแล้วเนื้อก้านตูนจะมีลักษณะนุ่ม ๆ และดูดน้ำแกง จึงทำให้อร่อยทุกครั้งและทุกคำเมื่อได้รับประทาน นิยมแกงส้มกับปลาสดและปลาย่าง เพิ่มความเปรี้ยวทั้งน้ำมะขามเปียก น้ำมะกรูด หรือมะนาว เมื่อใกล้สุกใส่ใบโหระพาเพื่อเพิ่มความหอม ความเผ็ดร้อนให้กับแกงส้มให้กลมกล่อมมากขึ้น

ภาพที่ 34 แกงส้มก้านตูน

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

- 1) เครื่องพริกแกง ประกอบด้วย พริก หอมหัวแดง กระเทียมขมิ้น
- 2) ก้านตูนลอกเปลือกนอกออก
- 3) กะปิ
- 4) ปลาสด
- 5) ใบโหระพา
- 6) มะเขือเทศ
- 7) น้ำมะนาว และน้ำมะกรูด

วิธีทำ

โขลกเครื่องแกงให้ละเอียด กะปิ ปลาร้า และขมิ้น ให้ละเอียดเป็นเนื้อเดียวกัน ตั้งกระทะน้ำมัน นำเครื่องแกงลงไปผัดให้สุกจากนั้นเติมน้ำซุปลงไป เมื่อน้ำเดือดจัดให้ใส่ปลาลงไปต้มตามด้วยก้านตูน ใบโหระพา มะเขือเทศ ปรุงรสด้วย เกลือ น้ำปลา น้ำมะนาวและน้ำมะกรูด

สรรพคุณของแกงส้มก้านตูน

เส้นใย แคลเซียม ฟอสฟอรัส เหล็ก วิตามินเอ เบต้าแคโรทีน วิตามินบี 1 วิตามินซี

17) ต้มอึ่งใส่ใบมะขามอ่อน

ลักษณะและวิธีการต้มอึ่งใส่ใบมะขามอ่อน

ย่างเข้าเดือน 6 หลังจากฝนตก ชาวบ้านจะมีอาหารกินจากริมทุ่ง มายั่วลันเตา เรียกว่าน้ำลาย เมนูพื้นบ้านเลิศรสเมนูหนึ่งก็คือต้มอึ่งใส่ใบมะขามอ่อน เหมาะสำหรับเป็นอาหารมื้อเย็นรับประทานตอนร้อนๆหลังจากปรุงเสร็จใหม่ ๆ จะได้รสชาติของกลิ่นหอมสมุนไพรประกอบกับการเคี้ยวกระดูกกรอบ ๆ ของอึ่ง เมื่อได้ชิมแล้วจะต้องบอกต่อกันไป อึ่งจะมีในช่วงฤดูฝนประมาณ

เดือนพฤษภาคม –มิถุนายนของทุกปีนอกจากนำมาต้มแล้วสามารถนำไปประกอบอาหารได้หลากหลาย เช่น แกงอืด ถ้ากรณีมีอืดตาย ก็นำมาทำเป็นอืดย่าง เก็บไว้สำหรับการยำอืดย่าง หรือนำมาทำปลาร้าอืดก็อร่อยไม่เบา

ภาพที่ 35 ต้มอืดใส่ใบมะขามอ่อน

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

- 1) เครื่องพริกแกง ประกอบด้วย ข่า ตะไคร้ กระเทียม หอมแดง ใบมะกรูดและพริกแห้งคั่ว
- 2) อืด
- 3) ใบมะขามอ่อน
- 4) เกลือ

วิธีทำ

นำอืดที่เตรียมไว้มาผ่าท้องเอาไส้อาพุงออกให้หมดเหลือแต่ไขในท้องไว้ พอเสร็จแล้วก็ตั้งน้ำให้เดือด ใส่เกลือ รอจนน้ำเดือดพล่านแล้วนำอืดที่เตรียมไว้มาใส่หม้อต้มจากนั้นใส่ใบมะขามอ่อน พริกแห้งคั่ว หลังจากนั้นปรุงรสให้เข้มข้นตามใจชอบ

1.2 ลาบ ยำ ซ่า ตำ และน้ำพริก

1) ลาบเหนือ

ลักษณะและวิธีการลาบเหนือ

ลาบเหนือ เป็นเมนูยอดนิยมในการจัดงานเลี้ยง งานมงคลหรืองานบุญต่าง ๆ ลาบในความหมายของชาวเหนือ คือ จะทำให้มีโชค มีลาภ เป็นสิริมงคลต่อครอบครัว โดยนำเนื้อสัตว์ที่ต้องการลาบ มาหั่นมาสับให้ละเอียดเป็นชิ้นเล็ก ๆ ลาบเหนือ นิยมที่จะใส่เลือดลงไปด้วยระหว่างสับเพื่อให้เนื้อหมูเปลี่ยนไปมีสีที่เข้มข้น นอกจากนี้กลิ่นและรสชาติอันเป็นเอกลักษณ์อีกอย่าง คือ

พริกlaub หรือน้ำพริกlaubที่ผสมด้วยสมุนไพรและเครื่องเทศพื้นบ้าน แล้วจะนำผักเครื่องเคียงที่ปลูกไว้กินเองจะนิยมผักที่มีรสขมหวาน เป็นสมุนไพรและแก้เลี่ยนของอาหาร เช่น ยอดมะรุฒผา ยอดมะละกอผา ยอดสะเดาผา ดีวัวดำ ยอดดีปลี ยอดมะตูม ฯลฯ

ภาพที่ 36 ลาบเหนือ (ดิบ)

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

1) น้ำพริกlaub ประกอบด้วย พริกแห้ง ข้าว ตะไคร้ กระเทียม หอมแดง ผักชี มะแขว่น นำมาคั่วให้หอม

- 2) เนื้อหมูสันใน
- 3) เลือดหมู
- 4) เครื่องในหมู
- 5) ใบสาระแหน่
- 6) ผักไผ่
- 7) ต้นหอมผักชี
- 8) กะป็นำไปย่าง
- 9) เกลือเม็ด

วิธีทำ

นำเครื่องน้ำพริกlaubและกะป็นำมาโขลกให้ละเอียดล้างเนื้อหมูสับละเอียดล้างเครื่องในหมูนำไปต้มจนสุก แล้วนำมาหั่นเป็นชิ้นบาง ๆ ส่วนเลือดเอาไปคั้นกับใบตะไคร้ หั่นใบสาระแหน่ ผักไผ่ ต้นหอมผักชีนำเลือดหมู มาใส่กับเนื้อหมูสับ ขยำกับน้ำพริกlaubจนได้ที่ นำใบสาระแหน่ ผักไผ่ ต้นหอมผักชีที่หั่นไว้มาใส่แล้วปรุงรสตามใจชอบ

2) ลาบปลาน้ำอืด

ลักษณะและวิธีการลาบปลา น้ำอืดของชาวไทยชนะศึก

คำว่า “ลาบ” เป็นอาหารพื้นบ้านของกลุ่มคนภาคเหนือและเป็นอาหารที่ใช้เนื้อสัตว์ที่มีอยู่ตามท้องถื่นมาทำกิน คนสมัยก่อน ๆ จะบอกต่อ ๆ กันมาว่า เวลาบ้านใดมีงานที่เป็นมงคล เช่น งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่หรือเป็นงานบวชพระ รวมถึงงานประเพณีสงกรานต์ ช่วงนี้ลูก ๆ หลาน ๆ ที่ไปทำงานต่างจังหวัดกลับมาพักผ่อนที่บ้านเพราะมีความเชื่อที่ว่าลาบที่บ้านใดทำขึ้นมาแล้วจะทำให้มีโชคมีลาภ เป็นสิริมงคลต่อคนในครอบครัวลาบเป็นอาหารที่มีความโดดเด่นทั้งชื่อรูปร่างรสชาติ กลิ่น ที่สามารถสัมผัสได้ถึงความอร่อยที่ใคร ๆ เมื่อได้ชิมรสแล้วจะต้องบอกต่อ เมนูลาบเมนูหนึ่งที่ได้รับความนิยมมากคือ ลาบปลาน้ำอืด ซึ่งนิยมลาบกันในช่วงฤดูฝนถึงฤดูหนาว

ภาพที่ 37 ลาบปลา

(ระหว่างเดือนกรกฎาคม - กุมภาพันธ์) เพราะในช่วงนี้จะมีปลาชุกชุมและสามารถเลือกเอาปลาตะเพียนหรือปลาสวายสด ๆ มาลาบเพราะปลาประเภทนี้จะมีเนื้อเยื่อและนุ่ม

ภาพที่ 38 ต้มน้ำอืด

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

1) พริกlaub ประกอบด้วย ข่า ตะไคร้ กระเทียม หอมแดง พริกแห้ง เม็ดผักชีแห้ง
ดีปลี มะแขว่น

- 2) สารระแน
- 3) ผักไผ่
- 4) ผักชีใบยาว
- 5) ปลาตะเพียน หรือปลาสวาย
- 6) มะขามเปียก
- 7) น้ำข้าวข้าว
- 8) กระชาย

วิธีทำ

ลวกปลาน้ำอืด ให้เอาปลาตะเพียนหรือปลาสวายที่ได้มาสด ๆ มาล้างน้ำให้สะอาด เอาเกล็ดปลาออกไว้เพื่อจะได้นำมาทอดให้กรอบแล้วนำไปโรยหน้าลาบปลา เพื่อเพิ่มความกรอบ อร่อยแล้วเอาแต่น้ำปลาแล้วนำเนื้อปลา มาทุบให้นุ่ม ๆ นำไปแช่ในน้ำข้าวข้าวทิ้งไว้สักครู่ (ประมาณ 10-20 นาที) นำเนื้อปลามาสับให้ละเอียด แล้วนำน้ำมะขามเปียกหรือน้ำมะกอกปามาคลุกเคล้ากับเนื้อปลาที่สับละเอียด แล้วบีบเอาน้ำออกจนได้แต่น้ำปลาที่แห้ง ๆ นำเนื้อปลาที่ได้ไปผัดให้สุก แล้วนำเครื่องปรุงที่โขลกละเอียด แล้วไปผัดจนได้ที่ทิ้งไว้ให้เย็นนำมาผสมคลุกเคล้ากับเนื้อปลา เติมหอมดวน ผักไผ่ ผักชีใบยาวที่หั่นไว้พอดี ๆ ชิมรสชาติให้อร่อย สำหรับการต้มน้ำอืดให้นำน้ำที่บีบออกมาจากเนื้อปลามาต้มจนน้ำเดือดและนำหัวปลา ก้างปลาที่แยกออกมานั้น ไปต้มรวมกับน้ำที่บีบออกมาจากเนื้อปลา ปรุงรสชาติด้วยเครื่องปรุงลาบและเติมด้วย ข่า กระชาย ตะไคร้ กระเทียม หอมแดง พริกแห้งหรือพริกสดนำมาทุบๆ พอแตกเติมหอมดวน ผักไผ่ ผักชีใบยาวที่หั่นไว้พอดีคำ ชิมรสชาติให้อร่อยปรุงรสตามใจชอบ

เคล็ดลับในการลาบปลาน้ำอืด

- 1) ให้นำน้ำข้าวข้าวมาแช่เนื้อปลาที่ทุบไว้เพื่อไม่ให้มีกลิ่นเหม็นคาวปลาและให้น้ำมะขามเปียกไปคลุกเคล้ากับเนื้อปลาที่สับละเอียดเพราะจะทำให้ได้เนื้อปลาแห้ง นุ่มไม่เป็นก้อน ๆ
- 2) การนำเกล็ดปลาทอดให้กรอบแล้วโรยหน้าลาบปลาจะทำให้ลาบปลากรอบ อร่อย

สรรพคุณลาบปลาน้ำอืด

ลาบปลาน้ำอืด ในส่วนของปลานั้นมีประโยชน์มากมายทั้งโปรตีน วิตามิน แคลเซียม

3) ลาบแย้

ลักษณะและวิธีการลาบแย้

ลาบแย้เป็นเมนูที่ได้รับความนิยม เส้นห่อของลาบแย้คือจะมีรสชาติหอมด้วยสมุนไพรที่นำมาปรุงเป็นน้ำพริกลาบและใบมะกอก ใบมะกอกเป็นผักใบที่กินยอดอ่อนมีรสเปรี้ยวอมฝาด กลิ่นหอมจะแตกยอดอ่อนตลอดทั้งปี ส่วนแย้จะมีในช่วงฤดูร้อนคือระหว่างเดือนมีนาคม – เมษายน ของทุกปีแต่ด้วยสภาพป่าไม้ในปัจจุบันถูกแผ้วถางเป็นไร่นาทำให้แย้ไม่มีป่าให้อยู่อาศัยจึงทำให้แย้มีจำนวนลดลงและมีราคาที่สูงขึ้น แย้สามารถนำมาทำอาหารได้หลายเมนู เช่น แกง ลาบ

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

1) น้ำพริกลาบประกอบด้วย ข้าว ตะไคร้ มะแขว่น กระเทียม หอม พริกแห้งที่นำไปคั่วให้มีกลิ่นฉุน เม็ดผักชีคั่ว

2) ใบมะกอกอ่อน ๆ

3) แย้

4) สะระแหน่

5) ผักไผ่

6) ต้นหอมผักชี

วิธีทำ

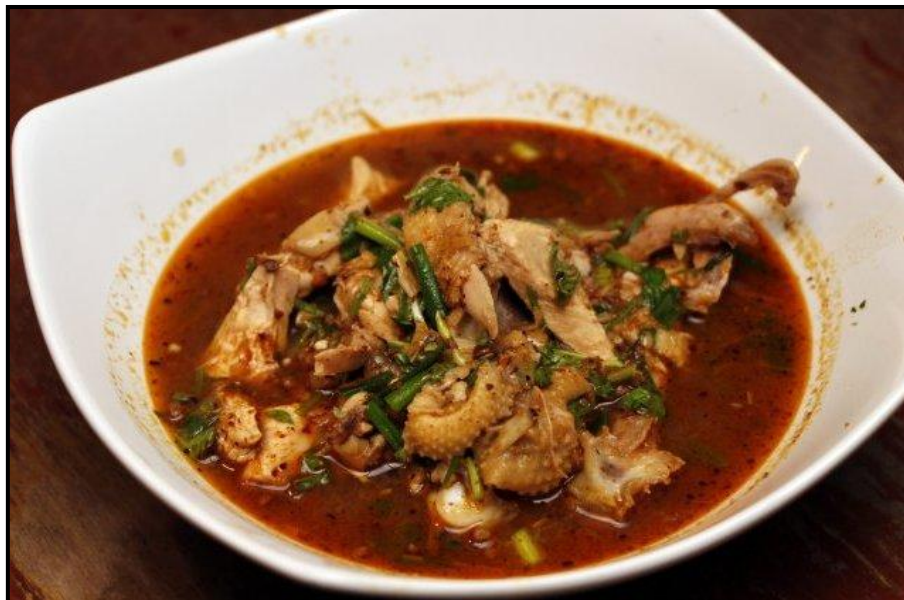
นำแย้ มาเผา/ปิ้งให้สุกแล้วเอาไส้ออกให้หมดจากนั้นลาบแย้ทั้งตัวให้ละเอียดโดยไม่ต้องเอากระดูกหรือหนังออก ส่วนใบมะกอกป่านั้นเอาส่วนที่เป็นยอดอ่อน ๆ มาเผา/ลนไฟพอได้ที่แล้วนำมาหั่นฝอยและนำไปผสมกับเนื้อแย้ที่กำลังลาบให้ละเอียดเมื่อลาบแย้ละเอียดแล้วจึงนำน้ำพริกลาบที่เตรียมไว้แล้วมาผสมคลุกเคล้าให้เข้ากันนำใบสะระแหน่ ผักไผ่ที่เด็ดเอาใบยอดอ่อนมาใส่โรยหน้าให้สวยงาม ชิมรสให้อร่อยเส้นห่ออีกอย่างหนึ่งคือเมื่อนำแย้มาลาบให้ละเอียดกระดูกจะกรอบยิ่งกินยิ่งเพลินลาบแย้จะต้องรับประทานคู่กับผักสด ๆ เช่น ถั่วฝักยาว ผักกาดขาว ผักกาดดำ แตงกวา ยอดมะยมอ่อนรับรองได้ว่าเมื่อรับประทานแล้วจะต้องบอกว่าสุดยอดแท้ ๆ ถ้าอยากมาชิมลาบแย้ต้องมาในช่วงเดือน มีนาคม - เมษายน ของทุกปีอย่าลืมนะคะ

4) ยำไก่ผิปูย่า

ลักษณะและวิธีการยำไก่ผิปูย่าของชาวไทยชนะศึก

“ยำไก่ผิปูย่า” ชื่อนี้มีความเป็นมาอย่างไร ทำไมจึงเรียกชื่อนี้ จากการได้สอบถามผู้ที่ทำยำไก่ผิปูย่ามานานตั้งแต่สมัย ปู่ย่า ตายายเกือบ 80 ปี พบว่า ที่ชื่อยำไก่ผิปูย่าเพราะในช่วงเดือนห้าเหนือ (เดือนกุมภาพันธ์) และช่วงเดือนเก้าเหนือ (เดือนมิถุนายน) ของทุกปีเป็นช่วงที่คนภาคเหนือจะมีพิธีกรรมเลี้ยง ผิปูย่า คือจะนำไก่บ้านตัวขนาดพอเหมาะมาทุบให้ตายแล้วนำไปแช่ในน้ำเดือดแล้วนำมาถอนขนไก่ ออกให้หมดและเอาเครื่องในไก่ทำความสะอาดแล้วนำไปต้มทั้งตัว โดยไม่ต้อง

ฉีกเป็นชิ้น ต้มทิ้งไว้จนเนื้อไก่ยุ่ย นำตะไคร้ทุบแล้วหั่นเป็นท่อน ๆ ประมาณ 2 นิ้ว ต้มในหม้อต้มไก่จนได้กลิ่นหอมแล้วตักไก่ออกมาทั้งตัว พร้อมเครื่องในไก่จัดใส่ถาดพร้อมเครื่องเส้นไหวต่าง ๆ ไปทำพิธีไหว้ผีป่วนหลังจากพิธีกรรมไหว้ผีป่วนเสร็จแล้วก็ไปทำพิธีลาผีป่วนเพื่อนำไก่มาทำเป็นอาหารที่เรียกกันว่า “ยาไก่ผีป่วน”

ภาพที่ 39 ยาไก่ผีป่วน

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

- 1) พริกสำหรับทำยา ประกอบด้วย ข่า ตะไคร้ กระเทียม หอมแดง พริกแห้ง เม็ดผักชีแห้ง ดีปลี มะแขว่น
- 2) เนื้อไก่
- 3) ผักหอมด่วน (สระระแห่น)
- 4) ผักไผ่
- 5) ผักชีใบยาว
- 6) ลูกมะกอกสุก

วิธีทำ

นำไก่ที่ทำพิธีไหว้ผีป่วน มาฉีกเป็นชิ้น ๆ แล้วนำน้ำที่ต้มไก่มาผสมกับเนื้อไก่ที่ฉีกไว้ แล้วนำเครื่องเทศ สมุนไพรที่ได้ในครัวเรือนโขลกให้ละเอียดเป็นพริกขี้หนูพร้อมนำไปผัดให้หอม ละมุนทิ้งไว้สักครู่แล้วนำผสมให้เข้ากันกับเนื้อไก่ เติมผักหอมด่วน ผักไผ่ ผักชีใบยาวที่หั่นไว้เป็นชิ้น ๆ ปิบมะกอกใส่ปรุงรสชาติให้อร่อยยาไก่ผีป่วนจะมีรสชาติที่เข้มข้น จัดจ้าน หวานมะกอก อร่อยถึงใจ เหมาะสำหรับเป็นอาหารมื้อเย็นและยังเหมาะสำหรับเป็นกับแกล้มยามเย็น ๆ ในปัจจุบันถ้าอยากกิน ยาไก่ ผีป่วนก็สามารถทำกินได้ตลอดฤดูกาลเพราะเป็นอาหารที่ทำได้ง่าย ๆ สะดวกรวดเร็วที่สำคัญเป็นอาหาร ที่ท่านใดที่ได้ทานแล้วจะต้องประทับใจไปอีกนาน

เคล็ดลับยำไก่ผิ้วย่าง

ใส่น้ำมะกอกสุก จะทำให้น้ำยำมีรสชาติ หวาน เข้มข้น อร่อย

5) ยำหน่อไม้ไผ่น้ำปู (น้ำปู)

ลักษณะและวิธีการยำหน่อไม้ไผ่น้ำปู (น้ำปู) ของชาวไทยชนะตึก

“หน่อไม้ไร่”จะมีรสชาติเฉพาะ คือเผ็ด ๆ ช่า ๆ ขึ้น ๆ นิด ๆ ซึ่งหน่อไม้ไร่จะมีมาก

ในช่วงหน้าฝนราวเดือน มิถุนายน - ตุลาคม ของทุกปี ยำหน่อไม้ไผ่น้ำปู จึงเป็นอาหารยอดนิยม ในฤดูฝน คือการนำหน่อไม้มาต้มสุกแล้วเอามายำกับเครื่องปรุงรสนิยมใส่น้ำปูและใบจิงหั่น ซึ่งช่วยเพิ่มความหอมของยำหน่อไม้ ทานคู่กับผักบะลิดไม้หรือเพกา, ลิ่นฟ้าบางบ้านอาจจะใส่มะแขว่นเพื่อเพิ่มความหอมและความซ่า

ภาพที่ 40 ยำหน่อไม้ไผ่น้ำปู

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

- 1) พริกชี้หนู กระเทียม มาอย่างให้หอม
- 2) หน่อไม้ไร่สับ (ฉีกเป็นชิ้นฝอยๆ)
- 3) ใบแมงลัก
- 4) ใบจิง
- 5) น้ำปลาร้าต้มสุก
- 6) น้ำปู (น้ำปู)
- 7) เกลือ

วิธีทำ

- 1) นำหน่อไม้ต้ม มาฉีกเป็นเส้น พักไว้
- 2) มาพริกชี้หนู กระเทียม มาอย่างให้หอม และโขลกให้ละเอียด

3) ใบขิงซอยหั่น ใส่ น้ำปลาร้า น้ำปู คลุกเคล้าทุกอย่างให้เข้ากัน

สรรพคุณของย่าน้อยไม้ใสน้ำปู

หน่อไม้ช่วยร่างกายผลิตกรดอะมิโน ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อร่างกาย ต้องได้รับการกินอาหารเท่านั้น และหน่อไม้ก็เป็นผักที่มีช่วยผลิตกรดอะมิโนหลายชนิดที่ร่างกายต้องการได้นอกจากนี้หน่อไม้ยังมีเส้นใยอาหารมาก ช่วยในการขับถ่ายอีกด้วย

6) ยำยวม

ลักษณะและวิธีการยำยวม

ยวม หรือ หนามไค้ง เป็นพืชสมุนไพรชนิดไม้เถาที่พันต้นไม้อื่น จะออกฝักในฤดูหนาว ประมาณเดือน พฤษภาคม - ธันวาคม ฝักยวมมีลักษณะเป็นฝักแบน โคนและปลายฝักแหลม มีรสเปรี้ยวอมฝาด ใ้มาทำยำยวมที่มีรสชาติอร่อย เสน่ห์ของเมนูนี้คือความเปรี้ยวชนิด ๆ ฝาดหน่อย ๆ ของยวมที่ให้รสชาติที่อร่อย

ภาพที่ 41 ยำยวม

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

- 1) เครื่องปรุงประกอบด้วย พริกแห้ง หอมแดง ข่า ตะไคร้
- 2) ปลาร้า
- 3) ปลาสด
- 4) นวมฝักอ่อน ๆ
- 5) ถั่วเน่า

วิธีทำ

โขลกเครื่องปรุงให้ละเอียด ก่อนแล้วต้มปลาใส่ปลาร้าให้สุก แกะเนื้อปลาและถั่วเน่าใส่ครกโขลกกับน้ำพริก หั่นฝักนวมให้เป็นฝอยละเอียดแล้วนำมาคั้นกับเกลือแล้วนำไปคลุกเคล้ากับ

น้ำพริกให้ทั่วนำน้ำปลาร้ามาใส่ให้มีน้ำพอเปียก จากนั้นปรุงรสด้วยน้ำปลา เป็นอันเสร็จรับประทานกับข้าวเหนียว

สรรพคุณย่านวม

ยวม มีสรรพคุณเป็นยาแก้ไข ช่วยละลายเสมหะ เป็นยาระบายอ่อน ๆ ช่วยในการย่อยอาหาร

7) ยำผักเหี้ยด

ลักษณะและวิธีการยำผักเหี้ยด ของชาวไทยชนเผ่า

ผักเหี้ยด หรือ โพไพร ไทรเลียบ ผักไกร ผักเลียบ ผักเลือด และผักไฮ เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่และเป็นไม้ผลัดใบ ช่วงเดือน ตุลาคม-มกราคม ของทุกปี จะทิ้งใบหมดและมันจะผลิใบใหม่ ออกมาราวเดือนกุมภาพันธ์ ส่วนมากชาวบ้านจะเก็บยอดอ่อนกิน ผักเหี้ยดจะมีรสเปรี้ยวชนิด ๆ เมื่อนำมายำจะมีรสชาติ เผ็ดมัน เปรี้ยวชนิด ๆ นอกจากนี้ผักเหี้ยด ยังสามารถรับประทานสด ๆ กับน้ำพริกหรือหนึ่ง ชาวบ้านก็จะเก็บยอดอ่อนมานึ่งแล้วทิ้งไว้ให้เย็น จากนั้นก็นำผักเหี้ยดที่นึ่งแล้วใส่ลงไปแช่ในช่องแช่แข็ง สามารถเก็บไว้กินได้นานเป็นเดือนๆ เลยทีเดียว

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

- 1) เครื่องปรุง ประกอบด้วยพริกแห้ง ข่า เกลือ กระเทียม หอมแดง
- 2) ปลาร้า
- 3) ผักเหี้ยด
- 4) กากหมู, กระเทียมเจียว
- 5) น้ำมัน
- 6) ต้นหอม ผักชี

วิธีทำ

นำผักเหี้ยดมาล้างน้ำให้สะอาดแล้วนำไปหั่นเป็นชิ้นเล็กๆ โขลกเครื่องปรุงรวมกันให้ละเอียด ตั้งกระทะใส่น้ำมันแล้วนำเครื่องปรุงที่โขลกไว้ลงผัดให้หอม แล้วใส่ผักเหี้ยดที่หั่นไว้ผัดรวมกันปรุงรสตามใจชอบแล้วยกลงจากเตา นำกระเทียมเจียว ต้นหอมผักชีที่หั่นไว้โรยหน้า ตักใส่จาน

เคล็ดลับ

- 1) ต้องนำผักเหี้ยดไปนึ่งให้สุกก่อน เพราะถ้านำผักเหี้ยดสด ๆ มาผัดจะเป็นยาง รสชาติฝาด ๆ ไม่อร่อย
- 2) การเตรียมยอดผักเหี้ยดสำหรับทำอาหาร ให้เด็ดกลีบออก เหลือแต่กลีบสุดท้าย เนื่องจากกลีบของใบอ่อนมีรสเปรี้ยว

สรรพคุณของผักเหี้ยด

สรรพคุณทางยา สามารถนำเปลือกและลำต้นไปต้มน้ำดื่มแก้อาหารปวดท้องได้ด้วย แต่มีข้อห้ามสำหรับหญิงมีลูกอ่อนที่มีอาการไอ ห้ามกินเพราะจะทำให้อาการไอกำเริบ

8) ยำไข่มดแดง

ลักษณะและวิธีการยำไข่มดแดง ของชาวไทยชนะศึก

ยำไข่มดแดงเป็นอาหารพื้นบ้านเมนูเด็ดในช่วงฤดูร้อนประมาณปลายเดือน กุมภาพันธ์ เรื่อยไปจนถึงเดือน มิถุนายน ลักษณะคล้ายตำหรือยำทั่วไป มีรสชาติ เผ็ด มัน หอมกลิ่นเครื่องเทศ และสมุนไพร

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

- 1) เครื่องปรุง ประกอบด้วย กระเทียม ข่า ตะไคร้ พริกแห้งคั่วให้หอม
- 2) ไข่มดแดง
- 3) ต้นหอมผักชี
- 4) สาระแหน่
- 5) ผักไผ่, หอมด่วน
- 6) น้ำปลา, มะนาว

วิธีทำ

นำเครื่องปรุงมาโขลกให้ละเอียด นำไข่มดแดงมาล้างให้สะอาด แล้วนำมาลวกในน้ำร้อนพอสุกนำมาเทใส่ชาม นำต้นหอมผักชี สาระแหน่ ผักไผ่ หั่นเป็นชิ้นพอดีๆ มาคลุกเคล้าให้เข้ากัน ปรุงรสตามใจชอบ

สรรพคุณยำไข่มดแดง

ไข่มดแดง มีคุณค่าทางอาหารสูง โดยเฉพาะโปรตีน ฟอสฟอรัส และแคลเซียม มีสรรพคุณทางยาช่วยระบายท้อง ช่วยให้เจริญอาหารและเป็นอาหารบำรุงธาตุน้ำ แต่มีข้อควรระวังสำหรับผู้ที่เป็นโรคกระเพาะ ถ้าหากกินมากจะทำให้เกิดอาการจุกเสียด แน่นท้อง จุดเด่นของไข่มดแดงในด้านคุณค่าอาหาร เทียบกับไข่ไก่จะมีโปรตีนน้อยกว่า เพราะในไข่มดแดงจะมีน้ำค่อนข้างมาก แต่จุดที่น่าสนใจคือในปริมาณเดียวกันไข่มดแดงจะมีธาตุเหล็กสูงกว่าไข่ไก่

9) ซำปะแตง

ลักษณะและวิธีการซำปะแตง ของชาวไทยชนะศึก

ซำแตง คำว่า ซำ ภาษาเหนือ หมายถึง การยำแบบน้ำใส่น้ำพริก อาจใส่น้ำมันอย่างต้มหรือ ปลาต้มไปในน้ำพริก ขึ้นอยู่กับชนิดพืชที่จะนำมาทำซำ เช่น ซำมะเขือแจ้ ซำจิ้น เป็นต้น สำหรับแตงกวาที่จะใช้ทำซำ แต่ก่อนจะใช้แตงกวาพื้นบ้านลูกยาวโต เรียกว่า "แตงช้าง" ลูกคล้าย

แต่งร้าน เวลาแก่จนเปลือกมีสีเหลืองจะมีรสออกเปรี้ยวชนิด ๆ เวลานำมาช้ำจะอร่อยอีกแบบ เพราะมีรสเปรี้ยวของแตง

ภาพที่ 42 ชำบะแตง

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

- 1) เครื่องปรุง ประกอบ พริกสด กระเทียม หอมแดง
- 2) แตงกวา
- 3) ต้นหอมผักชี
- 4) ปลาช่อนสด ต้มน้ำปลาร้า
- 5) น้ำปลา
- 6) ใบแมงลัก

วิธีทำ

นำแตงกวา พริก ต้นหอมผักชี ใบแมงลัก ล้างน้ำให้สะอาด นำพริกสด หอมแดง กระเทียมไปย่างไฟให้สุก นำปลาช่อนไปต้มกับน้ำปลาร้าให้สุก จากนั้นตักน้ำพริกให้ละเอียดนำเนื้อปลาช่อนต้มมาโขลกให้เข้ากัน ผ่าครึ่งแตงกวา จากนั้นใช้ช้อนขูดๆเนื้อแตงกวาเป็นเส้น ๆ ขูดจนหมดเหลือแต่เปลือก นำแตงกวา ที่ขูดแล้ว มาผสมกับน้ำพริกที่โขลกละเอียดและเติมใบแมงลักที่หั่นเป็นชิ้น ๆ มาคลุกเคล้าให้เข้ากัน ปรุงรสด้วยน้ำปลา จากนั้นหั่นผักชีและต้นหอม คลุกเคล้าให้เข้ากันอีกครั้งเป็นอันว่านำมารับประทานได้

สรรพคุณของชำบะแตง

แตงกวา มีสารแอนโทแซนทิน (Anthoxanthins) ซึ่งมีฤทธิ์ช่วยด้านการอักเสบ ลดอาการปวดข้อเข่าและช่วยต้านเชื้อไวรัสโรคได้ การดื่มน้ำคั้นจากแตงกวาเป็นประจำก็จะช่วยบำรุงเส้นผม เล็บและผิวหนัง ได้เป็นอย่างดี และยังช่วยชะลอวัยให้เส้นผม แก้ปัญหาผมบางได้อีกด้วย

แตงกวาช่วยผ่อนคลายความเผ็ดและช่วยแก้เลี่ยน ใบแมงลักช่วยแก้อาการวิงเวียนศีรษะ ช่วยขับเหงื่อ แก้อาการท้องอืดท้องเฟ้อ มีฤทธิ์ช่วยขับลม ในลำไส้

10) ซ่ามะเขือแจ้

ลักษณะและวิธีการซ่ามะเขือแจ้ ของชาวไทยชนะศึก

การซ่ามะเขือแจ้ เป็นการนำมะเขือมาซอยบาง ๆ เพราะมะเขือจะมีเปลือกที่เหนียว หากซอยหนาเวลาเคี้ยวจะเหนียวมาก เพราะฉะนั้นต้องซอยชิ้นบาง ๆ เพราะจะได้เคี้ยวง่าย ๆ แล้วนำมาคลุกเคล้ากับเครื่องปรุงและเนื้อหมูบึ่ง

ภาพที่ 43 ซ่ามะเขือแจ้

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

- 1) พริกแห้งคั่ว ข่า ตะไคร้ หอมแดง กระเทียม เม็ดผักชี มะขวิดแห้ง
- 2) มะเขือแจ้ หรือมะเขือขื่น
- 3) เนื้อหมูสันในย่างให้เหลือง
- 4) ผักชีฝรั่ง
- 5) ต้มหอมผักชี

วิธีทำ

ซอยหรือหั่นมะเขือแจ้บางๆจากนั้นต้มน้ำพริกสำหรับทำยาให้ละเอียด นำเนื้ออย่างมาหั่นเป็นชิ้นบาง ๆ แล้วนำไปใส่ครก หั่นผักชีฝรั่งและต้นหอมผักชีมาใส่ คลุกเคล้าให้เข้ากันแล้วปรุงรสให้เข้มข้น ก็จะได้ซ่ามะเขือแจ้ที่อร่อยรับประทานกับข้าวเหนียวอุ่น ๆ

สรรพคุณของข่ามะเขือแจ้

มะเขือแจ้ มีสรรพคุณเป็นยากัดเสมหะ ช่วยแก้ น้ำลายเหนียว ใช้เป็นยาบำรุงร่างกาย แก้ไอ และเชื่อกันว่าหากรับประทานเข้าไปมาก ๆ จะทำให้มีความรู้สึกทางเพศสูง

11) ตำเตา

ลักษณะและวิธีการตำเตา ของชาวไทยชนะศึก

ตำเตา หรือ ต้มเตา เป็นอาหารพื้นบ้านล้านนา เครื่องปรุงหลัก คือ เต้าเป็นสาหร่ายน้ำจืดชนิดหนึ่งที่ขึ้นในน้ำตามทุ่งนา มีเครื่องปรุงคือ ปลาสดนำมาต้มจนสุก ปูนาต้ม ปลาแร่และใบชิงอ่อนนิยมพริกสดเป็นเครื่องปรุง ต้มหอมผักชี นิยมรับประทานในช่วงเย็น เมื่อทำเสร็จแล้วก็รับประทานทันที

ภาพที่ 44 ตำเตา

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

- 1) เต้า
- 2) พริกแห้งคั่ว
- 3) กระเทียม
- 4) หอมแดง
- 5) เม็ดผักชี
- 6) ปลาสดหรือปู
- 7) ใบชิง
- 8) ต้มหอมผักชี
- 9) มะเขือแจ้ หั่นแล้วล้างน้ำขึ้นออก

วิธีทำ

นำเตมาล้างให้สะอาด หั่นพวยหยาบพักไว้ นำพลาสติกหรือปู มาตมกับน้ำปลาร้า แล้วพักไว้ให้เย็น จากนั้นนำเครื่องปรุงโรลกให้ละเอียด แล้วนำเตาที่เตรียมไว้ มาโรลก ให้เข้ากันใส่ใบขิง มะเขือขึ้นต้นหอมผักชีซอยปรุงรสตามใจชอบ

เคล็ดลับของการล้างเตา

เนื่องจาก ตำเตาที่นำมารับประทานนั้นเป็นเตาสด ซึ่งอาจจะมีไข่พยาธิหรือปลิงติดมาด้วย จึงต้องนำเตมาล้างน้ำเปล่า สัก 3 ครั้ง แล้วนำมาแช่น้ำเกลือทิ้งไว้สักครู่ นำมาบีบ แล้วจึงนำไปตำได้

สรรพคุณของเตา

มีความเชื่อ ของผู้รับประทานเตาในเรื่องสรรพคุณในหลายด้าน เช่น ช่วยให้มีมดกดตำชะลอความแก่ ลดอาการปวดเมื่อยของร่างกาย ลดอาการปวดบวมของบาดแผล

12) ตำกุ้ง

ลักษณะและวิธีการตำกุ้ง ของชาวไทยชนะศึก

ตำกุ้ง เป็นเมนูพื้นบ้านที่เรียบง่ายเข้าถึงแก่นอาหารสด จะใช้วิธีการเดียวกับตำชนิดอื่น แต่เพิ่มเครื่องปรุงที่เป็นสมุนไพรได้แก่ สะระแหน่ ดีปลีคั่ว มะแขว่น ฯลฯ เพื่อใช้ในการดับคาวกุ้ง กุ้งที่ใช้เป็นกุ้งฝอย โดยการนำกุ้งฝอยสด ๆ มาล้างให้สะอาดแล้วนำมาตำ แต่บางคนไม่ชอบรับประทานอาหารดิบก็สามารถนำตำกุ้งไปคั่วให้สุกได้และเป็นเมนูที่เน้นผักในการเป็นเครื่องเคียงตามพื้นบ้านรสชาติเผ็ด ไม่มีกลิ่นคาวกุ้ง หอมเครื่องเทศและสมุนไพร มีความหวานของมะกอกนิยมรับประทานในมื้อเย็น โดยธรรมชาติกุ้งฝอยจะมีมากในช่วงฤดูหนาว ราวเดือนพฤศจิกายน – มกราคมของทุกปี

ภาพที่ 45 ตำกุ้ง

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

- 1) เครื่องปรุงประกอบด้วย พริกแห้ง หอมแดง ข่า ตะไคร้ มะแขว่น ดีปลี ข้าวให้หอม
- 2) กุ้งสด
- 3) ลูกมะกอก
- 4) สะระแหน่
- 5) ผักไผ่
- 6) ต้นหอมผักชี

วิธีทำ

ล้างกุ้งให้สะอาดพักไว้ โขลกเครื่องปรุงละเอียด ใส่กุ้งลงไปโขลกรวมกันให้ส่วนผสมเข้ากัน ใส่ผักไผ่ สะระแหน่ ต้นหอมผักชี และมะกอกโดยบีบน้ำมะกอกใส่แล้วคลุกเคล้าให้เข้ากัน

เคล็ดลับ

ควรเลือกกุ้งสด และล้างกุ้งให้สะอาด

13) น้ำพริกถั่วเน่า

ลักษณะและวิธีการทำน้ำพริกถั่วเน่า ของชาวไทยชนะศึก

น้ำพริกถั่วเน่า เป็นอาหารพื้นบ้านที่พัฒนามาจากภูมิปัญญาชาวบ้านที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาเป็นวิธีการถนอมอาหารโดยการนำถั่วเหลืองที่ผ่านการต้มสุกแล้วนำมาปรุงรสชาติด้วยเกลือ พริกย่างป่นแล้วทิ้งไว้สัก 2-3 วัน มีรสชาติเค็ม มัน มีกลิ่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่มีรสชาติที่หลากหลาย

ภาพที่ 46 น้ำพริกถั่วเน่า

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

- 1) ถั่วเหลือง คัดเอาเมล็ดเสียออกทิ้ง
- 2) เกลือเม็ด
- 3) พริกย่างไฟให้หอม

วิธีทำ

นำถั่วเหลืองที่แคะเต็มๆไปตากแดดจนแห้ง นำมาล้างน้ำให้สะอาดแล้วนำไปต้มให้ถั่วเละโดยใช้เวลาต้มประมาณหนึ่งวัน หนึ่งคืน เสร็จแล้วนำถั่วที่ต้มจนเละไปบดให้ละเอียดและเติมเกลือเล็กน้อยพอมีรสชาติเค็ม ๆ (ต้องใช้เกลือเม็ดเพราะเชื่อว่าเกลือเม็ดจะทำให้อาหารไม่มึนกลืน เพราะมีความเค็มเยอะกว่าเกลือป่น) แล้วใส่พริกย่างป่นจากนั้นคนให้เข้ากันพอคนได้ที่และเข้าพริกเข้าเกลือแล้วนำมาห่อกับใบตองสดการห่อจะต้องห่อแบน ๆ บาง ๆ แล้วนำไปนึ่งให้สุก นำมาผึ่งทิ้งไว้จนเย็น สามารถรับประทานกับผักสดๆหรือสามารถเก็บไว้กินได้นาน ๆ

เคล็ดลับการทำน้ำพริกถั่วเน่า

จะใช้เกลือเม็ดเพราะเชื่อว่าเกลือเม็ดจะทำให้อาหารไม่เสียไม่มึนกลืนเพราะมีความเค็มมากกว่าเกลือป่น

สรรพคุณของน้ำพริกถั่วเน่า

ถั่วเหลือง สรรพคุณช่วยขับแห้ง ขับร้อน สลายน้ำ ถอนพิษ ช่วยป้องกันโรคโลหิตจาง เนื่องจากถั่วเหลืองมีธาตุเหล็กสูง แต่ในขณะเดียวกันก็มีสารต้านการดูดซึมธาตุเหล็กด้วย ดังนั้นการจะช่วยให้ร่างกายดูดซึมธาตุเหล็กได้จะต้องรับประทานร่วมกับอาหารชนิดอื่น ๆ เช่น เนื้อสัตว์หรือวิตามินซีจากผลไม้ เป็นต้น

14) น้ำพริกบหน่อม

ลักษณะและวิธีการทำน้ำพริกบหน่อม ของชาวไทยชนเผ่า

บหน่อม คือ กบที่กำลังจะโต ถ้าเปรียบเทียบกับคนก็เหมือนช่วงวัยเด็กอนุบาล เป็นกบที่มีเนื้อนุ่ม กระดุกอ่อนๆ ซึ่งจะมีมากในช่วงฤดูฝนประมาณเดือน กรกฎาคม ของทุกปี การหาบหน่อมจะหากันในช่วงเวลากลางคืนซึ่งคนเหนือจะเรียกว่า “ก้านกบ” คือการนำไฟฉายไปส่องตากบแล้วจับกบ หรือบางคนก็ใช้เครื่องมือดักกบที่ทำจากภูมิปัญญาชาวบ้านที่เรียกว่า ไซ โดยการใช้เหยื่อ ที่มีกลิ่นคาวใส่ไว้ในไซเพื่อล่อให้กบเข้ามากินเหยื่อ แล้วใช้เศษหญ้าอุดรูที่กบจะออก เมื่อกบเข้ามากินเหยื่อกบก็จะออกไม่ได้ เมื่อได้กบมาแล้วชาวบ้านก็จะนำกบมาซังไว้ทำกินต่อไป สำหรับน้ำพริกบหน่อมนั้นเหมาะสำหรับผักนึ่ง และผักสด เช่น ผักแว่น มะเขือกรอบ กระถิน แตงกวา ความพิเศษของน้ำพริกบหน่อม คือสีของน้ำพริกจะเป็นสีขาวนวล พอได้ชิมจะรู้สึกถึงความอร่อยที่มีรสชาติกลมกล่อม นุ่มๆ ยิ่งเคี้ยวยิ่งได้รสชาติ อยากจะบอกว่าหยุดไม่ได้

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

- 1) กบ
- 2) หอมแดง
- 3) พริกสด
- 4) กระเทียม
- 5) ปลาร้า

วิธีทำ

ก่อนที่จะนำมำต้ำน้ำพริกจะต้องนำกบหน่อมมาเผาไฟให้สุก และก็นำพริกสดเม็ดใหญ่ หอม กระเทียม มาเผาไฟให้สุกแล้วแกะเอาเปลือกที่เผาแล้วออกให้หมดนำน้ำปลาร้ามาต้มในหม้อน้ำเดือดแล้วนำกบหน่อมที่เผาไว้แล้วมาต้มในหม้อน้ำปลาร้าอีกครั้งให้เนื้อกบเปื่อยจนได้ที่เมื่อเตรียมวัสดุอุปกรณ์พร้อมแล้วให้นำพริก หอม กระเทียมที่เตรียมไว้แล้วมาตำให้ละเอียดแล้วนำกบหน่อมที่ต้มจนเปื่อยมาโขลกรวมกับพริกในครกให้ละเอียดเสร็จแล้วปรุงรสชาติตามใจชอบ

สรรพคุณของน้ำพริกกบหน่อม

มีสารอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายเช่นมีโปรตีน มีแคลเซียม มีวิตามินจากผัก กระเทียม หอมแดง มีสารที่ช่วยในการขับลม ขับน้ำดี ช่วยในการย่อยอาหาร ลดอาการจุกเสียด แก้อาการท้องอืดและป้องกันมะเร็ง ส่วนพริกช่วยในการขับลม ขับเสมหะ ขับปัสสาวะและช่วยเจริญอาหาร

15) น้ำพริกแม่ไก่

ลักษณะและวิธีการทำน้ำพริกแม่ไก่ ของชาวไทยชนะศึก

น้ำพริกแม่ไก่ เป็นอาหารที่น่าสนใจอีกประเภทหนึ่งแค่ชื่อน้ำพริกก็บ่งบอกถึงความอร่อย ที่สำคัญทำได้ไม่ยากเลยเป็นน้ำพริกของคนภาคเหนือเวลาทำงานมาเหนื่อย ๆ พอได้พักรับประทานอาหารมือเที่ยงและได้กินน้ำพริกแม่ไก่จะรู้สึกถึงความเอร็ดอร่อยจนลืมความเหนื่อยล้าเริ่มสนใจกันแล้วใช้ไหมละเรามาดูวิธีการทำน้ำพริกแม่ไก่ไปพร้อม ๆ กันเลยนะ

ภาพที่ 47 น้ำพริกแม่ไก่

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

- 1) พริกสด
- 2) กระเทียม
- 3) มะเขือเทศลูกเล็ก
- 4) น้ำปลาร้า
- 5) น้ำมะนาว

วิธีทำ

นำพริกสด (พริกแจวบ้าน) สด ๆ มาล้างน้ำให้สะอาด นำกระเทียมแกะเอาเปลือกออก มะเขือเทศลูกเล็กนำไปเผาไฟให้สุกแกะเปลือกออก แล้วเอาทั้งพริกและกระเทียมมาโขลกให้ละเอียด นำมะเขือส้ม่น้อยที่แกะเปลือกแล้วมาโขลกผสมลงไปในน้ำพริกแล้วใส่น้ำปลาร้าดิบ ๆ (น้ำปลาร้าต้อง มีกลิ่นที่หอม ๆ) บีบน้ำมะนาวเพิ่มเล็กน้อยและปรุงรสชาติตามใจชอบ น้ำพริกแม่ไก่เหมาะสำหรับจิ้ม กับหน่อไม้ต้ม มะเขือกรอบ แตงกวา ถั่วฝักยาว เหมาะเป็นอาหารได้ทุกมื้อ

เคล็ดลับน้ำพริกแม่ไก่

ในการตำน้ำพริกแม่ไก่ อยู่ยู่ที่การเลือกพริกที่จะนำมาตำต้องเป็นพริกแจวสวนสด ๆ เท่านั้นถ้าเป็นพริกชนิดอื่น ๆ จะทำให้มีกลิ่นเหม็นเขียว

สรรพคุณของน้ำพริกแม่ไก่

มะเขือเทศลูกเล็ก ช่วยเพิ่มความสดชื่นให้ร่างกาย ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้กับร่างกาย ช่วยบำรุงสายตา น้ำมะนาวช่วยในการเจริญอาหารช่วยล้างสารพิษ และสิ่งตกค้างที่อยู่ในร่างกาย โดยจะไปกระตุ้นการทำงานของลำไส้ ทำให้ไม่มีสารตกค้าง ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดมะเร็ง ในลำไส้ได้

16) น้ำพริกอ่อง

ลักษณะและวิธีการทำน้ำพริกอ่อง ของชาวไทยชนะศึก

น้ำพริกอ่องเป็นอาหารที่มีทั้งรสชาติและสีส่นที่น่ารับประทานมาก นอกจากนี้ ถ้าได้ รับประทานแล้วจะทำให้จิตใจไปอีกนาน เพราะมีความหลากหลายในรสชาติทั้ง เปรี้ยว หวาน มัน เค็มและที่พิเศษต้องใส่หมูสับเป็นส่วนผสมด้วย

ภาพที่ 48 น้ำพริกอ่อง

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

- 1) พริกแห้ง
- 2) กระเทียม
- 3) มะเขือเทศลูกเล็ก
- 4) น้ำมันพืช
- 5) หมูสับ

วิธีทำ

การทำน้ำพริกอ่อง มีส่วนผสมดังนี้ พริกแห้ง กระเทียมแกะเปลือก มะเขือเทศ หมูสับ ต้นหอมผักชี น้ำมันพืช เมื่อทุกอย่างเตรียมไว้พร้อมแล้วมาเริ่มตำน้ำพริกอ่องกันเลย ให้นำพริกแห้งมาเด็ดเอาหัวออก แล้วนำมาโขลกกับกระเทียมจนละเอียด นำหมูสับโขลกผสมให้เข้ากัน นำมะเขือเทศมาโขลกจนได้ที่ นำน้ำมันมาใส่กระทะตั้งไฟอ่อน ๆ นำน้ำพริกที่โขลกไว้แล้วมาผัดลงในกระทะ สังเกตดูว่าหมูสุกแล้ว เติมต้นหอมผักชี และปรุงรสตามใจชอบ เหมาะสำหรับจิ้มกับผักสด ๆ หรือผักนึ่ง

สรรพคุณของน้ำพริกอ่อง

มะเขือเทศลูกเล็ก ช่วยเพิ่มความสดชื่นให้ร่างกาย ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้กับร่างกาย และช่วยบำรุงสายตา

17) น้ำพริกน้ำปู (น้ำปู)

ลักษณะและวิธีการทำน้ำพริกน้ำปู ของชาวไทยชนะศึก

น้ำพริกน้ำปู เป็นน้ำพริกที่มีลักษณะเข้มข้น มีกลิ่นหอมของน้ำปู นิยมใช้พริกสด (พริกชี้หนูสด) เป็นส่วนประกอบในการปรุง จะมีทั้งกลิ่น ทั้งสี ที่เป็นเอกลักษณ์ ขอบอกเลยว่ารสชาติไม่แพ้พริกชนิดอื่นๆ นิยมรับประทานคู่กับผักสดและเครื่องเคียงต่าง ๆ เช่น แตงกวา หน่อไม้ต้ม แคบหมู ไช้ตัม มะเขือเปราะ ฯลฯ

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

- 1) กระเทียม
- 2) น้ำปู
- 3) เกลือ
- 4) พริกชี้หนูสด บั้งให้หอมแล้วเอาเปลือกออก

ภาพที่ 49 น้ำพริกน้ำปู

วิธีทำ

โขลกพริกชี้หนู กระเทียม เกลือ ให้ละเอียดใส่น้ำปูคลุกเคล้าให้เข้ากันปรุงรสตามชอบ

1.3 การถนอมอาหาร

1) น้ำปู

ลักษณะและวิธีการทำน้ำปู ของชาวไทยชนะศึก

น้ำปู หรือ น้ำปู เป็นอาหารภาคเหนือ ทำจากปูนาส่วนมากจะทำในฤดูฝนหรือฤดูทำนาในช่วงเดือน ตุลาคม-ธันวาคม ของทุกปี เพราะช่วงนี้จะมีปูและปูจะมันมาก ใน 1 ปี สามารถทำได้เพียงครั้งเดียว หากเลยช่วงนี้ไปจะไม่อร่อยการทำน้ำปูไม่ใช่เรื่องง่ายต้องอดทนพอสมควร

จึงจะผลิตน้ำปูออกมาได้ ยิ่งไปกว่านั้น น้ำปูจะทำในหมู่บ้านไม่ได้ต้องไปทำที่ห่างไกลทุ่งนาที่ห่างไกลจากหมู่บ้านหรือชุมชน เพราะเวลาต้มน้ำปูนั้น ต้องใช้เวลาเป็นวัน ๆ และกลิ่นของน้ำปูจะแรงจัดมาก บางคนแพ้กลิ่นของน้ำปู จนเป็นลมก็มี แต่คนที่แพ้ น้ำปูจริง ๆ มีจำนวนน้อยมาก ส่วนใหญ่เมื่อลิ้มลองไปแล้วจะติดใจในรสชาติของน้ำปูมากกว่า น้ำปูจึงนับว่าเป็นอาหารไทยภาคเหนือใช้แทนกะปิ น้ำปลาปลาร้าและเป็นส่วนประกอบสำคัญของน้ำพริกน้ำปู ส้มตำ และใช้ปรุงรสซ่าหรือยำชนิดต่าง ๆ

ภาพที่ 50 น้ำปู

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

- 1) ปูนา
- 2) ตะไคร้
- 3) ใบฝรั่ง
- 4) เกลือ
- 5) น้ำมะกรูด

วิธีทำ

โดยนำปูนาที่ล้างสะอาด ใส่ครกตำกับตะไคร้ เพื่อดับกลิ่นคาว อาจใส่ใบขมิ้น ใบมะกอกหรือใบฝรั่งด้วยก็ได้ น้ำที่ได้นำมากรองกากออก นำมาเคี่ยวไฟอ่อน ๆ ให้น้ำข้น ใส่เกลือ น้ำ มะกรูด น้ำปูที่เคี่ยวจนได้ที่แล้วจะเป็นสีดำ ข้นหนืดลงบนใบมะม่วงแล้วไม่ไหล

เคล็ดลับการทำน้ำปู

การเคี่ยวน้ำปูให้ใช้ไฟอ่อน ๆ เพราะหากใช้ไฟแรงจะทำให้ น้ำปูมีกลิ่นคาว

2) ผักเสี้ยนดอง

ลักษณะและวิธีการทำผักเสี้ยนดอง ของชาวไทยชนะศึก

ผักเสี้ยนเป็นไม้ล้มลุก ส่วนต่าง ๆ ของต้นมีขนปกคลุม มักพบในที่โล่งแจ้งทั้งในสวน และตามบริเวณบ้าน ชาวบ้านนิยมนำผักเสี้ยนมาดองเปรี้ยว ซึ่งเป็นภูมิปัญญาในการถนอมอาหารให้ คงคุณค่าของอาหาร นิยมรับประทานกับน้ำพริกหรือพริกย่างไฟ

ภาพที่ 51 ผักเสี้ยนดอง

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

- 1) ผักเสี้ยน
- 2) ข้าวสุก
- 3) น้ำซาวข้าว
- 4) เกลือเม็ด

วิธีทำ

เริ่มจากการนำผักเสี้ยนที่แก่จัดแต่ยังไม่ออกดอก เด็ดเอาเฉพาะยอดล้างน้ำให้สะอาด แล้วนำไปผึ่งลมให้เเฉาเพื่อกำจัดกลิ่นเหม็นเขียวของผักเสี้ยน จากนั้นนำมาคลุกเคล้ากับเกลือ เพื่อให้มีรสเค็มเล็กน้อย แล้วนำข้าวสุก 1 กำมือ น้ำซาวข้าวใส่พอให้ท่วมผักเสี้ยน ทิ้งไว้ 2 - 3 วัน แล้วนำมารับประทานได้

สรรพคุณผักเสี้ยนดอง

นอกจากผักเสี้ยนดองจะมีรสชาติที่อร่อยแล้ว ยังมีวิตามินเอและเส้นใยอาหารสูง สามารถช่วยขจัดสิ่งตกค้างที่อยู่ในลำไส้ได้ มีส่วนช่วยในการบำรุงเลือด บำรุงร่างกายให้พลังงาน มีสารต้านอนุมูลอิสระ ช่วยต่อต้านมะเร็ง ฆ่าเชื้อ ขับระดูของสตรี แก้ประจำเดือนเสียของสตรี

3) ปลาต้ม

ลักษณะและวิธีการทำปลาต้ม ของชาวไทยชนะศึก

การทำปลาต้ม คือการหมักปลาให้มีความเปรี้ยว ทั้งมีการปรุงรสด้วยเกลือ กระเทียม และข้าวสุก เพื่อเกิดการหมักให้เปรี้ยว เป็นการหมักกระยะสั้น ประมาณ 3 วันก็สามารถนำมารับประทานได้ ปลาที่นิยมมาทำปลาต้มคือปลาตะเพียน มักทำในช่วงฤดูฝนถึงฤดูหนาว ประมาณ เดือนกรกฎาคม – กุมภาพันธ์ เพราะช่วงนี้จะมีปลาชุมชุม สามารถเลือกปลาที่สดมาทำได้ เป็นการถนอมอาหารเก็บไว้รับประทานได้นาน

ภาพที่ 52 ปลาต้ม

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

- 1) ปลาตะเพียน
- 2) เกลือ
- 3) ข้าวสุก
- 4) กระเทียม
- 5) ใบตอง

วิธีทำ

นำปลาไปแช่ในน้ำขาวข้าวให้เนื้อปลาแข็ง จากนั้นนำเกลือกับกระเทียมมาตำ แล้วนำมาคลุกเคล้ากับเกลือและกระเทียมที่ตำไว้ จากนั้นนำใบตองมาห่อโดยห่อหลาย ๆ ชั้น แล้วรัดให้แน่นเพื่อไม่ให้อากาศเข้าทิ้งไว้ 2 - 3 วัน ก็นำมารับประทานได้ บ้างก็ทานสด ๆ บ้างก็นำมาปิ้งทั้งใบตองที่ห่อนั้น จะได้กลิ่นหอมชวนรับประทานยิ่งนัก

4) ปลาจ่อม

ลักษณะและวิธีการทำปลาจ่อม ของชาวไทยชนะศึก

ปลาจ่อม เป็นอาหารที่เกิดจากการนำปลาชิวมาหมัก โดยใช้ระยะเวลาในการหมักประมาณ 5 - 10 วัน ก็สามารถนำมารับประทานได้ มีรสเปรี้ยวและเค็มเล็กน้อย เมื่อรับประทานจะรู้สึกว่เนื้อปลานุ่ม มีรสชาติมันและหอมกลิ่นข้าวคั่ว และไม่ม่กลิ่นคาวของปลา ปลาที่มีก้างใหญ่และแข็ง จะไม่นำมาทำปลาจ่อม ปลาที่นิยมนำมาทำก็คือปลาชิว ส่วนข้าวคั่วที่นำมาใช้ ทำมาจากข้าวสารจะเป็นข้าวเหนียวหรือข้าวเจ้า ก็ได้ นำมาแช่น้ำประมาณ 8 ชั่วโมง จากนั้นนำมาคั่วไฟให้เหลืองแล้วตำให้ละเอียด ปลาชิวจะมีมากในช่วงฤดูฝน ราวเดือน กรกฎาคม - สิงหาคม ในช่วงนี้ชาวบ้านจะนิยมทำปลาจ่อมใส่ไหไว้เพื่อเก็บไว้รับประทานในช่วงหน้าแล้ง

ภาพที่ 53 ปลาจ่อม

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

- 1) ปลาชิว
- 2) ข้าวคั่ว
- 3) เกลือ

วิธีทำ

นำปลาชีว มาทำความสะอาดเอาไส้ออกแล้วนำมาล้างอีกครั้งแล้วพักไว้ นำปลา มาคลุกกับเกลือแล้วหมักไว้ 1 - 2 วัน จากนั้นนำข้าวคั่วมาคลุกเคล้ากับปลา แล้วหมักต่ออีก 5 - 7 วัน หลังจากนั้นก็นำมารับประทานได้

5) ซุปปลา

ลักษณะและวิธีการทำซุปปลา ของชาวไทยชนะศึก

ซุปปลา นำปลามาแปรรูปและถนอมอาหารโดยการหมัก เพื่อให้มีรสชาติเปรี้ยว เค็ม หอม ชม อย่างที่นิยมทำกินกันมาแต่โบราณ นิยมใช้ปลาเกล็ด เช่น ปลาตะเพียน ปลาสร้อย ซึ่งมีขนาดตัวไม่ใหญ่นัก นำปลามาล้าง ขอดเกล็ดเอาหัวปลาทิ้ง แต่ไม่ต้องเอาซีกปลาทิ้งเพราะต้องการ ให้มีรสชมจากซีกปลา เมื่อหมักได้ที่แล้วจะได้ ซุปปลาที่หอมกลิ่นกระเทียม ไม่เหม็นคาวปลา มีรสชม กลมกล่อมนำมารับประทานกับตะไคร้ซอย กระเทียม และพริกคั่ว

ภาพที่ 54 ซุปปลา

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

- 1) ปลาตะเพียน ขอดเกล็ด เอาหัวออก
- 2) กระเทียม
- 3) เกลือเม็ด

วิธีทำ

นำปลาตะเพียนที่เตรียมไว้มาสับกับกระเทียมให้ละเอียด เสร็จแล้วนำมาหมักกับเกลือ ใส่กระปุกหมักไว้ประมาณ 7 เดือน แล้วนำมารับประทานได้เลยหรือหากไม่รับประทานดิบ ก็นำมา ห่อใบตอง แล้วปิ้งให้สุกจะมีกลิ่นชวนรับประทาน

2.ประเภทอาหารหวาน

2.1 ขนมอบ่อตัน หรือ ขนมตาล

ลักษณะและวิธีการทำขนมอบ่อตัน ของชาวไทยชนะศึก

ขนมอบ่อตัน หรือขนมตาล เป็นขนมไทยพื้นบ้าน เนื้อขนมมีลักษณะเป็นแป้งสีเหลือง เข้ม นุ่ม พู มีกลิ่นตาลหอมหวาน ขนมตาลทำจากเนื้อตาลจากผลตาลที่สุกงอม แป้งข้าวเจ้า กะทิ และ น้ำตาล ผสมกันตามกรรมวิธีใส่กระทงใบตอง โรยมะพร้าวขูดและนำไปนึ่งจนสุก เนื้อลูกตาลยี้ที่เป็น ส่วนผสมในการทำขนมตาล ได้จากการนำผลตาลสุกงอมจนเป็นสีเหลืองดำ เนื้อข้างในมีสีเหลือง เนื้อข้างในมีสีเหลือง มีกลิ่นแรง ซึ่งส่วนมากจะหล่นจากต้นเอง มาปอกเปลือกออก นำมายี้กับ น้ำสะอาดให้หมดสีเหลือง นำน้ำที่ยี้แล้วใส่ถุง ผูกไว้ให้น้ำตกเหลือแต่เนื้อตาล ในปัจจุบันหาทานขนม ตาลรสชาติได้ยาก เนื่องจากปริมาณในการปลูกต้นตาลลดลง ขนมตาลที่ขายตามท้องตลาดส่วนใหญ่ ผู้ประกอบการมักใส่เนื้อตาลน้อย เพิ่มแป้งและเจือสีเหลืองแทน ซึ่งทำให้ขนมมีเนื้อกระด้าง ไม่หอม หวานและไม่อร่อย

ภาพที่ 55 ขนมตาล

วัตถุดิบและส่วนประกอบ

1) เนื้อตาล การนำตาลสุกมาล้างน้ำให้สะอาดพักให้สะเด็ดน้ำ จากนั้นตั้งขั้วตาลออก แล้วค่อย ๆ ตีเปลือกดำ ๆ ออกแล้วแยกผลตาลที่อยู่ด้านในออกจากกัน ทำการยี้ลูกตาลแล้วนำมา กรองเอาแต่เนื้อตาลออกมาด้วยการใช้ผ้าขาวบาง 1 ผืนโดยทางออกและวางลงบนตะกร้าเทเนื้อตาล ลงในผ้าขาวบางเพื่อกรองเอาน้ำที่ผสมอยู่ในเนื้อตาลออกมาด้านล่าง จากนั้นรวบมุมผ้าทั้ง 4 มุม

แล้วหมุนรีดน้ำตาลออกให้หมดเหลือแต่เศษผงและเส้นใยที่เราไม่เอา แล้วนำน้ำตาลใส่ผ้าขาวบาง จับริบเข้าหากันผูกเชือกให้แน่น แล้วนำไปผูกแขวนไว้ 8 - 10 ชั่วโมง

2) แป้งข้าวเจ้า

3) น้ำเปล่า

4) มะพร้าวขูด

วิธีทำ

ขนมตาลเริ่มจากการนำน้ำตาล ผสมแป้งข้าวเจ้า ผสมน้ำเปล่าพอประมาณ เติมน้ำตาลแล้วคนให้เข้ากัน นำแป้งที่ผสมเรียบร้อยแล้วไปกรองส่วนผสมทั้งหมดด้วยผ้าขาวบาง แล้วพักไว้ 10 นาที จากนั้นก็เย็บกระทงไว้ โดยฉีกใบตองกว้างประมาณ 2.5 นิ้ว และตัดโคนปลายทิ้ง แล้วนำใบตอง 2 ชั้นมาวางซ้อนกันแบบสลับหัวสลับหาง ใบหนึ่งคว่ำอีกใบหนึ่งหงาย แล้วทำการจับมุมทั้งสองข้างให้ไปอยู่ด้านหลังกลัดด้วยไม้กลัด เมื่อทำกระทงได้ประมาณหนึ่งแล้วนำส่วนผสมมาหยอดใส่กระทงใบตองเมื่อหยอดขนมเสร็จแล้ว ก็นำขนมไปนึ่งโรยด้วยมะพร้าวขูด

2.2 ขนมศิลาอ่อน หรือ ขนมถาด

ลักษณะและวิธีการทำขนมศิลา อ่อนชาวไทยชนะศึก

ขนมศิลาอ่อน หรือที่ชาวไทยชนะศึกเรียกกันคือ เข้าขนมศิลาอ่อน หรือขนมถาด มีลักษณะคล้ายขนมเปียกปูนทั้งสีและรสชาติ แต่จะต่างกันตรงที่ขนมศิลาอ่อนจะใช้กะทิเป็นส่วนผสม แต่ขนมเปียกปูน ไม่ใช้กะทิ แต่จะมีการนำมะพร้าวขูดเป็นเครื่องโรยหน้า เนื่องจากขนมศิลาอ่อนเป็นขนมที่ทำง่ายและใช้วัตถุดิบที่หาง่ายในท้องถิ่น จึงสามารถทำกินได้ในทุกฤดูกาลและทุกเทศกาล

ภาพที่ 56 ขนมศิลา หรือ ขนมถาด

วัตถุดิบและส่วนประกอบ

- 1) น้ำตาล
- 2) น้ำใบเตย
- 3) แป้งข้าวเจ้า
- 4) กะทิ

วิธีทำ

นำน้ำกะทิไปเคี่ยว เทแป้งข้าวเจ้าลงในหม้อตามด้วยน้ำตาล กะทิและน้ำใบเตย จากนั้นใช้ไฟอ่อน ๆ เคี่ยวจนหมดเวลาจนขนมสุกแล้วนำขนมเทใส่ถาด รอให้ขนมเย็นแล้วใช้มีดตัดขนมเป็นรูปสี่เหลี่ยม

2.3 ขนมเทียน หรือ ขนมมนสาว

ลักษณะและวิธีการทำขนมเทียนหรือขนมมนสาว ของชาวไทยชนะศึก

ขนมเทียน หรือ ขนมมนสาว เป็นขนมโบราณที่เนื้อขนมห่อด้วยใบตองลักษณะทรงสามเหลี่ยมเหมือนเจดีย์เนื้อขนมเหนียวมีรสออกหวานหอม ใส่ไส้ด้วยส่วนผสมที่มีรสเค็มและรสเผ็ดนิดหน่อยแต่เป็นความเผ็ดที่ละมุน ลงตัวและกลมกล่อมกับรสชาติของแป้ง นิยมนำไปทำบุญและทำเวลามีกงานตามเทศกาลต่าง ๆ โดยเฉพาะเทศกาลวันสงกรานต์ ประเพณีกินข้าวสลาก ประเพณีเข้าพรรษา ประเพณีออกพรรษา ฯลฯ

ภาพที่ 57 ขนมเทียน หรือ ขนมมนสาว

วัตถุดิบและส่วนประกอบ

- 1) แป้งข้าวเหนียว
- 2) น้ำอ้อย

3) ถั่วเขียวซีก

4) หนุมสามชั้น

5) หอมแดง

วิธีทำ

เริ่มจากการนวดแป้งเปลือกขนม นำแป้งข้าวเหนียวมานวดกับน้ำอ้อย (ที่ละลายแล้ว) เพื่อนำเป็นแป้งห่อขนม ส่วนไส้ขนม นำถั่วเขียวซีก แขน้ำสั้กพักแล้วนำไปนึ่ง นำหนุมสามชั้นมาหั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ แล้วนำไปเจียวให้เหลือง นำหอมแดงปอกเปลือก แล้วหั่นเป็นชิ้น ๆ แล้วเจียวให้หอม จากนั้นนำถั่วเขียวซีกนึ่ง ผสมกับ หนุมสับ แคนหมู หอมเจียว เกลือป่นเล็กน้อย พริกไทยโขลกละเอียดเล็กน้อย คลุกเคล้าให้เข้ากัน จากนั้นนำแป้งที่นวดมาทำเป็นแผ่นกลมบาง ๆ ปั้นไส้มาวางตรงกลาง แล้วห่อใส่ให้มิดชิด นำใบตองมาฉีกกว้างประมาณ 10 ซม. จากนั้นทำใบตองเป็นทรงกรวย นำแป้งที่ห่อใส่แล้วมาใส่ในกรวยใบตอง พับทบล่าง ซ้ายและขวา แล้วนำด้านแหลมสอดพับจะได้ขนมทรงสามเหลี่ยม

2.4 ขนมบ่อแต่ง หรือ ขนมแดง

ลักษณะและวิธีการทำขนมบ่อแต่งหรือขนมแดง ของชาวไทยชนะตึก

ขนมบ่อแต่ง หรือ ขนมแดง เป็นขนมพื้นเมืองของคนภาคเหนือ โดยเฉพาะที่ตำบลไทยชนะศึก เนื่องจากมีการปลูกแตงกันมาก ขนมแดงมีลักษณะคล้ายขนมกล้วยเนื้อขนมมีสีเหลืองอ่อนนุ่ม หอมหวานกลิ่นแตงไทยโรยหน้าด้วยมะพร้าวทึนทึกขูด ขนมแดงไทย มีวิธีทำคล้ายกับขนมกล้วย คือใช้แตงไทยสุกงอมบดละเอียดหรือว่าขูดเป็นเส้นผสมกับแป้งข้าวเจ้า กะทิ น้ำตาลทราย มะพร้าวขูด จะเทใส่ถาดใส่กระทงใบตอง หรือ ใส่กรวยใบตอง แต่งไทยจะมีผลผลิตออกมากในช่วงฤดูร้อน ประมาณเดือน เมษายน – พฤศจิกายน จึงนิยมทำขนมบ่อแต่งกินกัน ในช่วงนี้

ภาพที่ 58 ขนมบ่อแต่งหรือขนมแดง

วัตถุดิบและส่วนประกอบ

- 1) มะพร้าวขูด
- 2) เกลือ
- 3) น้ำตาลทราย
- 4) แดงไทยสุก
- 5) แป้งข้าวเจ้า

วิธีทำ

เริ่มจากนำแดงไทยสุก มาผ่าแบ่งครึ่งเอาเม็ดแดงไทยทิ้ง แล้วขูดเอาเนื้อแดงไทยใส่ภาชนะทิ้งไว้ นำแป้งข้าวเจ้า มะพร้าวขูด เกลือ น้ำตาลทราย เนื้อแดงไทยมาผสมและคนให้เข้ากัน ชิมรสให้พอดี นำใบตองมาห่อเป็นกระทง กลัดด้วยไม้กลัด ตักส่วนผสมใส่ในกระทง โรยด้วยมะพร้าว แล้วนำไปนึ่งใช้เวลา 20 นาที

2.5 ข้าวควบ หรือ ข้าวเกรียบแผ่นใหญ่

ลักษณะและวิธีการทำข้าวควบ หรือ ข้าวเกรียบแผ่นใหญ่ ของชาวไทยชนเผ่า

สาเหตุที่มีชื่อว่า “ข้าวควบ” นั้น เพราะว่าเป็นการนำแป้งที่ผ่านกระบวนการตำ พร้อมปรุงรสชาติที่อร่อย กลมกล่อม นุ่ม นวล ละเอียดย มาปั้นเป็นรูปกลม ๆ โดยจะต้องใช้น้ำมันหมู (ช่วยทำให้แป้งไม่ติดติดมือและใบตองขณะห่อ) แล้วนำมาห่อหรือแตะตีเบา ๆ บนใบตองหรือถุงใส่ ที่มีขนาดพอเหมาะ มาเป็นแผ่นรองในการทำเป็นแผ่นบางๆกลมๆขนาดพอประมาณเมื่อได้ขนาดตามที่ต้องการ ก็นำแผ่นข้าวควบไปตากแดดและต้องวางควบลงไป บนแผ่นหญ้าคาพร้อมกับค้อย ๆ ดึงใบตองหรือถุงใส่ที่รองไว้ออกจากแป้ง วางเป็นแถว ๆ เพื่อจะได้สะดวกเวลากลับด้านในการตาก เพื่อข้าวควบ จะได้แห้งอย่างทั่วถึง ในการตากข้าวควบต้องใช้แดดจัด และต้องให้ข้าวควบแห้งในวันเดียว เพื่อป้องกันเชื้อรา ในสมัยก่อนๆการตำข้าวควบจะต้องอาศัยแรงหลายคนเพราะจะต้องตำจนข้าวละเอียด นุ่ม ยิ่งตำจะยิ่งเหนียว ยิ่งออกแรงมาก เพื่อให้ข้าวที่ตำนั้นละเอียด ดังนั้น ชาวบ้านจะมีการชักชวนกันในการเอาแรงกันและจัดเตรียมวัตถุดิบ อุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อนำมาตำข้าวควบร่วมกัน การตำข้าวควบโดยใช้ครกไม้หรือเรียกว่าครกมอง เป็นครกสมัยเก่าที่หาได้ยากมาก ในสมัยปัจจุบัน การตำข้าวควบต้องมีคนตำอย่างน้อย 2 - 3 คน สลับกันยกสลับกันตำเท้าซ้ายบ้าง ขวาบ้าง ซึ่งใช้เวลานานและต้องตำแรงๆคนที่แข็งแรงจึงผลัดเปลี่ยนกันตำ ส่วนคนวัยชรา คนพอมแห่งแรงน้อยก็มีหน้าที่ค้อยแหะ หรือ แตะตีเบาๆ หรือรีดแป้งที่ตำละเอียดให้เป็นแผ่นบางๆ หรือทำให้แผ่นบางที่สุดเพราะเวลานำไปปิ้ง จะทำให้กรอบ สุกเร็ว ในการตำข้าวควบนอกจากมีพ่อ แม่ ปู่ ย่า ยาย แล้ว ก็ยังมีเด็กน้อยที่จะรอคอยกินข้าวควบ ที่ยังไม่ได้ตากแดดเพราะจะมีรสชาติที่หวาน หอม อร่อย เหนียว นุ่ม เวลารับประทานจะมีลักษณะคล้ายกับหมากฝรั่ง เด็ก ๆ ก็จะคอยส่งข้าวควบเพื่อนำไปตากแดดบนตักหญ้าคาที่เตรียมไว้ สร้างความสนุกสนาน สร้างความรัก ความสามัคคี สร้างความ

ผูกพันที่ดี อีกทั้งผู้ใหญ่ยังได้มีโอกาสได้พบปะ พูดคุย สอบถามสารทุกข์สุกดิบของกันและกัน จะเห็นได้ว่าการทำข้าวควบนั่นกว่าจะได้นำมาปิ้งกินกันในช่วงประเพณีสงกรานต์ จะต้องผ่านกระบวนการที่ไม่ง่ายเลย ข้าวควบ ถือได้ว่าเป็นอาหารขบเคี้ยวพื้นบ้านที่สืบทอดมานานแสนนาน ซึ่งเสน่ห์ของข้าวควบ คือ มีรสชาติหวานนิ่ม ๆ มันหน้อย ๆ มีความกรอบ หอม จากการปิ้ง เมื่อแบ่งสุกจะมีสีเหลืองนวล นิยมทำในช่วงเทศกาลประเพณีสงกรานต์ เพื่อนำไปถวายพระที่วัดในวันมหาสงกรานต์ หรือวันสังขารล่อง และทำเพื่อไว้รอต้อนรับแขก ญาติพี่น้อง ที่จะเที่ยวช่วงสงกรานต์ ตามประเพณีนั้น เชื่อว่าหากได้ถวายข้าวควบกับพระที่วัดจะช่วยคำจุนให้บ้านเมืองร่วมเย็นเป็นสุข เป็นการควบบ้านควบเมือง ให้เกิดสิริมงคล แก่ตนเองและครอบครัว โดยยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่โบราณ จึงเป็นมรดกตกทอดทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้าน ของบรรพบุรุษของคนไทยชนชั้นกษัตริย์ การทำข้าวควบ นิยมทำกันปีละครั้ง ในฤดูร้อนเดือนเมษายน หรือช่วงประเพณีสงกรานต์ ของทุก ๆ ปี

ภาพที่ 59 ข้าวควบ

วัตถุดิบและส่วนประกอบ

- 1) น้ำอ้อย
- 2) น้ำมันหมูหรือน้ำมันพืช
- 3) ไข่แดงต้มสุก
- 4) น้ำข้าวหมา (น้ำข้าวข้าว)
- 5) ข้าวเหนียว

วิธีทำ

นำข้าวเหนียวนึ่งสุก มาตำในครกกระเดื่องให้เหนียวเป็นแป้ง ในระหว่างที่ตำนั้น ใช้มือชุปน้ำข้าวข้าว ลูบไปบนเนื้อข้าวสลับกับการตำ เมื่อข้าวเริ่มละเอียดเป็นแป้งแล้วนำน้ำอ้อย ค่อย ๆ เทใส่ ตามด้วยไข่ แล้วตำให้เป็นเนื้อเดียวกัน จากนั้นชักแป้งออกจากครก นำไข่แดงต้มสุก

ผสมกับน้ำมันมาทาใบตองปั้นแป่งเป็นก้อนกลม ๆ มาวางบนใบตอง แล้วรีดแป่งให้เป็นแผ่นบาง และเรียบสม่ำเสมอ จากนั้นก็เอาไปตากบนแผ่นคา รอให้แห้ง เวลาจะทานก็นำข้าวควบมาผิงไฟ โดยให้ไฟร้อนพอประมาณ เพราะถ้าไฟอ่อนข้าวควบจะไม่ขยายตัวหรือไม่ติดตัว แต่ถ้าไฟร้อนก็จะทำให้ข้าวควบไหม้เร็ว

เคล็ดลับการทำข้าวควบ

- 1) การใช้ไข่แดง นำมายีให้เข้ากับน้ำมัน สำหรับทาเมื่อขณะที่หีบแป่งข้าวควบ เพื่อไม่ให้แป่งติดมือ
- 2) ระหว่างที่ตำ ข้าวเหนียวนั้นจะต้องมีคนคอยคนข้าวไม่ให้ติดครก โดยจะขูดมือลงในน้ำข้าวหมาแล้วลูบไปบนเนื้อข้าวที่กำลังตำและผิวขอบครก เพราะจะทำให้ข้าวควบนั่นขึ้นฟู และไม่แตก่วนเมื่อปิ้งไฟ

2.6 ข้าวต้มเบอะเบอะ

ลักษณะและวิธีการทำข้าวต้มเบอะเบอะของชาวไทยชนะคี

การทำข้าวต้มเบอะเบอะ หรือ ข้าวต้มหัวหงอก ต่างจากข้าวต้มมัดหรือข้าวต้มผัด เนื่องจากข้าวต้มเบอะใช้ข้าวเหนียวดิบที่ผ่านการแช่น้ำ นำมาห่อโดยไม่ต้องไปผัด ไม่ใส่กะทิ และไม่ใส่น้ำตาล แล้วนำไปต้ม เมื่อสุกแล้วนำมาหั่นโรยด้วยน้ำตาล และมะพร้าวขูด ทำให้มีรสชาติหวาน มัน อร่อยชาวบ้านนิยมทำในช่วงประเพณีกินข้าวสลาก ประเพณี เข้าพรรษา ประเพณีออกพรรษา หรือ งานบวชพระ งานทำบุญต่าง ๆ

ภาพที่ 60 ข้าวต้มเบอะ เบอะ

วัตถุดิบและส่วนประกอบ

- 1) ข้าวเหนียว
- 2) มะพร้าวขูด
- 3) เกลือ
- 4) กล้วยน้ำว่าสุก
- 5) ใบตอง

วิธีทำ

นำข้าวเหนียวไปแช่น้ำประมาณ 2 - 3 ชั่วโมง ล้างให้สะอาด นำข้าวเหนียวแช่มาคลุกกับเกลือให้เข้ากัน จากนั้นผ่ากล้วยตามความยาวแบ่งเป็น 2 ส่วน แล้วนำใบตองมาวาง แล้วตักข้าวใส่ใบตอง นำกล้วยมาวางบนข้าว แล้วตักข้าวใส่อีก 1 ช้อน จากนั้นห่อใบตองให้แน่น พับหัวท้ายใบตอง แล้วใช้ดอคมัดให้แน่น แล้วนำไปต้มประมาณ 1 ชั่วโมง จากนั้นนำขนมมาแกะ แล้วหั่นเป็นชิ้น ๆ นำมะพร้าวขูดและน้ำตาลมาโรย

สรรพคุณของข้าวต้มเบอะเบอะ

ในคุณค่าทางโภชนาการข้าวต้มเบอะเบอะที่ได้รับการยอมรับเป็นอาหารว่างหรือขนมไทยที่ให้สารอาหาร ได้แก่ คาร์โบไฮเดรตซึ่งให้พลังงานจากข้าวเหนียว, วิตามินและแร่ธาตุจากกล้วย

2.7 ข้าวแต่น

ลักษณะและวิธีการทำข้าวแต่นของชาวไทยชนะศึก

ข้าวแต่น เป็นขนมที่ชาวบ้านนิยมทำกันในเทศกาลปีใหม่เมือง งานบอยหลวง เป็นต้น ปัจจุบันมีการผสมน้ำแดงโมลงในข้าวเหนียวที่นึ่งแล้ว ก่อนนำมากดลงพิมพ์ เพื่อเพิ่มกลิ่นหอมและความหวานอร่อย

วัตถุดิบและส่วนประกอบ

- 1) ข้าวสารข้าวเหนียวแช่น้ำ 1 คิน
- 2) น้ำมันพืช
- 3) น้ำอ้อย
- 4) ใบตองสด
- 5) น้ำแดงโม

วิธีทำ

นำข้าวสารข้าวเหนียวที่แช่น้ำมาแล้ว 1 คินมานึ่งจนสุก เตรียมพิมพ์ โดยนำไม้ไผ่ตรงส่วนผิวไม้ มาทำเป็นวงกลมแล้วใช้ด้ายรัดไว้ นำพิมพ์มาวางบนหิ้งาคา แล้วนำข้าวเหนียวมาใส่ เอาพิมพ์ออกแล้วหิ้งาคานั้นมาตากแดด สัก 2 วัน เมื่อข้าวแห้งให้นำมาทอดในน้ำมันที่ร้อนจัด พลิกไปมาจนข้าวแต่นพองและกรอบ ขณะเดียวกันเคี่ยวน้ำตาลไปด้วย เคี่ยวจนน้ำตาลเหนียว

เมื่อทอดข้าวแต๋นเสร็จแล้วพักไว้ ส่วนน้ำอ้อยเมื่อเคี่ยวจนเหนียวได้ที่แล้ว พักไว้ให้เย็นแล้วนำมาหยอดลงหน้าข้าวแต๋นที่ทอดไว้จนหมด

เคล็ดลับการทำข้าวแต๋น

- 1) การทำน้ำอ้อยสำหรับหยอดหน้าข้าวแต๋น ให้เคี่ยวน้ำอ้อยจนข้นเหนียวแล้วค่อยหยอดลงไปทีละหน้าข้าวแต๋น เพื่อให้ข้าวแต๋นกรอบได้นานขึ้น
- 2) การทอดข้าวแต๋นต้องทอดในน้ำมันที่ร้อนจัด แล้วพลิกกลับไปมา จะทำให้ข้าวแต๋นพองตัวและกรอบอร่อย

2.8 ขนมเกลื่อ

ลักษณะและวิธีการทำขนมเกลื่อของชาวไทยชนะศึก

ขนมเกลื่อ หรือเข้าหนมเกื่อ ขนมที่อ่อนนุ่มมีรสชาติที่มันและเค็มกลมกล่อมหรือหากเป็นขนมเกลื่อกะทิก็น่าจะมีรสหวาน เป็นขนมชนิดหนึ่งที่ทำจากแป้งข้าวเจ้า ส่วนผสมหลักมีแป้งและเกลื่อ ถ้าชอบหวาน ให้ใส่น้ำตาล ถ้าชอบกะทิก็นำไปต้วยก็ได้หรืออาจจะโรยงาดำไป เพื่อเพิ่มความหอมและรสชาติที่กลมกล่อม ชาวบ้านมักจะนำขนมเกลื่อให้เด็กเล็กที่เริ่มหัดทานอาหาร ซึ่งเป็นอาหารเสริมของเด็กได้ ในสมัยก่อน ขนมเกลื่อ จึงเป็นทั้งขนมและอาหารของเด็กในสมัยนั้น นอกจากเด็กแล้ว ผู้ใหญ่หรือแม้กระทั่งผู้เฒ่าผู้แก่ก็ยังติดอกติดใจในรสชาติอร่อยละมุนลิ้นของขนมเกลื่อ

ภาพที่ 61 ขนมเกลื่อ

วัตถุดิบและส่วนประกอบ

- 1) แป้งข้าวเจ้า
- 2) เกลื่อ
- 3) กะทิ

วิธีทำ

วิธีการทำเริ่มจาก นำแป้งข้าวเจ้ามาเทใส่ภาชนะที่เตรียมไว้ เทน้ำเปล่าลงไปเล็กน้อย ผสมแป้งกับน้ำให้เข้ากัน เทแป้งมันลงไปเล็กน้อย เกลือป่น กะทิ ผสมคลุกเคล้าให้เข้ากันจนแป้งสามารถปั้นได้ตัดใบตองให้เป็นรูปสี่เหลี่ยม แล้วนำแป้งที่ผสมไว้มาใส่ในใบตอง ห่อให้เป็นรูปสี่เหลี่ยมเสร็จแล้วนำไปนึ่งให้สุก

2.9 ข้าวเม่าหรือกระยาสารท

ลักษณะและวิธีการทำข้าวเม่าหรือกระยาสารทของชาวไทยชนะศึก

ข้าวเม่าหรือกระยาสารท เป็นขนมโบราณที่ชาวบ้านจะนิยมทำในช่วงเทศกาล ประเพณีกินข้าวสลากนำไปทำบุญตักบาตรที่วัดเป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว ข้าวเม่าหรือกระยาสารทลักษณะเป็นก้อน เหนียว มีรสชาติหอม หวาน มันกลมกล่อม สามารถเก็บรักษาไว้รับประทานได้นานข้ามเดือน

วัตถุดิบและส่วนประกอบ

- 1) ข้าวเม่า
- 2) ถั่วลิสง
- 3) งาขาว
- 4) แบะแซ
- 5) น้ำตาลปี๊บหรือน้ำอ้อย
- 6) กะทิ
- 7) ข้าวตอกคือการนำข้าวสารข้าวเหนียวไปคั่วแล้วคัดเอาเปลือกข้าวออก
- 8) มะพร้าว ขอยชิ้นบางๆแล้วนำไปคั่วไปให้เหลืองและหอม

วิธีทำ

นำถั่วลิสง งา ข้าวเม่า มาคั่วให้หอมโดยใช้ไฟอ่อน ๆ นำข้าวเม่ามาคัดเมล็ดที่เสียออก จากนั้นวางพักไว้ นำกะทิมาตั้งเคี่ยวไฟพร้อมกับน้ำตาลปี๊บจนกะทิเหลือครึ่งกระทะเติมแบะแซลงไป เคี่ยวให้เหนียวพอดี แล้วนำลงจากเตาไฟ นำส่วนผสมที่คั่วเตรียมไว้มาเทลงในกระทะคลุกเคล้าให้เข้ากันแล้วทิ้งไว้ให้พออุ่นตักใส่กระดังหรือกระบะไม้ แล้วนำขวดมาบิดผิวหน้าข้าวเม่าให้เรียบและสวยงาม จากนั้นตัดแบ่งชิ้นข้าวเม่าแล้วใส่ถุง หรือใส่ปี๊บไว้

3.ประเภท อาหารว่าง

3.1ขนมเส้นหรือขนมจีนน้ำเงี้ยว

ลักษณะและวิธีการทำขนมจีนน้ำเงี้ยวของชาวไทยชนะศึก

ขนมจีนน้ำเงี้ยว เป็นอาหารเมนูจานเดียว ซึ่งเป็นอาหารพื้นเมืองของชาวภาคเหนือ เป็นที่นิยม ของคนไทยชนะศึก จุดเด่นของน้ำเงี้ยวอยู่ที่การใช้เกสรของดอกจี่วป่า ซึ่งในช่วงปลายเดือน

ธันวาคม - กุมภาพันธ์ ชาวบ้านจะไปเก็บดอกจี่มาตากแห้งเก็บไว้ แล้วนำเกสรดอกจี่ปามาทำน้ำเงี้ยวเป็นเมนูที่สามารถทานได้ทั้งครอบครัวและทำต้อนรับแขกหรือญาติพี่น้อง ชาวบ้านนิยมทำในงานมงคลและงานเทศกาลต่าง ๆ เช่น วันสงกรานต์ วันปีใหม่ งานบวชพระ งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่

ภาพที่ 62 ขนมหุ้น้ำเงี้ยว

วัตถุดิบและเครื่องปรุง

- 1) พริกแกง
- 2) มะเขือเทศ
- 3) เลือดหมู เนื้อหมู เครื่องใน
- 4) ดอกจี่
- 5) กระเทียมเจียว

วิธีทำ

การทำน้ำเงี้ยวเริ่มจากโขลกเครื่องแกงทั้งหมดรวมกันให้ละเอียด นำดอกจี่ป่าแห้งไปแช่น้ำให้อ่อนตัวจากนั้นผัดเครื่องแกงกับน้ำมันพืชจนหอม ใส่เต้าเจี้ยวลงผัด คนให้เข้ากันใส่หมูบด ดอกจี่ป่า ผัดให้เข้ากันเติมน้ำแล้วต้มให้เดือด ใส่กระดูกหมู เครื่องในหมู ต้มประมาณ 15 นาที จากนั้นใส่เลือดหมู เครื่องปรุงรส ใส่มะเขือเทศ ตั้งไฟต่ออีก 5 นาที แล้วยกลง โรยต้นหอมผักชี กระเทียมเจียวโรยหน้า น้ำเงี้ยวทานคู่กับขนมจีนโดยมีผักเครื่องเคียงที่นิยมบริโภคด้วยคือ ผักสดที่อาจจะหาได้ตามพื้นบ้าน หรือหาซื้อได้ที่ตลาด เช่น กระถิน หัวปลี ผักชี ต้นหอม ผักกาดขาว ถั่วงอก

สรรพคุณของขนมจีนน้ำเงี้ยว

ดอกจี่วป่า มีสรรพคุณแก้พิษไข้แก้อาการท้องร่วง ขับปัสสาวะ แก้อาการกระหายน้ำ บรรเทาอาการท้องเดิน แก้บิด มูกเลือด แก้ตัวพยาธิ

3.2 ข้าวแดกงา

ลักษณะและวิธีการทำข้าวแดกงาของชาวไทยชนะศึก

ข้าวแดกงา มีลักษณะ เป็นก้อนแป้งข้าวเหนียมนุ่ม ๆ ที่คลุกเคล้าด้วยงาดำผสมเกลือ ใส่ข้างในเป็นมะพร้าวผสมน้ำตาลปึก มีรสหวาน เค็ม กลมกล่อมเข้ากันได้ดี เป็นขนมที่นิยมทำรับประทานในฤดูหนาวประมาณเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม และเป็นขนมที่ชาวบ้านนิยมนำไปทำพิธีรับขวัญข้าว เพื่อให้ได้ผลผลิตดีในปีถัดไป

ภาพที่ 63 ข้าวแดกงา

วัตถุดิบและส่วนผสม

- 1) น้ำตาลปึก
- 2) น้ำเปล่า
- 3) มะพร้าวขูด
- 4) แป้งข้าวเหนียว
- 5) งาดำคั่วกรอบเหลืองตำนิดหน่อย
- 6) เกลือป่น

วิธีทำ

ทำไส้โดยใส่น้ำตาลปึกและนำกระทะ ตั้งไฟกลางกวนให้เป็นยางมะตูม ใส่มะพร้าว กวนต่อให้เหนียวขนาดปั้นได้ไม่แข็ง เมื่อเย็นแล้ว ปั้นเป็นก้อนกลมรีรูปไข่กดให้แบนลงเล็กน้อย นวดแป้งใส่น้ำแค่พอรวดได้เป็นก้อนไม่ละ นำไปนึ่งด้วยไฟแรงบนลังถึงมีผ้าขาวบางรองนึ่งประมาณ 20 นาที หรือแป้งสุกนวดแป้งผึ่งให้เย็น ปั้นเป็นก้อนโตกว่าไส้เล็กน้อย แผ่แป้งหุ้มไส้ให้มิดผสมงา กับเกลือให้เข้ากัน คลุกขนมให้ติดงาทัวกัน

3.3 แป้งจี

ลักษณะและวิธีการทำแป้งจีของชาวไทยชนะศึก

แป้งจีเป็นอาหารว่างที่มีให้ทานในช่วงที่ชาวบ้านทำขนมนจีน ในช่วงเทศกาล งานสงกรานต์ งานบวชพระ งานแต่งงาน เป็นต้น เป็นแป้งหมักของขนมนจีนก่อนที่จะนำไปลวกใน น้ำร้อน มีลักษณะเป็นก้อนสีขาว มีกลิ่นหอมของแป้งหมัก เมื่อนำไปปิ้ง เนื้อแป้งจะกรอบนอกนุ่มใน เหนียวหนึบ หอมกลิ่นหอมของแป้งที่เป็นเอกลักษณ์

ภาพที่ 64 แป้งจี

วัตถุดิบและส่วนผสม

แป้งข้าวเจ้า หมักไว้อีก 1 อาทิตย์ รดน้ำทุกวัน

วิธีทำ

พอแป้งที่หมักไว้เริ่มเปรี้ยว จนมีกลิ่นเหม็นเปรี้ยวแล้ว นำมาตำให้ละเอียด แล้วนำมา กรองให้เหลือแต่น้ำข้าวสีขาว ๆ นำไปใส่ในถุงผ้าดิบให้น้ำหยดออกให้เหลือแต่แป้งแล้วนวดอีกครั้ง จนแป้งเหนียว ปั้นเป็นก้อนจากนั้นนำไปนึ่งให้ผิวรอบนอกของแป้งสุกแต่แป้งข้างในยังดิบ นำมาตำอีกครั้งจนได้แป้งที่เหนียวขนาดด้วยมือพอแป้งเหนียวได้ที่แล้วจึงนำมาปิ้งไฟให้สุกและรับประทาน

เคล็ดลับ

แป้งจี๊ เป็นอาหารว่างที่ควรรับประทานตอนร้อน ๆ หลังจากบึ่งเสร็จแล้ว จะมีรสชาติที่มัน ๆ เหนียว ๆ หอมกลิ่นไอของแป้งหมัก เมื่อทานแป้งจี๊แล้วอึดแน่นอาหารได้หนึ่งมื้อเลยทีเดียว

3.4 กลอยนึ่ง

ลักษณะและวิธีการทำกลอยนึ่งของชาวไทยชนะศึก

กลอยนึ่งเป็นอาหารว่างที่นิยมรับประทานกันมาก เนื้อกลอยมีความเหนียว หนึบ ส่วนรสชาตินั้น เมื่อผสมกับมะพร้าวขูด เกลือ น้ำตาลจะได้รสชาติ หวาน มัน เค็ม ชาวบ้านนิยมไปหาขุดกลอยกันตั้งแต่ในช่วงหลังหมดฝนประมาณปลายเดือนตุลาคม จนถึงฤดูหนาวช่วงเดือนกุมภาพันธ์ เพราะช่วงนี้ใบกลอยจะยังไม่ร่วง ทำให้สังเกตเห็นได้ชัดเจน แล้วนำกลอยมาผ่านกรรมวิธีโดยนำมาปอกเปลือกให้สะอาด หั่นเป็นแว่นหนาประมาณ 1- 1.5 ซม. นำชิ้นกลอยที่หั่นแล้วลงไปนึ่งในภาชนะโรยเกลือให้ทั่ว แล้วใส่ชิ้นกลอยลงไป ทำสลับกับเกลือจนกว่าจะหมดทั้งไว้ค้ำคั้น วันรุ่งขึ้นให้นำกลอยที่หมักออกมาล้างน้ำจนสะอาด จากนั้นใส่ชิ้นกลอยที่ล้างแล้วลงไปนึ่งในถุงผ้าดิบหรือผ้าขาวบาง นำของหนักทับไว้เพื่อไล่น้ำเปื้อนมาของกลอยออกให้หมด ต่อไปให้นำชิ้นกลอยจากถุงผ้าเทกลับลงไปนึ่งในภาชนะเดิมแล้วใส่น้ำให้ท่วมเนื้อกลอย ทั้งไว้ค้ำคั้น รุ่งเช้าจึงนำชิ้นกลอย มาล้างให้สะอาดและทำซ้ำเช่นเดิม ประมาณ 5 - 7 วัน จึงจะปลอดภัยจากสารพิษ และนำมาบริโภคหรือปรุงอาหารได้ หรือจะผึ่งแดดให้แห้งเก็บตุนไว้เมื่อจะบริโภคจึงนำชิ้นกลอยมาแช่น้ำ ซึ่งในสมัยก่อนชาวบ้านนิยมนำกลอยไปแช่ในลำธารประมาณ 3 - 4 คืน และในระหว่างที่แช่กลอยไว้ ต้องหมั่นคนกลอยที่แช่เอาไว้จนกว่ากลอยจะมีรสชาติจืด จึงนำไปนึ่งได้

ภาพที่ 65 กลอยแห้ง

วัตถุดิบและส่วนประกอบ

- 1) กลอยแห้ง นำมาแช่น้ำให้อ่อน
- 2) มะพร้าวขูด
- 3) เกลือ
- 4) น้ำตาล

วิธีทำ

นำกลอยที่แช่น้ำไว้มาล้างให้สุกแล้วนำมาคลุกเคล้ากับ มะพร้าวขูด เกลือ น้ำตาล เสร็จแล้วรับประทานได้

จะเห็นได้ว่าอาหารของชุมชนไทยชนะตีกนั้นมีหลายชนิด ที่บ่งบอกถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่และที่สำคัญอาหารต่าง ๆ ล้วนถูกถ่ายทอดเป็นมรดกวัฒนธรรมของชุมชนไทยชนะตีก จากรุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบันอาหารนอกจากเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตแล้วยังบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ของชุมชนไทยชนะตีกที่เป็นชุมชนเล็กๆที่ห้อมล้อมด้วยป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำ ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นเส้นเลือดใหญ่ที่หล่อเลี้ยงให้ชุมชนไทยชนะตีก ได้อยู่ดีกินดีแบบวิถีชุมชนอันส่งผลต่อการประกอบอาชีพของคนในชุมชนที่ยังอนุรักษ์ความเป็นตัวตนของคนไทยชนะตีกต่อไป

3. อาชีพ

นายมงคล ศรีอ่อน ปัจจุบัน อายุ 60 ปี ดำรงตำแหน่ง ประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย (อบจ.สุโขทัย) บุตรชายของ นายบุตร ศรีอ่อน (พ่อเลี้ยงบุตร) เล่าว่า ขณะที่บิดาอายุประมาณ 30 ปี ได้ประกอบอาชีพพ่อค้าวัวต่าง (การใช้วัวเป็นพาหนะขนของไปขาย) เพราะเห็นว่ามีความประกอบอาชีพนี้หลายคนมีรายได้ดี แต่ต้องเดินทางไปค้าขายยังต่างพื้นที่ โดยเฉพาะที่จังหวัดแพร่ จังหวัดตากและจังหวัดสุโขทัย สินค้าเป็นที่ต้องการในสมัยนั้นคือ เกลือ ปลาทุ ปลาแร่ เสื้อผ้า และเมี่ยง เป็นต้น โดยการบรรทุกสินค้าบนหลังวัว (โค) เดินทางไปเป็นคาราวานวัว วัวตัวที่เป็นผู้นำฝูงจะแขวนพางกลาง (กระดิ่ง หรือ ฮ็อก) อันใหญ่ไว้เพื่อเป็นสัญลักษณ์และมีเสียงก้องกังวานขณะเดินสินค้าที่จะนำไปค้าขายในพื้นที่จังหวัดสุโขทัย คือบริเวณอำเภอสวรรคโลก และอำเภอทุ่งเสลี่ยม ในสมัยนั้น ต้องนำคาราวานวัวต่างเดินทางข้ามภูเขาบริเวณบ้านน้ำดิบในปัจจุบันผ่านบ้านแม่สะแหลม บ้านปางอ้า บ้านท่าเกวียน บ้านแม่พู่ เข้าบ้านแม่บ่อทอง บ้านกลางดง บ้านหัวฝาย บ้านเหมืองนา ไปบ้านคลองแห้ง ปากคลองช้าง เขตอำเภอสวรรคโลก เมื่อจำหน่ายสินค้าหมดแล้วก็จะซื้อสินค้าประเภทของป่านากลับไปจำหน่ายยังเมืองเถิน ซึ่งทำรายได้เป็นอย่างดีผลกำไรที่ได้รับทำให้มีฐานะร่ำรวยพอที่จะซื้อช้าง เพื่อใช้ในการลากไม้และบุกเบิกพื้นที่ทำกิน ในขณะที่ค้าขายก็ทราบข่าวจากผู้ที่ได้อพยพมาอยู่ก่อนว่า ตำบลไทยชนะตีกเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสำหรับการทำไร่ ทำนา จนมีเสียงเล่าขานว่า “บ้านดง - เหมืองนา ข้าววาสามตัน” (เป็นคำเปรียบเทียบกับของคน

โบราณที่ว่า พื้นที่เพียง 1 วาใช้ปลูกข้าวเพียง 3 กอกก็ได้ผลผลิตสูง) อันแสดงให้เห็นถึงผืนดินที่มีคุณภาพและความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งน้ำ

เมื่ออายุได้ประมาณ 40 ปี คือ ประมาณปี พ.ศ.2474 ท่านจึงได้ตัดสินใจอพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณบ้านฝั่งหมิ่น (ปัจจุบัน) การอพยพมาในครั้งนั้นท่านได้นำเอาช้างติดตามมาด้วย ในขณะนั้นคาดว่าจะจะเป็นเพียงครอบครัวเดียวที่มีช้าง ต่อมากลุ่มคนบางส่วนได้นำช้างมาทำการบุกเบิกพื้นที่ป่าเพื่อใช้เป็นพื้นที่ทำกิน โดยท่านา ทำไร่ ช้างถือได้ว่าเป็นเครื่องมือสำคัญ หากเทียบกับปัจจุบัน คือ รถแบ็คโฮ รถแทรกเตอร์ และรถไถ ทำให้บุกเบิกพื้นที่ได้เป็นจำนวนมากประกอบกับทางราชการได้ทำการเปิดป่า (ป่าดงข่า) ซึ่งเป็นเขตป่าสงวนสามารถให้ชาวบ้านเข้าทำกินได้ จึงทำให้ท่านมีพื้นที่ทำกินเพิ่มมากขึ้นหลายร้อยไร่

เมื่อท่านมีฐานะร่ำรวยขึ้นจึงได้รับการเรียกขานว่า “พ่อเลี้ยง” เป็นสรพนามที่ชาวเหนือใช้เรียก “ผู้มีฐานะดี มีบารมีสูง” ท่านจึงได้รับเป็นลูกช่วง (คือผู้รับจ้างลากไม้) ในการสัมปทานไม้ของบริษัทหลุยส์โรเนียวเวนส์ โดยรับจ้างลากไม้ในเขตทุ่งเสลี่ยม คนงานส่วนใหญ่เป็นคนจากบ้านนาหลุก ทำหน้าที่เป็นควาญช้าง จุดที่นำไม้ซุงล่องแพคือบริเวณบ้านฝั่งหมิ่น จึงเรียกว่า “ท่าช้าง” เมื่อการทำไม้ดีขึ้นท่านจึงซื้อช้างเพิ่มอีก รวมแล้วมีประมาณ 20 - 30 เชือก เมื่อท่านทราบข่าวว่าผู้คนอพยพไปอยู่ที่บ้านนาหลุกได้รับความเดือดร้อนเกี่ยวกับภัยแล้ง และโจรผู้ร้ายชุกชุม ท่านจึงได้ชักชวนให้อพยพมาอยู่ที่บ้านฝั่งหมิ่น และให้เป็นลูกจ้างในการทำนา ทำไร่ และลากไม้ เป็นต้นมีผู้รู้ในชุมชนเล่าว่า ในอดีตที่คนเริ่มอพยพมาตอนนั้นสภาพบ้านเมืองเป็นป่าดงดิบมีต้นไม้เยอะ (ปัจจุบันคือป่าชุมชน) คนจึงเริ่มเก็บของป่า เช่น หน่อไม้ เห็ดโคน เห็ดถอบ ผักหวาน ผักกูด ผักหนาม ผักก้อแก้ว (ผักพ้อคำตีเมีย) ผักเหียด บอนต้นเดียว ผักข้าวยาแก้ว ดอกก้าน และผักอื่นๆ เก็บมาเพื่อบริโภคส่วนที่เหลือก็จะนำไปแลกเนื้อสัตว์จากเพื่อนบ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง เมื่อมีคนอพยพเข้ามาอาศัยอยู่เพิ่มมากขึ้นและทำงานกับบริษัทหลุยส์โรเนียวเวนส์ ทำให้ปริมาณป่าไม้ลดลงมีที่โล่งเตียนชาวบ้านเห็นว่าเหมาะสำหรับทำการเกษตร จึงเริ่มมาจับจองพื้นที่เพื่อทำการเกษตร คือ การทำนาปลูกข้าวเพื่อบริโภคส่วนที่เหลือก็จะเก็บไว้ทำพันธุ์ปลูกข้าวในฤดูกาลปลูกต่อไปโดยการทำนาจะใช้แรงงานจากญาติพี่น้องลงแรงช่วยกัน เมื่อได้ข้าวก็นำมาแบ่งปันกันกิน เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่กัน การมีน้ำใจต่อกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งแสดงถึงวิถีชีวิตของคนตำบลไทยชนะศึกที่อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและพอเพียง เนื่องจากการทำการเกษตรในสมัยก่อนอาศัยน้ำฝนและแหล่งน้ำธรรมชาติส่งผลให้สามารถทำนาได้เพียงปีละครั้งนอกเหนือจากการใช้แรงงานคนแล้วได้ใช้แรงงานจากสัตว์ในการทำนามีการพัฒนาอุปกรณ์จากภูมิปัญญาชาวบ้าน ได้แก่ คันไถ คราด กระบุง ตะกร้า ไม้หลาว บางคนที่ฐานะยากจนก็จะไปยืมพันธุ์ข้าวจากพ่อเลี้ยงแม่เลี้ยง (คนที่มีฐานะดี) เพื่อไปปลูกการยืมในสมัยนั้นต้องยืมสิบแทนขาว (ยืม 10 ถึง คืน 20 ถึง) ก็ถือได้ว่าชาวเกษตรกรก็ต้องจำยอมเพราะความยากจนและยังถือว่าการทำนาในสมัยนั้นได้ผลผลิตดี ทำให้มีกิน มีใช้เลี้ยงครอบครัวได้อย่างเพียงพอในเวลา

ต่อมาการยืมพันธุ์ข้าวก็ค่อยๆลดลง เปลี่ยนมาเป็นการเก็บพันธุ์ข้าวไว้เองหรือหันมาซื้อพันธุ์ข้าวจากร้านต่างๆ จึงทำให้ระบบการยืมพันธุ์ข้าวได้หายไป

เมื่อปีพ.ศ.2520 เป็นช่วงข้าวยากหมากแพง ผู้ชายเริ่มมีการเดินทางไปทำงานต่างประเทศ ต่อมา พ.ศ.2525 ก็เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากอิทธิพลจากการไปทำงานต่างประเทศ ทำให้ชาวบ้านเริ่มมีเงินมากขึ้นเริ่มซื้อเครื่องจักรมาช่วยทำการเกษตรจึงใช้เวลาในการทำนาน้อยลงและมีระบบชลประทานเนื่องจากมีอ่างเก็บน้ำแม่มอกจากโครงการพระราชดำริเข้ามาเริ่มมีการจ้างแรงงานแทนการลงแรงช่วยกันพอน้ำก็เริ่มมีการทำนาปีละ 2 ครั้ง คือการทำนาปีและนาปรัง การทำนาเป็นอาชีพหลักของชาวบ้านตำบลไทยชนะศึก แต่ช่วงหลังก็เริ่มมีปัญหาเกี่ยวกับแมลงศัตรูพืชระบาด โรคระบาด ราคาข้าวตกต่ำและมีชาวบ้านบางคนก็ปรับสภาพดินโดยการหันมาปลูกพืชไร่ เช่น ถั่วเขียวถั่วดำ ถั่วเหลือง อ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ งาม แม่งลัก บางคนก็จะทำสวนมะม่วง ลำไย ปาล์ม และปลูกพืชอื่นๆ เช่น แตงไทย แตงกวา เมล่อน ฟักทอง ข้าวโพด มะละกอ ถั่วลิสง พริก หอม กระเทียม เป็นต้น ซึ่งเป็นการสร้างรายได้ให้กับครอบครัวโดยใช้เวลาช่วงสั้น ๆ เนื่องจากให้ผลผลิตเร็วได้ผลผลิตดี ใช้น้ำน้อย เป็นรายได้เสริมและเพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายจึงหันไปปลูกผักและผลไม้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่ก็ยังคงวิถีการทำนาเป็นอาชีพหลักเหมือนเดิม

นอกจากทำการเกษตรแล้ว ยังมีการเลี้ยงสัตว์ และประมง คือเลี้ยงกระบือ โค เพื่อใช้แรงงาน ปัจจุบันมีการเลี้ยงโคนม เพื่อนำนมดิบไปขาย การเลี้ยงสุกร เลี้ยงไก่ เพื่อบริโภค ส่วนที่เหลือก็นำไปจำหน่ายได้อีกด้วยสมัยก่อนยังไม่มีมีการเลี้ยงปลาก็จะใช้ภูมิปัญญาในการสานเครื่องมือหาปลาตามแหล่งน้ำธรรมชาติเพื่อนำมาบริโภค แต่ในปัจจุบันมีการขุดสระเลี้ยงปลาใช้วงบ่อเลี้ยงปลา เลี้ยงปลาในกระชัง นำพันธุ์ปลาต่าง ๆ มาเลี้ยงเพื่อบริโภคส่วนที่เหลือก็จะจำหน่าย ชาวบ้านตำบลไทยชนะศึกจึงมีการกินอยู่ที่พอเพียง ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

นายเอกชัย สังข์ทอง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านท่าตันธง เป็นแกนนำสำคัญในการพาประชาชนเข้าไปพัฒนาร่วมกันจัดทำฝายเพื่อกักเก็บน้ำไว้ให้ป่าชุ่มชื้น มีน้ำสะสมอยู่ใต้ดิน โดยใช้แนวทาง “ศาสตร์แห่งพระราชา” ด้านการอนุรักษ์ป่าและแหล่งน้ำ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดในการพัฒนาป่าไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน โดยการมีส่วนร่วมจากชุมชนทำให้เกิดความยั่งยืนในการหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งป่าในตำบลไทยชนะศึกจะเป็นป่าชุมชนที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก เป็นแหล่งอาหารที่สำคัญและสามารถสร้างรายได้ให้กับประชาชน ถือว่าเป็นซูเปอร์มาร์เกตขนาดใหญ่ เป็นอาหารโดยไม่ต้องลงทุนอะไร อาหารจากป่าชุมชน ก็เป็นอาหารจากธรรมชาติที่มีความปลอดภัยและมีคุณค่าทางโภชนาการ ได้แก่ เห็ดโคน หน่อไม้ ผักหวานป่า ฯลฯ ก็มีตลาดรองรับ ไม่ต้องหาตลาดเอง ทั้งยังไม่ต้องออกแบบหีบห่อให้ยุ่งยาก แค้ใช้ใบตองห่อ ใช้ตอกมัด ถือเป็น ผลิตภัณฑ์ของชุมชนไทยชนะศึกก็ว่าได้

นางภัทรภรณ์ สายคำมูล อายุ 55 ปี รับราชการ สำนักงานเกษตรอำเภอทุ่งเสลี่ยม ซึ่งเป็นชาวบ้าน บ้านท่าตันธงพัฒนา หมู่ที่ 11 ตำบลไทยชนะศึกเล่าว่า ได้ทดลองปลูกเมล่อน โดยใช้พื้นที่สวนของตนเองซึ่งอยู่ในหมู่ที่ 11 ปรากฏว่าได้ผลผลิตและมีราคาดี จึงปลูกเป็นอาชีพเสริม เพื่อเป็นรายได้ให้กับครอบครัว พันธุ์เมล่อนที่นิยมปลูก คือ พันธุ์กรีนเนต และพันธุ์พ็อท ออเรนจ์ เพราะว่ามีราคาดี เมื่อ 2 ปีที่ผ่านมาจะมีรายได้จากการขายเมล่อนในราคาที่สูงมาก 100 บาท/กิโลกรัม เนื่องจากปัจจุบันเกิดโรคระบาด (เพลี้ยไฟ, เชื้อรา) ทำให้ได้รับผลกระทบและประกอบกับชาวบ้านโดยทั่วไปไม่นิยมบริโภคเพราะว่าราคาแพงซื้อกินไม่ได้ และขั้นตอนการปลูก การดูแลรักษา ยาก ต้นทุนการผลิตสูง แรงงานต้องจ้างทั้งหมด เมล่อนไม่ชอบอากาศหนาวเพราะว่าจะเกิดเชื้อราตรงใบอ่อนในช่วง 7 - 10 วัน ต้องใช้ยาละออง 1- 2 ชั่วโมงผสมน้ำ 20 ลิตร ฉีดพ่นให้ทั่วทุก 7 วัน ประมาณ 2 - 3 ครั้ง แต่เมล่อนชอบอากาศร้อนระบบการให้น้ำต้องใช้แบบน้ำหยด ปลูก 500 ต้น จะได้ผลผลิต 100 ลูกที่สมบูรณ์ที่สุด (เกรด A) ราคา กิโลกรัมละ 80 บาท ให้อู่ค้าคนกลางมารับซื้อ พอเก็บเกี่ยวเสร็จต้องมีการพักหน้าดินประมาณ 3 เดือน จึงหมุนเวียนเปลี่ยนไปปลูกพืชผักสวนครัว แทนเพราะว่าถ้าปลูกเมล่อนซ้ำในพื้นที่เดิมจะทำให้เกิดโรคระบาดอีกจึงต้องปลูกพืชผักแทน เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวและรักษาหน้าดินเพื่อให้สอดคล้องกับแนวเศรษฐกิจพอเพียง

ภาพที่ 66 สวนเมล่อนที่พัฒนามาจากการปลูกแตงไทย

นายมนัส ยศบุตร อายุ 60 ปี ชาวบ้าน บ้านท่าตันธงพัฒนา หมู่ที่ 11 ตำบลไทยชนะศึกเล่าว่า ตนเองมีพื้นที่ทำนา จำนวน 8 ไร่ ทำนามาโดยตลอดแต่พื้นที่นาดอนน้ำท่วมบ่อยจึงปรับเปลี่ยนแบ่งพื้นที่นาออกมาทำไร่นาสวนผสม จำนวน 2 ไร่ มีการปลูกแตงไทย แตงเขียวหรือชาวบ้านเรียกว่าแตงหมี 1 ลูก หนักประมาณ 3 - 4 กิโลกรัมๆ ละ 10 บาท ใช้เวลาในการปลูก 2 เดือน แตงทุกชนิด

ไม่ค่อยชอบน้ำและยังมีปลูกฟักทอง ถั่วฝักยาว และพืชอื่น ๆ ที่มีอายุการเก็บเกี่ยวสั้น ๆ ปลูกสลับกัน ซึ่งจะมีรายได้ตลอดทั้งปี สำหรับแหล่งน้ำนั้นจะขุดบ่อบาดาลทำให้น้ำใช้ได้ตลอดทั้งปี เมื่อปีที่ผ่านมาประสบกับปัญหาภัยแล้งและเกิดโรคระบาดจึงเปลี่ยนมาปลูกมะละกอ (พันธุ์ฮอลแลนด์) แทนเป็นการปลูกข้าวเนื่องจากได้ราคาดี ประมาณกิโลกรัมละ 40 บาท และมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงสวนเพื่อไปจำหน่ายในตลาดท้องถิ่นอื่นและมะละกอให้ผลผลิตเยอะสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้หลายครั้ง นอกจากนี้ยังมีการปลูกดอกมะลิ ซึ่งจะมีราคาค่อนข้างสูงกิโลกรัมละ 150 บาท โดยจะมีพ่อค้ามารับซื้อถึงสวน โดยที่ผลผลิตออกไม่พอจำหน่าย

ภาพที่ 67 สวนมะละกอ พืชเศรษฐกิจใหม่ ของคนไทยชนะศึก

3.1 การประกอบอาชีพ

ประชากรส่วนใหญ่ในตำบลไทยชนะศึกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร โดยการทำนาเป็นอาชีพหลักและทำไร่ ทำสวน พันธุ์พืชที่ปลูก ได้แก่

3.1.1 ด้านการเกษตร

1) ข้าวเหนียว	พื้นที่ปลูก	305 ไร่	ผลผลิตเฉลี่ย	650 กิโลกรัมต่อไร่
2) ข้าวเจ้า	พื้นที่ปลูก	12,220 ไร่	ผลผลิตเฉลี่ย	750 กิโลกรัมต่อไร่
3) ถั่วเหลือง	พื้นที่ปลูก	974 ไร่	ผลผลิตเฉลี่ย	310 กิโลกรัมต่อไร่
4) ถั่วเขียว	พื้นที่ปลูก	1,126 ไร่	ผลผลิตเฉลี่ย	150 กิโลกรัมต่อไร่
5) ข้าวโพด	พื้นที่ปลูก	650 ไร่	ผลผลิตเฉลี่ย	700 กิโลกรัมต่อไร่
6) อ้อย	พื้นที่ปลูก	2,139 ไร่	ผลผลิตเฉลี่ย	12,000 กิโลกรัมต่อไร่
7) มันสำปะหลัง	พื้นที่ปลูก	1,995 ไร่	ผลผลิตเฉลี่ย	4,000 กิโลกรัมต่อไร่

3.1.2 ด้านการทำสวน

1) มะม่วง	พื้นที่ปลูก	591 ไร่	ผลผลิตเฉลี่ย	300 กิโลกรัมต่อไร่
2) ลำไย	พื้นที่ปลูก	731 ไร่	ผลผลิตเฉลี่ย	500 กิโลกรัมต่อไร่

3.1.3 การเลี้ยงสัตว์

1) โคพื้นเมือง	จำนวน	1,247 ตัว
2) กระบือ	จำนวน	60 ตัว
3) สุกร	จำนวน	311 ตัว
4) ไก่พื้นเมือง	จำนวน	15,751 ตัว
5) เป็ด	จำนวน	522 ตัว

การใช้ที่ดิน

ตำบลไทยชนะศึก มีพื้นที่ทั้งหมด 52,325 ไร่ โดยจำแนกการใช้ที่ดินได้ ดังนี้

- 1) ที่อยู่อาศัย พื้นที่ 20,290 ไร่ คิดเป็น 39 % ของพื้นที่ทั้งหมด
- 2) ปลูกข้าว พื้นที่ 17,071 ไร่ คิดเป็น 33% ของพื้นที่ทั้งหมด
- 3) ปลูกพืชไร่ (พืชตระกูลถั่ว) พื้นที่ 7,713 ไร่ คิดเป็น 15% ของพื้นที่ทั้งหมด
- 4) ปลูกไม้ผล / ไม้ยืนต้น เช่น ลำไย มะม่วง ไม้สัก ยางพารา ปาล์มยูคาลิปตัส พื้นที่ 1,718 ไร่คิดเป็น 3% ของพื้นที่ทั้งหมด
- 5) การเกษตรอื่น ๆ เช่น มะละกอ ถั่วลิสง แตงไทย พริก มะเขือ หอมแดง กระเทียม ฟักทอง แตงกวา ผักสวนครัวพื้นที่ 5,533 ไร่คิดเป็น 10% ของพื้นที่ทั้งหมด

การปลูกข้าว

นายไพโรจน์ อินแก้ว อายุ 51 ปี รับราชการเป็นเกษตรตำบลไทยชนะศึก เล่าว่าการทำนาส่วนมากจะทำปีละ 2 ครั้งคือ การทำนาปี (ข้าวไวแสง คือ ข้าวที่มีอายุการเก็บเกี่ยวนาน) จะปลูกในช่วงวันที่ 1 พฤษภาคม เก็บเกี่ยวในเดือนธันวาคม แต่สำหรับในปัจจุบันสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงไปจึงทำให้มีการทำนาในเดือนสิงหาคม และเก็บเกี่ยวในเดือนธันวาคม (ปลูกเดือนแม่เกี่ยวเดือนพ่อ) ส่วนการทำนาปรัง (ข้าวไม่ไวแสง คือ ข้าวที่มีอายุการเก็บเกี่ยวสั้น) จะปลูกในช่วงวันที่ 1 พฤศจิกายน เก็บเกี่ยวในเดือนเมษายน และหากไม่ทำนาปรังก็จะเปลี่ยนมาปลูกพืชตระกูลถั่วแทน ได้แก่ ถั่วเขียว ถั่วลิสง ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ซึ่งพืชเหล่านี้ใช้น้ำน้อยและทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศที่แห้งแล้งได้

นายจุม จันทรสุริยา อายุ 72 ปี เป็นชาวบ้าน บ้านท่าตันธง หมู่ที่ 1 เล่าให้ฟังว่า การทำนาในสมัยก่อนแบ่งพื้นที่ปลูกเป็น 2 แห่ง คือ แห่งที่ 1 อยู่บริเวณป่าดงช้า ซึ่งเป็นป่าสงวนปัจจุบัน คือ บ้านท่าตันธง หมู่ที่ 1 และแห่งที่ 2 อยู่บริเวณคลองลาน ปัจจุบันคือบ้านคลองสำราญ หมู่ที่ 3 ซึ่งพื้นที่ 2 แห่งนี้จะมีการปลูกข้าวเหนียว ได้แก่ ข้าวกอแจ้ ข้าวปุดลาย ข้าวดอกขาว มุมหน้อย มุมหลวง มุมใหญ่ ข้าวแพร่ ข้าวชีว กลิ่นหอมมาก ข้าวที่ปลูกในไร่นาน้อย ข้าวกำ (เป็นยาสมุนไพรได้ด้วย)

ข้าวนางเลิง (ข้าวอีเลิง) ข้าวขาวผางข้าวเจ้า ข้าวเหลืองอ่อน เกี้ยวหน้อย เกี้ยวใหญ่ เกี้ยวหลวง รวงทอง อีแปด เหลืองโอลอน ข้าวปากน้ำบ่อ พญาไทรหม (จะเกี้ยวประมาณเดือนมกราคม) ส่วนข้าวเจ้า ได้แก่ ข้าวเหลืองอ่อน จะปลูกไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือนเท่านั้น ปัจจุบันพันธุ์ข้าวพื้นเมืองเหล่านี้ไม่มีแล้ว เนื่องจากการพัฒนาพันธุ์ข้าวเพื่อให้ทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป และในปัจจุบันจะมีพันธุ์ข้าวเหนียว ที่นิยมปลูก ได้แก่ พันธุ์ กข.6, กข.10, กข.14, เหนียวสันป่าตอง ส่วนพันธุ์ข้าวเจ้า ได้แก่ มะลิ 105, พิษณุโลก 2, 41, 47, 51, 61, สุพรรณบุรี, ชัยนาท, กข.29, ปทุมธานี สำหรับแหล่งน้ำที่ใช้ในการทำนาจะอาศัยน้ำฝนเพียงอย่างเดียว และเล่าให้ฟังถึงการยืมพันธุ์ข้าวในสมัยก่อนว่า เมื่อก่อนตอนจะปลูกข้าว พันธุ์ข้าวก็ไม่มี ต้องไปยืมพันธุ์ข้าวจากบ่อเลี้ยงแม่เลี้ยงสมัยนั้นเค้าเรียกกันว่า “ยืมลิบแต่นขาว” หมายถึง ถ้ามีการยืมส่วนมากจะยืม 10 ถัง เพื่อนำไปเป็นพันธุ์ข้าวสำหรับหว่านข้าวและพอเก็บเกี่ยวได้ผลผลิตก็จะนำไปใช้หนี้คืน 20 ถัง เนื่องจากว่าเป็นดอกเบี้ยยพันธุ์ข้าวที่ยืมในครั้งแรก การปลูกข้าวจะนิยมปลูก 3 ต้น / 1 ไร่ ถ้าปลูกติดกันมากจะทำให้ข้าวแน่นเกินทำให้ผลผลิตออกไม่เยอะ และการทำงานในสมัยนั้นจะไม่ค่อยมีการจ้างแรงงานส่วนมากจะมีการเอาแรง (ช่วยกัน) มากกว่าตั้งแต่การไถนาจะใช้แรงงานจากควาย การหว่านข้าว ดำนา เก็บเกี่ยว นวดข้าว (สีข้าว) เก็บข้าวขึ้นยุ้งฉาง (หลองข้าว) จะใช้แรงงานจากคนเป็นส่วนใหญ่ และจะมีการใช้อุปกรณ์จากภูมิปัญญาของชาวบ้าน เช่น คันไถ (ใช้สำหรับพรวนดิน) แอก (ใช้สำหรับสวมคอควาย) คันหลาว (ใช้สำหรับหาบต้นกล้าเพื่อนำไปปัก) เคียว (ใช้สำหรับเกี่ยวข้าว) กระดัง (ใช้ร่อนข้าว) คราด (ใช้สำหรับคราดดินให้ร่วนซุย) สำหรับการทำงานในปัจจุบันนั้นจะเปลี่ยนจากการใช้แรงงานจากสัตว์มาเป็นแรงงานจากเครื่องจักรหรือเรียกว่า ควายเหล็ก (รถไถ รถเกี่ยวข้าว) จึงทำให้วิถีการทำนาของชาวนาเปลี่ยนแปลงไป จากเดิมมีการลงแรง ช่วยเหลือกันแต่ปัจจุบันต้องจ้างแรงงานจากเครื่องจักรทั้งหมด

การผลิตข้าวเหนียวผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นส่วนใหญ่เหลือขายบางส่วนและเก็บไว้ทำพันธุ์การผลิตข้าวเจ้าผลิตเพื่อบริโภคเล็กน้อยและส่วนมากจะผลิตเพื่อจำหน่ายและเก็บไว้ทำพันธุ์ใช้พันธุ์ กข.6, ข้าวหอมมะลิ 105, ชัยนาท 1, สุพรรณบุรี 60,90,1,2,3,4, พิษณุโลก 2 ส่วนใหญ่ใช้ปยุตวิทยาสาตร์ สูตร 16 – 20-0 และสูตร 46 – 0-0 โดยใช้ระยะปลูก 25x25 เซนติเมตร ในนาดำและใช้ระบบนาหว่าน การใช้สารเคมีป้องกันกำจัดวัชพืชมีน้อยเกษตรกรไม่ค่อยคุ้นเคยและถ้ามีการระบาดของศัตรูพืชก็จะใช้ใบมะเกลือ (ต้นบ่อเกีย) ไม้ไร่ กำจัดศัตรูพืชโดยการตัดไม้ไร่ ใบมะเกลือที่มีใบสดมาปักลงกลางทุ่งนาบริเวณที่มีแมลงศัตรูพืชระบาดพอใบไม้ไร่ ใบมะเกลือร่วงหล่นลงมาพื้นดินจนหมดแมลงศัตรูพืชก็จะหมดไปสำหรับการจำหน่ายข้าวมีพ่อค้าในท้องถิ่นเข้าไปรับซื้อในนาเกษตรกรบางรายนำไปขายให้กับท่าข้าวในอำเภอทุ่งเสลี่ยม อำเภอสวรรคโลก และอำเภอศรีสำโรง

การปลูกพืชไร่

การผลิตพืชไร่ผลิตเพื่อจำหน่ายและบางส่วนเก็บไว้ทำพันธุ์การจำหน่ายมีพ่อค้าในท้องถิ่นเข้าไปซื้อถึงในไร่บางรายก็นำไปขายเองให้กับสถานที่ที่รับซื้อพืชไร่ในอำเภอทุ่งเสลี่ยมและอำเภอสวรรคโลก

นายสมศักดิ์ มีสติ อายุ 55 ปี เป็นประธานกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลือง เล่าให้ฟังว่าพอหลังฤดูการทำนาปีเสร็จก็จะปลูกข้าวนาปรังแต่เนื่องจากการทำนาปรังต้องใช้น้ำมาก และประสบปัญหาภัยแล้งและราคาข้าวตกต่ำ จึงหันมาปลูกถั่วเหลืองแทนเพราะว่าการปลูกพืชตระกูลถั่วจะใช้น้ำน้อย และได้ผลผลิตเยอะ ราคาขายก็ดี โดยมีแนวคิดว่าจะจัดทำเป็นศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วชุมชนเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วจึงมีหน่วยงานราชการเข้ามาส่งเสริมและจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองบ้านหนองหมื่นชัย หมู่ที่ 5 ตำบลไทยชนะศึก โดยสนับสนุนเมล็ดพันธุ์สุสุทัย 2 และพันธุ์เชียงใหม่ 60 เป็นเวลา 3 ปี (ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 - 2558) เพื่อจัดตั้งเป็นกองทุนช่วยเหลือและสนับสนุนเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลือง ครั้งแรกมีสมาชิก 20 คน ต่อมาสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 30 คน มีเงินกองทุน จำนวน 145,000 บาท โดยจะให้สมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองกู้ยืมเมล็ดพันธุ์ จำนวน 30 กิโลกรัม ถ้าได้ผลผลิตแล้วก็ต้องนำมาคืน จำนวน 40 กิโลกรัม เพื่อเก็บไว้ทำพันธุ์สำหรับสมาชิกกลุ่มกู้ยืมต่อไป ส่วนเงินกู้ยืมจะกู้ได้ไม่เกิน 5,000 บาทต่อราย และจะต้องมีผู้ค้ำประกันภายในกลุ่ม จำนวน 2 คน คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 12 บาทต่อปี สำหรับดอกเบี้ยนั้นจะนำไปเป็นทุนหมุนเวียนต่อไป การปลูกถั่วเหลืองประสบปัญหาด้านการตลาด เนื่องจากราคาตกต่ำ เพราะว่ามีพ่อค้ามารับซื้อในราคาต่ำมาก ทางสมาชิกกลุ่มจึงได้ประชุมกันเพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาราคาถั่วเหลืองตกต่ำ มีสมาชิกกลุ่มบางคนได้เสนอความเห็นว่าจะหันมาปลูกถั่วเขียว (ถั่วแขก) แทนก่อนซึ่งถั่วชนิดนี้มีราคาดี ปัจจุบันสมาชิกกลุ่มจึงหันมาปลูกถั่วเขียวแทน

สำหรับผลผลิตที่ได้ทั้งปี จำนวน 28,900 กิโลกรัม จะแบ่งเป็นดังนี้

1) ขายให้พ่อค้าคนกลาง	จำนวน	2,740	กิโลกรัม
2) เก็บไว้ทำพันธุ์	จำนวน	16,455	กิโลกรัม
3) ขายให้เกษตรกรรายอื่นเพื่อไปทำพันธุ์	จำนวน	9,705	กิโลกรัม

ต่อมาสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 9 จังหวัดพิษณุโลก โดยนายดิลก แก้วประพาฬ ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการพิเศษ กลุ่มวิชาการส่งเสริมการเกษตร ได้มาติดตามผลการดำเนินงานศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วชุมชนที่บ้านหนองหมื่นชัย ผลปรากฏว่ากลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองบ้านหนองหมื่นชัยมีความรู้ ความสามารถในการผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วและมีการบริหารจัดการกลุ่มได้ดี มีศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วชุมชน และมีเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่วคุณภาพดี จึงได้รายงานผลไปยังกรมส่งเสริมการเกษตรเพื่อเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวต่อไป

พันธุ์ถั่วที่ใช้ปลูก

- 1) ถั่วเหลืองใช้พันธุ์ สท.1, สท.2, สจ.4, เชียงใหม่ 60
- 2) ถั่วเขียวผิวมัน – ผิวดำใช้พันธุ์อุทอง 1, 2 กำแพงแสน 1 - 2
- 3) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ใช้พันธุ์ลูกผสมเปิด 888 แปซิฟิกโพเนยี
- 4) มันสำปะหลัง ใช้พันธุ์ระยอง 5, เกษตรศาสตร์, ห้วยบง 60, 80

นางราตรี ทองศรี ผู้ใหญ่บ้าน บ้านธารชะอม หมู่ที่ 6 เล่าว่าในพื้นที่บ้านธารชะอม มีการปลูกอ้อย ปาล์ม ยางพารา มันสำปะหลัง แมงลัก พริก และงา

การปลูกงา ส่วนใหญ่จะปลูกเพื่อบริโภคในครัวเรือนหากเหลือจะจำหน่ายภายในชุมชน การปลูกจะปลูกในช่วงเดือนเมษายน การเก็บเกี่ยวประมาณ 3 เดือน ช่วงเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม ก็จะเริ่มเก็บเกี่ยว ซึ่งจะมีขั้นตอนการปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวจะยุ่งยากมาก การซื้อพันธุ์มาปลูกแพงแต่ราคาขายถูกจึงทำให้ไม่ค่อยนิยมปลูกกัน

การปลูกอ้อย ส่วนใหญ่จะปลูกในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน ใช้เวลาประมาณ 2 เดือนช่วงเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน อ้อยที่เหลือจากการส่งโรงงานจะนำมาทำน้ำอ้อยเพื่อบริโภคในครัวเรือนและจำหน่ายภายในชุมชนโดยมีขั้นตอนการทำน้ำอ้อย ดังนี้

- 1) ก่อไฟ ใช้ฟืนเล็กและใหญ่
- 2) นำกระทะที่สะอาดมาตั้งบนเตา
- 3) เทน้ำอ้อยลงบนกระทะ รอให้น้ำเดือดจนเกิดฟอง มี 7 ฟอง
 - 3.1) ฟองปลาลูกคอก (ตักฟองออก)
 - 3.2) ฟองรังผึ้ง (ตักฟองออก)
 - 3.3) ฟองรังแตน (ได้น้ำต้ม) สามารถเก็บไว้ได้ประมาณ 1 สัปดาห์
 - 3.4) ฟองรังต่อฟองเล็ก (ได้น้ำต้ม) ทำให้เกิดความมันสามารถเก็บไว้ได้ประมาณ 2 สัปดาห์
 - 3.5) ฟองผุดปลาหมอ (ได้น้ำเชื่อม)
 - 3.6) ฟองดอกกะหล่ำ (ได้น้ำตาลปี๊บ)
 - 3.7) ฟองน้ำเซาะทราย นับ 1-5 แล้วยกกระทะลง
- 4) กวนจนหนืด เรียกว่า อีเหนียว
- 5) แล้วเทลงบนแม่พิมพ์ที่เตรียมไว้
- 6) ส่วนน้ำตาลที่เหลือใช้ไม้พายคนเพื่อไล่อากาศออก
- 7) ใช้ไม้พายบี้ และบด จะได้น้ำตาล

เคล็ดลับการทำน้ำอ้อย

- 1) การทำน้ำอ้อยต้องใช้ไฟแรงตลอดเวลา
- 2) ใช้ผ้าชุบน้ำเช็ดขอบกระทะ เพื่อไม่ให้กระทะไหม้

- 3) ห้ามให้กระทะใหม่ เพราะจะทำให้หน้าตาลสีไม่สวยน้ำอ้อยจะไหม้จากบนลงล่างของกระทะ
- 4) ต้องใช้อ้อยที่ตัดมาแบบสดๆ ถ้าไม่สดตอนเดียวจะไม่เกาะตัวกัน
- 5) การทำน้ำอ้อยของบ้านธารชะอม หมู่ที่ 6 จะไม่ใส่กาละแม แต่ถ้าทำเพื่อการค้าก็จะใส่กาละแมซึ่งจะเก็บไว้ได้นานและมีสีสวยน่ากิน

ตารางที่ 6 ตารางปฏิทินกิจกรรมการปลูกพืชในเขตตำบลไทยชนะศึก

ประเภทของพืช	เดือนที่ดำเนินการปลูกและเก็บเกี่ยวผลผลิต											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ข้าวนาปี												
ข้าวนาปรัง												
ข้าวโพด												
ถั่วเหลือง												
ถั่วเขียว												
อ้อยต้นฤดูฝน												
อ้อยปลายฤดูฝน												
มันสำปะหลัง												
ลำไยในฤดู												
ลำไยนอกฤดู												
มะม่วงนอกฤดู												
มะม่วงในฤดู												

การปลูกสัตว์

มีการเลี้ยงโคพันธุ์พื้นเมืองกระบือ เลี้ยงไว้เพื่อใช้เป็นแรงงาน ส่วนวิธีการเลี้ยงนั้นส่วนมากจะปล่อยกินเองตามธรรมชาติ (ทุ่งนา) และจำหน่ายให้พ่อค้าที่เข้าไปรับซื้อ และในปัจจุบันมีเกษตรกรบางรายได้หันมาเลี้ยงโคนม เพราะว่ามีรายได้จากขายน้ำนมวัว (น้ำนมดิบ) ส่วนมากจะเลี้ยงในฟาร์มแต่ฟาร์มยังไม่ได้มาตรฐานตามที่ อสค. กำหนด

นายสัมฤทธิ์ นุภาพ อายุ 27 ปี พนักงานรับน้ำนมดิบจากองค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย (อสค.) สาขาอำเภอทุ่งเสลี่ยม เล่าว่า การเลี้ยงโคนมในจังหวัดสุโขทัย เริ่มมาตั้งแต่ปีพ.ศ.2532 และองค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย (อสค.) ได้มาตั้งโรงงานผลิตภัณฑ์น้ำนมขึ้นที่อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย ขนาดกำลังการผลิต 60 ตัน/วัน พร้อมทั้งจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการเลี้ยงโคนมขึ้นอีก 4 แห่ง ได้แก่ ศูนย์ส่งเสริมการเลี้ยงโคนมศรีนคร ศูนย์ส่งเสริมการเลี้ยงโคนม

ศิริมาศ ศูนย์ส่งเสริมการเลี้ยงโคนมทุ่งเสลี่ยม และศูนย์ส่งเสริมการเลี้ยงโคนมกงไกรลาศ เป็นศูนย์เพื่อให้คำแนะนำการจัดการฟาร์มเลี้ยง บริการสัตวแพทย์ ผสมเทียมและรับซื้อน้ำนมดิบ ศูนย์ส่งเสริมโคนมทุ่งเสลี่ยม ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 บ้านท่าตันธง เมื่อปี พ.ศ. 2537

สาเหตุการย้ายสถานที่ไปยังเขตเทศบาลตำบลทุ่งเสลี่ยม

เนื่องจากเดิมมีเพียงอาคารสถานที่แต่ไม่สามารถรับซื้อน้ำนมดิบจากเกษตรกรที่เลี้ยงประกอบกับช่วงแรกมีเกษตรกรเลี้ยงจำนวนมาก โดยซื้อที่ดินจากสหกรณ์การเกษตรศรีเสลี่ยม จำนวน 2 ไร่ เพื่อเป็นศูนย์รับซื้อน้ำนมดิบจากผู้เลี้ยงโคนม ปัจจุบันมีฟาร์มเลี้ยงโคนมในอำเภอทุ่งเสลี่ยมจำนวน 6 ฟาร์ม ประกอบด้วย ฟาร์มเลี้ยงโคนมตำบลกลางดง จำนวน 2 ฟาร์ม ตำบลทุ่งเสลี่ยมจำนวน 1 ฟาร์ม ตำบลไทยชนะศึก จำนวน 2 ฟาร์ม ตำบลบ้านใหม่ชัยมงคลจำนวน 1 ฟาร์ม ศูนย์โคนมทุ่งเสลี่ยมรับน้ำนมดิบเฉลี่ยวันละ 550 กิโลกรัม เกษตรกรผลิตได้วันละ 80 กิโลกรัม สูงสุด 120 กิโลกรัม (ฟาร์มขนาดใหญ่) ปัจจุบันทั้ง 6 ฟาร์ม ยังไม่เป็นฟาร์มที่ได้มาตรฐานของ (อคส.) น้ำนมดิบที่ส่งศูนย์ส่งเสริมโคนมทุ่งเสลี่ยม ปัจจุบันรับซื้อกิโลกรัมละไม่เกิน 30 บาท รายได้เฉลี่ยของผู้เลี้ยงเฉลี่ยเดือนละ 60,000 บาท หากเป็นฟาร์มขนาดใหญ่เดือนละ 100,000 บาท โดยทางสหกรณ์จะจ่ายเงินเดือนละ 2 ครั้ง การควบคุมอุณหภูมิน้ำนมดิบ ต้องควบคุมอุณหภูมิให้ได้ไม่เกิน 4 องศาเซลเซียส ศูนย์โคนม อสค. จะมารับน้ำนมดิบที่ศูนย์โคนมทุ่งเสลี่ยมสัปดาห์ละ 4 ครั้ง (วันเว้นวัน) เวลารับซื้อนมดิบ จะแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงเช้าเวลา 07.30 – 08.30 น. ช่วงเย็นเวลา 16.30 – 17.30 น.

พันธุ์โคนม พันธุ์โคนมพระราชทานเป็นพันธุ์นางฟ้า หมายถึง พันธุ์โคนมทั่วไปที่ประชาชนนำมาถวายให้สมเด็จพระเทพ ฯ แล้วทรงพระราชทานให้เกษตรกรนำไปเลี้ยง

พันธุ์โคนมที่เกษตรกรทุ่งเสลี่ยมและตำบลไทยชนะศึกเลี้ยง ปัจจุบันเป็นพันธุ์ขาวดำ ลักษณะลำตัวเป็นสีขาวและสีดำ

ปัจจัยที่ทำให้การผลิตลดลงประกอบด้วย (จุดด้อย)

- 1) การเกิดอุทกภัยเมื่อปี พ.ศ.2540 น้ำท่วมแปลงหญ้าเสียหาย
- 2) วัวล้มป่วยด้วยโรคระบาดปากเท้าเปื่อย
- 3) สภาพอากาศที่ร้อนอบอ้าว
- 4) ต้นทุนการผลิตสูง (ค่าอาหารและอื่นๆ)
- 5) การดูแลทุกขั้นตอนมีความพิถีพิถัน และความสะอาดเป็นสำคัญ
- 6) เวลาที่จะทำงานด้านอื่นๆ มีน้อย
- 7) คนรุ่นใหม่ไม่สนใจการเลี้ยงโคนมคงเหลือแต่คนรุ่นเก่าทำให้ไม่มีสมาชิกเพิ่ม
- 8) ระบบฟาร์มยังไม่ได้มาตรฐานของฟาร์มเลี้ยง
- 9) การคำนวณกำไร-ขาดทุน ผู้เลี้ยงต้องคำนวณเองและต้องคำนวณทุกวัน

10) บุคลากรของ อคส. มีจำนวนน้อยและไม่สามารถเพิ่มได้เนื่องจากปริมาณฟาร์มเลี้ยงที่ลดน้อยลง

จุดเด่นของการเลี้ยงโคนมของอำเภอทุ่งเสลี่ยม

- 1) เป็นน้ำนมที่มีคุณภาพดีเกรด Premium
- 2) การเลี้ยงดูเอาใจใส่ระหว่างเจ้าหน้าที่และคนเลี้ยงเป็นแบบพึ่งพาอาศัยกัน
ปรึกษาหารือได้ตลอดเวลาเป็นแบบพี่แบบน้อง

การประมงสัตว์น้ำ

นายทา รุ่งแรก อายุ 71 ปี หมู่ที่ 2 บ้านแม่ทุเลา เล่าว่า ในสมัยก่อนจะหาปลามากินจะใช้ภูมิปัญญาในการจักสานอุปกรณ์ในการดักจับสัตว์น้ำโดยใช้ไม้ไผ่ ไม้สีสุก ไม้ลวก มาสานเป็นลอบ ไซหัวหมู (ใช้ดักกบ) ไซตุตเป็ด (มีลักษณะคล้ายตุตเป็ดใช้ดักปลา) เบ็ดล่อ เบ็ดราว แห บุ่ม อวน ไซโล่ หรือซ้อล่อ ตุ่มดักปลา อีจู้ดักปลาไหล โพงพาง (การลงตัง) ยกยอ (การตกจ้ำ) รันดักปลาไหล สวิง (หิง) ซึ่งเป็นอุปกรณ์ในการใช้หาปลา แต่ไม่นิยมใช้ไม้ไผ่เพราะว่ามันไล่ปลาไปหมดซึ่งเป็นความเชื่อในการหาปลาของคนโบราณ ส่วนวิธีการบ่มปลา (บ่มไซ) นั้น จะต้องเลือกแหล่งน้ำที่มีปลาชุกชุมโดยใช้ไม้ไผ่ปักบริเวณกลางแม่น้ำและใช้เถาฟักทอง กิ่งไม้ เศษไม้ใบหญ้าต่าง ๆ ที่ไม่ใช่ แล้วนำไปกองรวมกันบริเวณไม้หลักที่ปักไว้เพื่อให้เป็นแหล่งอาหารของปลาแล้วหลังจากนั้นก็จะใช้อวนปักล้อมรอบ ๆ บริเวณนั้นไว้ แล้วทำการรื้อเศษวัสดุที่กองไว้บริเวณหลักไม้ออกเพื่อที่จะให้ปลาติดอวนแล้วนำปลาที่ได้ไปทำอาหารกินกัน สำหรับการหาปลาโดยใช้วิธีบ่มปลาจะต้องช่วยกันหลายคนเพราะต้องใช้เวลานานมาก ถ้าได้ปลาเยอะก็แบ่งกันตามสัดส่วนไปกิน

การเลี้ยงปลาในตำบลไทยชนะศึก ส่วนใหญ่จะเลี้ยงปลาในบ่อดิน ใช้พันธุ์ปลานิล ปลาตะเพียน ปลาไน ปลายี่สก ปลาหีบทิมและปลาดุก เกษตรกรจะเลี้ยงไว้เพื่อการบริโภคในครัวเรือนและจำหน่ายในส่วนที่เหลือจากการบริโภค

ผู้รู้ในชุมชน เล่าว่า คนตำบลไทยชนะศึกมีวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย ซึ่งมีความผูกพันกับธรรมชาติของท้องถิ่น โดยมีอาชีพต่าง ๆ ดังนี้

1) อาชีพการเกษตร ได้แก่ ถั่วเขียวผิวมัน ถั่วเขียวผิวดำ ถั่วเหลือง อ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ งามะลัก บางคนก็จะทำสวนมะม่วง ลำไย ฝรั่ง และปลูกพืชอื่น ๆ เช่น แตงไทย แตงกวา เมล่อน ฟักทอง ข้าวโพด มะละกอ ถั่วฝักยาว พริก หอม กระเทียม เป็นต้นซึ่งพืชเหล่านี้ชาวบ้านจะปลูกไว้กินในครอบครัว หากมีเยอะก็จะแบ่งปันกันกิน

2) อาชีพการเก็บของป่าและนำมาค้าขาย เช่น ผักหวาน ผักกอกแก้ว (ผักพ้อคำดีเมีย) เห็ดแป้งเห็ดดิน เห็ดหล่ม เห็ดโคน หน่อไม้ ไข่มดแดง แยม ว่างทองระอา (แก้มพิษ) บ่อปิ่น หรือมะปิ่น

(มะตูม) กลอย เห็ดถอบ ผักกูด ผักหนาม ผักเหี้ยด บอนต้นเดียว ผักข้าวยาแก้ว ดอกก้าน และผักอื่นๆ เก็บมาเพื่อบริโภคส่วนที่เหลือก็จะนำไปแลกเนื้อสัตว์จากเพื่อนบ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง

3) อาชีพการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ การเลี้ยงกระบือ โค เพื่อใช้แรงงาน ปัจจุบันมีการเลี้ยงโคนม เพื่อนำนมดิบไปขาย การเลี้ยงสุกร เลี้ยงไก่ เพื่อบริโภคส่วนที่เหลือก็นำไปจำหน่ายได้อีกด้วย

4) อาชีพประมง ได้แก่ การเลี้ยงปลาในวงบ่อ เลี้ยงปลาทาบิหม ปลาไนล์ ปลาตุก ในกระชัง เพื่อบริโภคส่วนที่เหลือก็จะจำหน่าย ชาวบ้านตำบลไทยชนะศึกจึงมีการกินอยู่ที่พอเพียงตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

5) อาชีพรับจ้างทั่วไป เช่น การรับจ้างทำเกษตรกรรม และก่อสร้าง

6) อุตสาหกรรมในครัวเรือน ได้แก่ การทำอิฐบล็อก ตัดเย็บเสื้อผ้า จักสาน ทำไม้กวาด ดอกไม้ประดิษฐ์ ทำตะกร้าจากสมุดโทรศัพท์ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าอาชีพของคนในชุมชนไทยชนะศึก ล้วนแล้วเป็นอาชีพเกษตรกรรมเป็นวิถีของชาวไร่ ชาวนา ชาวสวนที่สืบทอดจากบรรพบุรุษและด้วยสภาพพื้นที่ ที่เหมาะสมทั้งสภาพของดิน น้ำ ที่อุดมสมบูรณ์ต่อการทำไร่ ทำนา ทำสวน ทำให้วิถีชีวิตของคนชุมชนไทยชนะศึก อยู่อย่างสุขสงบ เรียบง่าย นอกจากอาชีพของคนชุมชนไทยชนะศึก ที่มีความหลากหลายแล้วยังมีด้านการแต่งกายที่มีความน่าสนใจเกี่ยวกับการทอผ้า แบบทอมือ ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยคนในชุมชนได้สืบทอดต่อ ๆ กันมา

4. การแต่งกาย

ชุมชนไทยชนะศึก เป็นชุมชนที่มีการผสมผสานระหว่างสองวัฒนธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมล้านนาและวัฒนธรรมไทยภาคกลาง ที่ก่อให้เกิดรูปแบบและวิธีการดำรงชีวิตที่มีเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนไทยชนะศึก ซึ่งจะเห็นได้จากการแต่งกายของชุมชนไทยชนะศึก ดังนี้

ในปี พ.ศ.2485 ประชาชนตำบลไทยชนะศึก ได้มีการแต่งกายที่สืบทอดติดต่อกันมาตั้งแต่สมัยปู่ ย่า ตา ยาย ซึ่งเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย รวมถึงเครื่องนอน เช่น ผ้าห่ม ผ้าปูที่นอน ได้มาจากการปลูกฝ้ายในครัวเรือนของแต่ละครอบครัว ซึ่งจะปลูกในช่วงเดือน 8 เหนือ (ตรงกับเดือน เมษายน) และเก็บเกี่ยวในช่วง เดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม ของทุกปี ฝ้ายที่ปลูกจะเป็นฝ้ายน้อยกับฝ้ายหลวง แต่จะนิยมปลูกฝ้ายน้อยเพราะเวลานำมาปั่น เป็นเส้นด้ายจะไม่ติดสาย การปั่นด้าย การทอ การเย็บผ้าต่าง ๆ ในสมัยก่อน ๆ ที่นั้นจะปั่นทอและผ้าด้วยการทำมือ ฝ้ายในสมัยก่อนจะไม่มีสี สีที่ได้จะเป็นสีธรรมชาติฝ้ายที่เก็บมาจากต้นเรียกว่า ฝ้ายตุ่น คือ มีลักษณะสีเทาผสมสีขาว ถ้าต้องการให้เสื้อผ้าเป็นสีต่าง ๆ จะต้องย้อมสีผ้าและการย้อมสีผ้าจะนิยมย้อมจากวัสดุที่มีตามธรรมชาติ เช่น ย้อมคราม (จะเป็นสีเขียว) เปลือกไม้คู้, ย้อมโคลน, ย้อมมะเกลือ (จะเป็นสีดำหม่น) ในการย้อมผ้า การทอผ้า ในสมัยก่อนจะได้ความรู้ จากสืบทอดจากพ่อ แม่ หรือจากผู้ที่มีความรู้ในหมู่บ้านเป็นผู้ถ่ายทอดต่อ ๆ กันมา โดยมีวัสดุอุปกรณ์ในการทอผ้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น กี่ทอผ้า พืม เพื่อบั่นฝ้าย ฯลฯ

ภาพที่ 68 เพื่อนปั่นฝ้าย

ภาพที่ 69 กี่ทอผ้า

ภาพที่ 70 การปั่นฝ้ายแบบดั้งเดิม

ปี พ.ศ.2510 การพัฒนาการแต่งกายของคนไทยชนะศึก มีการใช้ด้ายสีต่าง ๆ ที่เรียกว่า “ฝ้ายไกร” ที่ได้จากการย้อมสีสังเคราะห์ที่มีสีสั่น สวยงาม จึงทำให้การแต่งกายเริ่มมีความหลากหลาย แต่ก็ยังมีการแต่งกายแบบพื้นบ้านปะปนอยู่บ้าง

ภาพที่ 71 การแต่งกายงานมงคล

ปี พ.ศ.2520 การแต่งกาย มีการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับการพัฒนาในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรมประเพณี การแต่งกายของคนในชุมชนนั้นเป็นมรดกตกทอดที่สืบทอดต่อ ๆ กันมา การแต่งกายที่ประชาชนจะให้ความสำคัญส่วนมากจะเป็นการแต่งกายไปทำบุญที่วัด หรือในงานมงคลต่าง ๆ จะเน้นเป็นเสื้อผ้าที่ใหม่ ๆ สวยงามเพื่อเป็นสิริมงคลต่อตนเอง และเป็นการให้เกียรติแก่เจ้าภาพ

กรณีเป็นงานอวมงคล เช่น งานศพ งานทำบุญครบรอบหนึ่งร้อยวัน การแต่งกาย เป็นเสื้อผ้าดำ เป็นส่วนใหญ่และจะมีใส่เสื้อสีขาวบ้างตามความเหมาะสม ซึ่งจากการสอบถาม สัมภาษณ์การพูดคุย พบว่า การใส่เสื้อสีขาวไปร่วมงานศพนั้น หมายถึง กรณีผู้ที่เสียชีวิตนั้นมีอายุมาก หรือเป็นผู้สูงวัย ถึงจะใส่เสื้อสีขาว ในช่วงนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจน คือ การแต่งกายของเพศหญิงที่มีการเปลี่ยนจากใส่ผ้าถุง มาเป็นการใส่กางเกง เป็นส่วนใหญ่ สาเหตุที่เปลี่ยนเพราะว่า

การใส่ผ้าถุงไม่คล่องตัว ไม่สะดวกต่อการทำงาน จึงทำให้การใส่ผ้าถุง เริ่มลดน้อย แต่ก็ยังคงเหลือในกลุ่มผู้สูงอายุ เพราะความเคยชิน

ปี พ.ศ.2530 การแต่งกายของประชาชนตำบลไทยชนะศึก เริ่มมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงจากที่เคยใส่ผ้าทอ เคยปลูกฝ้ายเพื่อจะได้นำมาทอผ้าก็เริ่มลดลง สาเหตุที่ทำให้การทอผ้าไม่ได้รับความนิยมนั้นมีหลายประการ ดังนี้ 1) ผ้าที่ทอนั้นมีสีสันทึบไม่สวยงาม ไม่ทันสมัย 2) ด้วยสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวมีรายได้ดีขึ้นทำให้ประชาชนอยู่ดี กินดี มีเงิน มีทอง จึงหันมานิยมซื้อเสื้อผ้าที่เป็นที่นิยมตามกระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป 3) จากการเลียนแบบตามสื่อต่าง ๆ 4) ผ้าทอมือใช้เวลาในการทอนานกว่าจะได้นำมาตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าได้ใส่ จึงทำให้ผ้าทอมือไม่ได้รับความนิยมและทำให้ผู้ที่เคยมีรายได้จากการทอผ้าขายต้องเปลี่ยนอาชีพ ปี พ.ศ.2540 เป็นปีที่ประชาชนทั่วประเทศ ได้รับผลกระทบจากเศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้การกิน การอยู่ได้รับผลกระทบตามไปด้วย ในด้านการแต่งกาย ยังคงแต่งกายตามสไตล์ที่เคยสวมใส่คงความเป็นวิถีชีวิตพื้นถิ่น

ปี พ.ศ.2550 การแต่งกายเริ่มมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมซึ่งได้รับผลกระทบจากการเลียนแบบทั้งจากภายในประเทศและจากต่างประเทศ ทำให้การออกแบบการแต่งกายดูสวยงาม ดูสะอาดตาแก่ผู้ที่พบเห็นการแต่งกายพื้นบ้านที่ผ่านมา โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กเยาวชนและกลุ่มประชาชนวัยทำงานจะให้ความสำคัญกับเครื่องแต่งกายที่มีขายตามท้องตลาดหรือตามห้างสรรพสินค้าทั่ว ๆ ไปจนทำให้ลืมนวัตกรรม ประเพณีท้องถิ่น

การแต่งกายของประชาชนตำบลไทยชนะศึก ในอดีตที่ผ่านมามีเห็นได้ชัดเจนจะแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มคนล้านนาและกลุ่มคนไทยกลาง ดังนี้ การแต่งกายในงานทำบุญต่าง ๆ กลุ่มคนล้านนา เพศหญิง จะนิยมแต่งกายด้วยเสื้อสีขาวล้วน แขนกระบอกหรือแขนสั้น ผ้าถุงสีต่าง ๆ ตามความชอบ เพศชายจะใส่เสื้อ สีขาว กางเกงสะดอ ผ้าขาวม้ามัดเอว กลุ่มคนไทยภาคกลาง เพศหญิง จะนิยมใส่เสื้อสีขาวผ้าลูกไม้ ผ้าปาน ใส่โจงกระเบนลายไทยมีผ้าเช็ดหน้าผืนเล็กพาดบ่า เพื่อใช้เช็ดปากเวลากินหมาก เพศชายจะใส่เสื้อสีขาวผ้าฝ้ายแขนสั้น นุ่งโสร่ง ดังนี้

ภาพที่ 72 รูปถ่ายการแต่งกายแบบไทยภาคกลาง

ภาพที่ 73 รูปถ่ายการแต่งกายแบบไทยเหนือ

สำหรับเครื่องประดับของคนในสมัยนั้น นิยมใส่เครื่องเงินและนาคและต่อมาก็เปลี่ยนเป็นทองคำและเพชร ตามสภาพเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง

จากการเก็บข้อมูลมรดกวัฒนธรรมชุมชน ด้านการแต่งกายครั้งนี้ ได้พบบุคคลที่สำคัญอีกท่านหนึ่ง คือ คุณยายตีบ ตาอุด อายุ 71 ปี บ้านเลขที่ 109 หมู่ที่ 10 ตำบลไทยชนะศึก เป็นผู้สืบสานมรดกด้านการทอผ้า มาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ การทอผ้าของคุณยายตีบ ปัจจุบันจะใช้ฝ้ายไคร้ ทอเป็นถุงเป้อ ถุงย่าม ผ้าเปลือกฝ้ายนวม ผ้าห่มลายตาไก่ (ลายตารางใหญ่ ๆ) ทำไว้เพื่อใช้เองและจำหน่ายทั่วไป ดังนี้

ภาพที่ 74 ถุงเป้อผ้าทอมือ

ภาพที่ 75 ถุงย่ามทอมือ (ลายดอกแก้ว)

สรุปได้ว่า การแต่งกายของชุมชนไทยชนะศึกนั้น จะเน้นการแต่งกายเรียบง่าย ประหยัด เหมาะสมกับงานต่าง ๆ เช่น งานมงคลและงานอวมงคล นอกจากนี้แล้วตำบลไทยชนะศึก ยังมีมรดก วัฒนธรรมชุมชนที่น่าสนใจอีกด้านหนึ่งคือ ด้านพิธีกรรม ความเชื่อ

5. ภูมิปัญญาความเชื่อและพิธีกรรม

5.1 ภูมิปัญญา

ท้องถิ่นในชุมชนไทยชนะศึก สามารถจำแนกภูมิปัญญาออกเป็น 4 ประเภท คือ

5.1.1 ภูมิปัญญาด้านการแพทย์และสมุนไพรพื้นถิ่น

ภูมิปัญญาด้านการแพทย์

1) การรักษาโรคเบาหวานพ่อหลวงจันทรทิพย์ สิงหาบุตร บ้านคลองสำราญ เป็นแพทย์แผนไทย ผลิตยาพื้นบ้าน โดยใช้สมุนไพรพื้นบ้าน และรักษาโรคได้หลายอย่าง

ขนานที่ 1 ให้เอาระงินทั้ง 5 (ฝักและต้น) คือ 1.ให้เอาราก 2.เปลือก 3.แก่น 4.ฝักหน่วย 5.ยอดใบเอามาทำเป็นมด รวมกันตากแห้ง เป็นมด มาต้มกินให้ได้ 3 ครั้ง แล้วเปื้อนเอาใหม่มาต้มอีก ต้มกิน 3 หม้อต้ม จะรู้สึกดีขึ้น

ขนานที่ 2 ให้เอามะตูม (บ่ป็น) ชั่งเอาให้ได้ 2 ชีด 1.ลูกบ่ป็น มาต้มตากแดด ให้แห้ง 2.พริกไทยดำ 2 ช้อนแกง 3.ติปลี 32 ลูก(เม็ด) รวมกันแล้ว เอามาต้มกินทุก ๆ วัน โรคเบาหวานจะหาย

ก่อนกินยาทุกชนิด ให้ยกมือไหว้ ตั้งนะโม 3 จบ จดรูปเทียน 3 ดอก แล้วว่า
พุทัง สะระณังคัจฉามิ อัมมัง สะระณังคัจฉามิ สังฆัง สะระณังคัจฉามิ
พุตียัมปิพุทัง สะระณังคัจฉามิ พุตียัมปิอัมมัง สะระณังคัจฉามิตียมปิสังฆังส ระณังคัจฉามิ

ตะตียัมปิพุทัง สะระณังคัจฉามิ ตะตียัมปิธัมมัง สะระณังคัจฉามิ ตะตียัมปิสังฆัง สะระณังคัจฉามิ

บทพระคาถากันโรคภัยไข้เจ็บ

สัkkัถตะวา พุทธะรัตตะนัง โอสะถัง อุตตะมัง ะรัง หิตัง เทวะมนุสสานัง พุทธะเตเชนะ
โสถถิ นัสสันตุ ปัททะวา สัพเพ ทุกขา วุปะสะเมนตุเต
สัkkัถตะวา ธัมมะรัตตะนัง โอสะถัง อุตตะมัง ะรัง ปรีหาหุปะ สะมะนังธัมมะเตเชนะ โสถถินา นัส
สันตุ ปัททะวา สัพเพ ภะยา วุปะสะเมนตุเต
สัkkัถตะวา สังฆะรัตตะนัง โอสะถัง อุตตะมัง ะรัง อาหุเนยยัง ปาหุเนยยัง สังฆะเตเชนะ
โสถถินา นัสสันตุ ปัททะวา สัพเพ โรคา วุปะสะเมนตุเต
ขออัญเชิญ เสดชะบารมี พระมหาอิทธิฤทธิ์ บรมครูแพทย์ชีวกโกมารภัทท์ จงประทานยา
ทิพย์ และประสิทธิ์ประสาท ให้โรคหายทันใจ สวาหะ นะอะนะวะ โรคา พยาธิวินาสันติ พุทโธ โรคา
อัปเปหิ สวาหาย

2) หมอกระดุก เป็นศาสตร์ในการรักษาที่มีการถ่ายทอดวิชากันจากบรรพบุรุษ จากรุ่น
สู่รุ่นในชุมชนไทยชนะศึก มีนายเอกชัย สังข์ทอง หรือที่ชาวบ้านเรียกว่าผู้ใหญ่แขก แห่งบ้านท่าตันธง
เป็นหมอกระดุกที่ได้รักษาผู้ป่วยเป็นระยะเวลา 30 กว่าปีสืบทอดวิชารักษากระดุกจากคนเฒ่าคนแก่
ที่เขามาทำงานอยู่ที่กรุงเทพ สำหรับผู้ที่มารักษาก็จะต้องเตรียมกรวยดอกไม้ 1 กรวย รูป 3 ดอก
ค่าครู 1 บาท (เมื่อก่อน 1 สลึง) น้ำมันงาบริสุทธิ์

วิธีการรักษากระดุกหักหมอกจะทำการประสานกระดุกแค่เพียงครั้งเดียวและมีข้อแม้ว่า
หมอกจะไม่รักษาให้กับคนที่มีเลือดตกค้างข้างใน การประสานกระดุกใช้คาถาเดียวกันกับคาถา
พระพุทเจ้าประสานบาตรซึ่งมีเรื่องเล่าที่ได้กล่าวไว้ว่า “พระพุทเจ้าออกไปบิณฑบาตแต่
พระพุทเจ้ามีบาตรหลายอันพระพุทเจ้าเลยคิดว่าจะทำอย่างไรที่จะให้มีบาตรแค่บาตรเดียว
พระพุทเจ้าเลยเอาบาตรมาประสานกันนำมาชนกันปลุกเสกให้เป็นบาตรเดียว” ก็เลยเป็นที่มาของ
การต่อกระดุกที่เรียกคาถาว่า “พระพุทเจ้าประสานบาตร”

การสืบทอดวิชาคาถาพระพุทเจ้าประสานบาตรของนายเอกชัย สังข์ทอง (ผู้ใหญ่
แขก) มีอยู่วันหนึ่งได้ไปดูการต่อกระดุกและนั่งฟังอาจารย์ที่รักษากระดุก ท่องคาถาแล้วจำได้จนขึ้นใจ
ก็เลยรับคาถามาและได้นำไปทดลองใช้กับลูกสาวของตนเองที่ประสบอุบัติเหตุและได้ทำแผลไม้
ประสานกระดุกจนลูกสาวหายดีคาถาที่ได้รับมาจากอาจารย์จะต้องยกขึ้น 5 รับมาและนำกรวย
5 กรวยจากอาจารย์เพื่อเป็นศิษย์

3) หมอเป่าดับพิษไฟงูสวัดตาแดงเด็กปากสูกปากพองเป่าฝีหรือเรียกสั้น ๆ ว่า งูสวัด
มีหมอรักษา คือ นายทอง หุ้มทอง หมู่ 8 บ้านราษฎร์ร่วมจิต สามารถใช้วิธีการรักษาโดยการเป่าไฟ ใช้
ใบพลู 1 ใบ ผสมกับปูน ส่วนดับพิษไฟงูสวัดตาแดงจะใช้ข้าวสารข้าวเจ้าแช่น้ำมนต์คาถาใส่แล้วพ่น
หรือเป่าใส่ผู้ป่วยเวลาเป่าจะเป่า 2 เวลาคือเช้าและเย็นหรือจะเป่าวันละ 1 ครั้งก็ได้เป่าจนหาย

เมื่อผู้ป่วยหายแล้วจะต้องมาด้าหัวหอมเป่า ผู้ที่จะรักษาจะต้องเตรียมน้ำขมิ้นส้มป่อย ดอกไม้ ธูป เทียน เงินค่าครู (แล้วแต่ศรัทธา)

4) หอมเป่าพิษงูมีนายวัน จันทะราช หมู่ 9 บ้านสำราญราษฎร์ เป็นผู้มีวิชาสืบทอดวิชามาจากพ่อหลวงเหลา จันทาวงค์ ก่อนจะเป่าต้องตั้งขันครูก่อนขันครูประกอบไปด้วยเงิน 32 บาท เหล้าขาว 1 ขวด บุหรี่ 1 ซอง ใบพลู 9 ใบ ดอกไม้ธูปเทียน

ในการรักษาจะเป่าไม่เกิน 3 ครั้งหาเวลาเป่าเช้าและเย็นวันละ 2 รอบให้ต่อเนื่อง เป่า 1 ครั้ง กินเหล้า 1 แก้ว โดยมีข้อห้าม คือ

- ห้ามกินผักเสี้ยน
- ห้ามกินผักเขียว
- ห้ามกินน้ำเต้า
- ห้ามกินเนื้อที่เลี้ยงฝีตายโหง
- ห้ามกินของในงานศพตายโหง
- ห้ามกินของเหลือเดน

ข้อแม้เหตุสุดวิสัยเหตุเกิดในป่ากะทันหันเมื่อถูกงูกัดให้หากิ่งไม้แห้ง ใบไม้ หมายกรูบให้เอากิ่งไม้หรือหญ้าดอกขาวแทนกรวยให้ใช้ใบตองในป่าแทนถ้าหายแล้วไม่เรียกร้องแล้วแต่จะสมนาคุณ

5) ดับพิษไฟ คือ การรักษาผู้ที่ถูกไฟไหม้ น้ำร้อนลวก ในชุมชนไทยชนะศึก มีผู้ที่รักษาการดับพิษไฟ คือนายหมื่น คำมาวงศ์ หมู่ 9 บ้านสำราญราษฎร์ วิธีการรักษา หมอจะนำข้าวสาร ข้าวจ้าว 1 กำมือใส่ขันน้ำแล้วหอมเป่าก็จะมนต์คาถาใส่ในข้าวที่ใส่น้ำแล้วเอาน้ำมาเป่าหรือพนใส่ตรงบริเวณที่เป็น พิษไฟจะหายสิ้นไม่ร้อนไม่พอง

6) กวาดคอเด็กจะใช้รักษาเด็กที่มีอาการไอ คั่นคอ หมอกวาดคอจะใช้ใบกระเพราผสมกับปูนกินหมากและเกลือ มาขยี้ใส่ฝ่ามือแล้วเอานิ้วมือจุ่มสิ่งของที่ฝ่ามือทำนิ้วมือจ่อ แล้วกวาดเข้าไปในคอเด็กทำแค่ครั้งเดียว เด็กที่มีอาการไอหรือคั่นคอ ก็จะหายไ้ทันที

7) ตืดเลือด หมายถึง เด็กคนที่เกิดมาไม่สมบูรณ์ ไม่ร้องไห้ ไม่ถ่าย สะป้าน หมายถึงอาการที่เป็นผื่นมีทั้งผื่นสีแดง สะป้านขาวจะใช้หน่อปู่เลยสะป้านดำและแดง (โพล) จะใช้ข้าวสารข้าวเจ้าในการรักษา วิธีการรักษา ใช้ข้าวจ้าวแช่น้ำมนต์คาถาใส่แล้วเอาน้ำมาพนใส่ตัวบางคนจะถ่ายออกมาเลยบางคนจะฉีออกมา

8) พิธีปวดถูกโป่งหรือถูกย่ำปลวก เป็นการรักษาคนไข้ที่มีอาการเจ็บปวดเส้นเอ็นขึ้นกันเส้นเลือดตีตัน รวมถึงอาการเจ็บป่วยโดยไม่ทราบสาเหตุ เช่น เจ็บปวดข้างใน เป็นต้น เป็นอาการเจ็บปวดตามอวัยวะภายนอก เช่น ข้าง ขา หลัง ไหล่ วิธีการรักษาต้องเตรียมใบพลู 7 ใบและใบขนุน

7 ใบ ผู้ทำพิธีจะมนต์คาถาใส่ใบพลูและใบขนุนแล้วนำเช็ดตรงบริเวณที่มีอาการปวด และบวมเช็ดดูไป ถ้ามีอะไรแอบแฝงอยู่ในใบพลูจะติดผิวหนังหรือขาดไปเลย

วิธีแก้หรือถอนพิษ จะต้องเอาไข่ไก่ดิบ มา 1 ฟอง เอาทำพิธีเรียกหรือถอนพิษออกโดยการเอาไข่มาเช็ดถูตรงบริเวณที่มีอาการเจ็บปวด มันจะเห็นเป็นจุดๆ ผู้ทำพิธีก็จะดูลักษณะจุดว่ามีรูปร่างเป็นลักษณะอะไร เมื่อดูออกแล้วจึงบอกให้คนป่วยนำไปแก้ไข เช่น เกิดเป็นรูปไข่ออกมา ก็ให้นำไข่ไปต้มแล้วนำไปเลี้ยงอาการที่ปวดก็จะหายเป็นปกติ

ภูมิปัญญาด้านสมุนไพรพื้นถิ่น

ในเขตชุมชนไทยชนะศึก มีพืชสมุนไพรพื้นถิ่น ที่ชาวบ้านในชุมชนนำมาใช้ในการรักษาโรค รวมทั้งใช้ในการปรุงอาหาร จากการสัมภาษณ์ นายเอกชัย สังข์ทอง ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 ได้บันทึกข้อมูลพืช ผัก สมุนไพรในชุมชน ดังนี้

ตารางที่ 7 พืชสมุนไพรที่พบในเขตชุมชนไทยชนะศึก

ลำดับ	ชื่อสมุนไพร	คุณลักษณะ	สรรพคุณ
1	ปลาไหลเผือก	เป็นไม้พุ่มหรือไม้ต้นขนาดเล็ก ลำต้นตั้งตรง เปลือกต้นเป็นสีน้ำตาล แตกกิ่งก้านน้อย กิ่งอ่อนมีขนสีน้ำตาล	รากใช้เป็นยาบำรุงกำลัง บำรุงร่างกาย ช่วยทำให้ร่างกายแข็งแรง อดทน ช่วยคลายอาการปวดเมื่อย ป้องกันและรักษาไข้ป่า
2	ข่าน้ำ (ตาลเหลือง)	มีดอกสีเหลือง แล่ขาว	ใช้ลำต้น ต้มน้ำดื่ม แก้ปวดเมื่อย แก้ปวดหลัง ปวดเอว
3	ดินจอมปลวก	เป็นดินที่มีจอมปลวก	เป็นยาถอนพิษ ฆ่าแมลงได้
4	ต้นมะเดื่อดิน (ต้นไส้ตัน)	ลำต้นเป็นเถาไม้เลื้อยพันต้นไม้อื่น	ใช้ต้มกิน แก้ปวดเส้น เ็นตึง ลดอาการบวมของร่างกาย แขน ขาได้
5	เข็มป่า	ใช้ได้ทั้งต้น	ใช้อาการเกี่ยวกับตาหรือสายตา
6	พระขรรค์เพชร	เป็นหญ้าชนิดหนึ่งมีลักษณะคล้ายหญ้าคมบางขนาดเล็กพบได้ทั่วไปตามคันนาหรือตามริมทุ่ง ใบเล็กยาวเป็นเส้นฝอย ขึ้นเป็นกอ	เป็นยาบำรุงกำลัง บำรุงสมรรถภาพทางเพศ
7	ต้นเนื้อไม้ มะเฟือง	เปลือกกินได้ รากใช้ต้ม เป็นยา	ยาขับพิษร้อน แก้ไข้ แก่นและราก ต้มกิน แก้ท้องร่วง แก้เส้นเอ็นอักเสบ
8	ประดู่เลือด	เป็นไม้ยืนต้นมีลูกให้ไปขยายพันธุ์	แก้โรคตัวเหลือง ดีซ่าน
9	พญาป่องทอง หรือว่านทองระอา	ต้นเป็นปล้อง พบที่ฝายลูกที่ 9	เป็นยาถอนพิษ

10	ผักอินูน หรือ ผักสาป	ผักพื้นบ้านผลิตจากป่า เป็นไม้เถาเลื้อยพาดต้นไม้	แก้ท้องเสีย บำรุงตับ ปรับสมดุลร่างกายได้ดี บำรุงโลหิต โดยเฉพาะสตรีหลังคลอด แก้ไข้ ช่วยเจริญอาหาร
ลำดับ	ชื่อสมุนไพร	คุณลักษณะ	สรรพคุณ
11	ไม้โรตทะนงแดง	เป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก มีความสูงประมาณ 1 เมตร ผิวสีแดงอมม่วง เนื้อสีขาว ลำต้นมีขนาดเล็ก ขึ้นเป็นกอ ทุกส่วนของต้นจะมีขนขึ้น เปลือกหุ้มรากเป็นสีแดง	รากใช้ต้มกับน้ำดื่ม ช่วยแก้วัณโรค ช่วยแก้หืด ช่วยทำให้อาเจียน โดยใช้รากนำมาต้มกับน้ำดื่ม ใช้ฝนกับน้ำกิน หรือใช้รากเข้ายากับน้ำมะนาว ฝนกับน้ำกินก็ได้ ใช้เป็นยาระบาย ช่วยในการคุมกำเนิด
12	ไม้โรตทะนงขาว	เป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก มีความสูงประมาณ 1 เมตร ผิวสีแดงอมม่วง เนื้อสีขาว ทุกส่วนของต้นจะมีขนขึ้น เปลือกหุ้มรากเป็นสีดำ	ใช้รากทาหน้าทำให้หน้าขาว รักษาฝ้า “นางพญาหน้าขาว”
13	ตำลึง	เป็นผักประเภทไม้เลื้อย	ช่วยขับพิษร้อน ขับลม
14	ชะอม	เป็นผักยืนต้นมีลำต้นและใบเป็นหนาม	แก้ท้องเฟ้อ ขับลมในลำไส้ แก้อาการปวดเสียดท้อง
15	ผักเผ็ดหรือผักคราด	เป็นผักล้มลุก	แก้ริดสีดวงทวาร ช่วยเจริญอาหาร และช่วยย่อยอาหาร
16	ยอดมะพร้าวอ่อน	มีแคลเซียม ฟอสฟอรัส	บำรุงกระดูกและบำรุงฟันป้องกันโรคกระดูกพรุน
17	ชิง	เป็นผักประเภทหัว	แก้ลม จุกเสียด ขับเสมหะ บำรุงธาตุ
18	สับปะรด	ผลไม้ตามฤดูกาล	ช่วยขับปัสสาวะ
19	กระเทียม	เป็นพืชประเภทหัว	ขับลมในลำไส้ แก้ไอ ขับเสมหะ ช่วยย่อยอาหาร ลดน้ำตาลและไขมันในเลือด
20	พริก	เป็นพืชล้มลุก	ช่วยขับลม ช่วยย่อยอาหาร
21	ผักหวาน	เป็นพืชยืนต้น	ช่วยแก้อาการร้อนวูบวาบตามตัว
22	ตะไคร้	เป็นพืชล้มลุก	แก้ปวดท้อง, ขับเสมหะ, บำรุงธาตุ, ช่วยเจริญอาหารและขับเหงื่อ
23	หอมแดง	เป็นพืชประเภทหัว	แก้ขับเสมหะ, แก้ไข้หวัด, บำรุงธาตุ
24	กระเทียม	ผลไม้ตามฤดูกาล	ช่วยระบบขับถ่าย เป็นยาระบายอ่อน ๆ ช่วยเผาผลาญไขมัน คาร์โบไฮเดรตและโปรตีนส่วนเกิน

ลำดับ	ชื่อสมุนไพร	คุณลักษณะ	สรรพคุณ
25	ผักปราง (ผักปั้ง)	เป็นผักประเภทไม้เลื้อย	ช่วยในการขับปัสสาวะ แก้อาการอักเสบ แก้ท้องผูก เป็นยาระบายอ่อน ๆ
26	ผักบุ้ง	เป็นผักประเภทไม้เลื้อย	ช่วยขับพิษออกจากร่างกาย ขับปัสสาวะ ช่วยเจริญอาหาร แก้อาการปัสสาวะเหลือง ปัสสาวะเป็นเลือดและยังป้องกันโรค ท้องผูก
27	มะนาว	เป็นพืชยืนต้น	บรรเทาอาการปวดศีรษะ อาเจียน เป็นลม วิงเวียน รักษาโรคความดันโลหิตสูงและต่ำ เป็นยาอายุวัฒนะและช่วยในการเจริญ อาหาร
28	มะขามเปียก	เป็นพืชยืนต้น	แก้ขับเสมหะ แก้ท้องผูก แก้โสดความ ร้อนในร่างกาย
29	มะเขือเทศ	เป็นพืชล้มลุก	ช่วยป้องกันการแข็งตัวของหลอดเลือด ขับ ปัสสาวะ รักษาความดันและช่วยเพิ่มความ สดชื่นให้กับร่างกาย
30	เห็ดโคน	เป็นพืชผักตามฤดูกาล	ช่วยเจริญอาหาร บำรุงกำลัง แก้บิด แก้ คลื่นไส้ อาเจียน แก้ไอ ละลายเสมหะ และ สามารถยับยั้งเชื้อโรคบางชนิดเช่นเชื้อ ไทฟอยด์
31	เห็ดถอบ (เห็ดเผาะ)	เป็นพืชผักตามฤดูกาล	ช่วยบำรุงร่างกาย รักษาอาการไข้ ช่วย ป้องกันโรคผิวหนัง ป้องกันและยับยั้งการ เกิดของเซลล์มะเร็ง ช่วยในการสมานแผล และผิวหนังให้เรียบเนียน ลดอาการบวม หรืออักเสบ ช่วยแก้อาการร้อนในและแก้ ไข้ ช่วยให้เลือดแข็งตัวได้เร็ว หยุดไหล บรรเทาอาการคันตามผิวหนังหรือผิวหนังเหา
32	ใบมะเมา	เป็นพืชล้มลุก	กระตุ้นระบบการย่อยอาหาร ช่วยเจริญ อาหาร ช่วยบำรุงผิวพรรณ ช่วยบำรุง สายตา ป้องกันมะเร็งในกระเพาะอาหาร มะเร็งลำไส้

5.1.2 ภูมิปัญญาด้านการประกอบอาชีพ

การทำเกษตร ประชาชนในชุมชนไทยชนะศึก ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ
เกษตรกรรมที่ต้องอาศัยแหล่งน้ำจากแม่น้ำแม่มอก ซึ่งพื้นที่ในการทำเกษตรไม่มีแหล่งน้ำ จึงไม่มีน้ำใช้

ในแปลงเกษตร ผู้คนในสมัยก่อนจึงคิดค้นวิธีการที่จะผันน้ำเข้าสู่แปลงเกษตร โดยวิธีการกั้นฝาย เรียกว่า “ฝายแม่ทุเลา” ขุดเป็นเหมืองส่งน้ำ และกั้นเป็นฝายกึ่งถาวรเรียกว่า “แตชุม” ซึ่งแยกเป็นเหมืองย่อย ๆ ผันน้ำเข้าสู่ท้องทุ่งบ้านท่าตันธง ทำให้มีน้ำอุดมสมบูรณ์ สามารถเพาะปลูกได้ผลเป็นอย่างดี

ภาพที่ 76 “แตชุม” แบ่งน้ำเข้าสู่พื้นที่เกษตรกรรม

5.1.3 ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรม

1) การทำไม้กวาดดอกหญ้าและการจักสานนายชื่น ปัญญาเสน อายุ 87 ปี อยู่บ้านเลขที่ 118 หมู่ที่ 2 เป็นบุคคลที่มีความรู้ในการนำภูมิปัญญาด้านการทำไม้กวาดและการจักสานสิ่งของ เครื่องใช้ต่าง ๆ ได้แก่ ฝักมิด , ดั่ง (กระด้าง), เหิง (ตะแกรงร่อน), ข้องใส่ปลา, สาด (เสื่อ) ทั้งหมดล้วนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 77 ดั่ง (กระด้าง) และเหิง (ตะแกรงร่อน)

ภาพที่ 78 เช่ง (ตะเช่ง)

ภาพที่ 79 นางสาว วรงค์อ่อน กำลังสานก่องข้าว

2) การสานก่องข้าวจากไบลาน ไบลานในสมัยก่อนนิยมนำมาใช้เขียนคัมภีร์/ตำรา/เทศกรรม แต่สำหรับชุมชนไทยขณะนี้ก็นิยมนำมาประดิษฐ์เป็นก่องข้าวไว้ใส่ข้าว ไบลานจะมีคุณสมบัติในการช่วยให้ข้าวไม่แข็ง ซึ่งคนไทยขณะนี้ส่วนใหญ่จะมีความสามารถในการจักสานก่องข้าวจากไบลานได้เพื่อใช้ในครัวเรือน ในปัจจุบันประดิษฐ์เป็นวัสดุใส่ข้าว ซึ่งนักท่องเที่ยวซื้อเป็นของฝากของที่ระลึก

5.1.4 ภูมิปัญญาด้านประมง

การจับสัตว์น้ำในสมัยก่อน มีการคิดค้นอุปกรณ์เครื่องมือในการจับสัตว์น้ำ จำพวกปลา โดยใช้ไม้ไผ่ ไม้สีสุก ไม้ลวก มาสานเป็นลอบ ไซหัวหมู (ใช้ดักปลา, กบ) ไซตุตเปิด (มีลักษณะคล้ายตุตเปิดใช้ดักปลา) เบ็ดล่อ เบ็ดราว แห บุ่ม อวน โซโล่หรือซ้อล่อ ตุ่มดักปลา อีจู้ดักปลาไหล โพงพาง (การลงโถง) ยกยอ (การตกจ้ำ) รันดักปลาไหล สวิง (หิง) เป็นอุปกรณ์ในการหาปลา

ไซทำด้วยไม้ไผ่ด้วยหวายเถาวัลย์ ตอกหรือลวด ใส่กาแซงเพื่อเป็นช่องทางให้ปลา กุ้ง ปู เข้าไปภายใน ไซมีหลายลักษณะ วิธีการทำและการใช้แตกต่างกันไป ได้แก่

ไซหัวหมู รูปทรงกลมยาว ทำयरบ หัวตัด มีงาสวมใช้สำหรับดักปลาตะเพียน ปลาหมอ ปลากระดี่ นิยมดักกลางคืน

ภาพที่ 80 ไซหัวหมู

ไซปากแตร ทำเป็นรูปกรวย ปากไซจะมีลักษณะบานออกเป็นรูปปากแตรมักใช้กะลามะพร้าวเป็นฝาปิดเปิด เทปลาออกด้านนี้ ส่วนกลางไซคอดมีงาแซงสำหรับเป็นช่องทางเข้าของปลา ไซปากแตรจะใช้แตรจะใช้หวายผูกร้อยซี่ไม้ไผ่เป็นช่องถี่ ๆ แม้แต่กุ้งและปลาตัวขนาดเล็กเล็ดออกไม่ได้ ไซปากแตรมีความยาวตั้งแต่ 1-2 เมตร เวลาตกไม้ใส่เหยื่อล่อไว้ภายในแต่วางดักไว้ตามคันนาหรือใช้เผือกกันเหมาะสำหรับดักตามช่องน้ำไหล

ไซท่อ สานด้วยผิวไม้ไผ่เป็นลายขัดทึบ ลักษณะคล้ายท่อดักปลา แต่มีขนาดสั้นกว่ามาก มีความยาวประมาณเกือบ 1 เมตร ใส่กาไว้ด้วย ดักสัตว์น้ำทุกประเภทในบริเวณน้ำไหล

ไซลอย สานด้วยผิวไม้ไผ่เป็นลายขัดตาถี่เหลี่ยมต่าง ๆ มีรูปทรงกลมก้นด้านบนจะคอดเหมือนคอขวด มีฝาปิดเปิดเอาปลาออก เส้นผ่าศูนย์กลางกว้างประมาณ 50 เซนติเมตร ปากกว้างมีความยาวประมาณ 1 เมตร ใช้ดักปลาในน้ำนิ่ง โดยวางไซลอยไว้ช่วงน้ำตื้น ๆ แหวกกอข้าว

หรือกอลู่วางแช่น้ำไว้ ปลาที่กินตามน้ำตื้น ๆ หรือไปวางไข่จะเข้าทางช่องงา ปลาที่เข้าไข้อย่างมากเป็นปลากระดี่ ปลาสลิด และปลาหมอ

ไซสองงาทำด้วยไม้ไผ่สานมัดด้วยตอกหรือลวด ใส่แกง 2 ช่องเพื่อเป็นช่องทางให้ปลากุ้ง ปู เข้าไปภายใน

5.2 ความเชื่อ

ความเชื่อ คือการยอมรับในพลังอำนาจเหนือธรรมชาติที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์หรือสังคมแม้ว่าพลังอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านั้นจะไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง แต่ผู้คนก็เป็นที่ยอมรับและให้ความเคารพเกรงกลัวสิ่งเหล่านั้นและสืบทอดความเชื่อสืบ ๆ กันมาในช่วงที่มีการอพยพย้ายถิ่นเข้ามายังพื้นที่ชุมชนไทยขณะนี้ ชาวบ้านมีความเชื่อเกี่ยวกับภูตผี วิญญาณ จึงมีพิธีกรรมในการทรงเจ้า การเลี้ยงผี ซึ่งถือว่ามียาบำบัดต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนเป็นอย่างมาก ความเชื่อเหล่านี้ สามารถช่วยให้เกิดกำลังใจ สร้างความสบายใจต่อผู้คนที่มีความศรัทธาต่อสิ่งลี้ลับ หลายคนประสบกับเรื่องมหัศจรรย์ที่อาจเกี่ยวข้องกับ ความเชื่อ เช่น ของหาย หายเฝ้าไร่ก็ไม่เจอแต่สามารถไปให้ร่างทรงดูได้ว่าของอยู่ที่ไหนทั้ง ๆ ที่ร่างทรงนั้น ก็ไม่เคยแม้แต่จะเดินทางไปยังบ้านของคนที่ทำของหายเลยสักครั้ง ซึ่งเรื่องราวความเชื่อเกี่ยวกับร่างทรง ทำให้ผู้คนจากทั่วสารทิศ เดินทางมารอเพื่อให้ร่างทรงแก้เคล็ด แก้ไขสิ่งต่างๆ ให้เป็นไปตามโบราณวิธีที่ถูกต้อง หรือแม้แต่การดูอดีต ดูอนาคต รักษาอาการเจ็บป่วยที่ไม่ทราบสาเหตุ หรือไม่สามารถอธิบายได้ด้วยความรู้ทางการแพทย์แผนปัจจุบันทำให้ผู้ที่เคยประสบกับเรื่องนี้ด้วยตนเอง เชื่ออย่างสนิทใจ

จากการเก็บข้อมูลด้านพิธีกรรมและความเชื่อในเขตตำบลไทยชนะศึก ทั้ง 11 หมู่บ้าน พบว่า ประชาชนมีความเชื่อและพิธีกรรมที่หลากหลาย ซึ่งสามารถแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

- 1) ความเชื่อเรื่องฤกษ์ยามยามดี วันเสีย
- 2) ความเชื่อเรื่องร่างทรง เช่น ร่างทรงพ่อปู่พลายแก้ว ร่างทรงองค์ชายยาเวช ร่างทรงตำหนักพิมานมาศ ร่างทรงพ่อปู่จอมทอง ร่างทรงฤาษีตาไฟ ฯลฯ
- 3) ความเชื่อศาลต่างๆ เช่น ศาลพ่อปู่หมื่นขาวเฮียงคำ ศาลพ่อเลี้ยงคิงดำและลูกมาองค์พระร่วงเจ้า เจ้าพ่อโตแดง พระอุปคุต ฯลฯ

1) ความเชื่อเรื่องฤกษ์ยามยามดี

วันดี - วันเสีย

ชุมชนไทยชนะศึก มีวิถีชีวิตแบบคนล้านนา จึงมีความเชื่อเกี่ยวกับวันดี - วันเสีย (ฤกษ์งาม - ยามดี) หากจะทำการงานใดๆ จะยึดถือวันดี - วันเสียเป็นหลัก หากตรงกับวันเสียก็จะเลี่ยงไม่ทำการใด เพราะเชื่อว่าทำแล้วจะมีเหตุไม่ดีขึ้น สำหรับวันดี - วันเสียนั้น แต่ละเดือนก็จะแตกต่างกันไป ดังนี้

"เกียง ห้า แก้ว เสียติดกับจัน
 ยี่ หก สิบ เสียอ้งการ วันเดียว
 สาม เจ็ด สิบเอ็ด เสียเสาร์ กับผัส
 สี่ แปด สิบสอง เสียศุกร์ กับ ปืด"

แปลเป็นภาษาไทยว่า

เดือน 1 เดือน 5 เดือน 9 วันเสีย คือ วันอาทิตย์กับวันจันทร์(ตุลาคม กุมภาพันธ์ มิถุนายน)

เดือน 2 เดือน 6 เดือน 10 วันเสีย คือ วันอังคาร (พฤศจิกายน มีนาคม กรกฎาคม)

เดือน 3 เดือน 7 เดือน 11 วันเสีย คือ วันเสาร์และวันพฤหัสบดี

(ธันวาคม เมษายน สิงหาคม)

เดือน 4 เดือน 8 เดือน 12 วันเสีย คือ วันศุกร์กับวันพุธ(มกราคม พฤษภาคม กันยายน)

2) ความเชื่อเรื่องร่างทรง

2.1 ร่างทรงพ่อปู่พลายแก้ว คนไทยชนะศึกมีความเชื่อเรื่องผีเจ้าเข้าทรง มาแต่สมัยโบราณ เชื่อว่าพ่อปู่พลายแก้วมาประทับร่างเพื่อช่วยเหลือ ขจัดปัดเป่า บรรเทาทุกข์ทั้งปวง ให้กับชาวบ้านที่เดือดร้อน มาขอความช่วยเหลือ เช่น ปัญหาโรคภัยไข้เจ็บ เป็นต้น

เมื่อปี พ.ศ. 2553 น.ส.เสาวนีย์ อินทร์บุตร เป็นคนบ้านหนองหมื่นชัย เดิมทำงาน อยู่ที่จังหวัดลำพูน ภายหลังกลับมาที่บ้านหนองหมื่นชัย เพราะในระหว่างที่ทำงานอยู่นั้น ในคืนหนึ่ง เกิดฝันประหลาด ว่าพ่อปู่มาเข้าฝันแล้วบอกว่าตนเองมีผมหอม ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษของคนที่จะเป็น ร่างทรงและจะมาขอให้ตนเป็นร่างทรง เพื่อจะช่วยยาคน (รักษาคนที่เป็นโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ) ให้หาย ทั้งจากโรคภัยและจากเหตุเภทภัยต่าง ๆ โดยท่านจะใช้วิธีการทำนาย ดู วัน เดือน ปีเกิด ดูโหงวเฮ้ง พร้อมกับให้ใส่เงินครั้งละ 63 บาทเพื่อเป็นค่าขันในการดูหมอดคำว่า “ขัน” ในที่นี้หมายถึงสิ่งของต่าง ๆ เช่น ดอกไม้สีขาวจำนวน 3 ดอก รูป 6 ดอก เทียนไข เงินจำนวน 9 บาทหรืออื่น ๆ เหตุที่ต้องนำไปถวายเพื่อเป็นการบวงสรวงต่อครูที่จะเข้าร่างทรงเพื่อทำนายทายทักเป็นรายกรณี ๆ จากการสอบถาม พ่อเสาร์ มะโนปิง อายุ 69 ปีเล่าให้ฟังว่าเมื่อปี พ.ศ.2558 พ่อเสาร์ไม่ค่อยสบายไอมามากหลายปีไปรักษา ที่โรงพยาบาลตลอดมาแต่ไม่สามารถรักษาอาการไอให้หายได้ หมอสันนิษฐานว่าอาจจะเป็นวัณโรค ต่อมาพ่อเสาร์ก็ได้ไปขอความช่วยเหลือจากร่างทรงพ่อปู่พลายแก้ว พร้อมกับเล่าอาการที่ไม่สบาย ให้ร่างทรงฟัง ร่างทรงก็ได้นำไม้เท้ามาแตะที่คอเป่าคาถาพร้อมให้ตมน้ำมนต์เพียงไม่กี่วันก็ทำให้อาการ ที่เป็นเรื้อรังมาเป็นแรมปีได้หายเหมือนปลิดทิ้ง ประกอบน้องชาย คือนายเชย มะโนปิง อายุ 66 ปีป่วยไม่สามารถเดินได้ เพราะโดนฟ้าผ่ารักษาที่โรงพยาบาลเป็นระยะเวลา 4 - 5 ปี ก็ไม่หาย จึงมาขอให้ร่างทรงพ่อปู่พลายแก้วช่วยเหลือ หลังจากทีพ่อปู่ได้ช่วยรักษาให้เป็นระยะเวลา 3 เดือน ก็สามารถเดินได้ จึงทำให้เกิดความเชื่อถือและความศรัทธา ซึ่งปัจจุบันจะมีคนจากที่ต่าง ๆ ทั้งใน และนอกพื้นที่ที่ได้ทราบข่าวว่าพ่อปู่สามารถช่วยเหลือแก้ไขปัญหาทำให้หายป่วยจากโรคภัยไข้เจ็บ

และยังสามารถทำนายทายทักถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในอดีต ปัจจุบันรวมถึงอนาคตที่แม่นยำ จึงทำให้มีผู้คนหลงใหลมาจากทั่วทุกสารทิศ จนต้องมีการจับบัตรคิวเรียงลำดับการมาก่อน - หลัง สำหรับผู้ที่สนใจจะมาขอความช่วยเหลือจากพ่อปู่ ขอแนะนำเพื่อไม่ให้เสียเวลาคือ ทุกวันพุธและวันพระ ร้างทรงพ่อปู่จะไม่เข้าทรงและในช่วงเช้าพรรษาจะไปจำศีลภาวนาตลอดทั้งสามเดือน

2.2 ทรงองค์ชายยาเวช มีนางมูล ใจกาวิณ หมู่ที่ 2 บ้านแม่ทุเลาเป็นร่างทรงองค์ชายยาเวชที่สามารถดูดวงชะตา เพื่อช่วยเหลือโดยการดูดวงจากวัน เดือน ปีเกิด อายุ บ้านเลขที่

ค่าขันครูดวงชะตา

- 1) ดอกไม้ขาว 9 ดอก
- 2) ธูป 9 ดอก
- 3) เทียน 1 เล่ม
- 4) ค่าขันครู 20 บาท
- 5) ค่าดูดวงอีก 30 บาท

หยุดวันพระ 1 วันนอกจากนี้ร่างทรงสามารถเป่าตาแดงและงูสวัดดับพิษไฟได้

สิ่งที่ต้องเตรียม

- 1) ข้าวสารข้าวจ้าว
- 2) ใบบัวบก

นำ 2 สิ่งนี้แช่ในน้ำแล้วร่างทรงจะทำพิธีเป่า 3 ครั้ง / 3 วันเป่าเวลาไหนก็ได้ เมื่อหายดีก็นำดอกไม้ธูปเทียนน้ำส้มป่อยเงินแล้วแต่ศรัทธามาดำหัวร่างทรง

2.3 ตำหนักพินาณมาศ (อาจารย์บอย พินาณมาศ) มีนายณรงศ์วิทย์ สมหาญวงศ์ หมู่ที่ 2 บ้านแม่ทุเลา สามารถดูดวงทั่วไปใช้ตำราโหราศาสตร์ในการดูดวง และการสักยันต์

ข้อห้ามในการสักยันต์ของตำหนักพินาณมาศ

- 1) ผู้สักต้องมีอายุ 18 ปีขึ้นไป ถ้าน้อยกว่านั้นผู้ปกครองต้องอนุญาตก่อน
- 2) ห้ามนักเรียนเข้ามาก่อนเวลา 15.30 น.
- 3) ห้ามนำสิ่งเสพติดหรือของมีเมาเข้ามา

ผู้ที่รับการสักยันต์ให้รักษาศีล 5 “คิดดี พูดดี ทำดี”

ค่าขันในการดูดวง

- 1) เงิน 59 บาท
- 2) ธูป 5 ดอก
- 3) เทียนขาว 1 เล่ม
- 4) พวงมาลัยหรือดอกขาว

ค่าชั้นในการสักยันต์

- 1) ชันครู 59 บาท (เป็นค่าลายสักยันต์)
- 2) บุหรี่ 1 ซอง
- 3) เครื่องดื่มชูกำลัง 1 ขวด
- 4) พวงมาลัย 1 พวง
- 5) ธูป 5 ดอก
6. เทียนขาว 1 เล่ม

ค่าการอาบน้ำมนต์

- 1) เงิน 32 บาท
- 2) ลูกมะกรูด 3 ลูก
- 3) ดอกดาวเรือง 3 ดอก
- 4) เทียน 9 เล่ม
- 5) ค่าทำขวัญและอาบน้ำมนต์ 199 บาท

ค่าสืบชะตา

- 1) เงิน 159 บาท
- 2) สะตวง คือ มีลักษณะเป็นสีเหลี่ยมเล็ก ๆ ทำด้วยกาบกล้วยสด ๆ นำมาหักทบเป็นมุมสี่มุมแล้วนำไม้ไผ่เหลาเป็นปลายแหลมๆเพื่อนำไปเสียบกับกาบกล้วยให้ยึดติดกันเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ในสะตวงจะแบ่งเป็นช่องเล็กๆ ประมาณ 6 ช่องหรือมากกว่าอยู่ที่ขนาดของสะตวงเมื่อทำเสร็จแล้วจะนำข้าวสาร ข้าวสุก พริก เกลือ ใบมะละกอสด ๆ รวมถึงใบไม้ต่าง ๆ หั่นเป็นฝอยนำมาคลุกเคล้าเสร็จแล้วนำไปใส่สะตวงเพื่อจะได้ทำพิธีสืบชะตา
- 3) ดินกา (ด้ายสามขา)
- 4) สีสาย

ค่ายกศาลพระภูมิ จำนวนเงิน 999 บาท

การสักยันต์จะหยุดทุกวันพระและวันพุธตานักพิณมาศจะมีการไหว้ครูหลังสงกรานต์ประมาณ 1 อาทิตย์จะทำทุกปีส่วนพิธีไหว้ครูที่กรุงเทพฯ จะมีในเดือนมกราคมของทุกปี

2.4 ร่างทรงพ่อปู่จอมทอง มีนางบุญมา สอนด้วง หมู่ที่ 6 บ้านธารชะอม เป็นร่างทรงสามารถดูดวงชะตาจากบ้านเลขที่ร่างทรงจะทำสมาธิสวดมนต์จตุรูปเปิดทางให้ในการดูดวงชะตาของแต่ละคน

พิธีอาบน้ำมนต์ มีนายเล้ง นาคอ่อง หมู่ที่ 7 บ้านหนองหญ้าปล้องสืบทอดมาจากปู่ย่าตายายความเชื่อการอาบน้ำมนต์เพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์แก้คุณไสยต่าง ๆ โดยผู้ทำพิธี

ต้องเตรียม ดอกไม้ 3 สี (ยกเว้นดอกบานไม่รู้รุ่ย) ธูป 3 ดอก เทียน 3 เล่ม หมาก 3 คำ เงิน 22 บาท
บุหรี 1 ซอง เหล้า 1 ขวด การอาบน้ำมันต์จะทำช่วงบ่ายโมง

เมื่อทำพิธีอาบน้ำมันต์เสร็จแล้วจะต้องทำการส่งข้าวให้กับนายเล้ง นาค่อง
สิ่งที่จะต้องเตรียมมาคือ ขนมห่มสีขาว ขนมห่มสีแดง ดอกไม้ 3 สี ข้อห้าม คือ จะไม่ทำพิธีในวันพระ
และเทศกาลต่าง ๆ

ร่างทรงฤาษีตาไฟ มีนางลำไย ฟังเสนาะ หมู่ที่ 7 บ้านหนองหญ้าปล้อง
เป็นร่างทรงดูดวงเกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บหรือผู้ที่จะอาบน้ำมันต์เพื่อรักษาโรคภัยต่าง ๆ ต่อชะตา
สะเดาะเคราะห์เป็นพิธีกรรมที่เกิดจากความเชื่อสิ่งที่จะต้องเตรียมมาให้ร่างทรง คือ ดอกไม้ 3 สี
ธูป 9 ดอก หมาก 3 คำ เทียน 1 เล่ม เงิน 49 บาท

3) ความเชื่อเรื่องศาลต่าง ๆ คนไทยชนะศึก มีความเชื่อว่าการสร้างศาลให้กับผีเจ้าที่
เป็นการปกป้องรักษา คุ่มครองดูแลแก่คนในหมู่บ้าน ให้มีความเป็นสิริมงคล มีความเจริญรุ่งเรือง
ก้าวหน้า ขับไล่สิ่งอัปมงคลทั้งหลายออกจากหมู่บ้าน การสร้างศาลนิยมสร้าง เสา 4 ต้น คล้ายกับการ
สร้างบ้านหลังเล็ก ๆ ซึ่งมีรูปลักษณะเหมือนกับบ้านคนสามัญทั่วไป

3.1 ศาลพ่อปู่หม่นขาว - เฮียวคำ ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 บ้านคลองสำราญ มีมานานแล้ว
ตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายายชาวบ้านมีความเชื่อนับถือว่าพ่อปู่หม่นขาว - เฮียวคำปกป้องรักษาคุ้มครอง
ให้คนในหมู่บ้าน อยู่เย็นเป็นสุขไม่เจ็บไข้ได้ป่วยไม่เกิดเหตุเภทภัยอันตรายต่างๆพ่อปู่หม่นขาว - เฮียวคำ
ก็จะช่วยให้แคล้วคลาด ปลอดภัย โดยมีการตั้งศาล อยู่ 2 แห่ง คือ อยู่บนวัดคลองสำราญและ
ด้านล่างวัดไปทางทำนบกบิเวณลำน้ำแม่เม็ก

ศาลพ่อปู่หม่นขาว - เฮียวคำ จะมีการเลี้ยงศาล ปีละ 2 ครั้ง คือ

- 1) เดือน 5 ออก 9 คำหรือแรม 9 คำ
- 2) เดือน 9 ออก 9 คำหรือข้างแรม 9 คำก็ได้

สิ่งที่ต้องเตรียมสำหรับการเลี้ยงศาลพ่อปู่หม่นขาว - เฮียวคำ ดังนี้

- 1) สวดดอก 4 สวด
- 2) พลุ 4 ใบ
- 3) เหล้าขาว 2 ขวด
- 4) เมี่ยง
- 5) ขนมหวานขนมไข่เต่า
- 6) บุหรี 1 ซอง 3 มวน
- 7) น้ำแดง
- 8) หัวหมู 2 หัว

ส่วนการบนบานศาลแล้วแต่ตัวบุคคลว่าจะบนอะไรก็มาแก้บนตามนั้น

3.2 ศาลป้อเลี้ยงคิงดำและลูกมา ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 บ้านฝั่งหมิ่น ประวัติความเป็นมาของศาลป้อเลี้ยงคิงดำและลูกมานั้น ชาวบ้านมีความเชื่อว่าเป็นเจ้าผู้ครอบครองบ้านฝั่งหมิ่น โดยคนในชุมชนมีความเชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ปกป้องช่วยเหลือให้แคล้วคลาดจากภัยอันตรายต่าง ๆ และได้มาขอโชคลาภถ้าประสบความสำเร็จจะนำของมาเช่น ไห้วที่ได้บนไว้ ห้ามบนเกี่ยวกับสัตว์ทุกชนิด ซึ่งมีนางอ่อนจันทร์ อูราทร อายุ 55 ปี เป็นร่างทรง

ค่าขันครูที่จะต้องเตรียมมา

- 1) เหล้าขาวจะต้องเทใส่ขวดแบน 3 ขวด
- 2) เทียน 1 ห่อ
- 3) ดอกไม้สีขาว
- 4) หมาก 3 คำ
- 5) ใบพลู 8 ใบ
- 6) ใบตองเตรียมมาเพื่อที่จะเอามาทำกรวย 4 อัน
- 7) เงิน 7.50 จะแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ 5 บาท 1 บาท 1.50 บาท

เมื่อทำพิธีเสร็จจะต้องผูกข้อมือให้กับร่างทรง และจะไม่เข้าทรงทุกวันพุธและวันพระ

5.3 พิธีกรรม

1) พิธีกรรมการเลี้ยงผี ลักษณะความเชื่อการเลี้ยงผี คือ การจัดอาหารคาวหวานไปเซ่นไหว้ดวงวิญญาณผู้ตายที่หิ้งปู่ย่าหรือหมอผีชาวล้านนาถือว่าเมื่อปู่ ย่า ตา ยาย ตายไปวิญญาณจะวนเวียนมารักษาลูกหลาน ดังนั้นภายในบ้านของชาวล้านนาจึงจัดทำ “หิ้งผีปู่ย่า” ไว้ทุกบ้าน โดยจัดตั้งไว้ที่สูง นิยมจัดตั้งไว้บนหัวนอนของบ้านสูงจากพื้น ประมาณ 2 เมตร หิ้งปู่ย่านี้ถือเป็นของสูงเด็ก ๆ จะเล่นไม่ได้ ผู้อาวุโสหรือพ่อแม่เท่านั้นที่จะเกี่ยวข้องกับหิ้งปู่ย่าได้ นอกจากนี้ชาวไทยชนะศึกบางคนเชื่อว่าปู่ย่าตายายที่ตายไปแล้วหลายคนและเป็นญาติพี่น้องสายเลือดเดียวกันน่าจะอยู่ร่วมกันได้จึงคิดสร้าง“หอผี”ขึ้นเพื่อให้ผีอยู่ร่วมกันความสำคัญการเลี้ยงผี เป็นสิ่งสำคัญที่ผูกพันกับการดำเนินชีวิตเป็นอย่างยิ่ง โดยเชื่อว่าการเลี้ยงผีจะทำให้ครอบครัวอยู่อย่างมีความสุข

พิธีกรรมการเลี้ยงผีมี 2 อย่างคือ

1) เลี้ยงผีปู่ย่าทำในวันพฤหัสบดี (วันสงกรานต์) หรือวันปีใหม่ ตรงกับวันที่ 15 เมษายนของทุกปี

2) เลี้ยงผีหอ นิยมทำกันระหว่างเดือนสี่ เดือนหก เดือนเจ็ด

2) พิธีกรรมทำขวัญข้าว จะต้องเตรียมต้นข้าวที่ปลูก 9 ต้น กรวยดอกไม้ 4 อัน ตะแหลั่ว 4 อัน เอาต้นข้าว 9 ต้น ที่เตรียมไว้มาทำพิธีกรวยดอกไม้และตะแหลั่วให้นำไปปักคู่กันในที่นาที่มุ่ม พิธีกรรมทำขวัญข้าวนี้จะทำเฉพาะนาข้าวที่เป็นโรคเท่านั้นและจะทำให้เฉพาะนาข้าวที่ปลูก (ดำนา) ส่วนนาข้าวที่หวานถึงจะเป็นโรคก็จะไม่ทำพิธีกรรมนี้โดยเด็ดขาดเมื่อทำพิธีทำขวัญข้าว

แล้วโรคข้าวในนา ก็จะหายไป ในการทำพิธีทำขวัญข้าว มีความเชื่อกันว่า เมื่อได้ทำขวัญข้าวแล้ว จะทำให้ผลผลิตข้าวได้ผลผลิตเป็นจำนวนมาก ข้าวมีน้ำหนักรดี รวงสวยงาม เมล็ดข้าวไม่มีลีบแบน เมล็ดเต่ง มีทำให้เจ้าของนาเชื่อว่าแม่โพสพมีอยู่จริง

3) พิธีสืบชะตาข้าว ให้เอาข้าวสารใส่ในกระบอกไม้ไผ่ที่ตัดเป็นข้อเท่ากับข้อมือ ใส่ให้เท่ากับอายุของคนที่ จะทำการสืบชะตาข้าวแล้วเอามาอธิฐานกับข้าวว่า “ถ้าชะตามาแล้วขอหื้อ ข้าวมาเต็มบอก ล้นบอก ถ้ามามาก เตี่ยขอหื้อ ข้าวหายไปเต็มบอก อย่างเก่า ถ้าคนใดชะตาตก ก็จะไม่ได้ข้าว คนใดชะตาตก ก็ได้ข้าวเข้ามาเต็มบอก อย่างเก่า”

ในการทำชะตานี้ ถ้าคนมีโชค ก็จะได้ข้าวมาก เมื่อเสร็จพิธีแล้ว ให้เอาข้าวไปนึ่ง หรือ หุงให้สุก แล้วนำไปใส่บาตร หรือ จะนำไปถวายพระก็ได้

สิ่งที่ต้องเตรียม

- 1) สวยดอก 4 สวย
- 2) สวยพลู 4 สวย
- 3) หมาก 1 หัว
- 4) เทียน 4 เล่ม (เล่มละ 1 บาท)

4) พิธีฟาดข้าวให้แม่ซื้อ เป็นความเชื่อที่เกิดขึ้นจากความกังวลของพ่อแม่ เนื่องจากลูกร้องไห้ไม่ยอมนอน โดยไม่รู้สาเหตุ จึงคิดว่ามีภูตผี ที่เรียกว่าแม่ซื้อ นั้นจะมาทำร้าย หรือนำลูกของตนเองไป ปัจจุบันจะพบพิธีฟาดข้าวแม่ซื้อในครอบครัวที่มีปู่ย่าตายายเป็นคนสูงอายุ การทำพิธีจะใช้ญาติผู้ใหญ่ที่ตนเคารพนับถือเป็นผู้ทำพิธี เช่น ปู่ย่าตายาย หรือผู้เฒ่า เป็นการช่วยให้ พ่อแม่มีขวัญดีขึ้นว่าแม่ซื้อจะไม่มารบกวนและลูกจะเลี้ยงง่าย

5) พิธีกรรมทำขวัญควาย มีนายเป้ง ศรีวิชัย หมู่ที่ 10 บ้านแม่ทะลุพัฒนา เป็นผู้ทำพิธี โดยเตรียมกรวย 2 อัน (กรวย 1 อัน ประกอบไปด้วย ดอกไม้ ธูป 3 ดอก เทียน 1 เล่ม) ข้าวต้มมัดกันเหลียม จำนวน 32 ลูก

พิธีกรรมทำขวัญควายนั่นจะทำก็ต่อเมื่อชาวนาได้ทำนาเสร็จแล้วก็จะนำควาย มาทำขวัญ เพื่อตอบแทนบุญคุณของควายที่ได้ช่วยเหลือแบแรงชวานาในการไถนาคนทำขวัญควาย จะเอากรวยดอกไม้ จำนวน 2 กรวย มัดติดกับเขาควาย ข้างละ 1 อัน หลังทำพิธีเสร็จแล้วและ ได้นำเอาข้าวต้มมัดกันเหลียม ที่เตรียมมาเอามาทาเกลือแล้วให้ควายกินควายบางตัวก็กินแค่ 1 ลูก และควายบางตัวก็กินหลายลูกจากการเก็บข้อมูลครั้งนี้ได้สอบถามการทำพิธีกรรมทำขวัญควาย ทำไม่ต้องทำ และทำแล้วจะเป็นอย่างไร สาเหตุที่ทำขวัญควายนั่นเพราะคนได้ใช้แรงงานควายในการ ไถนา คราดนา และใช้ลากสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ มาตลอดปี จึงถือว่าควายเป็นสัตว์คู่ชีพ คู่ทุกข์คู่ยาก จึงตอบแทนควายด้วยการทำขวัญเพื่อให้ควายอยู่ดี มีสุข และให้อยู่เคียงข้างช่วยทำงานให้สำเร็จ

ทุกประการ จากการทำพิธีดังกล่าวสอนให้เราได้รู้ว่า คนเรานั้นรู้จักการตอบแทน ผู้ที่มีพระคุณ ไม่ว่าจะเป็นคนหรือเป็นสัตว์ ล้วนแล้วมีชีวิต มีความรู้สึก ทั้งสิ้น

6. ประเพณี

วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ในเขตชุมชนไทยชนะศึก เป็นแบบผสมผสานระหว่าง วัฒนธรรมล้านนา ที่ได้รับมาจากบรรพบุรุษที่ส่วนใหญ่อพยพมาจากเมืองเถิน จังหวัดลำปาง และ วัฒนธรรมแบบไทยภาคกลางที่อพยพมาจากอำเภอเมือง และอำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย วัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญ ๆ มีดังนี้

ตารางที่ 8 ปฏิทินวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนไทยชนะศึก

ลำดับ	เดือน	ชื่อประเพณี	หมายเหตุ
1	มกราคม	- ประเพณีกินข้าวจีข้าวหลาม	เดือน 4 - 5 เหนือ
2	กุมภาพันธ์	- ประเพณีแห่ครัวตานงานนมัสการหลวงพ่อดิลก	เดือน 5 - 6 เหนือ
3	มีนาคม	- งานนมัสการครูบาขาวปีวัดท่าตันธงชัย	เดือน 6 - 7 เหนือ
4	เมษายน	- ประเพณีปี๋ใหม่เมือง / ประเพณีตรุษสงกรานต์	เดือน 7 - 8 เหนือ
5	พฤษภาคม	- เลี้ยงผีฝ่าย	เดือน 9 เหนือ
6	มิถุนายน	- ประเพณีปอยลูกแก้ว	เดือน 9 - 10 เหนือ
7	กรกฎาคม	- ประเพณีแห่เทียนพรรษา/เข้าพรรษา	เดือน 10 - 11 เหนือ
8	สิงหาคม	- ประเพณีทำบุญปอยข้าวสังข์	เดือน 11 - 12 เหนือ
9	กันยายน	- ประเพณีตานก๋วยสลาก - ประเพณีทำบุญวันสารท	เดือน 12 - 1 เหนือ
10	ตุลาคม	- ประเพณีออกพรรษา - ประเพณีตักบาตรเทโว	เดือน 1 - 2 เหนือ
11	พฤศจิกายน	- ประเพณีทอดกฐิน - ประเพณีลอยกระทงโรงเรียนบ้านแม่ทุเลา - ประเพณีเดือนยี่เป็ง (ปล่อยโคมลอย)	เดือน 2 - 3 เหนือ
12	ธันวาคม	- ประเพณีรับขวัญข้าว/ฮ้างต้องข้าว	เดือน 3 - 4 เหนือ

หมายเหตุ

การนับเดือนทางเมืองเหนือล้านนา จะนับเร็วกว่าเดือนทางภาคกลาง จำนวน 2 เดือน และ เรียกเดือนอ้ายว่า เดือนเกียง เช่น

- ภาคกลาง เดือน 1(เดือนอ้าย) ภาคเหนือ เป็นเดือน 3
- ภาคกลางเดือน 2 (เดือนยี่) ภาคเหนือ เป็นเดือน 4
- ภาคกลางเดือน 3 ภาคเหนือ เป็นเดือน 5

อนึ่ง การถือฤกษ์ยาม ยามดี ต่าง ๆ ก็ใช้การนับเดือนทางเหนือทั้งสิ้น
มรดกวัฒนธรรมด้านประเพณี ที่จัดขึ้นในแต่ละเดือน ดังมีรายละเอียด ดังนี้

1) ประเพณีกินข้าวจีข้าวหลาม (เดือนมกราคม)

ประเพณีกินข้าวจีข้าวหลามจะจัดขึ้นในเดือน 4 เหนือ ขึ้น 15 ค่ำ (วันเพ็ญเดือน 4 คือ ประมาณเดือนมกราคมหลังจากที่ชาวบ้านเสร็จภารกิจจากไร่นาข้าวเปลือกเก็บไว้ในยุ้งฉางและนำข้าวเปลือกเก็บไว้ในยุ้งฉางเรียบร้อยแล้ว) เป็นพิธีทานข้าวใหม่เพื่อให้พระสงฆ์ได้นิมนต์ตักอาหารที่ประกอบด้วยข้าวใหม่ที่เพิ่งได้มาจากทุ่งนา ซึ่งข้าวหลามก็เป็นอาหารที่ชาวบ้านนำข้าวใหม่มาประกอบอาหาร โดยจะกรอกข้าวเหนียว ที่เป็นข้าวสารลงในกระบอกไม้ไผ่ชนิดหนึ่งที่มีเยื่อหนาเติมน้ำไว้ตั้งแต่ตอนเย็น เมื่อถึงเช้า ข้าวที่แช่ไว้ ก็จะบานออกนำกระบอกไม้นั้นไปตั้งแถวเผาไฟให้สุกเมื่อจะกินก็ปอกข้าวหลามนั้นโดยถากผิวไม้ ส่วนที่ไหม้ไฟออกให้เหลือเนื้อไม้ไผ่สีขาวหุ้มข้าวหลามไว้เมื่อถึงวันพิธีชาวบ้านตื่นขึ้นแต่เช้านำข้าวหลาม พร้อมกับอาหารคาวหวานประเภทอื่น ข้าวตอก ดอกไม้ ผลไม้ เมี่ยงและบุหรืรวมทั้งน้ำหยาดสำหรับกรวดน้ำเพื่อไปที่วัด เพื่ออุทิศส่วนกุศลไปหาญาติพี่น้องผู้ล่วงลับไปแล้ว เมื่อไปพร้อมกันที่วิหารแล้วอาจารย์ก็จะเริ่มนำไหว้พระรับศีลแล้วมีการเวียนทานคือกล่าวพรรณนาการทำบุญด้วยข้าวหลาม ในครั้งนี้พระสงฆ์รับเครื่องไทยทานแล้วให้พรเป็นอันเสร็จพิธี แต่เนื่องจากในปัจจุบันนี้ ไม้ไผ่สีสุกที่นำมาทำข้าวหลามเริ่มหายาก ประกอบกับสถานที่สำหรับเผาข้าวหลามไม่มี เพราะบริเวณบ้านไม่มีที่ว่าง ชาวบ้านจึงนิยมซื้อข้าวหลามแบบสำเร็จแทน

2) ประเพณีแห่ครัวตาน (เดือนกุมภาพันธ์)

ครัวตาน หมายถึง สิ่งของ เครื่องอุปโภค บริโภค วัสดุอุปกรณ์ จตุปัจจัยไทยทานที่ชาวบ้านช่วยกันจัดเตรียมเพื่อไปถวายวัด ในช่วงโอกาสที่วัดมีงานปอยหลวงต่าง ๆ เช่น งานตานก๋วยสลาก งานเฉลิมฉลองศาสนสถานที่สร้างขึ้นจากศรัทธาของชาวบ้านที่อยู่ในวัด เช่น โบสถ์ วิหาร ศาลา หรือถาวรวัตถุที่เป็นสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้านที่อยู่ในวัด

การแห่ครัวตาน เป็นประเพณีที่ชาวบ้านนำเอาครัวตานนำเอาสิ่งของ เครื่องอุปโภค บริโภค วัสดุอุปกรณ์ จตุปัจจัยไทยทาน ที่ช่วยกันคิดและทำขึ้นเป็นรูปแบบต่าง ๆ นำไปถวายวัดในหมู่บ้านของตนหรือหมู่บ้านใกล้เคียง โดยชาวบ้านจะปรึกษาหารือกันว่าเอาอะไรเป็นเครื่องไทยทาน เมื่อตกลงกันได้แล้ว ก็มาคิดว่าจะทำเป็นรูปแบบอะไร แล้วจึงมี สล่าหรือช่างเป็นผู้ออกแบบ โดยชาวบ้านจะช่วยกันตกแต่งครัวตานให้สวยงาม สิ่งที่น่าสนใจก็คือ รูปแบบของครัวตาน ต้องสื่อความหมายให้ผู้คนในท้องถิ่นเข้าใจด้วย เช่น เป็นรูปจำลองโบราณสถานที่เคารพนับถือ รูปสัตว์ในนิทานชาดก หรืออาจเป็นของใช้ที่จำเป็นที่ชาวบ้านสามารถนำไปใช้ประโยชน์ร่วมกัน ตลอดจนพืชผักที่มีในท้องถิ่น

วันแห่ครัวตาน จะมีการจัดรูปขบวนครัวตาน มีป้ายชื่อหมู่บ้าน ขบวนพานข้าวตอก ดอกไม้ รูปเทียน ขบวนกลองยาวหรือกลองซิ่งหม้อง และที่ขาดไม่ได้คือมีขบวนพ่อนำหน้าครัว

ตาน ขณะที่ ขบวนคร่ำตานของแต่ละหมู่บ้านเข้าวัดจะมีโหมฆหรือพิธีกร อธิบายความหมายของคร่ำตาน หรือบางทีก็มี การอ่ำคร่ำตาน เมื่อแห่คร่ำตานเข้าวัดแล้ว ก็จะนำไปถวายพระสงฆ์หรือเจ้าอาวาสวัดนั้น และรับศีล รับพรเป็นอันเสร็จพิธี

การแห่คร่ำตานเป็นกุศโลบายอย่างหนึ่งในการสร้างให้เกิดธรรมที่สำคัญ คือ

1. คารวธรรม คือ เคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน บ้านเขามีงานมาบอกเรา เราก็ไปร่วม เมื่อเรามีงานเราไปบอกเขา เขาก็มาร่วม และในการทำงานก็จะให้เกียรติซึ่งกันและกันไม่ว่าจะเป็นคนแก่คนเฒ่า คนหนุ่ม คนสาว

2. ปัญญาธรรม คือ ต้องช่วยกันคิดช่วยกันทำ ช่วยกันแก้ปัญหา เพื่อทำคร่ำตานให้สำเร็จอย่างดีที่สุด

3. สามัคคีธรรม คือ ส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีในหมู่บ้าน เมื่อมีงานอะไรก็มาช่วยกันคิดช่วยกันทำ และมีน้ำใจให้แก่กันและกัน

ประเพณีแห่คร่ำตาน ที่ชุมชนไทยชนะศึกจัดไปรวมเป็นประจำทุกปี คือ งานนมัสการหลวงพ่อดิลา ซึ่งเป็นงานระดับอำเภอ มีการแห่เครื่องสักการะ และการนำเสนอภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่าง ๆ โดยจัดในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ เป็นประจำทุกปี

ภาพที่ 81 การแห่คร่ำตานเครื่องนมัสการหลวงพ่อดิลา

3) งานสมโภชครุบาขาวปี (เดือนมีนาคม)

ภาพที่ 82 งานสมโภชครุบาขาวปี วัดท่าตันธงชัย

เป็นงานที่จัดขึ้นเพื่อรำลึกถึงครุบาอภิชัย (ขาวปี) ที่ท่านได้เดินทางมายังวัดท่าตันธงชัย เพื่อเป็นประธานในการสร้างพระวิหาร ท่านเดินทางมาถึงวัดท่าตันธงชัยในวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ.2520 เมื่อไปถึงวัดท่าตันธงชัยได้เพียงวันเดียว ท่านก็ได้มรณภาพในวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ.2520 (ขึ้น 14 ค่ำ เดือน 4) โดยอาการสงบ คณะศรัทธาวัดท่าตันธงชัยได้มีการปั้นรูปเหมือนครุบาขาวปี ไว้เพื่อกราบไหว้บูชา และมีการจัดงานสมโภชครุบาขาวปีขึ้นเป็นประจำทุกปี ในช่วงเดือนมีนาคม

4) ประเพณีสืบทอดตาลวง (ปีใหม่เมือง) เป็นงานประเพณีที่ชุมชนไทยชนะศึกจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ในวันที่ 11 เมษายน แต่ละปี ผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านจะหารือกันกำหนดให้มีการจัดงานที่วัดในชุมชนไทยชนะศึก ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกัน เพื่อให้ผู้สูงอายุและชาวบ้านในแต่ละหมู่บ้าน ได้มีส่วนร่วมในการจัดงานประเพณีสืบทอดตาลวง อย่างทั่วถึง กิจกรรมในวันงานจะมีการทำบุญเลี้ยงพระ กิจกรรมการฟิงเทศน์ พิธีการสืบทอดตาลวงเคราะห์ โดยผู้ที่เข้าร่วมงานทุกคนจะมีการนำด้ายที่ทำจากฝ้ายสีขาวมาคล้องไว้รอบศีรษะแล้วนำไปมัดผูกกับด้ายฝ้ายด้านบนสถานที่ประกอบพิธี

ภาพที่ 83 ภาพประเพณีการสืบทอดตาลวงของชุมชนไทยชนะศึก

5) ประเพณีปีใหม่เมือง (เดือนเมษายน)

ประเพณีวันขึ้นปีใหม่ของชาวล้านนา มีความแตกต่างจากสงกรานต์ของชาวไทยภาคกลาง ทั้งระยะเวลา กิจกรรม ความเชื่อ และความมุ่งหมาย ดังนั้น ปีใหม่เมืองของชาวล้านนา จึงมีวันและกิจกรรมต่างๆ ที่ปฏิบัติกัน มากกว่าสงกรานต์ของชาวไทยภาคกลาง ซึ่งประกอบด้วย วันสังขารล่อง วันเนา วันพญาวัน วันปากปี วันปากเดือน และวันปากยาม

ปีใหม่เมืองของชาวล้านนาตรงกับเดือนเมษายน ซึ่งอยู่ในฤดูร้อนเป็นช่วงเวลาที่ มีอากาศร้อนมาก และช่วงเวลาว่างจากการทำไร่และเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว จึงถือเอาวันปีใหม่เป็นวันทำบุญใหญ่วันหนึ่งในรอบปี เป็นวันที่สนุกสนานรื่นเริงด้วยการเล่นน้ำสงกรานต์ให้เย็นฉ่ำ ถูชนน้ำรดน้ำให้แก่กันมีการละเล่นพื้นบ้าน เช่น โง่งบ่กอนม้าจ๊กก๊อก อีโຈ้จ (โยนหลุม) จึงเป็นโอกาสที่เด็ก ๆ หนุ่มสาว ผู้เฒ่าผู้แก่ได้พบเจอกันและทำกิจกรรมร่วมกันผ่านประเพณีต่างๆ เช่น สรงน้ำพระ ขนทรายเข้าวัด คำหัว ทำบุญที่วัดในวันพญาวัน

ชาวล้านนาไทยชนะศึก เรียกวันตรุษสงกรานต์ว่า “วันปีใหม่เมือง” ในเดือนเมษายน ชาวทุ่งส่วยเรียกว่า “วันสังขารล่อง” คือวันสิ้นสุดศักราชเก่า คำว่า สังขารล่อง หมายถึง อายุสังขารของเราได้ล่วงเลยไปแล้ว มีวันสำคัญอยู่ 5 วัน ซึ่งตรงกับวันที่ 13, 14, 15, 16, 17 เมษายนของทุกปี

วันสังขารล่อง ตรงกับวันที่ 13 เมษายน ตอนเช้าตรู่ชาวบ้านจะจุดประทัดหรือยิงปืนเพื่อไล่สิ่งชั่วร้ายหลังจากนั้นจะทำความสะอาดปิดกวาดบ้านเรือน ลานบ้าน หมู่บ้าน วัด มีการชำระล้างร่างกายสิ่งของเครื่องใช้ วันนี้มีการ “แอ่วปีใหม่” มีการเล่นสาดน้ำกันตามหมู่บ้านหรือตามถนนที่มีผู้คนผ่าน

วันเนา ทางภาคเหนือเรียกว่า วันเนา ตรงกับวันที่ 14 เมษายน ซึ่งถือว่าเป็นวันไม่ดี จะไม่ทำการมงคลใด ๆ ไม่คำทอ หรือทะเลาะวิวาทกัน เป็นวันแต่งดาเครื่องไทยทานที่จะนำไปถวายพระในวันรุ่งขึ้น แต่ละบ้านมีการทำอาหารคาว หวาน ขนมต่าง ๆ ในตอนบ่ายมีการขนทรายเข้าวัด และเตรียมตุ๊กตาดูด้วยกระดาษสีต่าง ๆ ตัดเป็นรูปเหลี่ยมผืนผ้ากับกิ่งไม้ เพื่อประดับเจดีย์ทรายในวันรุ่งขึ้น การขนทรายเข้าวัดคนโบราณกล่าวว่า “เราเดินเข้าไปในวัดเม็ดทรายจะติดเท้าออกมาโดยไม่รู้ตัว ถ้าไม่ขนทรายเข้าไปทดแทนเมื่อตายไปเชื่อว่าจะเกิดเป็นเปรต” การขนทรายเข้าวัดจึงมีจุดมุ่งหมาย แอบแฝง คือ การทำให้บริเวณวัดสวยงาม ขณะที่ขนทรายเกิดความสนุกสนานและสร้างความสามัคคี

วันพญาวัน ตรงกับวันที่ 15 เมษายน เป็นวันเถลิงศกถือเป็นวันสำคัญยิ่งกว่าวันอื่น ๆ จึงให้ชื่อว่า วันพญาวัน เป็นการเริ่มต้นปีใหม่ ตอนเช้าชาวบ้านมีการตานขันข้าวเพื่ออุทิศส่วนกุศลญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้ว มีการนำซอตุงปักเจดีย์ทรายและไม้ค้ำต้นโพธิ์ ดอกไม้ธูปเทียนไว้ที่ต้นโพธิ์ ถือตามคตินิยมว่า “เป็นการค้ำจุนพระพุทธศาสนาให้อยู่นานตลอดไป” การสรงน้ำพระพุทธรูป พระประธานด้วยเสร็จจากพิธีกรรมที่วัด ชาวบ้านจะนำสำหรับอาหาร สิ่งของเครื่องใช้ น้ำส้มป่อย ฯลฯ ไปคำหัวญาติผู้ใหญ่และผู้ที่เคยพนันถือน้ำพร้อมรับพรปีใหม่ วันที่ 16 เมษายนเป็น “วันปากปี”

เริ่มต้นปีใหม่จะมีการประกอบพิธีขึ้นท้าวทั้งสี่ การรับประทานแกงขนุนเชื่อถือกันว่าจะช่วยหนุนหรือ
ค้าจุนให้อยู่อย่างมีความสุขตลอดปีใหม่ และวันที่ 17 เมษายนเป็น “วันปากเดือน” ชาวบ้านจะทำพิธี
ส่งเคราะห์ต่าง ๆ

ภาพที่ 84 วันปีใหม่เมืองวันพญวัน ตรงกับวันที่ 15 เมษายน จะมีการรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ
หรือลูกหลานจะรดน้ำดำหัวญาติผู้ใหญ่ของตน

ประเพณีปีใหม่เมือง ในอดีตจะมีการเล่นน้ำสงกรานต์กันตั้งแต่วันที่ 2 เมษายนเพราะจะมี
การตรวจเลือกทหาร และจะเล่นกันไปจนถึงวันที่ 20 เมษายน และจะเล่นกันด้วยความสุภาพ
เรียบร้อย เน้นพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนา อย่างเคร่งครัด แต่ปัจจุบัน จะเล่นกันประมาณ
2 วัน คือวันที่ 13 - 14 เมษายน เพราะติดการทำงานประจำ จึงไม่มีเวลาที่จะเล่นได้อย่างอดีต

6) ประเพณีปอยลูกแก้ว (เดือนมิถุนายน)

ประเพณีปอยลูกแก้ว คือ ประเพณีการบวชพระ และสามเณร ส่วนใหญ่จะตรงกับ
เดือน 4, 6, 8 เหนือ (หรือเดือน 2, 4, 6 ไต) หรือประมาณเดือน มีนาคม ถึงเดือนมิถุนายน ในอดีต
จะเป็นประเพณีรวมญาติ ก่อนวันงานทุกคนจะช่วยกันเตรียมงาน โดยเฉพาะด้านอาหาร จะไปช่วยกัน
หาปลามาขังไว้ จะไปเก็บผัก เช่น ปอน ขี้เหล็ก ฟัก แฟง มาเตรียมไว้ จะขึ้นมะพร้าวแห้งมาเตรียมไว้
จะช่วยกันตำข้าวเก็บไว้ และจะทอผ้านามาตัดเป็นถุงย่าม เพื่อไว้ทำขนมจีน ที่สำคัญคือจะนำ
ทางมะพร้าวมาทำเป็นปะรำ หรือที่เรียกว่า “ผาม” (ปรมพิธี) จะใส่น้ำขาว หรือกระแฉี่ไว้เลี้ยงดูกัน
วันงานจะทำข้าวเหนียวขาว ข้าวเหนียวแดง ไว้บริการให้คนมาช่วยงาน จะมีการเล่นรำวงพื้นบ้าน
เล่าคำว จ้อย ซอ กันเป็นที่สนุกสนาน แต่ปัจจุบันนี้ สิ่งเหล่านี้ ได้เลือนหายไปเกือบหมด เนื่องจากการ

ไปทำงานต่างพื้นที่ของคนในชุมชน จึงทำให้ไม่มีเวลาในการจัดงาน ตลอดจนมีสิ่งของให้เลือกซื้อ สะดวกสบายขึ้นกว่าเดิมมากนั่นเอง

งานปอยลูกแก้วเป็นงานมงคล ก่อนบวชจะมีการเตรียมงานก่อนประมาณ 1 – 2 วัน เรียกว่า “ดา” และจะแต่งตัวลูกแก้ว (นาค) ด้วยการให้นุ่งชุดขาว สวมแว่นดำ มีกระโจมสวมศีรษะ จะมีพู่ห้อยระยิบระยับ กระดุงกระดิ่ง สวยงาม ประแป้งแต่งตัว เพราะคนล้านนามองเณรน้อย หรือ “ลูกแก้ว” ว่าเป็นสิ่งสูงค่าดั่งแก้วตาดวงใจ เทียบได้กับเทวบุตรเทวดา เหตุเพราะเชื่อว่าการบวชของลูกชายที่ก่อนจะมีภรรยานั้น บุญกุศลย่อมตกถึงบิดา-มารดาผู้ให้กำเนิดเลี้ยงดู

ด้วยเหตุนี้ “ปอยลูกแก้ว” จึงสามารถบรรยายถึงภาพความยิ่งใหญ่และความสำคัญของเณรน้อยในมุมมองของชาวล้านนาไว้อย่างชัดเจน ว่าเปรียบเสมือนการบวชเณรให้แก่ลูกของเทวดา หรือพระเจ้าผู้เป็นใหญ่เหนือมนุษย์ สอดคล้องกับประเด็นที่ว่าทำไมต้องขี่ม้า แต่งหน้า ใส่แว่นดำ ซึ่งการขี่ม้านั้น เป็นการจำลองม้ากัณฐกะที่เจ้าชายสิทธัตถะทรงขี่ในคำคืนที่หนีออกมาจากปราสาทสามฤดู เหตุที่ชาวล้านนามองว่า การบวชของลูกชายนั้น เป็นการเดินตามรอยการทรงผนวชของเจ้าชายสิทธัตถะก่อนที่จะบรรลुพระสัมโพธิญาณเป็นพระพุทธเจ้า จึงเห็นว่าพาหนะที่จะนำพาผู้บวชไปสู่จุดมุ่งหมายก็คือ “ม้า” โดยก่อนวันบวช 1 วัน จะมีการแห่ลูกแก้วไปยังบริเวณหมู่บ้าน โดยให้ขี่รถจักรยานหรือรถสามล้อ แต่ปัจจุบันนิยมให้นั่งบนรถกระบะและที่วัดวังธาร อำเภอทุ่งเสลี่ยม จะให้ลูกแก้วขี่ช้างเป็นพาหนะ ถือเป็นงานประจำปี เรียกว่า “ประเพณีการแห่ลูกแก้วโดยขบวนช้าง” ซึ่งจะจัดทุกปีประมาณต้นเดือน มีนาคม

ภาพที่ 85 งานบวชลูกแก้วในอดีต

ภาพที่ 86 งานบวชลูกแก้วในอดีต

7) ประเพณีแห่เทียนพรรษา(เดือนกรกฎาคม)

ประเพณีการแห่เทียนพรรษา ของตำบลไทยชนะศึก จะดำเนินการโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยมีองค์การบริหารตำบลไทยชนะศึก เป็นหลักในการดำเนินงาน ประสานงานกับทางหมู่บ้าน วัด โรงเรียน และร่วมกันแต่งต้นเทียนพรรษา เพื่อแห่นำไปถวายยังวัดต่าง ๆ ภายในตำบลไทยชนะศึก ก่อนวันเข้าพรรษา 1 วัน

ภาพที่ 87 จัดเตรียมต้นเทียนพรรษา

8) ประเพณีทำบุญปอยพระสังข์หรือปอยข้าวสังข์(เดือนสิงหาคม)

คำว่า“ปอย” เป็นภาษาล้านนา มีความหมายถึง ประเพณีงานบุญที่มีผู้คนมาชุมนุมกันเป็นจำนวนมาก ส่วนคำว่า“พระสังข์” หรือ “ข้าวสังข์” หมายถึง เครื่องอุปโภคบริโภคสำหรับถวายพระสงฆ์เพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ในที่นี้จะหมายถึงเฉพาะผู้วายชนม์ที่สิ้นชีวิตผิดปกติวิสัยหรือที่เรียก“ตายโหง”ชาวล้านนาเชื่อว่า การตายโหงเป็นการตายที่ผู้ตายไม่ได้เตรียมตัวหรือรู้ตัวมาก่อนชีวิตหลังการตายจะเป็นอยู่ด้วยความลำบากผนวกกับธรรมเนียมประเพณีโบราณนิยมที่ต้องนำศพไปฝังทันทีไม่มีการทำบุญอุทิศเหมือนกับการตายโดยปกติ

ภาพที่ 88 เอือนหน้อยสำหรับอุทิศให้ผู้ตาย

ประเพณีปอยข้าวสังข์เป็นงานบุญ ประเพณีไทย ล้านนาเพื่ออุทิศส่วนกุศลไปหาผู้ตายซึ่งตายด้วยอุบัติเหตุต่างๆ รวมทั้งตายทั้งกลม หรือตายเนื่องจากการคลอดบุตร เพราะเชื่อว่าคนที่“ตายโหง” นั้นวิญญาณไม่มีความสุขที่ยังอยู่ เช่น สามี หรือภรรยา และลูกหลาน พี่น้อง มักจะเชิญวิญญาณเข้าสิงขอนกระดังงาหรือคนทรง ที่มีอาชีพทางนี้โดยเฉพาะ เพื่อไต่ถามชีวิตความเป็นอยู่หลังจากที่เสียชีวิตแล้วและถามความต้องการหรือเมื่อทราบว่าการสิ่งใด ก็จัดส่งไปให้โดยวิธีการจัดถวายทานทั้งนี้ ไม่จำเป็นว่าจะต้องทำบุญอุทิศไปให้ตรงกับวันตายก็ได้แต่มักนิยมครบรอบปีตายมากกว่า ปอยข้าวสังข์ จะจัดที่บ้าน เพราะคนตายสมัยก่อนจะรับนำไปฝัง ไม่นิยมเผาเหมือนในปัจจุบันและในขณะที่ตั้งศพบำเพ็ญกุศลนั้นไม่มีพิธีทำบุญอุทิศถวายทานให้ผู้ตาย

นอกจากพิธีสวด หรือแสดงพระธรรมเทศนาจะจัดพิธีทานที่หลัง เมื่อเจ้าภาพพร้อมถ้าเทียบกับภาคกลาง ก็เช่นเดียวกับพิธีทำบุญร้อยวันให้ผู้ตายนั่นเองการจัดปอยข้าวสังข์เจ้าภาพจัดเตรียมเครื่องปัจจัยไทยทานตามกุศลเจตนา และความเชื่อซึ่งนิยมทำเป็นบ้านจำลอง มีเครื่องใช้ครบถ้วนทั้งที่นอน หมอน มุ้ง ถ้วยชาม เสื่อ ผ้า รองเท้า แว่น หวี และมีเครื่องบริโภค คือข้าว น้ำ และ

อาหารตลอดจน หมาก เมี่ยง พลุ บุหรี่ต่างๆ โดยครบถ้วน โดยเฉพาะหญิงที่ตายทั้งกลม หรือตายเพราะการคลอด หรือหลังคลอดนั้นถือว่าหญิงนั้นมีกรรมหนัก จะทำเรือสำเภาขนาดประมาณ 5 เมตร กว้าง 2 เมตร พร้อมทั้งไม้พายและอุปกรณ์จับปลาต่าง ๆ ใส่ลงในเรือนั้นด้วย โดยเชื่อว่าสำเภาจะพาไปสู่สุคติภพ และขณะเดียวกันเครื่องมือจับสัตว์ก็ใช้ช่วยหากินในระหว่างเดินทางไปด้วย

ภาพที่ 89 กิจกรรมทำบุญปอยข้าวสังข์

9) ประเพณีกินข้าวสลาก หรือ ตานก๋วยสลาก (เดือนกันยายน – ตุลาคม)

อำเภอทุ่งเสลี่ยมเป็นอำเภอเดียวของจังหวัดสุโขทัยที่มีประเพณีกินข้าวสลาก (ตานก๋วยสลาก) ตามแบบล้านนาไทย เพราะประชาชนส่วนใหญ่ของอำเภอทุ่งเสลี่ยมอพยพมาจากอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง ได้นำเอาประเพณีกินข้าวสลากมาด้วย จึงถือได้ว่าเป็นประเพณีเก่าแก่พื้นบ้านและยังคงเป็นประเพณีพื้นบ้านคงคู่กับอำเภอทุ่งเสลี่ยมตลอดไป

ประเพณีกินข้าวสลากจะทำการในช่วงเข้าพรรษา ประมาณเดือน 12 เหนือ (เดือน 10 ใต้) หลังการปลูกดำนเสร็จแล้ว เพื่อเป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว ก่อนวันกินข้าวสลาก จะเป็นวันแตงดา โดยจะช่วยกันทำ “ก๋วย” ซึ่งทำจากไม้ไผ่นำมาสานเป็นชะลอม ขนาดเล็กและใหญ่ มีชื่อเรียก คือ ก๋วยอ้อม (ใหญ่) ก๋วยน้อย (เล็ก) และยังมีก๋วยผีต่าย (บ้านหลังน้อย) ก๋วยหมูป้าน, ก๋วยคนเฒ่าคนแก่, ก๋วยหนุ่มสาว เป็นต้น และจะมีการทำเส้น (ใบอนุโมทนา) ประจำก๋วย เพื่อนำไปให้พระเณรจับสลากในวันกิน

สลากภัต หรือ ก๋วยสลาก แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

- 1) สลากภัตธรรมดา ที่เรียกว่า ก๋วยหมากปู้ หรือก๋วยน้อย หรือก๋วยตัว
- 2) สลากภัตขนาดกลาง ที่เรียกว่า ก๋วยวัตถุ หรือก๋วยอ้อม
- 3) สลากภัตหลวง หรือก๋วยสลากหลวง

ความสำคัญของประเพณีกินข้าวสลาก

1) เพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูทเวทิตาต่อพ่อแม่หรือผู้มีพระคุณที่จากไป และเป็นการแสดงถึงความรักความห่วงใยของบุคคลอันเป็นที่รักที่จากไป บางท้องถิ่นถือว่าเป็นการทำบุญครั้งยิ่งใหญ่ เพราะนาน ๆ จะมีโอกาสได้ทำสักครั้ง แต่บางแห่งก็ทำทุกปี เพราะมีความรู้สึกที่ว่า ถ้าไม่ได้ทำแล้ว ดูเหมือนว่าชีวิตจะขาดอะไรไปสักอย่าง ก่อให้เกิดความไม่สบายใจจะต้องหาทางทำให้ได้ ซึ่งนับว่าประเพณีกินข้าวสลากนี้มีอิทธิพลต่อจิตใจของชาวบ้านเป็นอย่างมาก

2) เป็นการแสดงความสามัคคีของคนในหมู่บ้านที่ร่วมกันสร้างความสุข เพราะ การกินสลาก แต่ละปี จะมีการสร้างตุ้ โต๊ะ ม้านั่ง และสิ่งอื่น ๆ ถวายเป็นจำนวนมาก

3) เป็นการเสียสละและสร้างกุศลทำให้จิตใจแจ่มใส เบิกบาน เหมือนกับการได้ไถ่บาปและแทนพระคุณให้กับผู้มีพระคุณ และส่งบุญไปถึงคนที่เรารัก เราห่วงใย

4) มีโอกาสพบปะญาติพี่น้องที่เกี่ยวข้องกัน เพราะการกินสลากเป็นการรวมญาติที่อยู่ห่างไกลกัน ได้มาร่วมบุญร่วมกุศล ซึ่งจะมีแต่ความยิ้มแย้มแจ่มใส ช่วยกันตกแต่งประดับประดาของที่จะถวายทานด้วยความเต็มอกเต็มใจ

5) ได้มีโอกาสช่วยกันสืบทอด รักษาประเพณีอันดีของพื้นบ้านไว้ โดยเฉพาะคนหนุ่มคนสาว เพราะเยาวชนจะได้สืบทอดต่อไปว่า คุณพ่อคุณแม่ได้ทำอะไร อย่างไรไว้ นอกจากนี้ยังเป็นการช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของหมู่บ้านตนเองอีกด้วย

6) ช่วยส่งเสริมกิจกรรมทางพุทธศาสนา เพราะโครงการบางอย่างที่ทางวัดได้วางไว้ แต่ขาดปัจจัยที่จะดำเนินการ จึงได้อาศัยกิจการงานบุญตามประเพณี ดำเนินตามโครงการต่อไป เพราะประเพณีกินข้าวสลากแต่ละปี ทางวัดจะมีรายได้จำนวนมากสามารถนำมาพัฒนาบูรณปฏิสังขรณ์ อุโบสถ วิหาร ศาลาการเปรียญ และยังสามารถนำมาเป็นมูลนิธิการศึกษาของพระภิกษุสามเณร รวมทั้งเด็กและเยาวชนอีกด้วย

ภาพที่ 90 ประเพณีตานก๋วยสลากในอดีต

ภาพที่ 91 ประเพณีตานก๋วยสลากในอดีต (ก๋วยหนุ่มสาว)

ภาพที่ 92 ประเพณีตานก๋วยสลากวัดแม่ทุเลา

10) ประเพณีบุญวันสารท (เดือนกันยายน)

ประเพณีบุญวันสารท สารทไทย หมายถึง เทศกาลทำบุญสิ้นเดือนสิบของไทย ชาวบ้านจะนำโภชนาหาร พร้อมทั้งกระยาสารทและกล้วยไข่ไปตักบาตรที่วัด เพื่อเฉลิมฉลองที่พืชพันธุ์ธัญญาหาร และผลไม้ที่เพราะปลูกไว้กำลังให้ผลครั้งแรกในฤดูนี้ อนึ่ง เมื่อเกษตรกรได้เริ่มเก็บเกี่ยวผลผลิตเป็นครั้งแรก และจะนำผลผลิตเหล่านั้นมาบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนนับถือก่อน

เมื่อใกล้วันสารท ชาวบ้านจะกวนขนม ที่เรียกว่า “กระยาสารท” กระยาสารทเป็นขนมที่ทำขึ้นมาจากข้าวเม่า ข้าวตอก ถั่ว งา มะพร้าว โดยกวนกับน้ำตาลเพื่อให้เหนียวเหนียวติดกันเป็นปึก จากนั้นก็ตัดแบ่งออกเป็นชิ้น ๆ ห่อด้วยใบตองเตรียมไว้เพื่อใส่บาตรในวันรุ่งขึ้นนางราตรี ทองศรีเล่าว่า “เมื่อสิ้นเดือน 10 จะเป็นประเพณีสารทไทย เชื่อกันว่า ผีป่วนมาเข้าฝันอยากกินขนม 4 รส ก็จะมีรสหวาน รสเปรี้ยว รสมัน รสเค็ม ซึ่งขนมกระยาสารท จะประกอบด้วย ข้าวตอก ข้าวเม่า ถั่ว งา มะพร้าว น้ำตาล เมื่อทำเสร็จแล้วจะเชิญผีป่วน มากิน เพื่อเป็นการทำบุญอุทิศให้กับ ปู่ ย่า ตา ยาย ที่ล่วงลับไปแล้ว จะทำในช่วงเวลาเช้ามืด ของวันตรุษสงกรานต์ พอกินเสร็จแล้วยังป็นไฉ่เป็นการถือเคล็ดว่า ไฉ่สังขารไปให้พ้น ลูกหลานจะได้มีอายุยืนยาวต่อไป”

ประเพณีทำบุญวันสารท จะนิยมทำในชุมชนไทยชนะศึก หมู่ที่ 6 บ้านธารชะอม และหมู่ที่ 7 บ้านหนองหญ้าปล้อง ซึ่งเป็นชุมชนที่อพยพมาจากอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดสุโขทัย สำหรับชุมชนอื่น ๆ จะทำในประเพณีที่เรียกว่า “ประเพณีตานก๋วยสลาก” ดังที่กล่าวมาแล้ว

11) ประเพณีตักบาตรเทโว (เดือนตุลาคม)

ตักบาตรเทโว คือ การตักบาตรในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 “เทโว” เป็นคำย่อมาจาก “เทโวโรหณะ” หมายถึง การเสด็จลงมาจากเทวโลกของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหลังจากทรงแสดงพระอภิธรรมโปรดพระพุทธมารดา ณ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์

ประเพณีตักบาตรเทโว ของชุมชนไทยชนะศึก จะทำในเทศกาลวันออกพรรษา โดยทุกวัด จะมีการเตรียมการเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีกิจกรรมที่ต้องเตรียมการดังนี้

กิจกรรมที่ทางวัดจะต้องเตรียมการ เพื่อจะนำพระภิกษุ-สามเณร ออกไปรับบิณฑบาต ข้าวสารอาหารแห้งจากญาติโยมที่รอตักบาตรข้าวสารอาหารแห้งในตอนช่วงเช้ามืด

ภาพที่ 93 ประเพณีตักบาตรเทโว วัดท่าตันธงชัย

ทางคณะศรัทธาวัดจะตกแต่งรถ อัญเชิญพระพุทธรูปตั้งไว้บนรถ เพื่อให้ญาติโยมได้นำ ดอกไม้ หรือเงิน ใส่ในบาตร มีการแห่ขบวนผีเผด (ผีเปรต) โดยความเชื่อที่ว่า วันเทโวเป็นวันพระเจ้า โปรตโลก จะทำให้ เทวดา มนุษย์ เปรต สามารถมองเห็นกันได้ เพื่อมาเฝ้าพระพุทธเจ้า ผีเปรต จะทำ ด้วยไม้ไผ่สานคล้ายส้อมไก่ และหุ้มด้วยกระดาษ นำผ้ามาคลุมเป็นผ้า นำสีมาวาดหน้าตาให้ดูน่ากลัว เมื่อเข้าร่วมขบวนแห่ไปตามชุมชน จะหยอกล้อให้เด็กกลัว เป็นที่สนุกสนาน บางครั้งจะเขียนตัวเลข ใส่ไว้ที่ตัวเปรต เพื่อเป็นการเสี่ยงโชคด้วย

ภาพที่ 94 ผีเผด (ผีเปรต) ในขบวนแห่เทโว

ภาพที่ 95 ขบวนแห่เทโว

มีเด็กเล็กร่วมขบวนแห่เทโว ไปรอบ ๆ ชุมชน โดยเด็ก ๆ จะแต่งชุดขาว เพื่อถือขันดอกไม้ ดอกไม้ที่นิยมนำมาโปรย เช่น ดอกดาวเรือง ดอกบานไม่รู้โรย เป็นต้นคนในชุมชนจะเตรียมจัดซื้ออาหาร ข้าวสารอาหารแห้ง ขนมต่าง เตรียมใส่ถุงพลาสติก จัดเป็นถุง เพื่อใส่บาตรให้เท่ากับจำนวนพระภิกษุ – สามเณรที่จะมารับบิณฑบาต และที่สำคัญ คือ จะมีการทำข้าวต้มมัดเพื่อใส่บาตรด้วย ซึ่งการทำข้าวต้มมัดสำหรับตักบาตร นางราตรี ทองศรี ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 บ้านธารชะอม เล่าว่า “ประเพณีตักบาตรข้าวต้ม จะทำตอนออกพรรษา โดยทำจากข้าวเหนียว ใช้ใบตองห่อมัด ข้าวต้มลูกโยน ห่อด้วยก้านมะพร้าว ใบมะพร้าวอ่อน เพื่อโยนข้าวต้มใส่ในบาตรพระตามความเชื่อที่มีมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาล”

12) ประเพณีเดือนยี่เป็งและประเพณีลอยกระทง(เดือนพฤศจิกายน)

12.1 ประเพณีเดือนยี่เป็ง

เนื่องจากงานบุญยี่เป็งเป็นงานบุญใหญ่ในช่วงงานบุญพี่น้องชาวไทยนักษะศึก จึงนิยมประดับตกแต่งวัด บ้านเรือน ด้วยต้นกล้วยต้นอ้อย ทำประตูป่า ทางมะพร้าว ดอกไม้ ตุ๊กตาสัตว์ และชักโคมยี่เป็งแบบต่าง ๆ ขึ้นเป็นพุทธบูชา ส่วนในช่วงกลางคืนจะจัดงานรื่นเริง ประดับประดาด้วยแสงสีเสียงขบวนแห่และการปล่อยโคมที่สวยงามตระการตาโดยเฉพาะการปล่อยโคม นั้นถือเป็นกิจกรรมสำคัญของงานบุญนี้เพราะพี่น้องชาวล้านนาเชื่อว่าเปลวไฟในโคมที่ลอยขึ้นสู่ท้องฟ้า นั้นเป็นสัญลักษณ์ของความรู้ปัญญาและความปราดเปรื่อง และแสงสว่างที่ได้รับจากโคม จะช่วยให้ชีวิตพบเจอกับแสงสว่างสามารถดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้อง

12.2 ประเพณีลอยกระทง

ในชุมชนไทยนักษะศึก จะมีการจัดงานประเพณีลอยกระทงเป็นประจำทุกปี ที่วัดแม่ทุเลาในช่วงก่อนวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 (วันเพ็ญเดือน 12) โดยจะมีการจัดงาน 5 วัน 5 คืน เป็นงานใหญ่ที่มีผู้คนทั้งในและต่างตำบลมาเที่ยวงาน โดยผู้สูงอายุจะเป็นที่ปรึกษาให้กับหนุ่มสาวของหมู่บ้านที่เป็นคนจัดงาน จะมีการแบ่งหน้าที่ในการจัดเตรียมสถานที่ การตกแต่งประดับไฟในงาน มีการทำกระทงมาเพื่อจำหน่ายให้กับคนที่มาร่วมงาน ซึ่งจะมีการเก็บค่าประตูผ่านงาน เพื่อนำเงินมาทำบุญ ถวายวัด ประเพณีลอยกระทง ซึ่งตรงกับวันเพ็ญ เดือน 12 เริ่มขึ้นครั้งแรกในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ปัจจุบันการลอยกระทงได้แพร่หลาย และเป็นที่นิยมไปอย่างกว้างขวาง โดยผู้ใหญ่มักจะเกณฑ์เด็ก ๆ มาช่วยกันทำกระทงนำไปลอยในแม่น้ำ เพื่อขอขมาแก่พระแม่คงคาพร้อมทั้งอธิษฐานขอสิ่งดี ๆ ให้แก่ตนเอง และคนรัก และครอบครัว

13) ประเพณีการทำบุญข้าวข้าว (เดือนธันวาคม)

ประเพณีการทำบุญข้าวข้าว หรือ พิธี “เรียกขวัญข้าว” ชาวเหนือจะเรียกว่า “การฮับต้องข้าว” เป็นการเรียกขวัญแม่โพสพ ให้มาอยู่กับต้นข้าว อีกทั้งให้ข้าวในนางอกงามอุดมสมบูรณ์ และเพื่อไม่ให้ข้าวหนีไปจากทุ่งนา เพราะตำนานกล่าวว่า ข้าวมีขนาดใหญ่โตมากเมื่อครั้งโบราณกาล

ต่อมามีคนได้ใช้ไม้ทุบตีเม็ดข้าวทำให้แม่โพสพ (เทพธิดาประจำข้าว) โกรธ พากันหนีไปอยู่ตามป่า ถ้ำ ห้วย หนอง คลองบึง จนเป็นเหตุให้ผู้คนอดข้าวตายเป็นเวลานานนับหนึ่งแสนปี ดังนั้น เมื่อปลูกข้าวในท้องทุ่ง จึงต้องทำพิธีดังกล่าว

การเรียกขวัญข้าว โดยทั่วไปจะทำ 2 ระยะ คือ ช่วงที่ข้าวตั้งท้องก่อนข้าวออกรวง และเมื่อข้าวออกรวงพร้อมเก็บเกี่ยว แต่ประเพณีเรียกขวัญข้าวในปัจจุบันไม่ค่อยมีการทำกันแล้ว เนื่องจากเมื่อเก็บเกี่ยวแล้วชาวบ้านจะนำข้าวเปลือกไปเก็บไว้ในยุ้งฉาง หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า หล่องข้าว การทำขวัญข้าวจะทำพิธีเรียกขวัญก่อนข้าวออกรวงนิยมทำกัน หลังออกพรรษา คือ ตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 เป็นต้นไป ซึ่งชาวบ้านหมู่ที่ 6 บ้านธารชะอม และหมู่ที่ 7 บ้านหนองหญ้าปล้อง จะนิยมทำกันในช่วงนี้

สำหรับหมู่อื่น ๆ ในตำบลไทยชนะศึกนอกจากที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้นจะเป็นชาวเหนือนิยมทำในวันออกพรรษา เรียกว่า “การฮับต้องข้าว” โดยชาวบ้านจะเอาขนม ข้าวต้ม ข้าวเหนียว ดอกไม้ ธูป มาจากวัดหลังการทำบุญที่วัดในภาคเช้าแล้ว ทำไปที่ทุ่งนา แล้วนำไปตองกล้วยมารองรับสิ่งของดังกล่าว เสร็จแล้วจุดธูป จำนวน 3 ดอกบอกกล่าวให้เจ้าที่เจ้าทางรับรู้ และขอให้แม่พระโพสพ ดลบันดาลให้ข้าวในนาออกรวงสมบูรณ์ ได้ผลดีดี ไม่มีโรค แล้วทิ้งไว้จนกว่าจะเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ บางครั้งหนู มดก็ไปกัดกิน จนหมดไปเอง

มรดกวัฒนธรรมด้านประเพณีของชุมชนไทยชนะศึก ปัจจุบันนี้ ยังมีการจัดเป็นประจำทุกปี เพราะเป็นประเพณีที่เกี่ยวกับศาสนาเป็นส่วนใหญ่ แต่มีการพัฒนาขึ้นจากเดิมบางประการ เช่น

ประเพณีข้าวจีข้าวหลาม ปัจจุบันคนนิยมซื้อข้าวหลามไปทำบุญแทนการทำเองด้วยเหตุหลายประการ เช่น ไม้ไผ่เริ่มหายากขึ้น ไม่มีคนไปตัด ไม่มีพื้นที่เพียงพอกับการเผาข้าวหลาม

ประเพณีปีใหม่เมือง ในอดีตจะมีการเล่นน้ำสงกรานต์กันตั้งแต่วันที่ 2 เมษายน เพราะจะมีการตรวจเลือกทหาร และจะเล่นกันไปจนถึงวันที่ 20 เมษายน และจะเล่นกันด้วยความสนุกสนานเรียบร้อย เน้นพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนา อย่างเคร่งครัด แต่ปัจจุบัน จะเล่นกันประมาณ 2 วัน คือวันที่ 13 - 14 เมษายน เพราะติดการทำงานประจำ จึงไม่มีเวลาที่จะเล่นน้ำสงกรานต์ได้นานอย่างในอดีต

ประเพณีปอยลูกแก้ว ในอดีตจะเป็นประเพณีรวมญาติ ก่อนวันงานทุกคนจะช่วยกันเตรียมงาน โดยเฉพาะด้านอาหาร จะไปช่วยกันหาปลามาชั่งไว้ จะไปเก็บผัก เช่น ปอน ขี้เหล็ก ผักแพง มาเตรียมไว้ จะขึ้นมะพร้าวแห้งมาเตรียมไว้ จะช่วยกันตำข้าวเก็บไว้ และจะทอดผ้านำมาตัดเป็นถุงย่าม เพื่อไว้ทำขนมจีน ที่สำคัญคือจะนำทางมะพร้าวมาทำเป็นปะรำ หรือที่เรียกว่า “ผาม” (ปรมพิธี) จะใส่น้ำขาว หรือกระแฉ่วเลี้ยงดูกัน วันงานจะทำข้าวเหนียวขาว ข้าวเหนียวแดง ไว้บริการให้คนมาช่วยงาน จะมีการเล่นรำวงพื้นบ้าน เล่าคำว จ้อย ซอ กันเป็นที่สนุกสนาน แต่ปัจจุบันนี้

สิ่งเหล่านี้ ได้เลือนหายไปเกือบหมด เนื่องจากการไปทำงานต่างพื้นที่ของคนในชุมชน จึงทำให้ไม่มีเวลาในการจัดงาน ตลอดจนมีสิ่งของให้เลือกซื้อสะดวกสบายขึ้นกว่าเดิมมากนั่นเอง

ประเพณีตานก๋วยสลาก ในอดีตเป็นอีกประเพณีหนึ่ง ที่มีความสนุกสนานมาก ก่อนวันตานก๋วยสลากจะมีการเล่นรำวงพื้นบ้าน อย่างน้อย 3 วัน เพื่อหาเงินบริจาคให้กับทางวัด ผู้สูงอายุจะเตรียมสานก๋วยด้วยไม้ไผ่ ทั้งก๋วยหน้อย (ก๋วยชะลอม) ก๋วยอ้อม (ก๋วยใหญ่) เตรียมไว้ตามความต้องการ และจะเขียนเส้นประจำก๋วยไว้ ส่วนผู้สูงอายุฝ่ายหญิง จะประดับประดาแต่งก๋วยให้สวยงาม จัดซื้อสิ่งของต่าง ๆ มาใส่และประดับก๋วย เตรียมทำขนมใส่ก๋วย ดังนั้น จึงเป็นงานใหญ่ ต้องจัดเตรียมหลายวัน เครือญาติต่างบ้านก็จะไปช่วยเพื่อเป็นการเอาแรงกัน ถือโอกาสเป็นการรวมญาติด้วย แต่ปัจจุบัน ก๋วยก็จะนิยมใช้ก๋วยพลาสติก เช่น ตะกร้าพลาสติก ถังน้ำพลาสติกเป็นส่วนใหญ่ เพราะสะดวก และคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอย จึงทำให้ก๋วยสานเริ่มจะหายไป

ประเพณีของชุมชนไทยชนะศึก ได้รับการสืบสานไว้ตั้งแต่ครั้งอดีตมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้เกิดภาษาและวรรณกรรม เรื่องเล่าสืบทอดกันมา ซึ่งเกิดจากวิถีการดำเนินชีวิต ที่แฝงอยู่ในประเพณีเหล่านี้

7. ภาษา

มรดกวัฒนธรรมด้านภาษา ที่ถ่ายทอดสืบทอดกันมาในชุมชนไทยชนะศึก แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ

7.1 ภาษาพูดและเขียน

1) ภาษาพูดคำเมือง

ภาษาคำเมือง คือ ภาษาถิ่นเหนือ ที่ชาวเหนือใช้ในการพูดสื่อสารกัน ซึ่งใช้กันมาตั้งแต่สมัยอาณาจักรล้านนาไทย ที่เรียกว่า ไทยโยนก หรือ ไทยยวน ที่อาศัยอยู่ในบริเวณภาคเหนือของไทยในปัจจุบัน คนไทยชนะศึกที่มาจากเมืองเหนือจะเรียกการพูดภาษาของตนเองว่า “อู้คำเมือง” และเรียกตนเองว่า “คนเมือง” ซึ่งเป็นการแยกระหว่างคนที่อาศัยอยู่ในพื้นราบ และคนที่อาศัยอยู่บนที่สูงหรือบนภูเขา ส่วนใหญ่เป็นชาวลัวะ และชาวไทยภูเขาเผ่าต่าง ๆ คนที่ราบหรือคนเมืองจะเรียกคนบนที่สูงว่า “คนดอย” ที่มีภาษาพูดแตกต่างจากตนเอง

เมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้น และมีผู้คนมากขึ้น ก็มีการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน เพื่อหาที่ทำกินและที่อยู่อาศัย และได้มีการผสมผสานกับคนถิ่นเดิม มีการกลมกลืนกันทั้งวิถีชีวิต วัฒนธรรม และภาษา ทำให้ภาษาเดิมมีวิวัฒนาการ และมีคำใหม่ ๆ เกิดขึ้น ภาษาเดิมบางคำไม่ได้ใช้พูดและลืมกันไปในที่สุด ดังนั้น งานวิจัยนี้ จึงได้ศึกษา สืบค้นภาษาดั้งเดิมจากผู้สูงอายุในชุมชนไทยชนะศึก โดยได้แยกเป็นหมวดหมู่ ดังนี้

ด้านการตั้งชื่อ

การตั้งชื่อของคนไทยชนะศึกที่มาจากเมืองเหนือ นิยมตั้งชื่อตามวันเกิด และตามสิ่งของที่เป็นมงคล เช่น แก้ว คำ หรือทองคำ เป็นต้น ดังนี้

ตารางที่ 9 ตารางการตั้งชื่อของคนไทยชนะศึกที่มาจากเมืองเหนือตามวันเกิด

วันเกิด	ชื่อ (ชาย)	ความหมาย	ชื่อ (หญิง)	ความหมาย
วันจันทร์	จันแก้ว จันคำ	แก้ววันจันทร์ ทองคำวันจันทร์	ดอกจัน จันเป้ง	ดอกไม้วันจันทร์ พระจันทร์วันเพ็ญ
วันอังคาร	หนานกานต์	ทิศที่เกิดวันอังคาร	ไม่นิยมตั้งชื่อ	
วันพุธ	ปุตแก้ว ปุตทา	แก้ววันพุธ คนชื่อทาเกิดวันพุธ	ปุตแก้ว ปุต	แก้ววันพุธ ผู้หญิงเกิดวันพุธ
วันพฤหัสบดี	สหัส	คนเกิดวันพฤหัสบดี	บัวผัด	ดอกบัววันพฤหัสบดี
วันศุกร์	สุกแก้ว สุคำ	แก้วสดใส คำเนื้อดี	ทองสุก สุขใจ	ทองสดใส สุขใจ
วันเสาร์	เสาร์แก้ว เสาร์คำ	แก้ววันเสาร์ ทองคำวันเสาร์	เสาร์วัน เสาร์คำ	เกิดวันเสาร์ ทองคำวันเสาร์
วันอาทิตย์	ต๊ิบแก้ว ต๊ิบ	แก้ววันอาทิตย์ คนเกิดวันอาทิตย์	ต๊ิบแก้ว ต๊ิบ	แก้ววันอาทิตย์ คนเกิดวันอาทิตย์

การตั้งชื่อตามชื่อสัตว์

คนไทยชนะศึกที่มาจากเมืองเหนือ จะนิยมตั้งชื่อตามชื่อสัตว์ และจะใช้เฉพาะเด็กที่เกิดมาและมีอาการเจ็บป่วย หรือเป็นเด็กเลี้ยงยาก ส่วนใหญ่นิยมตั้งในเด็กผู้ชาย เด็กผู้หญิงไม่นิยมตั้งชื่อ จึงถือเคล็ดว่า ถ้าตั้งชื่อโดยใช้ชื่อสัตว์ มีความเชื่อกันว่า ฝิจะไม่เอาไปเป็นลูก และจะเลี้ยงง่ายขึ้น โดยมีคำกล่าวที่ว่า เลี้ยงแบบหมูแบบหมา ชื่อสัตว์ที่นิยมนำมาตั้ง ดังนี้

ตารางที่ 10 ตารางการตั้งชื่อของคนไทยชนะศึกที่มาจากเมืองเหนือตามชื่อสัตว์

ชื่อสัตว์	ชื่อคน	หมายเหตุ
หมา	เด็กชายหมา	นิยมนำมาตั้งชื่อมากที่สุด ภายหลังจะเปลี่ยนเป็น “มา” เป็นส่วน ใหญ่
หมู	เด็กชายหมู	นิยมเป็นอันดับ 2
ควาย	เด็กชายควาย	มีค่อนข้างน้อยใช้สำหรับที่เลี้ยงยากจริงๆ
ไก่	เด็กชายไก่	ภายหลังใช้เป็นชื่อเล่น

การใช้สร้อยหรือฉาษา

คนไทยชนะศึกที่มาจากเมืองเหนือ จะมีชื่อซ้ำๆ กัน เป็นส่วนใหญ่ ทั้งชายและหญิง และไม่มีชื่อเล่น จึงยากที่จะแยกแยะว่าใครเป็นใคร จึงใช้การแก้ปัญหา โดยใส่สร้อยหรือฉาษาให้ โดยนำมาจากพฤติกรรม หรือปมเด่น ปมด้อย ถ้าไม่มีก็จะนำชื่อผัว - เมีย มาใช้เป็นสร้อยหรือฉาษา แต่ผู้ที่ถูกใส่สร้อยหรือฉาษา มักไม่ค่อยจะพอใจ จึงใช้วิธีการพูดกลับหลังเป็นส่วนใหญ่ ดังตัวอย่างดังนี้

ตารางที่ 11 ตารางการตั้งชื่อของคนไทยชนะศึกที่มาจากเมืองเหนือตามฉาษา

ชื่อพร้อมสร้อยหรือฉาษา	ความหมาย	หมายเหตุ
แก้วโยง	คนชื่อแก้วที่มีรูปร่างสูง	ดูจากร่างกาย
แก้วเป	คนชื่อแก้วที่ขาพิการ	ดูจากร่างกาย
แก้วโว	คนชื่อแก้วที่ชอบคุยโม้	ดูจากพฤติกรรม
แก้วหลอย	คนชื่อแก้วชอบพูดมาก	ดูจากพฤติกรรม
แก้วซ่อนแก้ว	นายแก้วผัวนางแก้ว	ใช้ชื่อคู่สมรส
คำป็อก	คนชื่อคำที่มีตัวเตี้ย	ดูจากร่างกาย
คำสอก	คนชื่อคำที่แขนคด	ดูจากร่างกาย
คำหยาบ	คนชื่อคำชอบกินลาบดิบๆ	ดูจากพฤติกรรม
คำกะโหลก	นางคำที่มีนิสัยไม่เรียบร้อย	ดูจากพฤติกรรมเหมือนม้าดีด
คำเย็น	นางคำเมียนายเย็น	กะโหลก ใช้ชื่อคู่สมรส

การเรียกชื่อคนที่ตายไปแล้ว

คนไทยชนะศึกที่มาจากเมืองเหนือ เมื่อจะเอ่ยถึงชื่อคนที่ตายไปแล้ว เพื่อไม่ให้ซ้ำกับชื่อคนที่ยังมีชีวิตอยู่ อันจะทำให้ไม่เป็นมงคล และไม่ให้เกิดภัย จึงใช้คำว่า “ผีตาย” เติมลงไปในหน้าชื่อคนตายที่เอ่ยถึง และมีการแยกระหว่างตายดี กับตายไม่ดี ด้วย ดังตัวอย่าง ดังนี้

ตารางที่ 12 ตารางการเรียกชื่อคนตาย

ชื่อคนตาย	ความหมาย	หมายเหตุ
ผีตายไ่คำ	นายคำที่ป่วยตาย	
ผีตายอี่แก้ว	นางแก้วที่ป่วยตาย	
ผีตายโหงไ่ปู่แก้ว	นายปู่แก้วที่ถูกรถชนตาย	
ผีตายลูกน้อยอี่จันคำ	นางจันคำที่ตายท้องกลม	

การเรียกชื่อคนที่เคยบวชเรียนมาแล้ว

ผู้ชายในสมัยก่อนนิยมบวชเรียน คนที่มาจากเมืองเหนือที่บวชเป็นสามเณร จะเรียกว่า “พระหน้อย” ถ้าบวชเป็นพระจะเรียกว่า “ตุ้เจ้า” เคยมีเรื่องเล่าว่า ศึกษาธิการอำเภอให้วัดสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับจำนวน สามเณรและพระภายในวัด มีอยู่วัดหนึ่งซึ่งเจ้าอาวาสค่อนข้างมีอายุบวชเมื่อแก่ จึงไม่ค่อยเข้าใจข้อมูล ที่วัดมีสามเณร 10 รูป มีพระ 3 รูป จึงใส่ข้อมูลของพระเป็นจำนวนสามเณรทั้งหมด และแก้ช่องสามเณร เป็นตุ้ 3 รูป ทำให้ศึกษาธิการอำเภอสงสัย จึงลงไปตรวจสอบ จึงพบความจริง ทำให้หายสงสัยและมีความเข้าใจในการเรียกพระและเณร ของคนไทยขณะศึกษาที่มาจากเมืองเหนือตั้งแต่นั้นมา

คนที่บวชเรียนเมื่อลาสิกขา หรือสึกออกมา จะมีคำนำหน้าชื่อทุกคน คือถ้าเป็นสามเณร สึกออกมา จะใช้คำนำหน้าว่า “น้อย” ถ้าเป็นพระ สึกออกมา จะใช้คำนำหน้าชื่อว่า “หนาน” ถ้าเคยเป็นเจ้าอาวาสจะใช้คำนำหน้าว่า “หนานหลวง” และถ้าเคยบวชและสึกออกมาเป็นมคณายก จะใช้คำนำหน้าว่า “ปู่อาจารย์หนาน” ดังตัวอย่างดังนี้

ตารางที่ 13 ตารางการเรียกชื่อคนที่เคยบวชเรียนมา

ชื่อคนที่เคยบวช	ความหมาย	หมายเหตุ
น้อยเสาร์แก้ว	นายเสาร์แก้วที่เคยบวชเณร	
น้อยจันคำ	นายจันท์คำที่เคยบวชเณร	
หนานเมืองแก้ว	นายเมืองแก้วที่เคยบวชพระ	
หนานเสาร์คำ	นายเสาร์คำที่เคยบวชพระ	
หนานหลวงควาย	นายควายที่เคยบวชและเป็นเจ้าอาวาส	
ปู่อาจารย์หนานโตย	นายโตยที่เคยบวชและสึกออกมาเป็นมคณายก	

การเรียกชื่ออวัยวะในร่างกาย

อวัยวะภายในร่างกาย ตั้งแต่ศีรษะจรดเท้า มีการเรียกชื่อบางส่วนก็เหมือนกับภาษาภาคกลาง แต่มีอีกหลายส่วน ที่คนไทยขณะศึกษาที่มาจากเมืองเหนือเรียกไม่เหมือนกับภาษาภาคกลาง ซึ่งเรื่องนี้ ทำให้แพทย์ที่ทำการรักษาผู้ป่วยที่สูงอายุ ไม่เข้าใจเกี่ยวกับการเล่าอาการของผู้ป่วย ต้องให้พยาบาลที่เป็นคนในท้องถิ่นมาแปลให้ฟัง มีเรื่องเล่าว่า มีคุณยายคนหนึ่งปวดศีรษะไปหาหมอที่โรงพยาบาล หมอก็ถามว่า “คุณยายปวดตรงไหน” คุณยายบอกหมอว่า “มันเจ็บตื้อตื้อหัวบวมแหว่งหน้า” แปลว่า “ปวดตรงขมับจนถึงท้ายทอย” เมื่อพยาบาลแปลแล้วหมอก็เข้าใจ การเรียกอวัยวะในร่างกาย มีดังนี้

ตารางที่ 14 ตารางการเรียกชื่ออวัยวะในร่างกาย

ภาษาถิ่นคนไทยชนะศึกที่มาจากเมืองเหนือ	ภาษาภาคกลาง	หมายเหตุ
หัวโื้อ	ศีรษะ	
หังบ	ขมับ	
ง่อน	ท้ายทอย	
กั้ว	คิ้ว	
บะตำ	เป่าตา	
แก่นตำ	นัยน์ตา	
ดั่ง	จมูก	
ฮู้ดั่ง	รูจมูก	
กาง	คาง	
ไหฮะ	ไหปลาร้า	
เขี้ยว	ฟัน	
กะหลัง	แผ่นหลัง	
ฮู้ปุม	ท้อง	
ฮู้ตื่อ	สะดือ	
แหว	เอว, สะเอว	
ตะก้าม	ก้น	
ฮู้ซี้	รูทวาร	
กะลือกน่อง	ข้อพับขา	
ตำตุ้ม	ตาปลา	
ตั้น	เท้า	
นิ้วตั้น	นิ้วเท้า	
โองตั้น	ฝ่าเท้า	

การเรียกชื่อผักและผลไม้

ผัก และผลไม้ บางประเภทก็เรียกชื่อเหมือนภาคกลาง แต่บางประเภทก็เรียกแตกต่างกันไป บางครั้งคนต่างถิ่น กว่าจะทำความเข้าใจก็ต้องใช้เวลา และออกเสียงค่อนข้างยากตัวอย่างผักและผลไม้ ที่คนไทยชนะศึกที่มาจากเมืองเหนือเรียกไม่เหมือนภาคกลาง มีดังนี้

ตารางที่ 15 ตารางการเรียกชื่อผัก

ภาษาถิ่นคนไทยชนะศึกที่มาจากเมืองเหนือ	ภาษาภาคกลาง	หมายเหตุ
ผักแคบ	ตำลึง	
ผักหละ	ชะอม	
สะแล	-	ภาษากลางไม่มี
สะเลียม	สะเดา	
บ่แค้ว้ง	มะเขือพวง	
บ่แค้ว้งขม	มะแว้ง	
ดอกแก	ดอกแค	
ผักหละหนอง	ไมยราบน้ำ	
บ่แปบ	ถั่วแระ	
จะไค	ตะไคร้	
บ่เซี้ยแจ้	มะเขือขึ้น	
หอมป้อมเปื้อ	ผักชีฝรั่ง	
หนามโก้ง	นวม	
บ่หลิดไม้	ผักเพกา	
บ่ค้อนก้อม	มะรุม	
ผักเสี้ยว	ชงโค	
พริกน้อย	พริกไทย	
บ่नอยข้อง	บวบ	
บ่ห้อย	มะระ	
หอมด่วน	สระแหน่	
ผักไผ่	ผักไผ่	
หอมป้อม	ผักชีรา	
หอมแดง	หอม	
หอมขาว	กระเทียม	

ประเภทผลไม้

ผลไม้คนไทยชนะศึกที่มาจากเมืองเหนือ จะเรียกชื่อค่อนข้างแตกต่างจากภาคกลางมาก และประเภทที่ชื่อนำหน้าว่า “มะ” คนไทยชนะศึกที่มาจากเมืองเหนือ จะเรียกว่า “บ่” ทั้งหมด ดังมีตัวอย่างดังนี้

ตารางที่ 16 ตารางการเรียกชื่อผลไม้

ภาษาถิ่นคนไทยชนะศึกที่มาจากเมืองเหนือ	ภาษาภาคกลาง	หมายเหตุ
บ่ไถ่เต็ด	มะละกอ	
บ่หนด	สับปะรด	
บ่ป้าว	มะพร้าว	
บ่หมั่น	ฝรั่ง	
บ่แห่น	น้อยหน่า	
บ่เต้า	แตงโม	
บ่แตง	แตงไทย	
บ่ป็น	มะตูม	
บ่โอ	ส้มโอ	
บ่ม่วง	มะม่วง	
บ่เฟียง	มะเฟือง	
ส้มเกลี้ยง	ส้มเขียวหวาน	
บ่ยม	มะยม	
บ่หนูน	ขนุน	
บ่ต๋อง	กระท้อน	
ไถ่ลื่อ่อง	กล้วยน้ำว้า	
บ่ผาง	มะปราง	
บ่ขาม	มะขาม	
บ่ขามป้อม	มะขามป้อม	
บ่ตัน	พุทรา	
บ่ตำขบ	ตะขบ	
บ่เก้ายะ	ทับทิม	
บ่ขวิด	มะขวิด	
บ่ตำเสื่อ	ลูกยอ	

การเรียกชื่อสิ่งของ

การเรียกชื่อสิ่งของของคนไทยชนะศึกที่มาจากเมืองเหนือ จะมีค่อนข้างมาก ปัจจุบัน บางคำก็ไม่นิยมเรียก และเลือนหายไปเป็นอันมาก ในที่นี้จะแยกเป็นหมวดหมู่ต่าง ๆ ดังนี้

ตารางที่ 17 ตารางการเรียกชื่อสิ่งของเครื่องใช้ในบ้าน

ภาษาถิ่นคนไทยชนะศึกที่มาจากเมืองเหนือ	ภาษาภาคกลาง	หมายเหตุ
ชุด	มั่ง	
สะลี	ฟูก	
สลุง	ขันน้ำ	
ก๊ือก	แก้วน้าอะลูมิเนียม	
เกิบ	รองเท้า	
มุย	ชวาน	
มุยแง่ม	ค้อน	
ถงเปอ	ถุงย่าม	
มิดยั๊บ	กรรไกร	
โถ้ยหลวง	กะละมังซักผ้า	
หั่วบก	จอบ	
จั้งจา	ชิงช้า	
ก่ง	หนังสือดีก	
ซ้า	ตะกร้า	
น้ำคุ	ถังน้ำ	
ถุ่น่อง	ถุงเท้า	
สายฮัด	เข็มขัด	
ก่น	กางเกง	
ชิน	ผ้าถุง	
ปักกะตั้น	หนังสือ, ตำรา	
รถนึ่ง	รถจักรยาน	
มิดพรั่าง	มิดหวด	
กูป	หมวกใบลาน	
จ้อง	ร่ม	

ตารางที่ 18 ตารางการเรียกชื่อสิ่งของเครื่องใช้ในครัว

ภาษาถิ่นคนไทยชนะศึกที่มาจากเมืองเหนือ	ภาษาภาคกลาง	หมายเหตุ
หม้อขาง	กระทะ	
เตาโล่	เตาอังโล่	
บ่วง, จ้อน	ช้อน	
จ๋าน	จานแบน	
หลัว	ฟืน	
ป้าก	ตะหลิว	ทำจาก กะลามะพร้าว
งอง	กระท่ายชุดมะพร้าว	
กับชิตไ้	ไม้ชิตไฟ	
ไม้ชิตแก๊ส	ไฟแช็ก	
น้ำโบาย	กระบวย	
หม้อแก้ง	หม้อ	
ก่องข้าว, แอบข้าว	กระติบข้าว	
บุง	กระบุง	
เตียนไซ	เทียนไข	
หม้อนึ่ง	หม้อนึ่ง	
ไหเข้า	หวด	ทำจากไม้
ก๊วะ	ที่ใส่ข้าวเหนียวก่อนใส่ก่องข้าว	เพื่อระบายความร้อนให้เย็นลง
ไม้ด้ามเข้า	ไม้สำหรับคนข้าวเหนียวในก๊วะ	ให้ความร้อนระเหยออก เพื่อไม่ให้แฉะ
หม้อเข้าหม่า	ที่ใส่หม่าข้าวเหนียว	
เหิง	ตะแกงร้อน	
ขันโตก	โตก	
จู่	ไหใส่ปลาร้า	
กั้นเส้า	เตาไฟ	
บินโต	ปิ่นโต	

คำใช้เรียกชื่อบุคคลในครอบครัว

คำที่ใช้เรียกบุคคลในครอบครัว ตั้งแต่เด็กจนถึงผู้สูงอายุ จะมีคำเรียกเฉพาะ และจะแยกระหว่างเพศชาย และเพศหญิง แต่คำว่า ปู่ ย่า ตา ยาย ในอดีตจะไม่นิยมใช้ แต่ปัจจุบัน ใช้กันมาก จึงทำให้ภาษาเรียกดั้งเดิมเลือนหายไป ดังจะขอยกตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตารางที่ 19 ตารางการเรียกชื่อบุคคลในครอบครัว

ภาษาถิ่นคนไทยชนะศึกที่มาจากเมืองเหนือ	ภาษาภาคกลาง	หมายเหตุ
ป้อจาย	ผู้ชาย	
แม่ญิง	ผู้หญิง	
ละอ่อน	เด็กชายหญิง	
ละอ่อนหน้อย	เด็กน้อย	
ป้อหลวง	ปู่,ตา	
แม่หลวง	ย่า,ยาย	
ป้ออู้ย	ง่อมผู้ชาย	
แม่อู้ย	ง่อมผู้หญิง	
ปี้จาย	พี่ชาย	
ปี้ลัว	พี่สะใภ้	
อาว	อา	
อี่ป้อ	พ่อ	
อี่แม่	แม่	
อี่อ้อย	พี่สาว	
ไ้อ้าย	พี่ชาย	
ป้อฮ้าง	พ่อหม้าย	
แม่ฮ้าง	หญิงหม้าย	
ป้อเฮือน	พ่อบ้าน	
แม่เฮือน	แม่บ้าน	
บ่าว	ชายหนุ่ม	
บ่าวเคิ้น	ชายหนุ่มขึ้นคาน	
สาวเฒ่า	หญิงสาวขึ้นคาน	
บ่าวหน้อย	วัยรุ่นชาย	
สาวจี้	วัยรุ่นหญิง	

คำแสดงกริยาอาการแปลก ๆ

คำแสดงกริยาอาการต่าง ๆ ที่แปลก ๆ มีใช้มาก บางคำในภาษาภาคกลางไม่มีใช้ ภาษา
คำเมืองมีคำที่แยกแยะรายละเอียดได้ดีมาก เป็นลักษณะคำสร้อย คำเสริม เพื่อให้เห็นถึงกริยาอาการ
ที่แสดงออกได้อย่างชัดเจน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ 20 ตารางคำแสดงกริยาอาการต่าง ๆ

ภาษาถิ่นคนไทยชนชั้นที่มาจากเมืองเหนือ	ภาษาภาคกลาง	หมายเหตุ
ตัว	หกล้ม	
หก	วิ่ง	
พลาดตัว	ร่นล้ม	
พลาดจากเจ็ด	รีบลุกขึ้นและจะรีบไป	
ผัดเวอะผัดวะ	หันรีหันขวาง	
กะเลเกินง	ลุกรี่ลุกรน	
อีหกอีว้าย	รีบร้อน	
ชะใจ	รีบ ๆ	
ปักขวิด	หกล้มไม่เป็นท่า	
ปักกะดิก	หวั่นไหว	
ปักขวิดปักขวาง	ล้มแล้วล้มอีก	
ปักกะดิกปักกะว้ม	ม้วนหลังม้วนหน้า	
ก้นต้างปอด, หัวชี้ต้างปอด	ล้มก้นกระแทกพื้น	
จะโลดโปดโป่ง	เต้นแรงเต้นกา	
จว่าง	ละเมอ	
ปั่นคว่ำปั่นหงาย	พลิกคว่ำพลิกหงาย	
ฝั่ง	รีบ	
จ้ำแต่จ้ำว่า	อืดอาดยืดเยื้อ	
ขด	ขยับ	
จะโลด	กระโดด	
หย่าง	เดิน	
หย้าง	หยุดพัก	
เส้า	หายใจหอบถี่ ๆ	
ไค่หัว	หัวเราะ	

3) ภาษาพูดสำเนียงสุโขทัย

การใช้ภาษาถิ่นบ้านธารชะอม - หนองหญ้าปล้อง มีการผันเสียงกลับกันระหว่างเสียงเอกและเสียงจัตวา ภาษาถิ่นบ้านธารชะอม - หนองหญ้าปล้อง เป็นเสียงและสำเนียงกับภาษาสุโขทัย ดังขอยกตัวอย่างภาษาบ้านธารชะอม - หนองหญ้าปล้องที่เป็นภาษากลางสำเนียงสุโขทัย ดังนี้

ตารางที่ 21 ตารางคำภาษาถิ่นบ้านธารชะอม - หนองหญ้าปล้อง

ภาษาถิ่นบ้านธารชะอม - หนองหญ้าปล้อง	ภาษาภาคกลาง / ความหมาย	หมายเหตุ
มะนาว	มะนาว	
มะเขือ	มะเขือ	
น้อยหน้า	น้อยหน้า	
ปลาเกลือ	ปลาเค็ม	
ไข่	ไข่	
พัดหมี่	พัดหมี่	
ไก่	ไก่	
หมู	หมู	
เสือ	เสือ	
ตุ๊กแก	ตุ๊กแก	
เปิด	เปิด	
จั่ว	จั่ว	
โด้หนะ / เหนานะ	เห็นมัย	
นั่นเหนานะ	ว่าแล้ว	
จิ้นกาย	อย่างจิ้นเธอ	
โด้นะ	อยู่ตรงนั้นนะเห็นไหม	
กินเม้าะ	กินรีเปล่า	
กินข้าวหยัง	กินข้าวหรือยัง	

การใช้ภาษาพูดของชุมชนไทยชนะศึก โดยเฉพาะภาษาคำเมือง ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากภาษาดั้งเดิมมาก คำบางคำไม่นิยมพูดจนลืมนั่น และในปัจจุบันมีการแต่งงานกับคนต่างถิ่นที่ใช้ภาษาภาคกลางมาก ลูกที่เกิดมาก็จะใช้ภาษาพูดตามพ่อ - แม่ จึงทำให้การใช้ภาษาพูดคำเมืองลดลงตามลำดับ ส่วนภาษาเขียนในปัจจุบันหาผู้ที่เขียนได้ยาก เพราะไม่นิยมใช้กันแล้ว ส่วนภาษากลางสำเนียงสุโขทัยยังคงนิยมพูดกันอยู่เพราะคำที่ใช้เหมือนกับคำภาษาภาคกลางต่างเฉพาะสำเนียงเท่านั้น

7.2 มรดกด้านวรรณกรรมพื้นบ้าน

วรรณกรรมพื้นบ้าน คือ เรื่องที่มีผู้แต่งไว้ เพื่อบอกเล่าเรื่องราวที่เป็นข้อมูลสำคัญของหมู่บ้านนิยมแต่งเป็นลักษณะ “คำว” คำว มีลักษณะคำสัมผัสคล้องจอง คล้าย ๆ กับร้อยแต่งเป็นภาษาคำเมือง เช่น คำวการก่อสร้างวิหาร เป็นต้น วรรณกรรมพื้นบ้านอีกประเภท คือเรื่องเล่าถึงเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นของหมู่บ้านจะเป็นเรื่องเล่าสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ก็ยังสามารถจดจำกันได้วรรณกรรมพื้นบ้านของชุมชนไทยขณะศึกที่สำคัญ ๆ มีดังนี้

1) คำวแผ่กุศลวัดศรีสำราญ

นมัสสะก่าน สารมือนบ้น้อม ใจต่างดอกสร้อย มะธูปบผายยืนยกขึ้นตั้งเกศา
อหัง วันตา สาธุใส่เกล้า ม่อนขอสุมา สามดวงดอกแก้วเจ้า หลอนผิดกองธรรมท่านพระบใจว่าจำกำปะ
มาตะแบ่งใส่สร้อยเกินความขอดวงเลิศแล้วแก้วสามประก่าน อภัยยะทาน โธชาโตชคอง บใจก่อนสาร
ใจความเกี่ยวข้อ อิตถินาริหนุ่มน้อย เปนใบฎีกา ใจความเรียบร้อย ผายแผ่ด้วยตางบุญเงินจวนปี
น้อง ศรัทธาอุดหนุน มาร่วมทำบุญ กุศลใหญ่กว้าง บ้านคลองสำราญ ปากันคิดสร้าง ยังเขาเงิน
ยวงม่อนพับ หื้อเป็นอาราม งามดีมานัก เหมือนพระเศศเกล้าจุฬา งามเลิศล้ำ ดูสะอาดตาได้คิดทำมา
สองปีขบเข้าเมื่อแรกสร้างแบ่งมาศรัทธาหนุ่มเฒ่า ใจเจยบานลิ่งน้อมประชุมปรึกษาเออนอปากป้อง
ตึกแผ่ผู้ลึงลามแล้วเจิญป้อเลี้ยงเป็นกรรมการ เป็นประธาน จัดการก่อสร้าง พ่องเพี้ยว พ่องถาง บได้
หยุดยั้งพ่องก็ตัดทานกิ่งไม้ พ่องก็ตีหิน สะแลงจ่างไ้ ปิดออกได้เตตุมพ่องก็ชุดลงใส่ตีชุม ต่ำไหนหื้อ
พูน สูงไหนโค้ยหั้น ป้อเลี้ยงจัดการ รีบเร็วด่วนต้น ตามกำลังมีใหญ่หน้อย กั้นว่าแล้วเสร็จสำเร็จ
เรียบร้อย หันถูกต้องดิงาม จิงหื้อช่างไม้ รีบด่วนจัดการ แบ่งกุฎิงาม หลังหนึ่งใหญ่กว้าง กับตั้งศาลา
อยู่สองฝ่ายข้าง บนเขาเงินยวงม่อนพับ แล้วรีบปรึกษา บได้รอนัก จักคิดก่อสร้างกองบุญยังวิหารหลัง
ใหญ่งามสูง

ป้อเลี้ยงบุตรบำรุง ออกเป็นหัวหน้า บ้านคลองสำราญ ใจบานแก่กล้า ออกตามศรัทธา
มากน้อย บางคนออกพัน ปานกลางห้าร้อย ตีต่ำต้อยลงมา คนร้อย สองร้อย นับเป็นเงินตราออกตาม
ศรัทธา ใจบานจิ้นสู้ พ่องออกกำลัง เอาแรงเข้าสู่ ก็ยังปอดิมานักเพราะการทำบุญ บได้บังคับ แล้วแต่
ผู้นำมา มือสิบนิ้ว เจาะขึ้นเกศา ก็เป็นศรัทธา เหมือนกันจู้ผู้ เอากันเป็นกัน ใจผินหลังหลูทุกญิงจาย
ใหญ่หน้อย สร้างวิหารหลวง หลังงามซ้อยร้อย จันแล้วถูกถ้วนงามดี ลวงกว้างใหญ่นักทหาดีหลี ลวง
ยวณั้นมีสิบสี่วถ้วน วัดลวงสูงบหื้อได้จ้วน จันกงบนจ้อฟ้า มีห้าวาปาย ถูกลักษณะ สูงใหญ่กว้างเปิง
ปอ หลังคาสองชั้น มุงด้วยดินขอ ปูนซีเมนต์สอ ขาวงามพ่องแผ้ว จ้อฟ้าปานลม ประดับด้วยแก้ว ของ
จากเมืองอ่าวะะ ดูรุ่งเรืองศรีมีวรรณะ เหลืองมุยสีวซอนแดง สล่าช่างไม้ หล่อปั้นจัดแจ้ง ไว้เป็นตีแยง
ผ่องกอยเปิงเงือ คอกหน้าคอกหลัง เชื้อลองผ่อเตือะ เหมือนของเมืองพราหมณ์ฟากฟ้า คอกปูนซีเมนต์
ติดแก้วอ่าวะะหวั่นกอดเกี่ยวไปมา ดูงามเลิศล้ำ เหลือดีจักจำ จะพรรณนา ดูยาวมากกว้าง ฝ่ายหลัง
ตั้งสองฝ่ายข้าง มีกำแพงงามแวดล้อม ติดซีลูกโก่งเป็นวงซ้ายทับ สองฟากข้างพิลัย สล่าช่างไม้ ทำงาม

ทันใจ ตกแต่งใบ งามดีครบถ้วน สร้างพระวิหาร หลังงามอ่อนอ่อน กี่บ่อระปนแป้นครบ จักคิดรวม
ทุน ที่ได้สมทบ บริจาคหื้อตานไป เสรีจดีเรียบร้อย เสี่ยงสี่หมื่นปายตามบุญชีราย บอกไว้แม่นหมั่น

เดี๋ยวนี้เสรีจการ จักเรื้อรับคั้น ก็นทานโดยบ่น้อย เก่งศาสนาสองพันห้าร้อย จักยกยื่น
หื้อเวณตาน จิงแผ่ป็น้อง ทัวหื้องสนฐาน เสลี่ยมดงยาง ด่านจ้างท่าข้าม เหมืองนา หัวฝาย ยายสอง
ฝายข้าง บรรดา หนทางผ่านลัด บ้านดงโป่งผาง ใหญ่กว้างมากนัก ขอฝายแผ่หน้าบุญเตง บ่อทองที่รัก
ต่อเขตเมืองเถิน ขอกินทานเตง กุศลใหญ่กว้าง หนองผักบึงเหนือ ขอเจือไผ่อย่าง ก็นทานโดย บ่คร้าน
ตั้งหนองหมื่นใจ ทุเลาหลายน้า ใจแผ่กว้างอารีย์ ตั้งสองคณะคณา ดีหลี่ทุกคนมี ญิงจายใหญ่หน้อย
ท่าชุม ต้นธง ขอจงไผ่ห้อย ก็นทานโดย ร่วมวัด ม่อนเขาคีรี นามมีแม่นตัด วัดใหญ่กว้างบนดอย
สามหลังเขตดีด้วย ศรัทธาบ่ถอย บ้านใหม่ต้องดอย ท่าวิเศษได้ มาร่วมกุศล ทำบุญกราบไหว้ ก็นทาน
โดยหยาดน้ำ ฝิ่งหมื่นทางดง มาหมดเสี่ยง ข้าเพราะได้ร่วมผืนทานเตง แผ่ถึงป็น้อง เขตต์หื้องเมืองเถิน
เพราะเปี่ยมเมืองเดิม ของหลังเก่าเกื้อ ออกได้จดเหนือ กับเขาคีรีม่อนพับ ฉลองวิหาร งามใหญ่โตนัก

จักมีการเล่นนานา หลายเยื้องสับปะม่วนจันหุดา ชักชวนกันมา เป้นสายสืบเส้น ผ่อดู
โรงหนัง ละครว้งเต็น ลิเกรำแอ่นพ่อน ตั้งเครื่องดนตรี โหรี ปาดก้อง สงเสพล่องบูชา ขอเมื่อนานเงี้ยว
เกี่ยวกะหลา จะไปจะมา ตำบลบ้านแป้น ยอดม่วนอิตถินาริดั้งแด้ม ปุ่นดีเมาเป็นัก มีตั้งราว
มีมันกั้งกิด ล้วนแล้วเท่าที่รำด้อย่างสาวล่อน ๆ กูพ่อนกะหลา คณะรำดี เอามาจากใต้ รำเคียวรำดัด
อย่างใดก่อได้ ตามดวงทัยใฝ่รัก พมารำขวาน กองก่อสะวัด กลับศอกเกี่ยวไปมา ขอเชิญขึ้นพ่อน กับคู่
เตียมตา ซื่อพวงมาลา ได้ตามชอบสู้ ก็หามวยไทย บ่ใจซื่อ ฝีมือแม่นตัด มาต่างจังหวัด เขตต์หื้องสำนัก
เปิดอกต่อสู้ชิงราย เอกโกล้วนๆ พลาดท่าเป็นตาย ผู้ไม่มีรายบ่หวังได้ใกล้ ผุ่งหม่วนดู อยู่ตั้งร่มได้
เสียงตบมือให้ร้อง ข้าขออัญเชิญ ลุงอาป็น้องมาเที่ยวเล่นดูงาน สองพันห้าร้อยกึ่งพุทธกาล ป้อเลี้ยง
จัดงานครั้งนี้บ่น้อย ลูกค้าขายของ หยาดยายเป็นถ้อย สองฟากทางเตียววัด เอเยนต์สาขา ประจำ
สำนัก โขงเขตหื้องเมืองไทย เจริญมาเที่ยวซื้อ เลือกตามเป็งใจ ฝ่านุงครวไบ ของใจกลับบ้าน เงินติด
กระเป่า บ่ถากลัวกัน ดีตุ๊กอันพร้าพร้อม โอเลี้ยง โชดา นมเย็น นมร้อน บะหมี่ใส่ไข่ดาว
เลือกกินสะปะ เหล้าแดงเหล้าขาว บันดีสามดาว แกล้มเนื้อไก่ต้ม วิสกี้ แม่โขง แมวดำ น้ำส้ม สิ่งหื้อง
ดีรสนัก แล้วเลือกของกับมีสารพัด จะสั่งลาบลูแดง ๆ หรือว่าจะสั่งเนื้อต้ม ตามใจผู้ทรงชอบนัก
ผัดเปรี้ยวผัดหวาน มีสารพัด มาขายกาดมั่วในงาน มีนับครีกครั้น เป้นมหาปาง

ป้อเลี้ยงคิดงาน ครั้งนี้ใหญ่กว้าง เลขวัดอาจารย์ กับผู้ใหญ่บ้าน ช่วยกันจัดงาน
เคร่งครัด เดือนห้าเหนือ กำหนดแม่นตัด สิบค่ำขึ้นเป็งเป้นวันหยาดน้ำ อุทิศไปเถิง ถวายทานเตง
สามดวงแก้วเจ้าวัด ขอเจริญศรัทธา ญิงจายหนุ่มเฒ่า โมหนาตานเย็นน้อม เลยเที่ยวดูงาน ก่านเล่น
มีพร้อม ตามใจชอบ สู้ไผมัน วันเป็งสุดท้าย อย่าหื้อผิดหวัง จงคอยระวังฎีกาบอกหื้อ อากี้ดยหัง
ศรัทธาหาได้ บอกไฟมีพร้าพร้อม จักจุดถวายบูชาบนบ่น้อม สงเสพเข้าในงาน จำนวนมากนัก
ใหญ่หน้อย ป่านกลาง นับแต่บอกป็น สองสามสี่ห้า ให้กระดงการงานไว้ ล่วงหน้าจักพรรณนา

ข้า้เปื้อน สามหมื่นสามพัน บอกไฟป้อเลี้ยง จักจุดโต้้งกว้างคลองลาน เพราะฉะนั้น จึงแผ้วข่าวสาร บอกบุญกัณฑ์ทาน หื้อกันจู้ผู้ มูลศรัทธา ไหลมาหลังหลั่ผ่อคอยดู ม่วนล้ำ ฉลองวิหารกัณฑ์ทานหยาดน้ำ หื้อถึงฝั่งน้ำสาคร คือโอชะวัตรเดียวจอน เมื่อได้ม่วนมรณ์ สู่โลกภายใน สมดังบาลี มณีแก้วกล้า ทานตัสนาบอกไว้สัพพี ตีโย สุโข นอบน้อม ปายเปื่องห้องปารัง ก่อนแลนายเฮยที่ทายโก ทุ อายุ วัฒน โณ สุขัง พลังฯ

2) ตำนานแม่นางบัวคำ

ตำนานแม่นางบัวคำ มีความเกี่ยวข้องกับป่าชุมชน โดยพบกับเหตุการณ์แปลกประหลาด มหัศจรรย์แก่ผู้ที่เคยเข้าไปในป่าแห่งนี้ และมีผู้รู้ในชุมชน เล่าเรื่องตำนานแม่นางบัวคำไว้ว่า ในสมัยพระร่วง มีแม่นางบัวคำซึ่งเป็นผู้หญิงที่สวยงามคนหนึ่งในยุคสมัยนั้น ไปหลอกให้พระร่วงมาช่วยทำนา หากทำนาเสร็จ แม่นางบัวคำจะยอมเป็นเมียพระร่วง เมื่อพระร่วงทำนาเสร็จแล้ว แม่นางบัวคำกลับไม่ยอมเป็นเมียพระร่วงตามที่ได้ตกลงกันไว้ แถมยังวิ่งหนีพระร่วงเข้าไปในป่า แล้วพลาดไปสะดุดตอไม้ล้ม บริเวณที่สะดุดนั้น ปัจจุบัน คือ บริเวณบ้านแสนตอ ตอนที่สะดุดล้มนั้น แม่นางบัวคำล้มหายใจลง จึงเกิดตอสองเต้า ปัจจุบัน คือ ป่าชุมชนห้วยม่วง ในเขตชุมชนไทยชนะศึก พอลุกขึ้นได้ก็วิ่งหนีพระร่วงเข้าไปในถ้ำ แล้วเอาผ้าขึ้นปิดปากถ้ำไว้ ทำให้พระร่วงไม่สามารถเข้าไปในถ้ำได้ ด้วยความโกรธพระร่วงจึงเอาหินปิดปากถ้ำไว้ ซึ่งเดี๋ยวนี้ ยังปรากฏ “บ่อน้ำทิพย์” ที่มีความลึกประมาณหนึ่งศอก อยู่บนหลังเนินเขา มีน้ำตลอดปีโดยที่บ่อไม่เคยแห้งเลย กลายเป็นที่มหัศจรรย์มากแก่ผู้ที่พบเห็น ซึ่งบ่อน้ำทิพย์นี้ เป็นบ่อน้ำที่ให้คนที่เข้าไปหาของป่า รวมทั้งสัตว์ป่าได้ดื่มกิน ชาวบ้านจึงเรียกบ่อน้ำนี้ว่า “บ่อน้ำทิพย์แม่นางบัวคำ”และยังพบว่ามีย่องรอยของรูในช่องหินที่น่าจะเป็นทางเข้าถ้ำ ถึง 2 แห่ง ที่เคยมีพระเคยเข้ามาทำพิธีเปิดปากถ้ำ แต่ก็ไม่สามารถเปิดปากถ้ำได้สำเร็จ

มีครั้งหนึ่งที่ผู้ใหญ่เอกชัย สังข์ทอง หมู่ที่ 1 บ้านท่าตันธง ได้พาชาวบ้านเข้าไปสำรวจป่า พอมีคนเข้าไปมาก ปรากฏว่าเกิดเหตุการณ์ประหลาดขึ้น ผู้ใหญ่เล่าว่า แม่นางบัวคำบังตาทำให้ผู้ใหญ่ต้องพาชาวบ้านเดินอ้อมไปอีกทางหนึ่ง จนผู้ใหญ่และชาวบ้านต้องนั่งประนมมือไหว้แล้วพูดว่า พวกเรามาเที่ยว อยากเห็นบ่อน้ำทิพย์ หลังจากนั้นไม่นาน ก็ได้เจอกับบ่อน้ำทิพย์แม่นางคำ ตกตึกคือนั้น แม่นางบัวคำ ได้มาเข้าฝันผู้ใหญ่ ถามว่า เข้ามาทำอะไรกันหลายคน ผู้ใหญ่ก็ตอบว่า ชาวบ้านเค้ามานะเที่ยว อยากจะเห็นบ่อน้ำทิพย์ว่าเป็นยังไง ผู้ใหญ่ยังบรรยายลักษณะของแม่นางบัวคำให้ฟังอีกว่า เป็นผู้หญิงที่สวยงาม ใส่ชุดลายไทย สีเปลือกหมาก มีดอกไม้เสียบ สะไบเฉียง เป็นแบบทางเหนือ โดยพูดเป็นภาษาล้านนา หลังจากนั้น เวลาที่ต้องเข้าไปในป่า ทุกคนจึงต้องบอกกล่าวกับแม่นางบัวคำก่อนทุกครั้ง เพื่อให้ปลอดภัย ไม่หลงป่า ต่อมาจึงได้มีการตั้งศาลแม่นางบัวคำขึ้น

แม่นางบัวคำเป็นบุคคลที่ผู้คนนับถือ หากใครที่เข้าไปในป่าพูดจาหยาบคาย ไม่เหมาะสม ดูหมิ่นคน พูดจาไม่ดี ก็จะมีอาการปวดหัว ปวดท้อง โดยที่ไม่ทราบสาเหตุ ต้องแก้โดยการเอาหมูทำพิธีเพื่อไปเลี้ยงผีเจ้าป่าเจ้าเขา จึงจะหายจากอาการดังกล่าว

3) เพลงพื้นบ้าน

เพลงพื้นบ้านในอดีต จะเป็นเพลงที่ใช้ร้องในการรำวงพื้นบ้าน เนื่องในงานประเพณีต่าง ๆ เช่น ประเพณีตานก๋วยสลาก ประเพณีปีใหม่เมือง เป็นต้น แม่หลวงพัน ธรรมขันคำ เป็นผู้สูงอายุที่มีความสามารถในการร้องเพลงพื้นบ้านเป็นอย่างมาก

ภาพที่ 98 นางพัน ธรรมขันคำ

นางพัน ธรรมขันคำ อายุ 86 ปี เล่าให้ฟังว่า ท่านเกิดที่บ้านห้วยแก้ว อำเภอแม่พริก (เดิมเป็นอำเภอเถิน) เข้าโรงเรียนจบชั้น ป.2 แต่งงานกับพ่อแก้ว ธรรมขันคำ เมื่ออายุ 20 ปี ก็ได้อพยพมาอยู่ที่บ้านคลองสำราญเป็นรุ่นแรก ๆ ท่านเป็นคนรักสงบ ขยันทำมาหากิน แต่ก็ชอบการเล่าข่าว การจ๊อย และขอ ตลอดจนการร้องเพลงโบราณได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะเพลงชาติสยาม (เพลงชาติไทย ปี 2475) นับว่าท่านมีความจำดีเยี่ยม ตัวอย่างเพลงพื้นบ้านที่ท่านร้องให้ฟังมีดังนี้

จ๊อยก้อม

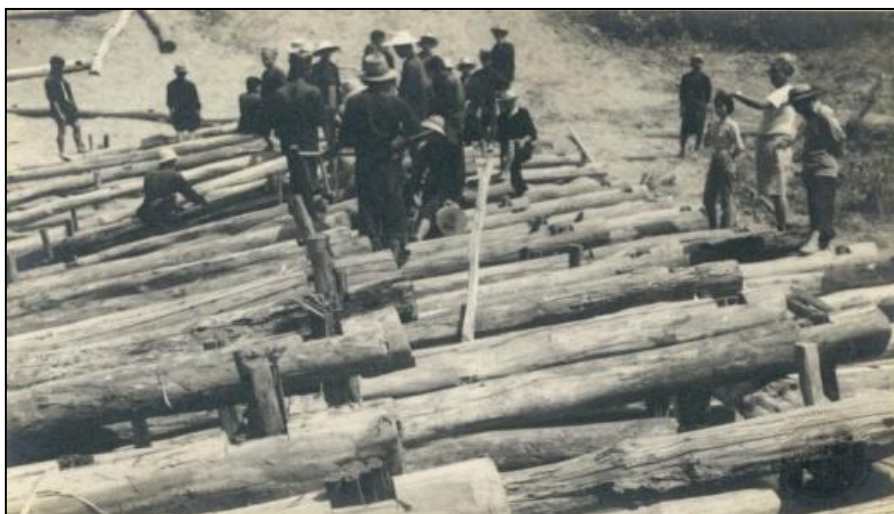
“ขึ้นดอยม่อนจั้ง ขว้างกิ้งตาโก้ย
น้องขอไปโตย บ่เหลียวผ่อหน้า”

เพลงรำวงโบราณ

“อยู่คนเดียวเปลี่ยวใจไม่มีคู่ อยากจะอยู่สองคนกับเขาบ้าง
วาสนาฉันมาหมดหวัง หัวอกจะพังเพราะรักเธอคนเดียว”

4) เรื่องเล่า “การล่องแพ”

พ่อหลวงถึง พุดหน้อย อายุ 90 ปี อยู่บ้านเลขที่ 196 หมู่ที่ 8 บ้านราษฎร์ร่วมจิต ตำบลไทยชนะศึก ได้เล่าถึงเหตุการณ์ การล่องซุงของบริษัทสัมปทานไม้สัก ในเขตอำเภอทุ่งเสลี่ยม และอำเภอดงเจน จังหวัดลำปางว่า เมื่อตัดไม้แล้วจึงล่องแพมาตามลำน้ำแม่มอก เพื่อจะไปรวมหมอนที่ริมฝั่งแม่น้ำยมแล้วล่องแพไปตามลำน้ำยม ไปที่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ต่อไปพ่อถึงเล่าเหตุการณ์ในช่วงเวลาดังกล่าวว่า “ขณะนั้น ตนเองอายุประมาณ 16 - 17 ปี เห็นจะได้ ผู้สัมปทานไม้สัก ชาวบ้านเรียกว่า “นายห้าง” ได้มีตัวแทนทำหน้าที่ลงบัญชีชื่อว่า เสมียนพรหม ซึ่งเป็นลูกจ้างของบริษัทสัมปทานไม้ที่อยู่บ้านดงจะนาไม้ที่ตัดได้ไปลงบัญชีสำหรับไม้ซุงที่ตัดจะมีอายุประมาณ 100 ปีขึ้นไปซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก ในเขตอำเภอทุ่งเสลี่ยมในสมัยนั้น แต่ชาวบ้านไม่มีสิทธิ์ที่จะตัด ถ้าใครจะตัดมาใช้สร้างบ้าน ต้องไปขออนุญาตที่อำเภอสวรรคโลกถ้าไม่ขออนุญาตจะถูกจับดำเนินคดี ทำให้หวาดกลัวกันมาก ชาวบ้านจึงสร้างบ้านด้วยไม้ไผ่มุงด้วยหญ้าคาเป็นส่วนใหญ่ส่วนบ้านของเจ้านาย จะทำด้วยไม้สัก เมื่อไม้ซุงถูกผูกเป็นแพล่องมาทางลำน้ำแม่มอกจะเกิดเสียงดังมาก เมื่อซุงกระทบกัน ฟังคล้ายเสียงดนตรีซึ่งการล่องซุงจะมีคนงานคอยทำหน้าที่คัดไม้ซุงเพื่อไม่ให้ติด โดยเฉพาะตรงที่เป็นคู้่งน้ำ บางครั้งคัดไม่ทัน ทำให้ไม้ซุงกระแทกกับตลิ่ง ถึงกับทำให้ ตลิ่งพัง ก็เคยมีหลายครั้ง ชาวบ้านจึงไม่กล้าเข้าใกล้ตลิ่ง เมื่อมีการล่องซุง การล่องซุงจะทำฤดูน้ำนอง (เดือน สิงหาคม - พฤศจิกายน) จะล่องซุงไปพักที่ตำบลบางช้าง จึงพักไม้ตรงที่พักไม้ จึงเรียกว่า “บ้านขนซุง” และจึงล่องแพต่อไปทางบ้านปากคลองช้าง และไปรวมหมอนไม้ที่ อำเภอสวรรคโลก ที่รวมหมอนไม้ จึงเรียกว่า “บ้านวังไม้ขน” และนำลงลำน้ำยมในที่สุดพอถึงเดือนธันวาคมน้ำลดลงบริษัทจะนำช้าง ซึ่งเป็นช้างของพ่อเลี้ยงบุตร ศรีอ่อน ซึ่งมีหุ้นส่วนในการสัมปทานไม้ด้วยนำช้างมาชักลากไม้ซุง ที่ติดอยู่ตามสันดอน แต่ก็นำไปไม่ได้ทั้งหมด มีติดค้างจมอยู่ในน้ำก็มีหลายต้นเมื่อเวลาผ่านไปผู้คนก็หลงลืมกันไป”

ภาพที่ 99 การล่องแพไม้ซุงในลำน้ำแม่มอกที่บ้านฝางหมื่น

5) เรื่องเล่า “จ้างปึงาหลัง”

เป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับช่าง ชาวเหนือจะออกเสียงว่า “จ้าง” มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับการทำไม้ ในอดีตของผู้รับสัมภาษณ์ทำไม้สักในยุคก่อนว่า นายบุตร ศรีอ่อน คหบดีชาวฝั่งหมิ่นได้เป็นหุ้นส่วนกับ บริษัททำไม้ทางอำเภอทุ่งเสลี่ยมเมื่อทำการตัดแล้วจะใช้ช่างชักลากลงแม่น้ำแม่มอกทำเป็นแพซุงล่อง มาทางลำน้ำแม่มอกและนำไปขึ้นที่บ้านขอนแก่น เพราะลำน้ำถัดไปคับแคบไม่สามารถล่องซุงได้ จึงต้องใช้รถลากไปรวมหนองไม้ไผ่ที่บ้านวังไม้ขอนอำเภอสุวรรณภูมิแล้วนำลงลำน้ำยมต่อไปการทำไม้ในยุค นั้นต้องใช้คนที่มีความชำนาญในหลาย ๆ แผนก เช่นคนตัดไม้ คนเจาะไป คนตีตราไม้และความช่าง ชักลากไม้ โดยนายบุตร ศรีอ่อน ได้ไปชักชวนชาวบ้านนาหลุก ตำบลราวต้นจันทร์ อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่อพยพมาจากอำเภอเถิน จังหวัดลำปางแต่มีความเป็นอยู่ลำบาก เนื่องจากภัยแล้ง และโจรผู้ร้ายชุกชุม ให้มาเป็นลูกจ้างทำไม้ และทำงานอื่น ๆ เช่นทำไร่ ไถนา เป็นต้น จนต่อมาคืออพยพมาตั้งหลักปักฐานที่บ้านฝั่งหมิ่นเกือบทั้งหมด

พ่อยัน แอบอุ่น อยู่บ้านเลขที่ 39 หมู่ที่ 4 ปัจจุบันอายุ 85 ปี เล่าว่า ตนเองได้อพยพมา กับเพื่อนบ้านในขณะที่มีอายุประมาณ 15 ปี พออายุได้ 20 ปี ก็ได้เป็นควาญช้างได้ขี่ช้างตัวเมีย มีหน้าที่ชักลากไม้ลงลำน้ำแม่มอกและชักลากไม้รวมหนองที่บ้านขอนแก่นด้วยและจำได้ว่า มีช้างตัวผู้ตัว หนึ่ง เป็นช้างงามมีนิสัยดุร้าย มียาว แต่ไม่งอนมาก เรียกกันว่า “งาหลัง” ชื่อจริงคือ “จ้างคำใบ” ควาญช้างชื่อว่า “นายเป้” เพราะมีขาลีบช้างหนึ่ง ชอบดื่มเหล้า เมื่อเมาแล้วจะชอบนอนกลางแดด มีอยู่ครั้งหนึ่ง เมื่อนายเป้มาได้ที่แล้วก็นอนกลางแดด ช้างคำใบตรงเข้าไป ก็ลงใช้งาแทงลงไป ผู้คนที่ เห็นพากันตกใจ นึกว่าช้างคำใบแทงนายเป้ผู้เป็นควาญช้างแต่แล้วก็พบว่าช้างคำใบใช้งาช้อนนายเป้ ขึ้นแล้วนำไปวางไว้ในร่มไม้ ทำให้ทุกคนเห็นความกตัญญูที่ช้างคำใบ มีต่อนายเป้ผู้เป็นควาญ เป็นเรื่อง เล่าสืบต่อกันมาถึงความแสนรู้ของ จ้างงาหลัง หรือ ปึงาหลัง หรือ ปุ่คำใบ จนถึงทุกวันนี้

ภาพที่ 100 พ่อยัน แอบอุ่น ผู้เล่าเรื่องจ้างปึงาหลัง

6) เรื่องเล่า “กิวเจ้านาว”

“กิวเจ้านาว” เป็นชื่อของช่องเขาขาด ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 9 บ้านสำราญราษฎร์ ตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัยบริเวณนี้เป็นเทือกเขาที่ชาวบ้านเรียกว่า “เนินยวงม่อนพับ” ซึ่งเป็นทิวเขาขนาดย่อมทอดตัวเป็นแนวยาวจากริมน้ำแม่มอกถึงฝายหิน โดยระหว่างช่องเขาตั้งแต่วัดคลองสำราญถึงฝายหินจะเป็นช่องเขาขาดเป็นทางเลาะลำน้ำแม่มอกไปทะลุบ้านเด่นดีหมี หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งเสลี่ยม ซึ่งในสมัยอดีตชาวบ้านใช้เป็นเส้นทางช่องเขานี้เดินทางไปมาหาสู่กัน ต่อมา มีการสร้างฝายกั้นลำน้ำแม่มอกแต่การสัญจรก็ยังลำบาก จึงได้มีการสร้างสะพานข้ามลำน้ำแม่มอกที่คลองแม่ทุเลาเพื่อใช้สัญจรจากบ้านคลองสำราญ ผ่านบ้านแม่ทุเลาเพื่อเดินทางไปว่าการอำเภอทุ่งเสลี่ยม ทำให้เส้นทางเดินผ่านกิวเจ้านาวค่อย ๆ ลดความสำคัญเนื่องจากประชาชนหันไปใช้ทางเดินข้ามสะพานแทน

พ่อพู ทองวิค อายุ 77 ปี อยู่บ้านเลขที่ 54 หมู่ที่ 3 บ้านคลองสำราญเล่าว่าตนเคยได้ยินคนเฒ่าคนแก่เล่าให้ฟังว่าตรงกิวเจ้านาวในอดีตจะมีถ้ำอยู่และปากถ้ำก็จะลึกไม่สามารถเข้าไปได้ จึงมีคนเอาลูกมะนาวหลายลูกโยนลงไปตรงปากถ้ำเพื่อหยั่งดูความลึกปรากฏว่าลูกมะนาวหายเงียบไปไม่ได้ยินเสียงอะไร ต่อมาผู้คนทางบ้านเหมืองนา หมู่ที่ 1 ตำบลทุ่งเสลี่ยม มาเล่าให้ฟังว่าพบลูกมะนาวลอยเต็มลำคลองเหมืองนา ตรงที่เรียกกันว่า “วังจะเข้” ซึ่งอยู่หลังโรงเรียนทุ่งเสลี่ยมชนูปถัมภ์ ในปัจจุบันนี้ จึงสันนิษฐานว่าระหว่างวังจะเข้กับถ้ำกิวเจ้านาวน่าจะทะลุถึงกันได้ ซึ่งเป็นจุดเชื่อมระหว่างลำน้ำแม่มอก กับลำคลองเหมืองนา และตรงถ้ำนั้นคงจะเป็นที่อยู่อาศัยของจระเข้ เดินไปมาระหว่างลำน้ำทั้งสองชาวบ้านเชื่อว่าจระเข้นั้นเป็นจระเข้เจ้าพ่อ จึงได้ตั้งชื่อถ้ำว่า “กิวเจ้านาว” คือถ้ำที่เป็นที่อยู่ของเจ้าพ่อจระเข้ตรงถ้ำที่ชาวบ้านนำลูกมะนาวโยนลงไป

พ่อตวง ปริชาวงศ์ อายุ 87 ปี อยู่บ้านเลขที่ 266 หมู่ที่ 9 เล่าว่า “ในอดีตนั้น ชาวบ้านจะสร้างศาลสำหรับเป็นที่อยู่ของ “เจ้าพ่อกิวเจ้านาว” จะนำผ้าแพรสีต่าง ๆ ไปไหว้ขอพรและขอให้คุ้มครองบ้านเมืองให้อยู่เย็นเป็นสุขและเมื่อจะมีการบวชพระก็จะนำผ้าแพรดังกล่าวไปเป็นส่วนประกอบของกระโจมศีรชะ สำหรับสวมเวลาเป็นนาคซึ่งคนทางเหนือจะเรียกว่า “ลูกแก้ว” และก่อนบวชก็จะนำลูกแก้วไปกราบไหว้ขอพรจากเจ้าพ่อกิวเจ้านาว เพื่อขอขมาลาโทษและขออโหสิกรรมที่อาจจะได้ผิดพลาดล่วงเกินท่านและจะได้ไม่มีสิ่งที่ต้องพะวงก่อนบวชด้วย”

พ่อสุน คำพันธ์ อายุ 85 ปี อยู่บ้านเลขที่ 6 หมู่ที่ 9 เล่าว่า “คนเฒ่าคนแก่เล่าให้ฟังว่าเมื่อถึงวันพระวันศีลทั้งข้างขึ้นข้างแรมจะได้ยินเสียงฆ้องเสียงกลองดังออกมาจากปากถ้ำกิวเจ้านาวเสมือนมีผู้คนอยู่เป็นจำนวนมากบางครั้งมีเสียงดาบกระทบกันคล้าย ๆ กับการรบกันของทหารสมัยโบราณ”

สำหรับอีกนัยหนึ่งนั้น แม่หลวงที อุประวรรณ อายุ 95 ปี อยู่บ้านเลขที่ 197 หมู่ที่ 9 เล่าว่า “ตนเคยได้ยินคนในสมัยก่อนเล่าเป็นเชิงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของกิวเจ้านาวว่า

บริเวณบ้านคลองสำราญในอดีตนั้นเคยเป็นเมืองโบราณ สมัยกรุงสุโขทัย ซึ่งอยู่ระหว่างเมืองบางช้างกับเมืองเถิน ผู้คนจะเดินทางติดต่อค้าขายกัน บางคราวเกิดศึกสงคราม ก็จะมีการรบกัน โดยมีทอรับเป็นกำแพงเมืองป้องกันชายแดน เจ้าเมืองสุโขทัย ที่ชื่อว่า พ่อขุนศรีนาวนำถม เคยเสด็จผ่านมาทางนี้เพื่อจะผ่านไปทางเมืองเหนือ และเสด็จผ่านตรงช่องเขาขาด ผู้คนจึงเรียกช่องเขาขาดว่า “ก๊วเจ้านาว” เรียกกันจนมาถึงทุกวันนี้”

วรรณกรรมพื้นบ้าน และเรื่องเล่าปัจจุบันเริ่มเลือนหายไปจากความทรงจำจะมีการพูดถึงก็เฉพาะผู้คนในรุ่นเก่าเท่านั้นสำหรับคนรุ่นหลังก็จะไม่ทราบถึงเรื่องเล่าตามที่กล่าวมาเพราะคนรุ่นใหม่จะให้ความสนใจเฉพาะเรื่องในปัจจุบันและอนาคต ยิ่งปัจจุบันมีอินเทอร์เน็ตโทรศัพท์มือถือที่มีข้อมูลต่าง ๆ ให้เลือกใช้อย่างมากมายจึงทำให้เรื่องเก่าในอดีตค่อย ๆ เลือนหายไปกับผู้คนในอดีตที่ล้มหายตายจากไปดังนั้นถ้าไม่มีการจดบันทึกไว้ เรื่องราวดี ๆ และเป็นประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านก็จะเลือนหายไปเป็นที่สุดซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่ง

วรรณกรรมพื้นบ้านและเรื่องเล่าของชุมชนไทยชนะศึก เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อวิถีชีวิตของผู้คนในอดีตทำให้มีการนำไปประยุกต์เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านต่าง ๆ เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวความเป็นมาของบรรพบุรุษให้ลูกหลานได้รับรู้และเข้าใจ “ รากเหง้าตัวตนคนไทยชนะศึก ” ผ่านงานศิลปะพื้นบ้านสอดแทรกความบันเทิงและสุนทรีย์ที่ยังคงสืบทอดกันมาจนถึงทุกวันนี้

8. ศิลปะพื้นถิ่น

ศิลปะพื้นถิ่นของชาวชุมชนไทยชนะศึก มีลักษณะการผสมผสานของวัฒนธรรม 2 แบบ คือ เมืองเหนือ ล้านนา และแบบไทยภาคกลางซึ่งมีความแตกต่างกันตามกลุ่มของประชาชนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษที่อพยพมาจากพื้นที่ต่างกันศิลปะพื้นถิ่นที่เป็นที่นิยมกัน มีดังนี้

8.1 ศิลปะการเล่นดนตรีพื้นเมือง

การเล่นดนตรีสะล้อ ซอ ซึง (วงสะล้อ ซอ ซึง) นิยมเล่นกันตามงานทั่วไปในหมู่บ้านที่อพยพมาจากเมืองเหนือจะเน้นเสียงจากเครื่องสายเป็นหลักจะมีวงสะล้อ ซอ ซึง อยู่ประจำทุกหมู่บ้านจำนวนเครื่องดนตรีที่ใช้ในแต่ละวงจะมีสะล้อและซึงเป็นหลักเสมอและมีเครื่องดนตรีอื่น เช่น ปี่ก้อยหรือขลุ่ย กลองเต่งถึง ฉิ่ง ฉาบ เข้ามาประกอบใช้บรรเลงเพลงพื้นบ้านที่ไม่มีการขับร้อง เช่น เพลงปราสาทไหว เพลงล่องแม่ปิง เป็นต้นและสามารถใช้บรรเลงเพลงสมัยใหม่ก็ได้

ภาพที่ 101 วงสะล้อ ซอ ซึงของบ้านท่าตันธง

การเล่นดนตรีปาด ก้อง กลอง นาง (ปี่ พาทย์ ซ้อง วง) นิยมเล่นกันตามงานทั่วไป ในหมู่บ้านที่อพยพมาจากเมืองเหนือหรือเทียบได้กับวงปี่พาทย์ของภาคกลาง ในหมู่บ้านท่าตันธงมีวงดนตรี “ไทยชนะศึกรวมศิลป์” เป็นวงดนตรีปาด ก้อง กลอง นาง (ปี่ พาทย์ ซ้อง วง) เป็นวงดนตรีที่รับไปเล่นในงานต่าง ๆ ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2549 ได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานจากองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึกและสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

นอกจากนี้ วงดนตรี “ไทยชนะศึกรวมศิลป์” ยังได้ถ่ายทอดดนตรีการเล่นดนตรีให้กับ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มวัยทำงานรวมทั้งกลุ่มเด็กและเยาวชนที่สนใจ เมื่อมีงานประเพณีหรืองานสำคัญของตำบล ทั้ง 3 กลุ่ม จะมารวมวงเล่นด้วยกัน อันเป็นการสืบสานการละเล่นดนตรีให้คงอยู่กับชุมชนไทยชนะศึกต่อไป

ภาพที่ 102 วงปี่ พาทย์ ซ้อง “ไทยชนะศึกรวมศิลป์”

การเล่นดนตรี มั่ง ตั่ง เซ่ คำว่า มั่ง ตั่ง เซ่ มาจากเสียงของเครื่องดนตรี มั่ง มาจากเสียงฆ้อง ตั่งมาจากเสียงกลอง และเซ่ มาจากเสียงฉาบ บางครั้งก็เรียก มั่ง จิ้ง เจ้ นิยมเล่นกันตามงานทั่วไปในหมู่บ้านที่อพยพมาจากเมืองเหนือ ใช้เล่นในการงานประเพณีต่าง ๆ เช่น งานตานก๋วยสลาก งานแห่ครัวตาน งานทำบุญฉลองต่าง ๆ โดยมีเครื่องดนตรีประกอบด้วย ฆ้องราว หรือ ฆ้องเดี่ยว กลองแอว (กลองขนาดใหญ่) ฉาบใหญ่ กลองตะหลดปด (กลองขนาดเล็ก) ผู้เล่นประมาณ 4 - 5 คน และอาจมีช่างฟ้อน ประกอบ 5 - 10 คน จะฟ้อนเป็นทีม หรือฟ้อนอิสระก็ได้

ภาพที่ 103 การเล่นดนตรี มั่ง ตั่ง เซ่ ในงานบุญของคนในชุมชนไทยชนะศึก

ดนตรีกลองสะบัดชัย การตีกลองสะบัดชัยเป็นการตีกลองประกอบทำทางด้วยลีลาโลดโผนเร้าใจจากการตีด้วยไม้กลองและอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น เข่า หมัด ศอก ศีรษะ สมัยก่อนใช้ตียามออกศึกสงครามเพื่อเป็นสิริมงคล และสร้างขวัญกำลังใจให้แก่เหล่าทหารในการต่อสู้เพื่อให้ได้ชัยชนะ ต่อมาเมื่อศึกสงครามสงบลง กลองสะบัดชัยจึงไปตั้งอยู่วัดวาอารามเพื่อใช้ตีเป็นพุทธบูชาและบอกอานิสงส์บุญด้วยเสียงกลองที่ไพเราะเร้าใจด้วยลีลาโลดโผนของการตีกลอง จึงได้นำกลองสะบัดชัยมาใช้ในการเฉลิมฉลองเพื่อเอากุศลเอากุศลและการแสดงในเทศกาลงานต่าง ๆ

ชุมชนไทยชนะศึกมีผู้สืบสานการแสดงกลองสะบัดชัย คือ พ่อหลวงกิ่ง สายนวล อายุ 67 ปี อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 23/1 หมู่ที่ 10 ตำบลไทยชนะศึก เล่าว่า เมื่อตนอายุได้ประมาณ 40 ปี เคยไปชมการแสดงดนตรีกลองสะบัดชัยของพ่อหลวงถา แก้วจาเครือ เกิดความชื่นชอบและสนใจการเล่นชนิดนี้ ด้วยความที่ตนเองมีพื้นฐานดนตรีอยู่บ้าง เมื่อมีโอกาสได้ชมการแสดงหลายครั้ง จนกระทั่งสามารถจดจำท่าทางการแสดงดนตรีกลองสะบัดชัยได้ จึงได้ขอให้พ่อหลวงถาสอนให้ มีการรวมกลุ่มตั้งวงดนตรีกลองสะบัดชัย มีเครื่องดนตรี 8 ชิ้น ประกอบไปด้วย กลองปุงา (กลองขนาดใหญ่)

ใหญ่) จำนวน 2 ลูก ฉาบใหญ่ จำนวน 2 คู่และฆ้องใหญ่ จำนวน 4 ใบ กลุ่มผู้แสดงในขณะนั้น มีประมาณ 15 คน ได้ฝึกซ้อมการแสดงกลองสะบัดชัยจนมีความชำนาญ ระหว่างนั้นก็ได้ออกแสดงในงานประเพณีต่าง ๆ ของวัดและหมู่บ้าน และเคยประกวดได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 จากการประกวดการแสดงกลองสะบัดชัยที่จังหวัดเชียงราย เมื่อประมาณปี พ.ศ.2544 นอกจากนี้ คณะดนตรีกลองสะบัดชัยของชุมชนไทยชนะศึก ได้มีโอกาสรับเชิญเข้าร่วมการแสดงในงานลอยกระทงเผาเทียนเล่นไฟ ของจังหวัดสุโขทัย การจัดงานสงกรานต์เสียงที่อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย งานฆ้องหลวงและงานตานก้วยสลากที่อำเภอเถิน จังหวัดลำปางอีกหลายครั้ง ต่อมาการแสดงดนตรีกลองสะบัดชัยของชุมชนไทยชนะศึก เริ่มเป็นที่สนใจของโรงเรียน ในปี พ.ศ.2545 ครูเทพศักดิ์ จันทาวงค์ ครูใหญ่โรงเรียนบ้านธารชะอ่ม ได้เชิญพ่อหลวงกิง สายนวลและคณะ ไปสอนการแสดงดนตรีกลองสะบัดชัยให้กับกลุ่มนักเรียน โดยมีครูเพชร ลาวจันทร์ เป็นครูที่คอยฝึกสอนลูกศิษย์ ได้มีการประยุกต์การแสดงกลองสะบัดชัยให้น่าสนใจ เพิ่มการแสดงให้มีความหลากหลาย ทันสมัย มีจังหวะและลีลาที่เร้าใจ มีการแต่งกายแบบล้านนา ใช้ดาบประกอบกรรรำรำ มีการพ่นไฟ เพิ่มการแสดงฟ้อนรำเทียนฟ้อนเจิง มีการสอนจากรุ่นสู่รุ่น จนได้รับรางวัลดีเด่นจากการประกวดศิลปการตีกลองสะบัดชัยในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนภาคเหนือที่มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางและได้ไปทำการแสดงในงานเทศกาลต่าง ๆ ของอำเภอทุ่งเสลี่ยม อำเภอสวรรคโลก อำเภอเมืองสุโขทัย อำเภอบ้านด่านลานหอย และอำเภอศรีนคร นอกจากการแสดงในจังหวัดสุโขทัยแล้วยังไปทำการแสดงในต่างจังหวัด ได้แก่ จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดเชียงราย จังหวัดอ่างทองและกรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 104 การแสดงกลองสะบัดชัยในงานเปิดมหาวิหารทองคำ วัดพิพัฒน์มงคล

ผู้ที่ร่วมแสดงการตีกลองสะบัดชัยส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนชายล้วน และจะมีใจรักที่จะสืบทอดศิลปะการตีกลองสะบัดชัยเป็นอย่างมาก โดยจะหมั่นฝึกฝนและปรับปรุงรูปแบบการแสดงให้ดูเข้าใจและน่าสนใจมากขึ้น เช่น มีการฟ้อนดาบฟ้อนเจิง และการฟ้อนดาบไฟร่วมด้วย ส่วนนักเรียนหญิงจะเข้ามามีส่วนร่วม โดยการนำศิลปะการการรำรำของชาวล้านนาเข้าร่วมการแสดงตีกลองสะบัดชัยด้วย ทำให้การแสดงการตีกลองสะบัดชัยของนักเรียนเป็นที่ชื่นชอบของผู้ที่พบเห็นโดยทั่วไป

ดนตรีกลองยาว กลองยาวเป็นแสดงดนตรีพื้นบ้านของชาวบ้านหมู่ที่ 6 บ้านธารชะอ่ม และชาวบ้านหมู่ที่ 7 บ้านหนองหญ้าปล้อง ซึ่งทั้งสองหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่จะอพยพมาจากอำเภอสุวรรณโค อำเภอสรีสำโรงและอำเภอมืองสุโขทัย จึงได้นำเอาศิลปะกลองยาวดั้งเดิมของชาวสุโขทัยมาด้วย แต่ไม่ค่อยเป็นที่แพร่หลายมากนักเนื่องจากขาดงบประมาณในการจัดซื้อกลองยาว แต่ยังคงมีการสืบทอดการไหว้ครูกลองยาวอยู่โดยมีนายเรวัช เดือนสว่าง อดีตผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7 เป็นผู้สืบทอด

ต่อมาโรงเรียนบ้านธารชะอ่ม ได้มีการฟื้นฟูศิลปะกลองยาวขึ้นมาอีกครั้ง โดยอาศัยข้อมูลดั้งเดิมจากชาวบ้าน ประกอบกับครูได้ไปอบรมการตีกลองยาวจากวิทยากรในจังหวัดสุโขทัยแล้ว มาถ่ายทอดให้กับนักเรียน ปัจจุบันการแสดงกลองยาวได้แพร่หลายในหมู่บ้าน โดยมีนักเรียนโรงเรียนบ้านธารชะอ่ม แสดงร่วมกับชาวบ้าน นิยมเล่นกันในช่วงงานบุญ งานบวชพระ งานแต่งงาน งานเฉลิมฉลองต่าง ๆ มีเครื่องดนตรีหลักคือกลองยาว ฆ้อง ฉาบและกรับ มีการเต้นรำกันตามจังหวะการตีกลอง

ภาพที่ 105 การรำกลองยาวในงานแต่งงาน

ภาพที่ 106 การรำกลองยาวในงานฉลองต่าง ๆ

8.2 ศิลปะการรำรำ

ศิลปะการรำรำของชาวมุขชนไทยชนะศึก อาจจะมีความแตกต่างกันตามวัฒนธรรม กลุ่มคนภาคเหนือและคนภาคกลาง เนื่องด้วยชาวดำบลไทยชนะศึกส่วนใหญ่ได้อพยพมาจากอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง และมาใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ของจังหวัดสุโขทัย ศิลปะการรำรำจึงมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวโดยเป็นแบบล้านนา ซึ่งได้ปรับตามบริบทของชุมชนและวิถีชีวิต มีการแสดงในงานประเพณีต่าง ๆ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีการแห่ครัวทาน ประเพณีการบวชพระ เป็นต้น ศิลปะการรำรำประกอบดนตรีพื้นเมืองที่นิยม คือ การฟ้อนปราสาทไหว การฟ้อนเจิง การฟ้อนรำ ม่ง ตึง เซ การรำซึ่งม่ง เป็นต้น

การฟ้อนปราสาทไหว เป็นศิลปะการรำรำของชาวดำบลไทยชนะศึก ที่รำรำตามจังหวะของการบรรเลงเพลงของวงปี่ดก้องก้องวง แต่เดิมที่การรำรำไม่มีรูปแบบที่แน่นอนจะรำตามอารมณ์และความรู้สึก เนื่องจากเพลงปราสาทไหวเป็นเพลงที่ไพเราะมาก เมื่อผู้เฒ่าผู้แก่หรือหนุ่มสาวได้ยินก็จะอดไม่ได้ที่จะลุกขึ้นฟ้อนรำตามจังหวะของการบรรเลงเพลง การรำรำก็就会有ความอ่อนช้อย ผู้รำก็จะเคลิบเคลิ้มไปกับจังหวะการรำด้วย ดังนั้นเมื่อมีงานบุญต่าง ๆ โดยเฉพาะการแห่ครัวทาน ก็จะมีการบรรเลงเพลงและฟ้อนปราสาทไหวมาโดยตลอด

ต่อมาได้มีการปรับรูปแบบของฟ้อนปราสาทไหวให้มีแบบแผนมากขึ้น โดยจะมีการรำที่กำหนดท่าตายตัวและรำโดยพร้อมเพรียงกัน ได้มีการนำการฟ้อนปราสาทไหวในงานประเพณีสำคัญของชุมชน เช่น งานสงกรานต์ งานประเพณียี่เป็ง และการนมัสการหลวงพ่อดิลก เป็นต้น

ภาพที่ 107 การฟ้อนปราสาทไหของคนไทยชนะศึกที่มาจากเมืองเหนือในอดีต

ภาพที่ 108 การฟ้อนปราสาทไหของชนเมืองเหนือในชุมชนไทยชนะศึกในปัจจุบัน

การรำซิ้งม่อง เป็นการรำรำของชนเมืองเหนือในชุมชนไทยชนะศึก กลองซิ้งม่อง จะมีลักษณะคล้าย ๆ กลองยาวของชาวจังหวัดสุโขทัย “ซิ้งม่อง” จะเรียกชื่อตามเสียงของฉาบและซ้อง ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีประกอบการตีกลองซิ้งม่อง โดยบรรเลงจังหวะล้วน ๆ ไม่มีการร้องเพลงประกอบ

การรำรำจะรำเป็นคู่ ๆ คือ ชายกับหญิง รูปแบบการรำจะไม่ตายตัว แต่จะต้องรำให้พร้อมเพรียงกัน นิยมนำไปแสดงในงานประเพณีสำคัญของชุมชน ได้แก่ ประเพณีตานก๋วยสลาก

ภาพที่ 109 การรำซึ้งม่อง ประเพณีตานก๋วยสลาก

การฟ้อนเจิง เป็นศิลปะการต่อสู้แบบลีลาของชาวล้านนาในสมัยโบราณ เป็นการแสดงท่ารำรำแบบมวยโบราณแต่จะไม่กำหมัดมือจะแบและพลิกไปมาตามลีลาโดยไม่มีดนตรีประกอบ เป็นการรำรำเพื่อดูชั้นเชิงและลีลาของคู่ต่อสู้โดยไม่มีการประทะกัน มีการขยับเท้าแบบอย่างสามชุก มือจะลูบไล้ตามลำตัวและตบตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกายที่เรียกว่า “ตบมะผาบ” เสมือนเป็นการยั่วยวนคู่ต่อสู้ให้เกิดความโมโหที่จะต่อกรด้วย ท่าทางของการฟ้อนเจิงของชาวดำบลไทยชนะศึกจะคล้ายคลึงกับของทางภาคเหนือ แต่จะปรับเปลี่ยนตามความสามารถของผู้เล่นและบริบทของชุมชนแต่ยังคงเป็นเอกลักษณ์การฟ้อนเจิงของชาวล้านนาอยู่

ต่อมาชาวดำบลไทยชนะศึกได้นำศิลปะการฟ้อนเจิงเข้าร่วมแสดงประกอบทำทางในการตีกลองต่าง ๆ ได้แก่ กลองสะบัดชัย โดยจะใช้ประกอบทำไหว้ครูกลอง กลองมั่งตังเซ่ จะใช้การฟ้อนเจิงประกอบเพื่อให้เกิดความเร้าใจ น่าสนใจต่อผู้พบเห็นและให้เกิดความหลากหลายในการแสดง โอกาสที่แสดงจะเป็นงานบุญต่าง ๆ เช่น งานเทศกาลยี่เป็ง งานแห่ครัวตาน งานนมัสการหลวงพ่อดิลก เป็นต้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ร่วมถ่ายทอดการฟ้อนเจิงก็คือ พ่อหลวงกั้ง สายนวล ชาวบ้านหมู่ที่ 10 บ้านแม่ทุเลาพัฒนา ได้มีการฟ้อนเจิงประกอบการตีกลองสะบัดชัยและการแสดงอื่น ๆ และถ่ายทอดให้กับเด็กนักเรียนเพื่อสืบทอดศิลปะการฟ้อนเจิงให้คงอยู่สืบไป

ภาพที่ 110 นายกิ่ง สายนวล ถ่ายทอดการฟ้อนเจิงให้กับนักเรียน

ภาพที่ 111 การไหว้ครูกลองเริ่มต้นด้วยการฟ้อนเจิง

ภาพที่ 112 การฟ้อนเจิง งานนมัสการหลวงพ่อดิลา

การฟ้อนม้งต้งเซ่ เป็นการฟ้อนรำตามจังหวะของการตีกลองม้งต้งเซ่ ลักษณะการรำรำจะคล้ายคลึงกับการฟ้อนปราสาทไหวมาก โดยเฉพาะการย่างเท้าตามจังหวะ แต่จะไม่อ่อนช้อยเหมือนกับการฟ้อนปราสาทไหว เนื่องจากจะต้องขยับเท้าตามจังหวะของกลองไม่เหมือนกับฟ้อนปราสาทไหวที่รำรำตามจังหวะของเพลงฟ้อนปราสาทไหวของวงปาดก้องก้องวง ปัจจุบันการแสดงฟ้อนม้งต้งเซ่ นิยมนำมาแสดงในงานสำคัญต่าง ๆ ของตำบลไทยชนะศึกและของอำเภอทุ่งเสลี่ยม ได้แก่ งานนมัสการครูบาขาวปี งานนมัสการหลวงพ่อดิลา งานเทศกาลอาหารอร่อยร้อยรักษ์วัฒนธรรมชาวเหนือ โดยจะมีการประกวดแข่งขันทุกปี ตำบลไทยชนะศึกก็เข้าร่วมประกวดด้วย และเคยได้รับรางวัลชนะเลิศมาแล้ว ซึ่งฝึกสอนโดยครูกันยา สัมเพ็ชร ชาวบ้านท่าตันธง หมู่ 1 ตำบลไทยชนะศึก

นอกจากนี้ ยังมีศิลปะการก่อสร้างศาสนสถาน รวมทั้งพุทธศิลป์ที่นำเอาศิลปะแบบล้านนา รวมทั้งความเชื่อ ศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนาที่ชาวชุมชนไทยชนะศึกได้ร่วมกันก่อสร้างเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน ดังนี้

พลังศรัทธาครูบาอภิชัยขาวปี วัดท่าตันธงชัย

ภาพที่ 113 วิหารวัดท่าตันธงชัย ก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ.2516

วัดท่าตันธงชัย สร้างขึ้นโดยการนำของพ่อกำนันปิ่น ปริชาวงศ์ ในปี พ.ศ.2500 โดยตั้งชื่อว่า “วัดท่าตันธงชัย” ซึ่งในระหว่างที่มีการก่อสร้างวิหารในปี พ.ศ. 2516 ได้มีนิมนต์ท่านครูบาอภิชัย ขาวปี (นักบุญแห่งล้านนา) จากวัดพระบาทผาหนาม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน มาเป็นประธานในการก่อสร้างวิหารโดยมีเรื่องเล่า ดังนี้

พ่อกำนันปิ่น ปริชาวงศ์ กำนันตำบลไทยชนะศึก จึงได้ชักชวนชาวบ้านจำนวนหนึ่งพากันไปนิมนต์ครูบาอภิชัย ขาวปี ซึ่งท่านจำพรรษาอยู่ที่วัดพระบาทผาหนาม อำเภอลี้ จังหวัดลำปางให้มาช่วยสร้างวัด ท่านก็เต็มใจมาเพราะท่านได้พิจารณาว่าชาวบ้านท่าตันธงส่วนใหญ่อพยพมาจากอำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นบ้านเกิดของท่าน ดังนั้นท่านจึงพาลูกศิษย์ที่เป็นพวกกะเหรี่ยงติดตามมาคอยดูแลท่านหลายคนเมื่อท่านมาถึงท่านได้นั่งสมาธิพิจารณาเห็นว่าลูกศิษย์ของท่านบางคนยังเป็นคนไม่บริสุทธิ์ เช่นชอบกินเนื้อดิบ ๆ ถ้าท่านเข้าไปอยู่ในวัดอาจทำให้เสียวัดหรือเจ้าที่วัดไม่พอใจ ชาวบ้านจึงได้ช่วยกันสร้างที่อยู่ให้ท่านพักอยู่นอกวัดเมื่อผู้คนทราบข่าวการมาของท่านได้เดินทางมาใส่บาตรกันเป็นจำนวนมากส่วนใหญ่จะใส่บาตรเป็นเงินซึ่งได้วันละประมาณหนึ่งหมื่นบาทซึ่งในยุคนี้ถือว่า เป็นเงินจำนวนไม่น้อย เมื่อรวบรวมเงินได้จึงพาชาวบ้านสร้างวิหารหลังปัจจุบันนี้โดยชาวบ้านได้ไปช่วยกันตัดไม้ในป่านำล้อยากมาช่วยกันเลื่อยไม้และก่อสร้างวิหารจนแล้วเสร็จนับว่าวัดท่าตันธงชัยนี้สร้างขึ้นด้วย “บารมีของครูบาขาวปี” อย่างแท้จริง

ภาพที่ 114 รูปถ่ายครูบาอภิชัย ชาวปี ที่ศรัทธาวัดท่าตันธงชัยให้ความเคารพ

ต่อมาถึงปี พ.ศ.2520 ท่านได้เดินทางมาที่วัดท่าตันธงชัยอีกครั้งซึ่งครั้งนี้ท่านอาพาธหนัก ลูกศิษย์ห้ามท่านก็ไม่ฟังซึ่งพ่อแทนได้เล่าว่า “ท่านต้องการมาเป็นวัดสุดท้าย ท่านถือว่าวัดท่าตันธงเปรียบเสมือนลูกหลาน (ลูกคนสุดท้าย) ที่ท่านได้ช่วยสร้างแต่ทุกคนไม่นึกว่าจะเป็นครั้งสุดท้ายที่ท่าน

ภาพที่ 115 รูปเหมือนครูบาเจ้าอภิชัยชาวปี ในมณฑปวัดท่าตันธงชัย

ได้มาเพราะหลังจากนั้น 2 วัน ท่านก็ได้มรณภาพลงต่อมามีการปั้นรูปเหมือนท่านไว้พ่อแทนได้ร่วมกับชาวบ้านทำที่สำหรับตั้งรูปเหมือนท่านครั้งแรกมุงด้วยหญ้าต่อมาจึงได้รวมศรัทธาสร้างเป็นมณฑปจนถึงปัจจุบันนี้

ภาพที่ 116 มณฑปครูบาเจ้าอภิชัยชาวปี

ภาพที่ 117 ภายในวิหารวัดท่าตันธงชัย

พลึงแห่งศรัทธาอีกประการหนึ่ง คือชาวบ้านได้ร่วมกันขนไม้สักขนาด 9 เมตร มาสร้างเป็นเสาของวิหารที่พบเห็นได้ในวิหารวัดท่าตันธงชัย

ภาพที่ 118 ภายในเจดีย์สีทองประดับด้วยแก้วโมเสค มีพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่ภายใน

วัดแม่ทุเลา มีสิ่งก่อสร้างที่สำคัญที่โดดเด่นภายในวัด คือเจดีย์สีทองโดดเด่น ที่มีความงดงามด้วยลวดลายแกะสลัก มีประตูทางขึ้นเป็นบันไดนาค 4 ทิศ ภายในอุโบสถประดับด้วยแก้วโมเสคระยิบระยับ มีพระพุทธรูปองค์ประธานและพระแก้วมรกตองค์จำลองประดิษฐานอยู่ภายในนอกจากนี้ยังมีวิหารเก่าแก่ที่ได้รับศิลปะจาก อำเภอกะฉะ จังหวัดลำปาง

ภาพที่ 119 เจดีย์วัดแม่ทุเลา

ภาพที่ 120 ทางขึ้นไปยังอุโบสถสีทอง มีรูปปั้นพญานาคสวยงาม

หลวงพ่อไทยชนะศึกวัดธารชะอม

ภาพที่ 121 หลวงพ่อไทยชนะศึกวัดธารชะอม

นายนาท ชลัง สมาชิก อบต. หมู่ 6 บ้านธารชะอม เล่าว่า “พระอาจารย์สุเมธ อตฺตเปโม เจ้าอาวาสวัดธารชะอม หมู่ที่ 6 บ้านธารชะอม ท่านได้จำพรรษาอยู่วัดธารชะอมหลายพรรษา ได้นำญาติโยมในหมู่บ้านและต่างจังหวัดมาร่วมก่อสร้างพัฒนาสาธารณประโยชน์ทางพระพุทธศาสนา ขึ้นมาอย่างมากมายภายในวัด ท่านคิดจะหล่อพระพุทธรูปจำลองขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ขึ้นใหม่ เพื่อเป็นพระพุทธรูปจำลองมาประดิษฐานอยู่ในอุโบสถ ในคืนหนึ่งท่านได้นิมิตว่า มีเทวดาหลายสิบลองค์ ได้ร้องบอกพร้อมกันว่าให้ตั้งชื่อพระประธานใหม่ว่า “หลวงพ่อไทยชนะศึก” และท่านก็คิดว่า เมื่อในอดีตพื้นที่แห่งนี้ คงเป็นพื้นที่ในการทำศึกสงครามระหว่างคนไทยกับต่างชาติ และคนไทยชนะศึกในครั้งนั้น จนเป็นที่มาของชื่อตำบลไทยชนะศึกมาจนถึงปัจจุบัน”

ในระยะต่อมาท่านอาจารย์สุเมธ อตฺตเปโม จึงตัดสินใจ ตั้งชื่อพระพุทธรูปที่จะนำไปประดิษฐานเป็นพระประธานในอุโบสถ ที่ก่อสร้างขึ้นใหม่ตามแบบวัดร่องขุน ที่เป็นอุโบสถสีขาว โดยตั้งชื่อว่า “หลวงพ่อไทยชนะศึก” เพื่อความเป็นสิริมงคลต่อคนในตำบล ซึ่งได้มีการทำบุญเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2554 ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 ปีชวด ตรงกับวันมาฆบูชาและท่านได้ทำพิธีบวงสรวงเบิกฤกษ์ หล่อพระพุทธรูปหลวงพ่อไทยชนะศึก ขนาดหน้าตักกว้าง 59 นิ้ว สีสุกสวยงามเป็นพระประธานของวัดธารชะอม

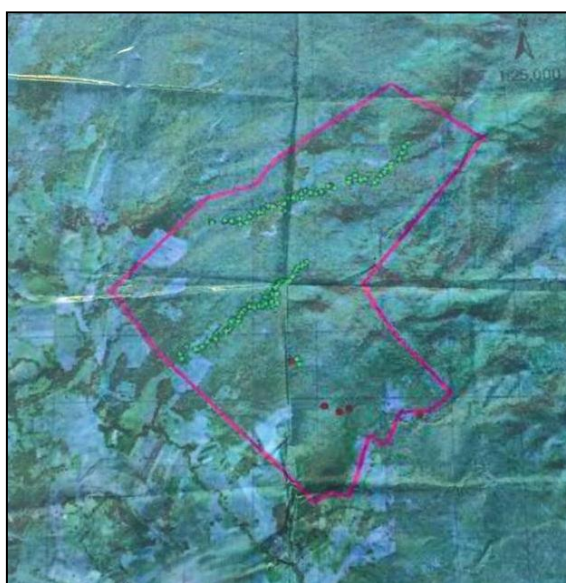

ภาพที่ 122 อุโบสถวัดธารชะอมที่สร้างตามรูปแบบของวัดร่องขุน จังหวัดเชียงราย
ทรัพยากรธรรมชาติ พืชสมุนไพรในป่าชุมชน

ป่าชุมชนบ้านท่าตันธง (ป่าห้วยม่วงใต้, ป่าแม่นางบัวคำ) ขึ้นทะเบียนเป็นป่าชุมชนเมื่อปี พ.ศ.2558 มีพื้นที่ประมาณ 2,900 ไร่ อยู่ในเขตหมู่ที่ 1 บ้านท่าตันธง ตำบลไทยชนะศึก มีพื้นที่ครอบคลุมหลายหมู่บ้าน และยังมีเขตติดต่อกับตำบลอื่นๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	หมู่ที่ 5 บ้านหนองหมื่นชัย
ทิศใต้	ติดต่อกับ	หมู่ที่ 6 ตำบลเขาแก้วศรีสมบูรณ์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	หมู่ที่ 6 ตำบลเขาแก้วศรีสมบูรณ์
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	หมู่ที่ 5 บ้านหนองหมื่นชัย

ป่าแห่งนี้ เป็นป่าชุมชนที่มีความอุดมสมบูรณ์มากแห่งหนึ่งของอำเภอทุ่งเสลี่ยม เป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของประชาชนในชุมชนไทยชนะศึกและพื้นที่ข้างเคียง ได้แก่ อำเภอสวรรคโลกและอำเภอศรีสัชชนาลัย

ภาพที่ 123 แผนที่แนวเขตพื้นที่ป่าชุมชน

ป่าชุมชนแห่งนี้ ได้รับการดูแลโดยประชาชนในชุมชนไทยชนะศึก โดยมีผู้ใหญ่เอกชัย สังข์ทอง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านท่าตันธงเป็นแกนนำสำคัญในการพาประชาชนเข้าไปพัฒนา ร่วมกันจัดทำฝายเพื่อกักเก็บน้ำไว้ ให้ป่าชุ่มชื้น มีน้ำสะสมอยู่ใต้ดินโดยใช้แนวทาง “ศาสตร์แห่งพระราชา” ที่นำแนวคิดในการพัฒนาป่าไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน โดยการมีส่วนร่วมจากชุมชนทำให้เกิดความยั่งยืนในการหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติที่ผู้ใหญ่เอกชัย ได้เข้าไปศึกษาร่วมกับโครงการป่าชุมชนที่จังหวัดเชียงใหม่และได้เสนอโครงการพัฒนาป่าชุมชน บ้านท่าตันธง ต่อ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุลและได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม พัฒนาป่าชุมชนบ้านไทยชนะศึก ตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ 2557

ไทยชนะศึก อำเภอกู่เหล็ก จังหวัดสุโขทัย เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2558 จำนวน 20 จุด โดยมี ส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะครูและนักเรียน รวมทั้งประชาชน เข้าร่วมโครงการไม่ต่ำกว่า 200 คน เพื่อน้อมนำแนวทางพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ แนวทาง “การปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก” และการปลูกป่าสามอย่าง ประโยชน์สี่อย่าง ใช้เป็นแนวคิดหลักและแนวทางดำเนินงานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในพื้นที่ เพื่อพัฒนาและ แก้ไขปัญหาของประชาชนตามแนวพระราชดำริ และเพื่อสร้างความชุ่มชื้นให้กับผืนป่า และชะลอ ความรุนแรงของกระแสน้ำในช่วงฤดูฝน

ภาพที่ 126 ผู้ว่าราชการจังหวัดสุโขทัย หัวหน้าส่วนราชการ ร่วมกันก่อสร้างฝายชะลอน้ำ

ตอนที่ 2 ผลการสร้างภาคีเครือข่ายชุมชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนไทยชนะศึก

เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ทีมวิจัยได้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ภาควิชา ในระดับชุมชน ใช้วิธีลงพื้นที่ 11 หมู่บ้านเพื่อไปสานสัมพันธ์และขอความร่วมมือกับสมาชิกในชุมชน โดยการนัดพบเชิญประชุม ซึ่งทีมวิจัยจะบอกเล่าเรื่องราวสาเหตุวิธีการทำงานวิจัยและประโยชน์ ที่คนในชุมชนไทยชนะศึก จะได้รับรู้ร่วมกัน จากนั้นจึงเชิญชวนผู้สนใจเข้าร่วมทีมงาน ในบางครั้ง ขณะเข้าไปซื้ออาหารในชุมชน ได้เจอผู้สูงอายุนั่งอยู่ในร้านจึงสอบถามถึงเรื่องอาหารในสมัยโบราณ วิถีชีวิตแบบเดิม ๆ และอีกหลายเรื่องราวก็ผุดออกมาจากผู้สูงอายุนั้น “นี่เรากำลังได้สมาชิกที่จะเล่า ข้อมูลเพิ่มแล้วซินะ” ต่อมาทีมเราได้เข้าร่วมการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก และการประชุมประจำเดือนของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก เพื่อประชาสัมพันธ์ และเชิญชวน พร้อมกับแจ้งถึงวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานและประโยชน์ที่ชุมชนไทยชนะศึก

จะได้รับหลังจากการดำเนินงานเสร็จสิ้น ต่อมาทีมเราก็ชวนกัน เข้าไปพบกับกลุ่มเป้าหมายที่เราจะได้นำข้อมูลมาตอบคำถามงานวิจัย ส่วนลักษณะวิธีการเข้าไปสร้างความร่วมมือภาคีเครือข่ายในโรงเรียนที่อยู่ในตำบลไทยชนะศึก ทั้ง 5 แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 3 ศูนย์ รวมถึงการจัดเวทีในวัดที่อยู่ในเขตตำบลไทยชนะศึก โดยใช้วิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างทีมวิจัยกับภาคีเครือข่ายเพื่อต้องการได้ร่วมเป็นภาคีเครือข่ายในการสนับสนุนการเก็บข้อมูล ซึ่งกระบวนการเก็บข้อมูลครั้งนี้จะทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้เรียนรู้ไปพร้อม ๆ กันและเชื่อว่าการไปเก็บข้อมูลของเด็ก ๆ และทีมงานวิจัยจะทำให้เด็กได้ฝึกการเป็นนักวิจัยตัวน้อย ๆ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน นอกจากนี้ทีมเราได้เข้าร่วมการประชุมผู้นำกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อประชาสัมพันธ์และเชิญชวนผู้สูงอายุได้สนับสนุนการให้ข้อมูลที่สำคัญ ๆ เมื่อดำเนินงานไประยะหนึ่งก็ได้มีตัวแทนกลุ่มคนกล้าคิด กล้าทำ ได้เข้ามาร่วมในการให้ข้อมูลมรดกวัฒนธรรมชุมชนไทยชนะศึก ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงาน ภาคีในระดับอำเภอ ทีมเราได้ใช้วิธีการทาบทาม การประสานขอความร่วมมือและรวมถึงการประชาสัมพันธ์เชิญชวนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่สามารถให้การสนับสนุนในการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม และในการสร้างภาคีเครือข่ายระดับจังหวัด ทีมเราได้ใช้วิธีการประสานขอความร่วมมือเข้าร่วมเป็นทีมสนับสนุน ทีมที่ปรึกษาคณะทำงาน ทีมวิจัยมีวิธีการสานสัมพันธ์และสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนไทยชนะศึก สรุปผลได้ดังนี้

1) เชิญประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจวัตถุประสงค์ วิธีการและผลประโยชน์จากการทำงานวิจัยที่ชาวไทยชนะศึก จะได้รับร่วมกันถือเป็นโอกาสที่จะสอบถามข้อมูลและทบทวนข้อมูล

2) เชิญชวนเข้าร่วมทีมวิจัยเพื่อช่วยกันพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนไทยชนะศึก

3) ทาบทามผู้รู้เข้าร่วมให้ข้อมูลและเข้าร่วมทีมวิจัย

4) เข้าไปพบเป็นการส่วนตัวใช้สายสัมพันธ์ญาติมิตรของคนไทยชนะศึก

5) ให้ความรู้แล้วชวนเข้าร่วมทำวิจัยชุมชนไทยชนะศึก

6) มีผู้เห็นคุณค่าของการทำงานวิจัยเดินเข้ามาหาและขอเข้าร่วมทีม

นอกจากนี้ ได้เข้าร่วมการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก เพื่อประชาสัมพันธ์เชิญชวนเข้าร่วมเป็นภาคีเครือข่ายในการสนับสนุนทีมวิจัยชุมชน เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายชุมชนจนได้ผลการศึกษาวิจัย ดังนี้

ระดับชุมชน มีภาคีเครือข่ายเข้าร่วมการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับชุมชนไทยชนะศึก ดังนี้ 1) กำนันและผู้ใหญ่บ้าน 11 หมู่บ้าน 2) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึกทั้ง 11 หมู่บ้าน 3) กลุ่มผู้สูงอายุ 11 หมู่บ้าน 4) กลุ่มสตรีแม่บ้าน 11 หมู่บ้าน 5) กลุ่มคนกล้าคิด กล้าทำ 6) กลุ่มโรงเรียน 7) กลุ่มศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 8) กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ความร่วมมือในด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร 9) กลุ่มผู้ปลูกกล้วยเหลือง 10) เจ้าอาวาสวัดในเขตตำบลไทยชนะศึก 11) กลุ่มผู้ประกอบการค้าขาย 12) กลุ่มพนักงานและพนักงานจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบลไทย

ชนะศึก 13) ชุมชนเขาแก้วศรีสมบูรณ์และ 14) ชุมชนทุ่งเสลี่ยมในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนไทยชนะศึก เพื่อค้นหาข้อมูลมรดกวัฒนธรรมชุมชนไทยชนะศึก โดยผ่านช่องทาง การประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางเวทีการประชุม การจัดเวทีเสวนา การสร้างภาคีเครือข่ายกับโรงเรียนในชุมชน (ครูและนักเรียน) วัดในเขตตำบลไทยชนะศึก รวมถึงการพูดคุยเป็นการส่วนตัวกับบุคคลที่สำคัญ ๆ ในชุมชน

ระดับอำเภอ มีภาคีเครือข่ายเข้าร่วมการพัฒนาการท่องเที่ยว ดังนี้ 1) นายอำเภอทุ่งเสลี่ยม 2) สภาวัฒนธรรมอำเภอทุ่งเสลี่ยม 3) ตัวแทนคณะครูโรงเรียนทุ่งเสลี่ยมชนูปถัมภ์ ที่ให้การสนับสนุนข้อมูลข่าวสาร มีข้อชี้แนะประกอบกับร่วมเป็นภาคีเครือข่ายในการช่วยประชาสัมพันธ์ในการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้

ระดับจังหวัด มีภาคีเครือข่ายเข้าร่วมการพัฒนาการท่องเที่ยว ดังนี้ 1) สำนักงานท้องถิ่นจังหวัดสุโขทัย 2) สภาวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย และ 3) องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย

ผู้สนับสนุนและเครือข่ายอื่นๆ ผู้ให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานวิจัย คือ สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.) ภาคีเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนภาคเหนือตอนล่าง ที่ให้ข้อเสนอแนะที่ดีในการขับเคลื่อนงานวิจัย เทศบาลตำบลเมืองบางขลัง ที่เอื้อเพื่อให้ข้อมูลและประชาสัมพันธ์ให้กับชุมชนไทยชนะศึก การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สาขาสุโขทัย ภาควิชาการรัฐ ที่ให้การสนับสนุนด้านวิชาการ เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งสามารถสรุปผลการดำเนินงานได้ ดังนี้

ภาพที่ 127 ภาคีเครือข่ายชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนไทยชนะศึก

การสร้างภาคีเครือข่าย เป็นการสร้างทีมวิจัยวิจัยชุมชนไทยชนะศึกเพื่อต้องการให้ทีมงานได้เห็นความสำคัญเห็นประโยชน์ร่วมกันและที่สำคัญได้ร่วมกันในการคิดการดำเนินงานร่วมรับ

ผลประโยชน์และร่วมกระบวนการทำงานวิจัยชุมชนครั้งนี้ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ซึ่งทีมงานทุกคนรู้สึกยินดีและดีใจที่ได้มีโอกาสเป็นส่วนหนึ่งของคณะทำงานในการศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนไทยชนะศึก และร่วมมือกันทำงานจนสำเร็จตามเป้าหมายและแผนการดำเนินงานที่ได้กำหนดไว้เป็นอย่างดี

ตอนที่ 3 ผลการสำรวจประวัติความเป็นมาและมรดกวัฒนธรรมชุมชนไทยชนะศึก

ทีมวิจัยได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและบริบทของพื้นที่และประวัติความเป็นมาของชุมชนไทยชนะศึกโดยสัมภาษณ์การสอบถามภาคีเครือข่ายชุมชนทั้งในและนอกชุมชนรวมทั้งการศึกษาข้อมูลจากเอกสารแล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงตามลำดับเหตุการณ์ (Time Line) สามารถสรุปผลได้เป็น 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและบริบทของพื้นที่

ส่วนที่ 2 ประวัติความเป็นมาของชุมชนไทยชนะศึกและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและบริบทของพื้นที่

1. สภาพทั่วไปของพื้นที่

ตำบลไทยชนะศึกเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอร่องเสือดำ จังหวัดสุโขทัย ตั้งอยู่ภาคเหนือตอนล่าง ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม สลับกับเชิงเขาที่มีลักษณะเป็นป่าเบญจพรรณ มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 83.72 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 52,325 ไร่ มีแม่น้ำแม่มอกไหลผ่านกลางชุมชนจากทิศตะวันตกมายังทิศตะวันออกเพื่อใช้ประโยชน์ในชุมชนและพื้นที่ทำการเกษตร พื้นที่ตั้งชุมชนส่วนใหญ่จะอยู่ใกล้บริเวณแม่น้ำแม่มอก ลักษณะภูมิอากาศของชุมชนไทยชนะศึกแบ่งออกเป็น 3 ฤดูกาล คือฤดูร้อน (กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม) ฤดูฝน (มิถุนายน - ตุลาคม) ฤดูหนาว (พฤศจิกายน - มกราคม) เช่นเดียวกับพื้นที่อื่น ๆ ของจังหวัดสุโขทัย อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดทั้งปีประมาณ 27 องศาเซลเซียส โดยจะมีอุณหภูมิต่ำสุดในช่วงเดือนธันวาคม - มกราคมและอุณหภูมิสูงสุดในช่วงเดือนเมษายน - พฤษภาคม

1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

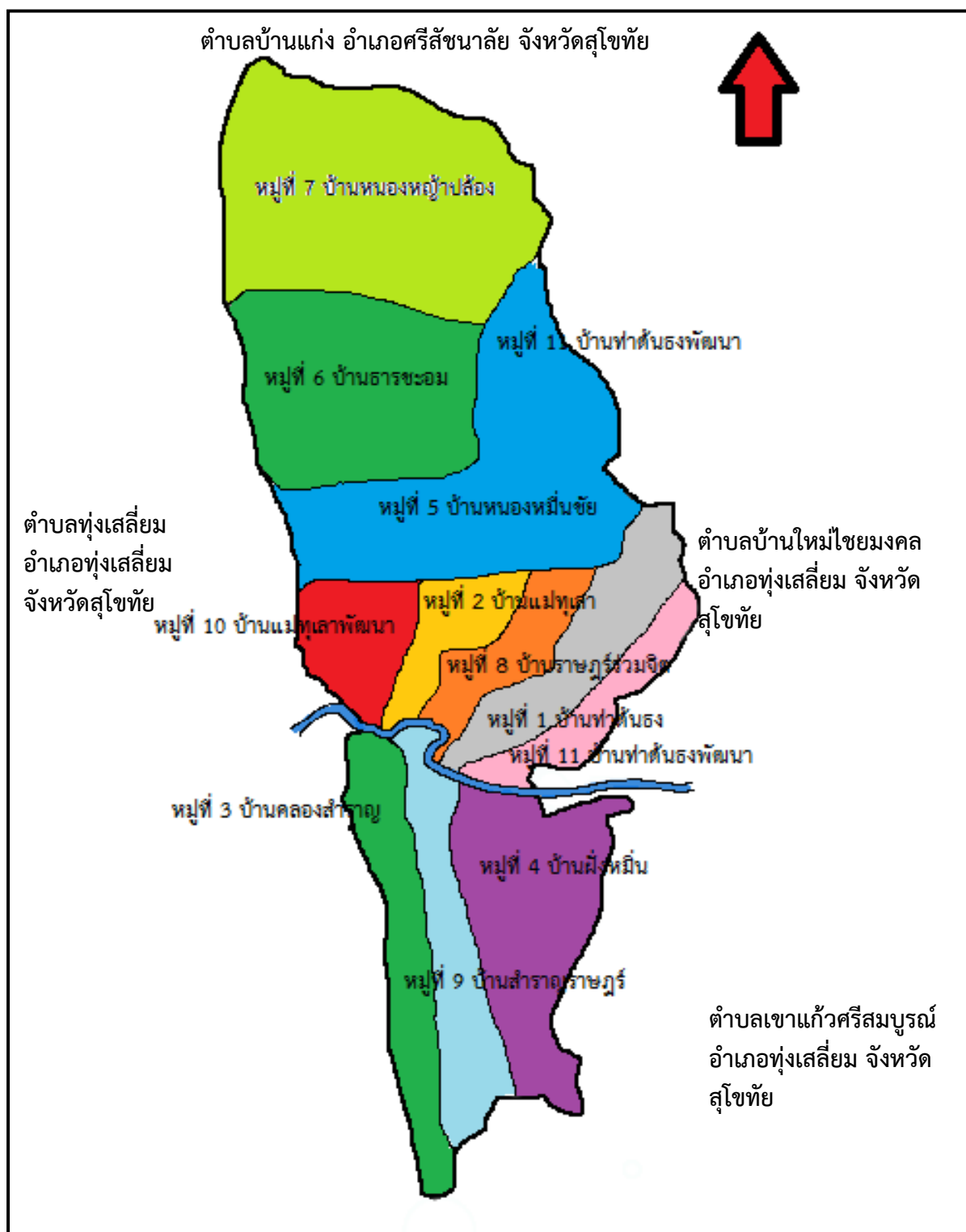
ตำบลไทยชนะศึก อยู่ห่างจากอำเภอร่องเสือดำ ทางทิศตะวันออกตามทางหลวงหมายเลข 1048 ประมาณ 3 กิโลเมตร อยู่ห่างจากอำเภอเมืองสุโขทัยไปตามทางหลวงหมายเลข 1113 ประมาณ 61 กิโลเมตรและอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไปตามทางหลวงสายเอเชีย ผ่านจังหวัดนครสวรรค์ ระยะทางประมาณ 485 กิโลเมตร

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ต.บ้านแก่ง อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย

ทิศใต้ ติดต่อกับ ต.บ้านใหม่ไชยเมงคล อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ต.เขาแก้วศรีสมบูรณ์ อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ต.ทุ่งเสลี่ยม อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย

ภาพที่ 128 แผนที่ตำบลไทยชนะศึก

1.2 ประชากร / เขตการปกครอง

คนในตำบลไทยชนะศึก ส่วนใหญ่อพยพมาจากเมืองเหนือ ได้แก่ บ้านผาปิง บ้านนา บ้านไร่ บ้านอุมลอง บ้านห้วยริน บ้านเหล่าหลวง บ้านนาโป่ง บ้านสันป่าหนาด อำเภอเถิน อำเภอแม่พริก จังหวัดลำปาง อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน และจากอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดสุโขทัย ซึ่งมีวัฒนธรรม วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน ได้อาศัยอยู่ร่วมกันในพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ แหล่งน้ำ จึงเกิดการประสานของพหุวัฒนธรรม ตลอดระยะเวลาการอยู่ร่วมกันที่ยาวนาน ทำให้ผู้คนในชุมชนไทยชนะศีกอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ภายใต้วิถีแห่ง “ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และความพอเพียง”

ปัจจุบันอยู่ในความดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก มีจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 11 หมู่บ้าน จำนวนประชากรทั้งหมด 8,278 คน แยกเป็นชาย 4,131 คน และหญิง 4,147 คน มีจำนวน 2,680 ครัวเรือน แยกเป็นรายหมู่บ้านดังนี้

ตารางที่ 22 ตารางแสดงจำนวนหมู่บ้าน ครัวเรือนและประชากร ของตำบลไทยชนะศึก

หมู่ที่	ชื่อบ้าน	จำนวนครัวเรือน (หลัง)	จำนวนประชากร		รวม
			ชาย (คน)	หญิง (คน)	
1	บ้านท่าตันธง	279	437	455	892
2	บ้านแม่ทุเลา	306	381	391	772
3	บ้านคลองสำราญ	212	335	380	715
4	บ้านฝิ่งหมื่น	247	419	417	836
5	บ้านหนองหมื่นชัย	388	539	530	1,069
6	บ้านธารชะอม	239	384	345	729
7	บ้านหนองหญ้าปล้อง	226	327	300	627
8	บ้านราษฎร์ร่วมจิต	229	382	400	782
9	บ้านสำราญราษฎร์	226	362	364	726
10	บ้านแม่ทุเลาพัฒนา	190	320	313	633
11	บ้านท่าตันธงพัฒนา	138	245	252	497
รวม		2,680	4,131	4,147	8,278

ที่มา : สำนักงานบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง ณ เดือน พฤษภาคม 2559

1.3 การบริการพื้นฐาน

1.3.1 การคมนาคม ตำบลไทยชนะศึก มีเส้นทางคมนาคมติดต่อระหว่างอำเภอ ตำบลและหมู่บ้าน ดังนี้

- 1) คลองแม่ทุเลา ไหลผ่านหมู่ที่ 1, 2, 8, 10 และหมู่ที่ 11
- 2) คลองค่างา ไหลผ่านหมู่ที่ 1, 2, 5 และหมู่ที่ 8
- 3) คลองลาน ไหลผ่านหมู่ที่ 2, 3, 4, และหมู่ที่ 10
- 4) คลองบง ไหลผ่านหมู่ที่ 3, 4 และหมู่ที่ 9
และห้วยอีก 5 สาย ได้แก่
- 1) ห้วยแม่มอก ไหลผ่านหมู่ที่ 1, 2, 3, 4, 9, 10 และหมู่ที่ 11
- 2) ห้วยแม่ทุเลา ไหลผ่านหมู่ที่ 1, 2, 8 และหมู่ที่ 11
- 3) ห้วยม่วง ไหลผ่านหมู่ที่ 1, 5
- 4) ห้วยไคร้ ไหลผ่านหมู่ที่ 5, 6
- 5) ห้วยโป่ง ไหลผ่านหมู่ที่ 6, 7

1.4 สถานที่สำคัญในหมู่บ้าน

1.4.1 โรงเรียน	5 แห่ง
1) โรงเรียนบ้านแม่ทุเลา	ตั้งอยู่ หมู่ที่ 2
2) โรงเรียนบ้านฝางหมื่น	ตั้งอยู่ หมู่ที่ 4
3) โรงเรียนบ้านหนองหมื่นชัย	ตั้งอยู่ หมู่ที่ 5
4) โรงเรียนบ้านธารชะอม	ตั้งอยู่ หมู่ที่ 6
5) โรงเรียนบ้านคลองสำราญ	ตั้งอยู่ หมู่ที่ 9
1.4.2 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	3 ศูนย์
1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านแม่ทุเลา	ตั้งอยู่ หมู่ที่ 2
2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหนองหมื่นชัย	ตั้งอยู่ หมู่ที่ 5
3) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านธารชะอม	ตั้งอยู่ หมู่ที่ 6
1.4.3 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	1 แห่ง
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหมู่ที่ 4 บ้านฝางหมื่น อาคารพระราชรัฐ	
1.4.4 สนามกีฬา	5 แห่ง
1.4.5 สนามเด็กเล่น	5 แห่ง
1.4.6 วัดและสำนักปฏิบัติธรรม	9 แห่ง
1) วัดท่าตันธงชัย	ตั้งอยู่ หมู่ที่ 1
2) วัดแม่ทุเลา	ตั้งอยู่ หมู่ที่ 2
3) วัดฝางหมื่น	ตั้งอยู่ หมู่ที่ 4
4) วัดหนองหมื่นชัย	ตั้งอยู่ หมู่ที่ 5
5) วัดธารชะอม	ตั้งอยู่ หมู่ที่ 6

6) วัดพระร่วงเจ้าประธารนพร	ตั้งอยู่ หมู่ที่ 7
7) วัดคลองสำราญ	ตั้งอยู่ หมู่ที่ 9
8) สถานปฏิบัติธรรมเขาดินกา	ตั้งอยู่ หมู่ที่ 2
9) สถานปฏิบัติธรรมศรีสำราญ	ตั้งอยู่ หมู่ที่ 9
1.4.7 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล	2 แห่ง
1) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลไทยชนะศึก	ตั้งอยู่ หมู่ที่ 2
2) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองหมื่นชัย	ตั้งอยู่ หมู่ที่ 5
1.4.8 สถานีวิทยุ / หอกระจายข่าว	11 แห่ง
1.4.9 ร้านค้า / ร้านอาหาร	34 แห่ง
1.4.10 ห้องพัก / รีสอร์ท / เกสต์เฮาส์	3 แห่ง

1.5 ทรัพยากรธรรมชาติ

1.5.1 ดิน ลักษณะดินเป็นดินร่วนทรายปนหินปูน เป็นพื้นที่ทำการเกษตร

1.5.2 แหล่งน้ำ มีแหล่งน้ำธรรมชาติ มีลำคลอง 4 สาย ได้แก่ คลองแม่ทุเลา คลองคะยาง คลองลาน คลองบง และห้วยอีก 5 สาย ได้แก่ ห้วยแม่มอก ห้วยแม่ทุเลา ห้วยม่วง ห้วยไคร้ และห้วยโป่ง และแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ได้แก่ บ่อน้ำตื้น บ่อบาดาล ฝาย ประปาหมู่บ้านครบทั้ง 11 หมู่บ้าน

1.5.3 ป่าชุมชนบ้านท่าตันธง หมู่ที่ 1 ขึ้นทะเบียนเป็นป่าชุมชนเมื่อปี พ.ศ.2558 มีเนื้อที่ ประมาณ 2,900 ไร่ พื้นที่ป่าเป็นที่ราบและเชิงเขา ซึ่งชาวบ้านจะเรียกกันว่า ป่าห้วยม่วง มีพื้นที่ส่วนมากอยู่ในหมู่ที่ 1 ติดต่อหมู่ที่ 5 เป็นป่าชุมชนที่มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของคนในชุมชน ได้แก่ เห็ดถอบ เห็ดโคน ผักหวานป่า ดอกหวายป่า หน่อไม้ ฯลฯ

1.5.4 สัตว์ป่า ในอดีตมีสัตว์ป่าที่พบ เช่น เสือ เก้ง กวาง กระทิงป่า กระทาย หมูป่า แอ้ ตะกวด (แลน) ลิง (วอก) กระรอก ไก่ป่า หมิน นก ฯลฯ อาศัยอยู่ชุกชุม ปัจจุบันสัตว์ป่า เหลือน้อยลงเนื่องจากพื้นที่ป่าถูกแผ้วถางเพื่อใช้ประโยชน์ ที่พบในปัจจุบัน ได้แก่ หมูป่า แอ้ ตะกวด (แลน) ลิง วอก กระรอก ไก่ป่า เป็นต้น

1.5.5 พืชพรรณ / ต้นไม้ ที่พบมาก คือ ไม้ยางนา ไม้โปย (ตะแบก) ไม้สัก ไม้มะค่า ไม้ประดู่และไม้ต้นธง (ต้นสำโรง) เป็นต้น

1.5.6 สมุนไพร ได้แก่ ปลาไหลเผือก กล้วยดอกขาว กล้วยตดหมูตดหมา ต้นปรัง แผ่นดินเย็น ว่านทองระอา ฯลฯ

1.6 สภาพเศรษฐกิจ ประชาชนในตำบลไทยชนะศึก มีอาชีพหลัก คือ อาชีพ เกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา ทำไร่ ทำสวน โดยทำนาเป็นอาชีพหลัก และมีพื้นที่ทำนา ทำไร่ ทำสวน พันธุ์พืชที่ปลูกเป็นส่วนมาก ได้แก่

- 1) ข้าวเหนียว พื้นที่ปลูก 305 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 650 กิโลกรัมต่อไร่
- 2) ข้าวเจ้า พื้นที่ปลูก 12,220 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 750

กิโลกรัมต่อไร่

- 3) ถั่วเหลือง พื้นที่ปลูก 974 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 310 กิโลกรัมต่อไร่
- 4) ถั่วเขียว พื้นที่ปลูก 1,126 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 150 กิโลกรัมต่อไร่
- 5) ข้าวโพด พื้นที่ปลูก 650 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 700 กิโลกรัมต่อไร่
- 6) อ้อยโรงงาน พื้นที่ปลูก 2,139 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 12,000 กิโลกรัมต่อไร่
- 7) มันสำปะหลัง พื้นที่ปลูก 1,995 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 4,000 กิโลกรัมต่อไร่
- 8) มะม่วง พื้นที่ปลูก 591 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 300 กิโลกรัมต่อไร่
- 9) ลำไย พื้นที่ปลูก 731 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 500 กิโลกรัมต่อไร่

1.7 ข้อมูลบุคคลสำคัญ

1.7.1 บุคคลสำคัญทางการปกครองของตำบลไทยชนะศึก

1) นายบุตร ศรีอ่อน (พ่อเลี้ยงบุตร) เป็นกลุ่มผู้นำคนอพยพเข้ามาค้าขาย ผู้นำในการสร้างชุมชน ศาสนสถาน โรงเรียนและเป็นผู้ประสานงานของขบวนการเสรีไทย เขตอำเภอทุ่งเสลี่ยม เป็นบุคคลที่คนในชุมชนไทยชนะศึกให้ความเคารพนับถือเป็นอย่างมาก

2) นายลิขิต อุปสิทธิ์ (กำนันโละ) กำนันคนแรกของตำบลไทยชนะศึก เป็นผู้ตั้งชื่อตำบล “ตำบลไทยชนะศึก” ซึ่งแยกออกมาจากตำบลทุ่งเสลี่ยม เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2521 มีโอกาสได้ยื่นถวายฎีกาต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 เพื่อขอพระราชทานอภัยโทษและถนน เป็นผู้นำในการสร้างฌาปนสถานบ้านแม่ทุเลา

3) นายปิ่น ปริชาวงศ์ (กำนันปิ่น) กำนันคนที่ 2 เป็นผู้มีส่วนร่วมกับการนำลิขิต อุปสิทธิ์ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 บ้านท่าตันธง ในการยื่นถวายฎีกาต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 เพื่อขอพระราชทานอภัยโทษและถนน เป็นผู้นำในการสร้างวัดท่าตันธงชัย

4) นายลั่น สมหาญวงศ์ (กำนันลั่น / สจ.ลั่น) ดำรงตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3 บ้านคลองสำราญ จากนั้นดำรงตำแหน่งกำนันคนที่ 3 ของตำบลไทยชนะศึก และต่อมาเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย เขตอำเภอทุ่งเสลี่ยม มีส่วนสำคัญในการประสานงานเพื่อนำงบประมาณ มาพัฒนาอำเภอทุ่งเสลี่ยมในหลาย ๆ ด้าน เช่น ถนน สร้างฝายน้ำล้น ซ่อมแซมถนนในหมู่บ้าน ระหว่างหมู่บ้าน เป็นต้น ได้รับรางวัลที่สำคัญ เช่น ผู้ใหญ่บ้านดีเด่น เมื่อปี พ.ศ.2519 รางวัลผู้ใหญ่บ้านแบบทองคำ เมื่อปี พ.ศ.2521 เป็นผู้นำในการพัฒนาวัดคลองสำราญ และโรงเรียนบ้านคลองสำราญ

5) นายประพนธ์ วิศิษฎ์จินดา (กำนันน้อย) ดำรงตำแหน่งกำนันคนปัจจุบัน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 ได้รับรางวัลกำนันแบบทองคำ เป็นผู้นำในการสร้างเจดีย์ทองคำและพัฒนาพื้นที่วัดแม่ทุเลา เป็นอุปนายกสมาคมกำนันผู้ใหญ่บ้านแห่งประเทศไทย

6) นายอนันต์ สิทธิวงศ์ (นายกนันต์ / ผู้ใหญ่นันต์) เคยดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก คนแรกที่มาจากการเลือกตั้งและได้ดำรงตำแหน่งถึง 2 สมัย (สมัยที่ 1 ระหว่างวันที่ 10 มิถุนายน 2543 - 9 มิถุนายน 2547, สมัยที่ 2 ระหว่างวันที่ 24 สิงหาคม 2551 - 23 สิงหาคม 2555) เคยดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านท่าตันธง เป็นผู้พัฒนาระบบน้ำและถนนในพื้นที่ตำบลไทยชนะศึก

7) นายหม่อง ล่องกาศ (ผู้ใหญ่หม่อง) ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่หมู่ที่ 4 บ้านฝ้างหมื่น 2 วาระติดต่อกัน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 - 2554 เป็นผู้นำในการพัฒนาหมู่บ้านจนได้รับรางวัลหมู่บ้านพัฒนาดีเด่น สร้างอาคารพระราชรัฐ ประสานขอรับงบประมาณก่อสร้างประปาหมู่บ้าน และ ถนนลาดยางสายหลักภายในหมู่บ้าน

8) นายทินกร วงศ์จันทร์ (นายกกล้า) เคยดำรงตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก คนที่ 2 ดำรงตำแหน่ง ระหว่างวันที่ 16 กรกฎาคม 2547 - 15 กรกฎาคม 2551 เป็นผู้ให้ความสำคัญในการนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารท้องถิ่น

9) นายเอี่ยม ปัญญา (นายกเอี่ยม) นายกองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก ดำรงตำแหน่งตั้งแต่วันที่ 30 กันยายน 2555 - ปัจจุบัน ให้ความสำคัญในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น ก่อสร้างแหล่งกักเก็บน้ำ ระบบประปาหมู่บ้านและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ได้มาตรฐาน

1.7.2 บุคคลสำคัญทางด้านศาสนา

1) พระเถิง หนันชัยโย (พ่อหลวงเถิง พุดหน้อย) อายุ 90 ปีอยู่บ้านเลขที่ 196 หมู่ที่ 8 บ้านราษฎร์ร่วมจิต เป็นเจ้าอาวาสวัดแม่ทุเลารูปแรกระหว่าง ปี พ.ศ.2489 - 2492 เป็นผู้อาวุโสของหมู่บ้านที่มีความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ภาษาบาลี ภาษาล้านนาเป็นอย่างดี เนื่องจากบวชเรียนมาตั้งแต่เด็ก

2) พระครูพิศิษฐ์จิริยาวัตร ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบลทุ่งเสลี่ยม เขต 2 ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดฝ้างหมื่น เป็นประธานในการสร้างโบสถ์ ศาลา เมา ศาลาธรรมสังเวช ห้องน้ำ กุฏิ กำแพงวัด เป็นประธานนำประชาชนปลูกป่าชุมชน เป็นวิทยากรอบรมด้านคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน ประชาชนภายในตำบล และอำเภอทุ่งเสลี่ยม เป็นพระนักพัฒนา และมีเมตตาต่อญาติโยม และประชาชน นำหลักธรรมเผยแผ่ แก่พุทธศาสนิกชน ทั้งภายในหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ อย่างสม่ำเสมอ

3) นายภาณุวัชร ต้นสอน (หนานดวงจั่น) อายุ 69 ปี เป็นลูกศิษย์ของ พระครูรัตนโชติคุณ ได้เปิดสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดท่าตันธงชัย เคยเป็นผู้รักษาการตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดท่าตันธงชัย ท่านมีนโยบายส่งเสริมการศึกษาเล่าเรียนของพระภิกษุ และสามเณร ทั้งการศึกษา ทางโลก และทางธรรม ได้รับโอกาสในการศึกษาเล่าเรียน

1.7.3 บุคคลสำคัญทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

1) นายจันทร์ทิพย์ สิงหาบุตร (พ่อหลวงจั่น) อายุ 83 ปี อยู่บ้านเลขที่ 50 หมู่ที่ 3 บ้านคลองสำราญ มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแพทย์แผนไทย โดยเรียนรู้วิชามาจาก บิดา สามารถปรุงยาสมุนไพรเพื่อรักษาอาการเจ็บป่วย

2) นายเอกชัย สังข์ทอง (ผู้ใหญ่แขก) อายุ 53 ปี อยู่บ้านเลขที่ 160/1 หมู่ที่ 1 บ้านท่าตันธง มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแพทย์แผนไทย เป็นหมอกระดูกที่ได้รับการรักษา ผู้ป่วยเป็นระยะเวลา 30 กว่าปี สืบทอดวิชารักษกระดูกจากคนเวียงจันทน์ ที่เข้ามาทำงานอยู่ที่ กรุงเทพมหานคร

3) นายเหมย ปวงบุตร บ้านเลขที่ 15 หมู่ที่ 4 บ้านฝั่งหมิ่น มีความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแพทย์แผนไทย รักษากระดูกเคล็ด กระดูกหักสามารถรักษาได้ ซึ่งเรียนวิชา มาจากบิดา

4) นายโตน คนหลัก บ้านเลขที่ 47/2 หมู่ที่ 5 บ้านหนองหมื่นชัย มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแพทย์แผนไทย การเป่างูสวัด ไฟลามทุ่ง ขยุ้มตีนหมา มะเร็งไขปลา ตาแดง ดับพิษไฟ รักษามาเป็นระยะเวลา 30 ปี สืบทอดคาถามาจากพ่อหลวงคำ ห้าวหาญ ซึ่งเป็น เพื่อนบ้าน

5) นายทอง หุ้มทอง บ้านเลขที่ 182 หมู่ที่ 8 บ้านราษฎร์ร่วมจิต มีความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแพทย์แผนไทย การเป่าดับพิษไฟ งูสวัด ตาแดง เด็กปากสุก ปากพอง เป่าฝี

6) นายชื่น ปัญญาเสน บ้านเลขที่ 118 หมู่ที่ 2 บ้านแม่ทุเลา เป็นผู้มีความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น การทำไม้กวาดดอกหญ้า การทำฝักมิดและการจักสานสิ่งที่ยัก สานประเภทสิ่งของเครื่องใช้ เช่น ดั่ง (กระด้าง) เหิง (ตะแกรงร่อน) ข่ง (ตะข่ง) สาด (เสื่อ) เป็นต้น

7) นายผัน ปริสาวงศ์ บ้านเลขที่ 11 หมู่ที่ 10 บ้านแม่ทุเลาพัฒนา เป็นผู้มีความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น การจักสานไม้ไผ่ ผลงานการจักสานด้วยไม้ไผ่ สิ่งที่ยักสาน ประเภทสิ่งของเครื่องใช้ เช่น ดั่ง (กระด้าง) เหิง (ตะแกรงร่อน) ข่ง (ตะข่ง) สาด (เสื่อ) เป็นต้น

8) นางสาว วงศ์อ่อน บ้านเลขที่ 9 หมู่ที่ 9 บ้านสำราญราษฎร์ เป็นผู้มีความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น การสานก่องข้าวจากใบลาน

1.7.4 บุคคลสำคัญทางการเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิต

1) นายประเทือง กสิรักษ์ บ้านเลขที่ 216 หมู่ที่ 8 บ้านราษฎร์ร่วมจิต เคยดำรงตำแหน่งครูใหญ่ในโรงเรียนหลายแห่ง ได้รับคัดเลือกให้เป็นพ่อตัวอย่าง เนื่องในวันพ่อแห่งชาติ จากสภาวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย เมื่อปี พ.ศ.2550 ได้รับโล่รางวัลจากนายกรัฐมนตรีนพเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ “ครอบครัวร่วมเย็น”

2) นายทอง ทิพพา บ้านเลขที่ 196 หมู่ที่ 1 บ้านท่าตันธง เคยเป็นนายกสมาคมครูผู้ปกครองโรงเรียนทุ่งเสลี่ยมชนูปถัมภ์ โดยริเริ่มจัดงานประเพณีกินข้าวจีข้าวหลามเป็นประจำสภาวัฒนธรรมตำบลไทยชนะศึก ได้รับรางวัลผู้สูงอายุดีเด่นของจังหวัดสุโขทัย เมื่อปี พ.ศ.2550

3) นางทองเจือ พุดหน้อย (ครูทองเจือ) บ้านเลขที่ 1 หมู่ที่ 1 บ้านท่าตันธง เป็นอาจารย์ฝึกสอน ศิลปะการแสดงการฟ้อนปราสาทไหว ให้กับนักเรียน ครู อาจารย์ของอำเภอทุ่งเสลี่ยมและประชาชนในหมู่บ้าน

4) นายเทพย์ศักดิ์ จันทาวงศ์ (ครูริ้ว) บ้านเลขที่ 217 หมู่ที่ 1 บ้านท่าตันธง หลังจากเกษียณอายุราชการ ก็ได้ใช้เวลาให้กับส่วนรวม โดยเป็นไวยาวัจกรประจำวัดท่าตันธงชัย เป็นคณะกรรมการวัดท่าตันธงชัย คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการสถานศึกษาบ้านแม่ทุเลาและคณะกรรมการณาปนสถานบ้านแม่ทุเลา

5) นายกิ่ง สายนวล อายุ 66 ปี อยู่บ้านเลขที่ 23/1 หมู่ที่ 10 บ้านแม่ทุเลาพัฒนา เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ทางด้านดนตรีและศิลปะการแสดง กลองสะบัดชัย ให้กับนักเรียนในเขตชุมชนไทยชนะศึก โดยได้รับการฝึกฝนและถ่ายทอดความรู้จากพ่อตา แก้วจาเครือ

1.8 ประเพณีที่สำคัญ

- 1) ประเพณีกินข้าวจีข้าวหลาม
- 2) ประเพณีแห่ครัวตานงานนมัสการหลวงพ่อดิลา
- 3) งานนมัสการครูบาขาวปีวัดท่าตันธงชัย
- 4) ประเพณีปีไหมเมือง / ประเพณีตรุษสงกรานต์
- 5) ประเพณีปอยลูกแก้ว
- 6) ประเพณีแห่เทียนพรรษา / เข้าพรรษา
- 7) ประเพณีทำบุญปอยข้าวสังข์
- 8) ประเพณีตานก๋วยสลาก / ประเพณีทำบุญวันสารท
- 9) ประเพณีออกพรรษา / ประเพณีตักบาตรเทโว
- 10) ประเพณีทอดกฐิน

- 11) ประเพณีลอยกระทงโรงเรียนบ้านแม่ทุเลา / ประเพณีเดือนยี่เป็ง
- 12) ประเพณีรับขวัญข้าว / ฮั๊บต๋องข้าว

1.9 สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง

ภาพที่ 130 หลวงพ่อศิลาวัดทุ่งเสลี่ยม

1) วัดทุ่งเสลี่ยม เป็นวัดที่สำคัญและเก่าแก่ที่สุดของอำเภอทุ่งเสลี่ยม อยู่หมู่ที่ 3 ตำบลทุ่งเสลี่ยม อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย อยู่ห่างจากตำบลไทยชนะศึก ไปตามทางหลวงหมายเลข 1048 ไปทางอำเภอทุ่งเสลี่ยม ประมาณ 6 กิโลเมตร ภายในประดิษฐาน “หลวงพ่อศิลา” ที่อัญเชิญมาจากถ้ำเจ้ารามมาประดิษฐานที่วัดทุ่งเสลี่ยมตั้งแต่ปี พ.ศ.2472 และได้ถูกโจรกรรมจากวัดทุ่งเสลี่ยมไป เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2520 ต่อมาได้ทราบข่าวว่าหลวงพ่อศิลาถูกประมุขชายอยู่ประเทศอังกฤษ ชาวทุ่งเสลี่ยมต่างคิดว่าคงไม่ได้หลวงพ่อศิลากลับคืน จนในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2540 หลวงพ่อศิลาก็ได้กลับมาประดิษฐานที่วัดทุ่งเสลี่ยมอีกครั้ง ชาวทุ่งเสลี่ยมจึงกำหนดจัดงานนมัสการหลวงพ่อศิลาขึ้นในระหว่างวันที่ 22 - 24 กุมภาพันธ์ ของทุกปี โดยมีการจัดขบวนแห่อย่างยิ่งใหญ่ในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ ถือเป็นงานใหญ่ของอำเภอทุ่งเสลี่ยม

ภาพที่ 131 งานนมัสการหลวงพ่อดิลาวัดทุ่งเสลี่ยม

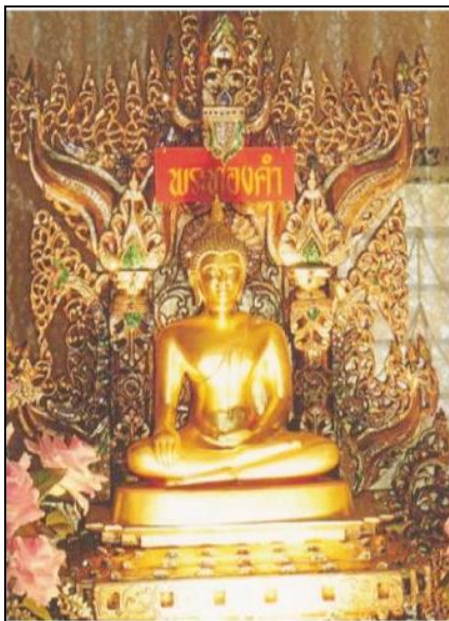
2) วัดเขาแก้วชัยมงคล ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลเขาแก้วศรีสมบูรณ์ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดสุโขทัยอยู่ห่างจากตำบลไทยชนะศึกไปตามทางหลวงหมายเลข 1048 ไปทางอำเภอสวรรคโลก ประมาณ 7 กิโลเมตรเป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุและพระอรหันต์ธาตุสมัยพุทธกาลอีกเป็นจำนวนมาก และเป็นแหล่งเรียนรู้ค้นคว้าเกี่ยวกับพระบรมสารีริกธาตุและพระธาตุต่าง ๆ ซึ่งท่านสามารถเข้าสักการบูชาได้ตลอดทุกวันในเวลา 08.30 – 18.00 น. มีการจัดงานทำบุญครบรอบวันมรณภาพของ ครูบานิจ ทุกวันที่ 3 มกราคมของทุกปี งานสงฆ์น้ำพระธาตุ ภาษาเหนือเรียกว่า สะ-หละ-สะ-โหลง (สงฆ์น้ำพระธาตุ) ในช่วงปลายเดือนเมษายนงานห่มผ้าพระธาตุเพื่อถวายสักการะในวันเพ็ญเดือน 8 เหนือ หรือ เดือน 6 ไต่ (ประมาณเดือนมิถุนายน) ของทุกปี

3) วัดวังธาร ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลทุ่งเสลี่ยม อำเภอบึงสามพัน จังหวัดสุโขทัยอยู่ห่างจากตำบลไทยชนะศึกไปตามทางหลวงหมายเลข 1048 ไปทางอำเภอบึงสามพัน ประมาณ 5 กิโลเมตร วัดวังธารจะมีการจัดงานบวชนาคแห่ช้าง ทุกวันที่ 12 มีนาคม ของทุกปี

ภาพที่ 132 งานบวชนาคแห่ช้างวัดวังธาร จัดขึ้นทุกวันที่ 12 มีนาคม ของทุกปี

4) วัดพัฒนมังคล ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 ตำบลทุ่งเสลี่ยม อำเภอบางเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย อยู่ห่างจากตำบลไทยชนะศึกไปตามทางหลวงหมายเลข 1048 ไปทางอำเภอบางเสลี่ยมประมาณ 7 กิโลเมตร เป็นวัดที่ประดิษฐานหลวงพ่อดอกคำ หรือพระพุทธรูปสุโขทัยทอง ที่สวยงาม มีทองคำหลวงซึ่งเป็นศิลปะไทยล้านนาหลังใหญ่ที่สุดในภาคเหนือ เปิดให้พุทธศาสนิกชนเข้ากราบนมัสการขอพรได้ทุกวัน ตั้งแต่เวลา 08.00 – 17.00 น.

ภาพที่ 133 หลวงพ่อดอกคำหรือพระพุทธรูปสุโขทัยทอง องค์ประธาน

ภาพที่ 134 มณฑปหลวงพ่อดอกคำ

ภาพที่ 135 หอคำหลวงวัดพิพัฒน์มงคล

ภาพที่ 136 พระพุทธเจดีย์ปฐมสิขีทศพล วัดเขาแร่

5) วัดเขาแร่ ตั้งอยู่หมู่ที่ 12 ตำบลทุ่งเสลี่ยม อำเภอกงสุโขทัย อยู่ห่างจากตำบลไทยชนะศึกไปตามทางหลวงหมายเลข 1048 ไปทางอำเภอกงสุโขทัย ประมาณ 12 กิโลเมตร มีพระพุทธเจดีย์ปฐมสิขีทศพล สร้างโดยการรวบรวมเอกลักษณ์ของพระธาตุ พระเจดีย์

หลายยุคสมัยมารวมกัน ได้แก่ โยนก เชียงแสน สุโขทัย ล้านนา อโยธยา รัตนโกสินทร์ ติดกระจาก แก้วขาวทั้งองค์ ลวดลายปิดทองคำเปลว ยอดฉัตรนี้ได้บรรจุ พระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งประทาน จากสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

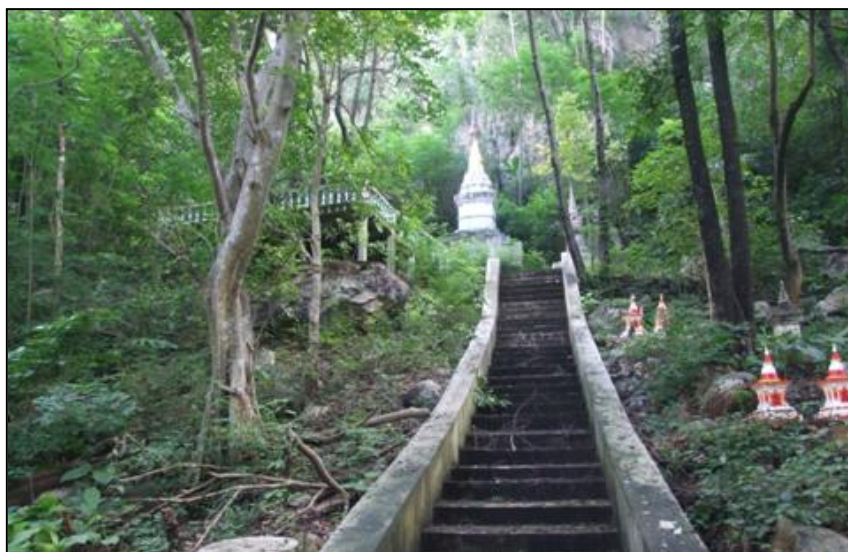

ภาพที่ 137 องค์พระเจดีย์ 5 ยอด วัดกลางดง

6) วัดกลางดง ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย อยู่ห่างจากตำบลไทยชนะศึกไปตามทางหลวงหมายเลข 1048 ไปทางอำเภอทุ่งเสลี่ยม ประมาณ 9 กิโลเมตร มีองค์พระเจดีย์สีทอง 5 ยอด รูปแบบศิลปะคล้ายกับวัดในจังหวัดเชียงใหม่และลำปาง พระเจดีย์สีทอง 5 ยอด ตั้งอยู่ใกล้กับวิหาร ซึ่งเป็นศิลปะพม่า ทางวัดให้มีงานฉลองและทำพิธีขอพร ด้วยการประกอบพิธีสะเดาะเคราะห์ต่อชะตา และได้ถือเป็นงานประจำปีของวัด จนถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 138 ศูนย์ปฏิบัติธรรมวัดเชิงผา

ภาพที่ 139 ถ้ำอุบลาวัดเชิงผา

7) ศูนย์ปฏิบัติธรรมวัดเชิงผาและถ้ำอุบลาวัดเชิงผา ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 บ้านเชิงผา ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย อยู่ห่างจากตำบลไทยชนะศึกไปตามทางหลวงหมายเลข 1048 ไปทางอำเภอทุ่งเสลี่ยม ประมาณ 13 กิโลเมตร เป็นสถานที่เก็บรวบรวมข้อมูลทางพระพุทธศาสนาและเปิดโอกาสให้ผู้สนใจ ได้มีโอกาสได้ค้นคว้าศึกษาหาความรู้ในทางพระพุทธศาสนา

มีการจัดงานประจำปี และทำบั้งไฟจุดฉลองทุกปี ในช่วงวันสงกรานต์ สรรสร้างธาตุ เจ้าอาจารย์ตีบ อุบลี เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองปีใหม่แบบไทย มีการทำบุญตักบาตร บูชาตุ้ง 12 ราศี ถวายเจดีย์ทรายสะเดาะเคราะห์สืบชะตา และการรดน้ำดำหัวพระสงฆ์

ภาพที่ 140 ประวัติโบราณสถาน “วัดใหญ่ชัยมงคล”

8) วัดใหญ่ชัยมงคล (เมืองโบราณบางขลัง) ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านใหม่ไชยเมงค อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย อยู่ห่างจากตำบลไทยชนะศึกไปตามทางหลวงหมายเลข 1048 ไปทางอำเภอสวรรคโลก ประมาณ 19 กิโลเมตร เป็นโบราณสถานที่มีความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์สมัยกรุงสุโขทัย มีการจัดงานแสดงแสง สี เสียง ในวันลอยกระทง (ขึ้น 15 ค่ำเดือน 12) เป็นประจำปีของวัดใหญ่ไชยเมงค

ภาพที่ 141 ป้ายทางเข้าวนอุทยานถ้ำลม – ถ้ำวัง

9) วนอุทยานถ้ำลม – ถ้ำวัง อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติแม่เม็ก - แม่ลำพัน ตั้งอยู่ หมู่ที่ 10 บ้านน้ำดิบ ตำบลทุ่งเสลี่ยม อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย อยู่ห่างจากตำบลไทยชนะศึกไปตามทางหลวงหมายเลข 1048 ไปทางอำเภอสวรรคโลก ประมาณ 16 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 11,250 ไร่ หรือ 18 ตารางกิโลเมตร

ภาพที่ 142 ถ้ำเจ้าราม

ภาพที่ 143 นักท่องเที่ยวชมค้างคาวออกหากิน

10) ถ้ำเจ้าราม อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติศรีสัชนาลัย ณ บริเวณหน่วยพิทักษ์เขตห้ามล่าสัตว์ป่าวังตะเคียน เขตป่าสงวนแห่งชาติ แม่มอก - แม่ลำพัน ตั้งอยู่หมู่ที่ 15 ตำบลวังน้ำขาว อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย อยู่ห่างจากตำบลไทยชนะศึก ไปตามทางหลวงหมายเลข 1048 ไปทางอำเภอบ้านด่านลานหอย ประมาณ 40 กิโลเมตร ภายในมีถ้ำขนาดใหญ่ที่มีค้างคาวอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก นักท่องเที่ยวจะเข้าไปชมค้างคาวออกหากินในระหว่างเวลา 17.00 - 18.30 น. และยังเป็นถ้ำที่ค้นพบพระพุทธรูปศิลา หรือ หลวงพ่อศิลา ที่ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ที่วัดทุ่งเสลี่ยม

ภาพที่ 144 หอระบโบราณ

11) กำแพงหอรบโบราณ (บ้านหอรบ) ตั้งอยู่เขตติดต่อระหว่างบ้านแม่บ่อทอง ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัยกับบ้านหอรบ ตำบลเวียงมอก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง อยู่ห่างจากตำบลไทยชนะศึก บนทางหลวงหมายเลข 1048 มุ่งหน้าไปอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง ประมาณ 17 กิโลเมตร มีกำแพงเมืองโบราณ เป็นแนวอิฐกำแพงเมืองโบราณ ที่เป็นร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ยังคงอยู่แสดงให้เห็นถึงเส้นทางที่ผู้คนในอดีตได้ใช้เป็นเส้นทางผ่านแดนระหว่างอาณาจักรล้านนาและอาณาจักรสุโขทัย

ภาพที่ 145 อ่างแม่มอก สร้างเมื่อปีพ.ศ.2535 แล้วเสร็จปีพ.ศ. 2543

12) อ่างเก็บน้ำแม่มอก ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 7 ตำบลเวียงมอก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง เป็นโครงการในพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 อยู่ห่างจากตำบลไทยชนะศึก ไปทางหลวงหมายเลข 1048 ประมาณ 20 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 10,000 ไร่ ปริมาณน้ำที่เก็บกักได้สูงสุด 110,000,000 ลูกบาศก์เมตร เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดกลางใช้กักเก็บน้ำเพื่อประโยชน์ทางการเกษตร และอุปโภคบริโภคในตำบลเวียงมอก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง และอำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัยจะมีนักท่องเที่ยวเดินทางไปซื้อปลาบริเวณทางเข้าอ่างเก็บน้ำและพักผ่อนหย่อนใจ ชมธรรมชาติในยามเย็น

ส่วนที่ 2 ประวัติศาสตร์ความเป็นมา

ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนไทยชนะศึก ซึ่งใครได้ยินชื่อแล้ว ก็อาจจะมีข้อสงสัยว่ามีเหตุผลใด จึงตั้งชื่อชุมชนนี้ว่า “ไทยชนะศึก” ชื่อนี้มีที่มาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ในช่วงสมัยใดบ้าง และแต่ละช่วงประวัติศาสตร์ มีเหตุการณ์สำคัญใด ที่มิอาจได้ทำการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์จากเอกสาร หลักฐานต่าง ๆ และจากการสัมภาษณ์ประวัติความเป็นมาจากผู้อาวุโสและผู้รู้ที่ยังมีชีวิตอยู่จึงทราบว่า ชุมชนไทยชนะศึก มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ไทยตั้งแต่

สมัยกรุงสุโขทัย และกรุงศรีอยุธยา จนถึงที่มาของการตั้งชื่อตำบล “ไทยชนะศึก” โดยที่มิวิชัยได้แบ่งช่วงเวลาของการศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนไทยชนะศึก ออกเป็น 4 ช่วงเวลาคือ

2.1 เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทย

ชุมชนไทยชนะศึก มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ไทยตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยาและสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ โดยแบ่งเป็น 2 สมัย ดังนี้

1) สมัยกรุงสุโขทัย (พ.ศ. 1891–1972)

อาณาบริเวณทางด้านเหนือของอาณาจักรสุโขทัย มีพื้นที่ติดกับอาณาจักรล้านนา ซึ่งมีหอบเป็นที่เฝ้าระวังข้าศึกระหว่างแนวชายแดนของอาณาจักรสุโขทัยกับอาณาจักรล้านนา ติดกับเมืองเถิน จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยเมืองบางขลัง กล่าวไว้ว่า พื้นที่บริเวณเขตชุมชนไทยชนะศึก เคยเป็นเมืองหน้าด่านสถานีการค้าระหว่างอาณาจักรสุโขทัยกับอาณาจักรล้านนา โดยมีลำน้ำแม่มอกหรือลำน้ำฝากะดาน เป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำที่สามารถเดินทางติดต่อระหว่างอาณาจักรสุโขทัยกับอาณาจักรล้านนาได้ เพราะว่าลำน้ำแม่มอกไหลมาจากเขตเมืองเถิน ในขณะเดียวกันก็มีเส้นทางบกขนานไปกับทางน้ำด้วย เห็นได้จากบริเวณหอบทุ่งเสลี่ยมที่ช่องดอย หอบ ซึ่งเป็นพรมแดนรอยต่อระหว่างอาณาจักรสุโขทัย (ต่อมาเป็นอาณาจักรอยุธยา) กับอาณาจักรล้านนาก็อยู่ใกล้กับลำน้ำแม่มอก เส้นทางนี้จึงเป็นเส้นทางคมนาคมที่ใช้มาเป็นเวลานาน (สุวิทย์ ทองสงค์ และคณะ, 2556)

ศรีศักร วัลลิโภดม กล่าวว่า เส้นทางโบราณจากเมืองเถิน เพื่อเดินทางไปยังแม่น้ำยม ในเขตจังหวัดสุโขทัย คือ เส้นทางตามลำน้ำแม่มอกที่ไหลจากเมืองเถินมายังแม่น้ำยม บริเวณที่ลำน้ำแม่มอกไหลผ่านช่วงตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม มายังอำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย เป็นบริเวณที่มีลักษณะเป็นคันดินหรือถนนพระร่วงตัดผ่าน จากเมืองสุโขทัยไปยังเมืองศรีสัชนาลัย ตามที่กล่าวในศิลาจารึกสุโขทัย และยังเป็นจุดที่สามารถเดินทางตามลำน้ำไปยังเมืองเถินทางตะวันตกเฉียงเหนือได้อีกด้วย พื้นที่ในแถบชุมชนไทยชนะศึกยังมีความเชื่อมโยงกับเมืองบางขลัง เนื่องจากมีการขยายตัวของชุมชนตามริมลำน้ำแม่มอกไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ หรือไปทางเมืองเถิน

ความสำคัญของเส้นทางการค้าและคมนาคมเส้นนี้ คือ **ก่อนที่จะมีการตัดถนนหลวงจากอำเภอสวรรคโลก ทุ่งเสลี่ยม และเถิน ในอดีตผู้คนเดินทางจากเมืองเถินมายังทุ่งเสลี่ยมและสวรรคโลกต่างก็เดินทางติดต่อกันโดยใช้เส้นทางตามลำน้ำแม่มอกทั้งสิ้น** สิ่งที่เห็นเป็นหลักฐาน คือ บรรดาผู้คนในเขตอำเภอทุ่งเสลี่ยม ส่วนใหญ่ คือคนที่อพยพเคลื่อนย้ายมาตั้งถิ่นฐานจากเมืองเถินจะใช้ภาษาเหนือ มีประเพณีวัฒนธรรมแบบล้านนา การสร้างบ้านเรือนและวัดวาอารามก็มีลักษณะเป็นแบบล้านนาที่ได้รับอิทธิพลมาจากบรรพบุรุษที่ได้อพยพมาจากเมืองเถินนั่นเอง

จารึกวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ฯ กรุงเทพมหานครได้จารึกเกี่ยวกับทำเนียบหัวเมืองและผู้ครองเมืองทิศเหนือ ปรากฏชื่อเมืองโคกูก เมืองบางขลัง เมืองสำโรงทอง เมืองศรีมาศและระบูนามเมืองโคกูกและเมืองบางขลังเป็นเมืองขึ้นของเมืองสวรรคโลก ต่อมาจึงได้มีการสันนิษฐานชื่อ

เมืองโบราณ ว่า เมืองโคกภู น่าจะตั้งอยู่ในบริเวณอำเภอทุ่งเสลี่ยมเพราะอยู่ถัดจากเมืองบางขลังขึ้นไป และศูนย์กลางของเมืองน่าจะอยู่ในบริเวณตำบลไทยชนะศึก เพราะมีร่องรอยของเส้นทางการเดินทัพ และเส้นทางการติดต่อค้าขายสมัยโบราณ ผ่านทางช่องเขาขาดที่ชื่อว่า “กัวเจ้านาว” อยู่บริเวณบ้านคลองสำราญ ตำบลไทยชนะศึกและพบว่าสามารถเชื่อมต่อไปถึงเมืองตากและเมืองเถินได้เป็นอย่างดี โดยผ่านทางถ้ำเจ้าราม บ้านวังหาดและหอบ รอยต่อเมืองบางขลังมาที่ชุมชนไทยชนะศึกในเขตอำเภอทุ่งเสลี่ยม ทำให้เห็นถึงความเชื่อมต่อของการติดต่อระหว่างอาณาจักรพุกาม อาณาจักรล้านนา และอาณาจักรสุโขทัย โดยมีเมืองที่เป็นเส้นทางในการติดต่อ คือ เมืองบางขลัง เมืองโคกภู เมืองตาก และเมืองเถิน

จากเส้นทางโบราณสู่เมืองเถินในสมัยสุโขทัย และหลักฐานการขยายเขตชุมชนตามริมลำน้ำแม่มอกไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ไปทางเมืองเถิน จึงทำให้สันนิษฐานได้ว่า เมืองโคกภู ปัจจุบันน่าจะเป็นบริเวณชุมชนไทยชนะศึก ซึ่งเคยเป็นเส้นทางที่มีความสำคัญในการเป็นเส้นทางในการเดินทางติดต่อ ระหว่างอาณาจักรสุโขทัยและอาณาจักรล้านนา แม้ในพื้นที่แห่งนี้ ไม่ได้มีการตั้งบ้านเมืองเป็นชุมชนหรือเมืองขนาดใหญ่ แต่ก็ยังเป็นเส้นทางสำคัญที่เชื่อมต่อระหว่างอาณาจักรสุโขทัย และอาณาจักรล้านนา เส้นทางดังกล่าวยังคงมีร่องรอยที่ถูกทำเป็นถนนสายหลักในการเดินทางไปยังอำเภอเถิน จังหวัดลำปางจนถึงยุคปัจจุบัน

2) สมัยกรุงศรีอยุธยา (พ.ศ.1893 – 2310)

วรรณกรรม เรื่อง ขุนช้างขุนแผน วรรณกรรม เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนที่ 1 มีการกล่าวถึง “เมืองเถิน” “ด่านบ้านท่าเกวียน” และ “ทุ่งทะเลียม” ไว้ดังนี้

ครานั้นตรีเพชรแสนกำกอง	ทั้งสองรับราชสารศรี
เรียกไพร่ได้ครบตามบาญชี	แล้วขึ้นขี่ม้าตามกันหลามมา
ได้ข่าวตากไล่ไล่ตะพายแล่ง	เครื่องม้าเครื่องแสงแดงดาดป่า
ทวนดูพระยัจับจับนัยน์ตา	ข้ามทำน้ำได้ไปลำพูน
ข้ามห้วยแม่ทามาเมืองนคร	ไม่หยุดหย่อนขับควบเข้าไพร่สุญ
ค่าเข้า <u>เขตเถิน</u> เดินพร้อมมูล	แสงจันทร์จรัญจรัสฟ้า
ม้าคนหิวหอบอยู่บอบแบบ	ขึ้นเขาช่องแคบแล้วลงป่า
แดดร้อนผ่อนพักเป็นเพลา	หยุดให้ม้ากินหญ้าหากำลัง
พอหายเหนื่อยขึ้นม้าพากันไป	สะบัดอย่างวางใหญ่ไม่เหลียวหลัง
สามวันดั้นมาไม่ร้อร้าง	จนกระทั่งถึง <u>ด่านบ้านท่าเกวียน</u> ฯ
๑ ฝ่ายว่าขุนด่านรับสารมา	ไปตามดูหมู่มาเข้าป่าสุญ
เห็นมิใช่กองทัพกลับพร้อมมูล	ให้นายมูลนายหมวดอยู่ตรวจตรา
ขุนไกรได้สารขึ้นม้าใช้	สะบัดอย่างวางใหญ่เข้าไป

ข้ามทุ่งทะเลียมเร่งตะเบ็งมา	บายหน้ามาตรงลงธานี
ถึงสังคโลกพลันทันใด	ลงม้าจุคลาไคลไปเร็วรี
ขุนนางกรมการนั่งศาลมี	ปรีชาคดีไฉ่เม้ยทอง ฯ

คำว่า “ทุ่งทะเลียม” สันนิษฐานว่า น่าจะหมายถึง “ทุ่งเสลียม” ในปัจจุบันนี้ เพราะในเสภาขุนช้างขุนแผน ได้พรรณนาถึงเส้นทางตั้งแต่ เชียงใหม่ ลำพูน เกิน บ้านท่าเกวียน ทุ่งทะเลียม และสวรรคโลก ซึ่งเป็นเส้นทางที่ยังมีปรากฏอยู่ในปัจจุบันนี้

สันนิษฐานว่า เสภาขุนช้างขุนแผน แต่งขึ้นในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 พระมหากษัตริย์พระองค์ที่ 10 แห่งกรุงศรีอยุธยา ดังนั้น ทุ่งเสลียม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสวรรคโลก สันนิษฐานว่าในอดีตอาจจะมีผู้คนอาศัยอยู่บริเวณรอบทุ่งเสลียม ซึ่งเป็นชายแดนระหว่างอาณาจักรล้านนาไทย กับอาณาจักรอยุธยาจนถึงเขตอำเภอสวรรคโลกในปัจจุบัน อาจอาศัยอยู่เฉพาะบริเวณที่อยู่ติดกับลำน้ำแม่หมอก

2.2 ประวัติอำเภอทุ่งเสลียม

ทุ่งเสลียม เป็นภาษาล้านนา หมายถึงทุ่งต้นสะเดาอันเป็นชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งที่นิยมนำดอกและยอดอ่อน ๆ มาปรุงอาหาร จากเอกสารจดหมายเหตุที่เป็นใบบอกจากเมืองสวรรคโลก พ.ศ.2428 ระบุว่ามียาลำปางพาครอบครัวลงมาหาเสียบที่เมืองสวรรคโลก 300 คนเศษซึ่งขณะนั้นบริเวณทุ่งเสลียมอยู่ในเขตการปกครองของเมืองสวรรคโลก ชนกลุ่มนี้ต่อมาพัฒนาเป็นชุมชนใหญ่ของอำเภอทุ่งเสลียม คนที่เข้าอยู่ในท้องที่อำเภอทุ่งเสลียม เดิมเป็นคนที่ย้ายอยู่ในเขตอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง เมื่ออพยพเข้ามาอยู่ใหม่ ๆ เป็นป่าดงดิบที่ราษฎรซึ่งมีอาชีพในการล่าสัตว์และเอาเนื้อและหนังไปขายและแลกข้าวที่บ้านปากคลองช้าง ปากคลองแห้ง ในท้องที่ตำบลเมืองบางขลัง อำเภอวังไม้ขอน จังหวัดสวรรคโลก ปัจจุบันบ้านทุ่งเสลียมอยู่ที่หมู่ที่ 3 ตำบลทุ่งเสลียม

เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2479 ประกาศกระทรวงมหาดไทย ได้แยกหมู่บ้าน 11 หมู่บ้าน ตำบลนาทุ่ง อำเภอวังไม้ขอน จังหวัดสวรรคโลก จัดตั้งเป็นตำบลทุ่งเสลียม อำเภอวังไม้ขอน จังหวัดสวรรคโลกและในปีพ.ศ. 2482 จังหวัดสวรรคโลก ได้เปลี่ยนเป็นจังหวัดสุโขทัย อำเภอวังไม้ขอน ได้เปลี่ยนเป็นอำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย ต่อมาเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2484 ประกาศกระทรวงมหาดไทย ได้แยกหมู่บ้านหมู่ที่ 6,7,8,9,10และหมู่ 11 ตำบลทุ่งเสลียม อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย จัดตั้งตำบลใหม่ขึ้นมา คือตำบลกลางดง มีทั้งหมด 6 หมู่บ้าน ต่อมาเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2500 ประกาศกระทรวงมหาดไทย ได้ยกฐานะตำบลทุ่งเสลียม อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย ขึ้นเป็นกิ่งอำเภอทุ่งเสลียม ขึ้นอยู่ในเขตความปกครองของอำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย ให้มีเขตการปกครอง รวม 2 ตำบล คือตำบลทุ่งเสลียมและตำบลกลางดง และเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2502 พระราชกฤษฎีกา ตั้งกิ่งอำเภอทุ่งเสลียม เป็นอำเภอทุ่งเสลียม จังหวัดสุโขทัย

สำคัญที่ทำให้เกิดการตั้งถิ่นฐานในบริเวณพื้นที่ทุ่งเสลี่ยมด้วยในอดีตผู้คนจากพื้นที่ที่อยู่เหนือทุ่งเสลี่ยมขึ้นไปใช้เส้นทางเลียบลำน้ำแม่มอกเดินทางมายังที่ราบฝั่งตะวันออกประกอบด้วยทุ่งเสลี่ยม สวรรคโลกและคลองตาล (ศรีสำโรง) เพื่อค้าขายหรือแสวงหาที่ทำกินใหม่

จากการบอกเล่าของชาวบ้าน คนกลุ่มแรกที่อพยพมาจากถิ่นเข้ามาตั้งถิ่นฐานยังทุ่งเสลี่ยม นั้นเลือกตั้งบ้านเรือนอยู่ริมแม่น้ำแม่มอก ซึ่งปัจจุบันอยู่ในพื้นที่บ้านกลางดงบ้านเหมืองนาและบ้านทุ่งเสลี่ยม เนื่องจากบริเวณนี้เป็นพื้นที่ราบอุดมสมบูรณ์ทำนาข้าวได้ผลดีจนมีคำกล่าวที่ว่า “บ้านดง เหมืองนา ข้าววาสามกอ” นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ป่าไม้อุดมสมบูรณ์จนช่วงเวลาหนึ่งได้มีการสัมปทานป่าไม้อย่างเป็นล่ำเป็นสัน จากการสอบถามพ่อหลวงเถิง พุดหน้อย อายุ 90 ปี อยู่บ้านเลขที่ 196 หมู่ที่ 8 บ้านราษฎร์ร่วมจิต ตำบลไทยชนะศึกได้เล่าถึงบริษัทสัมปทานไม้สักในเขตอำเภอทุ่งเสลี่ยมและอำเภอเถิง จังหวัดลำปาง ว่าเมื่อตัดไม้แล้วจึงล่องแพมาตามลำน้ำแม่มอก เพื่อจะไปรวมหมอนที่ริมฝั่งแม่น้ำยมแล้วล่องแพไปตามลำน้ำยมไปที่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ต่อไป พ่อหลวงเถิง เล่าเหตุการณ์ในช่วงเวลาดังกล่าวไว้ว่า “ขณะนั้น ตนเองอายุประมาณ 16 - 17 ปี ผู้สัมปทานไม้สักชาวบ้านเรียกว่า “นายห้าง” ได้มีตัวแทนทำหน้าที่ลงบัญชีชื่อว่า เสมียนพรหมซึ่งเป็นลูกจ้างของบริษัทสัมปทานไม้ อยู่ที่บ้านดง จะนำไม้ที่ตัดได้ไปลงบัญชี สำหรับไม้ซุงที่ตัดจะมีอายุประมาณ 100 ปีขึ้นไป ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก ในเขตอำเภอทุ่งเสลี่ยมในสมัยนั้น แต่ชาวบ้านไม่มีสิทธิ์ที่จะตัด ถ้าใครจะตัดมาใช้สร้างบ้าน ต้องไปขออนุญาต ที่อำเภอสวรรคโลก ถ้าไม่ขออนุญาต จะถูกจับดำเนินคดี ทำให้หวาดกลัวกันมาก ชาวบ้านจึงสร้างบ้านด้วยไม้ไผ่ มุงด้วยหญ้าคา เป็นส่วนใหญ่ส่วนบ้านของเจ้านายจะทำด้วยไม้สัก เมื่อไม้ซุงถูกผูกเป็นแพล่องมาทางลำน้ำแม่มอก จะเกิดเสียงดังมากเมื่อซุงกระทบกัน ฟังคล้ายเสียงดนตรี ซึ่งการล่องซุงจะมีคนงานคอยทำหน้าที่คัดไม้ซุงเพื่อไม่ให้ติดโดยเฉพาะตรงที่เป็นค้งน้ำบางครั้งค้งน้ำทำให้ไม้ซุงกระทบกับตลิ่งถึงกับทำให้ตลิ่งพังก็เคยมีหลายครั้งชาวบ้านจึงไม่กล้าเข้าใกล้ตลิ่งเมื่อมีการล่องซุงการล่องซุงจะทำฤดูน้ำนอง (เดือน สิงหาคม - พฤศจิกายน) จะล่องซุงไปพักที่ตำบลบางขลังจึงพักไม้ตรงที่พักไม้ จึงเรียกว่า “บ้านขนซุง” และจึงล่องแพต่อไปทางบ้านปากคลองช้างและไปรวมหมอนไม้ที่ อำเภอสวรรคโลกที่รวมหมอนไม้ จึงเรียกว่า “บ้านวังไม้ขน” และนำลงลำน้ำยมในที่สุดพอถึงเดือนธันวาคม น้ำลดลงบริษัทจะนำซ้างซึ่งเป็นซ้างของพ่อเลี้ยงบุตรศรีอ่อน ซึ่งมีหุ้นส่วนในการสัมปทานไม้ด้วย นำซ้างมาชักลากไม้ซุงที่ติดอยู่ตามสันดอนแต่ก็นำไปไม่ได้ทั้งหมด มีติดค้างจมอยู่ในน้ำก็มีหลายต้นเมื่อเวลาผ่านไป ผู้คนก็หลงลืมกันไป”

การคมนาคมในสมัยก่อนนอกจากการเดินทางเท้าเลียบเส้นทางลำน้ำแม่มอกแล้วยังมีการใช้เส้นทางเกวียนข้ามเทือกเขาจากตัวอำเภอเถิงมายังพื้นที่ลุ่มน้ำแม่มอกโดยลัดเลาะมาตามช่องเขาธรรมชาติจนถึงเขตทุ่งเสลี่ยมที่ช่องเขาบริเวณรอยต่อของบ้านหอรบตำบลแม่มอก อำเภอเถิงและบ้านแม่บ่อทอง ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม ปรากฏแนวกำแพงโบราณที่คนในท้องถิ่นเรียกว่า “หอรบทุ่งเสลี่ยม”

จากการเล่าของคุณลุงประทีน บัวงาม อายุ 82 ปี เล่าว่าตนเคยเป็นเจ้าของรถคอกหมู สายทุ่งเสลี่ยม-เถิน เมื่อราว 50 ปีที่แล้วถนนสายหลักจากเถินมายังทุ่งเสลี่ยมนั้นยังต้องใช้เส้นทางผ่าน กำแพงหอรบแต่ภายหลังที่มีการตัดถนนสาย 1048 (เถิน-ทุ่งเสลี่ยม -สุวรรณโลก) เส้นทางที่ผ่าน กำแพงหอรบก็ลดความสำคัญลงเป็นเพียงเส้นทางเล็ก ๆ ภายในหมู่บ้านเท่านั้นการติดต่อค้าขาย ระหว่างพื้นที่ทุ่งเสลี่ยมกับพื้นที่อื่น ๆ ในอดีตนั้นกลุ่มพ่อค้าวัวต่าง ม้าต่าง เดินทางมาจากสันกำแพง ดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ จะนำเมี่ยงมาส่งต่อให้กับกลุ่มพ่อค้าในพื้นที่ลำปาง พ่อค้าจากตัวเมือง ลำปางและจากเถินก็จะลำเลียงเมี่ยงเข้ามาขายให้กับผู้คนอีกฟากของแนวเทือกเขาขุนตาล ในอดีต การเดินทางของขบวนพ่อค้าส่วนใหญ่จะใช้ทางเดินเลียบชายเขาที่ไม่สูงชันเพื่อให้ง่ายในการเดินทาง เส้นทางการค้าเลียงสินค้าของขบวนพ่อค้าในภาคเหนือมีหลายเส้นทางด้วยกันทุ่งเสลี่ยมเป็นเพียงแค ทางผ่านของเส้นทางเท่านั้นซึ่งก่อนที่จะมีคนเข้ามาตั้งบ้านเรือนในพื้นที่ทุ่งเสลี่ยม เมืองเถินถือเป็น เมืองที่มีความสำคัญต่อการค้าในอดีตหลายเส้นทางด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นการค้าที่ออกไปทางตะวันตก หรือตะวันออกของภูมิภาคกลุ่มพ่อค้าวัวต่างซึ่งเป็นพ่อค้าท้องถิ่นส่วนใหญ่จึงนำเอาสินค้าที่มาส่ง ยังเมืองเถินออกไปค้าขายต่อยังพื้นที่ที่ห่างไกล เช่นเมืองลี้ เวียงมอก ทุ่งเสลี่ยมพร้อมกันนั้นก็นำเอา สินค้าจากทางฝั่งสุวรรณโลก เช่นน้ำตาล เกลือ กลับมาขาย กลุ่มคนเฒ่า คนแก่ของบ้านทุ่งเสลี่ยมที่เคย เดินทางค้าขายระหว่างสุวรรณโลก-ทุ่งเสลี่ยม-เถิน บอกเล่าถึงการค้าขายเมื่อราว 60 ปีที่แล้วว่า บรรดาพ่อค้าจากบ้านทุ่งเสลี่ยมได้นำสินค้าประเภทปลาย่าง ข้าวสาร ใส่เกวียนไปขายถึงเมืองเถิน หรือไม่ก็ไปจนถึงลำพูน ผิดกับพ่อค้าเมี่ยงที่นำเอาเมี่ยงใส่หลังวัวมาขายให้กับร้านค้าทางทุ่งเสลี่ยม ซึ่งแต่ละครั้งจะเอาเมี่ยงมาส่ง 100 - 200 ต่่างหรือไม่ก็ตามจำนวนที่คนสั่งโดยขายอยู่ในเขตเมือง ทุ่งเสลี่ยมและเมืองคลองตาลหรือศรีสำโรงในปัจจุบันนอกจากนี้พ่อค้าของบ้านทุ่งเสลี่ยมได้นำปลาร้า จากบ้านสุวรรณโลกและคลองตาลไปขายที่เถิน บางครั้งไปขายไกลถึงเมืองลี้โดยใช้วัวต่างล่อหรือ เกวียนบรรทุกสินค้าจากสุวรรณโลกไปยังลี้โดยผ่านบ้านด่านลานหอยที่สามารถตรงไปยังเมืองระแหง และค่อยขึ้นมายังเถินและลี้ได้ (สุโขทัย-สุวรรณโลก-บ้านด่านลานหอย-ระแหง-เถิน-ลี้)

เส้นทางเลียบลำน้ำแม่มอกสายนี้เป็นเส้นทางโบราณที่มีผู้คนใช้เดินทางข้ามแดนมาแต่ อดีตเป็นเส้นทางเชื่อมระหว่างบ้านเมืองในเขตเขาสูงตอนบนซึ่งเคยเป็นชัยภูมิสำคัญของอาณาจักร ล้านนา มีเมืองเถินเป็นเมืองด่านปลายแดนของเมืองเหนือต่อกับบ้านเมืองบนที่ราบตอนล่างที่มีเมือง สุโขทัยและพิษณุโลก เป็นหัวเมืองสำคัญของอาณาจักรอยุธยาในอดีตตั้งปรากฏหลักฐานการใช้ เส้นทางนี้ในสมัยอยุธยาตอนต้นคราวสงครามระหว่างล้านนาในสมัยพระเจ้าติโลกราชกับ กรุงศรีอยุธยาในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ

จากข้อมูลดังกล่าว จึงทำให้ทราบว่าบริเวณพื้นที่ในเขตชุมชนไทยชนะศึก เคยเป็นเส้นทาง ที่มีความสำคัญ เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ระหว่างอาณาจักรสุโขทัยและอาณาจักรล้านนา แม้ในพื้นที่ แห่งนี้ ไม่ได้มีการตั้งบ้านเมืองเป็นชุมชนหรือเมืองขนาดใหญ่แต่ก็เป็นเส้นทางสำคัญที่เชื่อมต่อระหว่าง อาณาจักรสุโขทัยและอาณาจักรล้านนา เส้นทางดังกล่าวยังคงมีร่องรอยที่ถูกทำเป็นถนนสายหลัก

ในการเดินทางไปยังอำเภอเถิน จังหวัดลำปางจนถึงยุคปัจจุบัน โดยมีร่องรอยของคันดินบริเวณหมู่ที่ 9 บ้านสำราญราษฎร์ที่ชาวบ้านเรียกว่า “ถนนพระร่วง” สันนิษฐานว่าจะเป็นเส้นทางค้าขายและเส้นทางเดินทัพจากอาณาจักรสุโขทัยจากเมืองบางขลังผ่านมาทางชุมชนไทยชนะศึกบริเวณกัวเจ้านาวไปทางหอบและอาณาจักรล้านนาในที่สุด

ผู้ใหญ่สมยศ กันทียะ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 บ้านคลองสำราญ เล่าว่า “ถนนตรงบริเวณฝ่ายหินจะมีคันดินที่มีลักษณะยาวประมาณ 200 เมตรชาวบ้านเรียกกันว่า “ถนนพระร่วง” โดยชาวบ้านไม่กล้าที่จะตัดต้นไม้บริเวณแนวคันดินนี้เพราะเคยมีคนมาตัดต้นไม้แล้วเสียชีวิตกะทันหัน โดยที่ไม่ทราบสาเหตุชาวบ้านจึงมีความเกรงกลัวจึงสันนิษฐานว่าถนนเส้นนี้น่าจะเชื่อมต่อระหว่างเมืองบางขลังกับเมืองเวียงมอกโดยแยกมาจากถนนพระร่วงที่จะไปยังเมืองศรีสัชนาลัยเพราะมีแนวยาวและมีทิศทางไปยังเมืองบางขลังและอาจเป็นเส้นทางสัญจรสมัยโบราณทั้งการค้าขายและการเดินทัพผ่านมาทางกัวเจ้านาวก็เป็นได้”

ภาพที่ 147 แนวคันดินที่ชาวบ้านเรียกว่า “ถนนพระร่วง”

จากข้อมูลดังกล่าว จึงสันนิษฐานได้ว่าชุมชนไทยชนะศึกเป็นชุมชนที่มีความสำคัญและมีความเกี่ยวข้องกับเส้นทางการเดินทัพและการค้าขายตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยาจนปัจจุบันยังคงมีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่ยังมีชีวิตที่เชื่อมวัฒนธรรมระหว่างสองอาณาจักร ปรากฏแก่สายตาของนักเดินทางเป็นเส้นทางที่มีความสำคัญของผู้คนในการเดินทางที่เดินทางผ่านไปผ่านมาจนทุกวันนี้

2.3 การอพยพย้ายถิ่นของชุมชนไทยชนะศึก

การอพยพย้ายถิ่นของชุมชนในเขตพื้นที่ชุมชนไทยชนะศึก มีการอพยพและอาศัยอยู่รวมกันจากเดิมที่เป็นชุมชนเล็ก ๆ ที่ตั้งบ้านเรือนและหาที่ทำกินในบริเวณที่ราบลุ่ม มีลำน้ำแม่มอกไหลผ่านขยายเป็นชุมชนขนาดใหญ่แบ่งได้เป็น 3 ช่วงเวลา ดังนี้

ช่วงที่ 1 เกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อประมาณปี พ.ศ.2428 มีกลุ่มชาวบ้านกลุ่มแรกจากเมืองเถิน จังหวัดลำปาง พาผู้คนประมาณ 300 คน เดินทางผ่านเส้นทางป่าเขาเพื่อมาหาพื้นที่ทำกิน และเริ่มตั้งถิ่นฐานในบริเวณป่าดงดิบเดิมที่เรียกกันว่าบ้านดงมีการขยายเขตชุมชนออกไปตามลำน้ำแม่มอกจนมาถึงบริเวณที่ราบลุ่มที่มีความอุดมสมบูรณ์ เรียกชื่อบริเวณนี้ว่า “วังทองดอย” (ปัจจุบันอยู่ในเขตตำบลเขาแก้วศรีสมบูรณ์) ชาวบ้านที่อพยพมาในช่วงนั้น ส่วนใหญ่มีอาชีพล่าสัตว์โดยเอาเนื้อและหนังสัตว์ไปขายและแลกข้าว

ช่วงที่ 2 ประมาณปี พ.ศ.2460 มีการย้ายถิ่นของกลุ่มชาวบ้านจากอำเภอเมืองสุโขทัย อำเภอสวรรคโลก อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย ที่เดินทางเกวียนมาตามลำน้ำแม่มอก จากทางทิศใต้มาตั้งบ้านเรือนและทำมาหากินในบริเวณป่าด้านทิศเหนือ ติดกับอำเภอศรีสัชนาลัย (ปัจจุบันอยู่ในเขตตำบลไทยชนะศึก) กลุ่มชาวบ้านจากบ้านเหล่าหลวง บ้านแม่ปะ บ้านท่าสองแคว อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง เดินทางผ่านเส้นทางป่าเขาลงมาทางใต้ มาตั้งบ้านเรือนและที่ทำกินอยู่ในบริเวณริมน้ำแม่มอกและชาวบ้านแม่ระวาน จากอำเภอสามเงา จังหวัดตาก ผ่านเส้นทางบ้านวังหาด อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย ได้จับจองพื้นที่ทำกินปลูกบ้านอยู่อาศัยที่ชุมชนไทยชนะศึก บริเวณริมน้ำแม่มอกและกระจายข่าวให้ญาติพี่น้องได้ทราบว่า ทางราชการจะมีการเปิดป่า (ขณะนั้นเป็นเขตป่าสงวน) ให้ชาวบ้านได้ทำกินเมื่อทุกคนได้ทราบข่าว จึงพากันอพยพจับจองที่สร้างบ้านและแบ่งที่ดินไว้ 1 แปลงสำหรับเป็นที่ตั้งของโรงเรียนประชาบาลนาทุ่ง 2 (บ้านวังทองดอย)

นายทรงฤทธิ์ กาญจนประเสริฐ อยู่บ้านเลขที่ 30/1หมู่ที่2 ตำบลเขาแก้วศรีสมบูรณ์ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอทุ่งเสลี่ยมได้เขียนไว้ในหนังสือ “ข้อมูลสภาวัฒนธรรมตำบลเขาแก้วศรีสมบูรณ์” ปี พ.ศ.2544 โดยมีรายละเอียด ดังนี้

“แรกเริ่มมีประชาชนสร้างบ้านอาศัยอยู่ 2 พื้นที่ คือบ้านสามหลังและบ้านใหม่ พื้นที่เคยเป็นป่าไม้อุดมสมบูรณ์มากแห่งหนึ่งในอำเภอทุ่งเสลี่ยมจากคำบอกเล่าของท่านผู้เฒ่าผู้แก่ในบ้านทำให้ทราบประวัติการก่อตั้งชุมชนมาตามลำดับ ดังนี้

หมู่บ้านที่ชื่อ “บ้านใหม่” มีจำนวน 8 หมู่บ้านโดยหมู่ที่ 1, 2, 3 และหมู่ที่ 7 สำหรับหมู่ที่ 8 มีชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านใหม่ชัยเจริญ” หมู่ที่ 9 มีชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านใหม่เขาแก้ว” หมู่ที่ 10 มีชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านศรีสมบูรณ์” และหมู่ที่ 11 มีชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านใหม่ไทยชนะศึก” อยู่ในเขตการปกครองของตำบลเขาแก้วศรีสมบูรณ์ ราษฎรส่วนใหญ่อพยพมาจากอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง จากบ้านเหล่า บ้านล่อมแรด บ้านน้ำไทรง สาเหตุที่เรียกชื่อว่าเป็นใหม่เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่ตั้งขึ้นมาใหม่ ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มอาชีพ ติ่มด จักสาน งานหัตถกรรมทอผ้าและดำรงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวล้านนา มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างชาวล้านนา มีวัดเขาแก้วชัยมงคล ซึ่งตั้งขึ้นเมื่อพ.ศ. 2482 เป็นศูนย์รวมศรัทธา มีโรงเรียนบ้านไทยชนะศึก เป็นสถาบันทางการศึกษาระดับประถมศึกษาและโรงเรียนชัยมงคลพิทยา เป็นสถาบันการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีพระเกจิอาจารย์เป็นที่เคารพสักการะ คือ ครูบานิจ หรือพระครูบรรพตรัตนชัย”

ภาพที่ 148 พระครูบรรพตรัตนชัย “ครูบานินจ”

ส่วนหมู่บ้านที่ชื่อว่า “บ้านสามหลัง” มีทั้งหมด 3 หมู่ด้วยกัน คือ หมู่ที่ 4, 5 และหมู่ที่ 6 อยู่ในเขตการปกครองของตำบลเขาแก้วศรีสมบูรณ์ สาเหตุที่เรียกชื่อว่า “บ้านสามหลัง” เนื่องจากเดิมมีราษฎรอพยพมาตั้งบ้านเรือนอยู่เพียงแค่สามหลังคาเรือนราษฎรส่วนใหญ่อพยพมาจากบ้านล้อมแรด บ้านท่านาง อำเภอดง จังหวัดลำปางและมีชาวอีสาน จากบ้านเพ็ชร จากจังหวัดชัยภูมิ นครราชสีมาและคนอำเภอมืองสุโขทัย

ภาพที่ 149 ยายย้อม เรียบร้อย อายุ 102 ปี ผู้เล่าประวัติบ้านสามหลัง

ยายย้อม เรียบร้อย เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2457 อายุ 102 ปี อาศัยอยู่หมู่ที่ 5 บ้านสามหลัง เล่าว่า “ตนเองและครอบครัวเดิมอยู่บ้านปากคลองช้าง ได้อพยพมาอยู่บ้านสามหลังเมื่อปีพ.ศ. 2494 ตอนนั้นบ้านสามหลัง มีผู้อาศัยมาก่อนเพียง 3 ครอบครัว หรือ 3 หลังคาเรือน คือ

- 1) ครอบครัวพ่อหลวงศรีวงศ์
- 2) ครอบครัวพ่อหลวงดีบ สืบปาละ
- 3) ครอบครัวพ่อหลวงจันทร์ตา

สภาพหมู่บ้านในเวลานั้นมีสภาพเป็นป่าดงดิบ มีสัตว์ป่าอาศัยอยู่ เช่น เสือ เก้ง ครอบครัวมีช้างอยู่ 3 เชือก ชื่อแม่มูล แม่โดและไธมะลิ สำหรับทำงานบุกเบิกที่ดินทำกิน มีม้า 1 ตัว ชื่อสีแดง เป็นพาหนะใช้สำหรับขี่เพื่อเดินทางไปเมืองเถินและเมืองสวรรคโลก ลักษณะถนนภายในหมู่บ้านเป็นเส้นทางเกวียนสำหรับใช้ล้อเกวียนในการเดินทางเพื่อไปไร่ นาและติดต่อกับหมู่บ้านใกล้เคียง

ช่วงที่ 3 ประมาณปี พ.ศ.2482 กลุ่มที่เป็นญาติพี่น้องของผู้ที่มาอยู่ก่อนเห็นความอุดมสมบูรณ์พื้นที่เหมาะแก่การประกอบอาชีพ จึงได้เดินทางอพยพตามมาอยู่เพิ่มมากขึ้นทำให้เป็นชุมชนที่ใหญ่ขึ้นจนตั้งเป็นหมู่บ้านอยู่ในเขตการปกครองของตำบลเมืองบางซ่ง อำเภอสวรรคโลก ต่อมาได้เปลี่ยนไปขึ้นอยู่กับตำบลนาทุ่ง ด้วยเหตุผลเพื่อความสะดวกในการปกครอง โดยมีผู้ใหญ่บ้านคนแรก คือนายนุ่น สุริยะบุตรและเมื่อประชาชนเพิ่มมากขึ้นจึงได้ติดต่อกับหน่วยงานราชการขอให้เปิดป่าด้านทิศตะวันตกให้เป็นที่ทำมาหากินโดยได้รับการสนับสนุนจากนายบุญเพ่ง ทองสวัสดิ์อดีต ส.ส.จังหวัดลำปาง ที่ดินดังกล่าวจึงเป็นที่ดินทำกินจนถึงปัจจุบัน”

2.4 ประวัติความเป็นมาของตำบลไทยชนะศึก

คำว่า “ไทยชนะศึก” เป็นชื่อที่ขุนระดับคติ ในขณะนั้นท่านเป็นนายอำเภอสวรรคโลก เป็นผู้ตั้งชื่อนี้ด้วยเหตุผลเพราะว่า “ในสถานการณ์เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ.2483 เมื่อคณะนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมืองรวมทั้งประชาชนร่วมกันเดินขบวนเรียกร้องรัฐบาลเรียกเอาดินแดนคืนจากฝรั่งเศส เช่น เสียมราชู พระตะบอง จำปาศักดิ์ ซึ่งจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีและผู้บัญชาการทหารสูงสุดในขณะนั้นได้สั่งทหารข้ามพรมแดนเข้าไปยึดดินแดนคืนทันที ท่ามกลางกระแสชาตินิยมอย่างหนักโดยกองทัพไทยได้ตอบโต้โดยส่งกองทัพบกและกองทัพอากาศบุกเข้าไปในอินโดจีนโดยทางลาวและกัมพูชา กองทัพไทยได้ส่งเครื่องบินทิ้งระเบิดโจมตีใส่ฐานที่มั่นของอินโดจีนของฝรั่งเศสเข้าไปเรื่อยๆ ในขณะที่กองทัพเรือไทยก็ส่งกองเรือออกไปสกัดกั้นกองเรือวีซีฝรั่งเศส ที่ล่องน้ำอ่าวไทยเข้ามาจนเกิดการปะทะกันที่เกาะช้างจนเกิดยุทธนาวีที่กล่าวขานกันคือ “ยุทธนาวีเกาะช้าง” การสู้รบดำเนินมาจนถึงวันที่ 28 มกราคม พ.ศ.2484 ญี่ปุ่นเกรงว่าการสู้รบครั้งนี้จะเป็นอุปสรรคต่อนโยบายของญี่ปุ่นจึงเสนอตัวเข้ามาไกล่เกลี่ยทั้งสองฝ่ายจำต้องยินยอมจนในที่สุดการไกล่เกลี่ยผลปรากฏว่าไทยได้ดินแดนที่เป็นข้อพิพาทกลับคืนมาหลังสิ้นสุดกรณีพิพาท โดยมีญี่ปุ่นเป็นตัวกลางในการเจรจาไทยกับฝรั่งเศส ลงนามในอนุสัญญาสันติภาพที่กรุงโตเกียว เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ.2484 ผลทำให้ไทยได้ดินแดนพิพาทมาอยู่ในการปกครองและจัดตั้งจังหวัดใหม่ขึ้น 4 จังหวัด คือ จังหวัดจัมปาศักดิ์ จังหวัดลานช้าง

จังหวัดพิจิตรสงครามและจังหวัดพระตะบอง รวมเป็นพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 24,039 ตารางกิโลเมตร ซึ่งในห้วงเวลาดังกล่าว ขุนระดับคดี นายอำเภอสวรรคโลกได้มาประชุมชาวบ้านที่โรงเรียนประชาบาล นาทุ่ง 2 (วังตองดอย) ได้รับการแจ้งข่าวว่ากองทัพไทยที่รบกับประเทศฝรั่งเศส ในสงครามอินโดจีน ประเทศไทยได้ดินแดนที่เป็นข้อพิพาทกลับคืนมาด้วยความดีใจจึงได้ประกาศขอเปลี่ยนชื่อโรงเรียนประชาบาล นาทุ่ง 2 (วังตองดอย) เป็นโรงเรียนไทยชนะศึก ซึ่งปัจจุบันอยู่ที่หมู่ 11 ตำบลเขาแก้ว ศรีสมบุญ อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ต่อมาภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน ค.ศ. 1946 ยุติแล้ว ไทยจำต้องคืนจังหวัดพระตะบอง พิจิตรสงคราม จำปาศักดิ์และจังหวัดลานช้าง ให้กับฝรั่งเศส ตามสนธิสัญญาอูชิงตันและได้เข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ

ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2500 ได้ตั้งตำบลไทยชนะศึก กิ่งอำเภอทุ่งเสลี่ยม อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย ก่อนที่จะมาเป็นตำบลไทยชนะศึก นั้นเดิมอยู่ในหมู่บ้านในเขตการปกครองของตำบลนาทุ่ง อำเภอวังไม้ขอน จังหวัดสวรรคโลก ซึ่งมี 11 หมู่บ้าน ต่อมาช่วงปี พ.ศ.2428 ได้มีกลุ่มคนจากอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง เป็นกลุ่มแรกอพยพโดยอาศัยการเดินทางเข้ามาตามลำน้ำแม่มอก ซึ่งในขณะนั้นพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้ดงหาหนาทึบ ต้องมาบุกป่าฝ่าไม้เพื่อนำไม้มาทำบ้านเรือนและทำที่ทำกินด้วยสภาพพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ มีแม่น้ำแม่มอกที่ไหลผ่าน ทำให้การประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้ผลผลิตดี จึงทำให้มีการอพยพย้ายถิ่นฐานของกลุ่มคน เข้ามาอยู่เพิ่มขึ้น ในปี พ.ศ. 2460 ได้มีกลุ่มคนที่อพยพโดยใช้เกวียนมาตามลำน้ำแม่มอกจากทางทิศใต้ คือมาจากอำเภอเมืองสุโขทัย ศรีสำโรงและสวรรคโลก ได้อพยพเข้ามาอยู่ทางทิศเหนือติดกับอำเภอศรีสัช นาลัย ประกอบกับได้มีกลุ่มชาวบ้านจากบ้านเหล่าหลวง บ้านแม่ปะ บ้านท่าสองแคว อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง เดินทางผ่านเส้นทางป่าเขาลงมาทางใต้มาตั้งบ้านเรือนที่ทำกินอยู่ในบริเวณริมน้ำแม่มอกและชาวบ้านแม่ระวาน จากอำเภอสามเงา จังหวัดตาก ผ่านเส้นทางบ้านวังหาด อำเภอ บ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย ได้จับจองพื้นที่ทำกิน ปลุกบ้านอยู่อาศัยบริเวณริมน้ำแม่มอกและได้กระจายข่าวให้ญาติพี่น้องได้ทราบว่าการเปิดป่าให้ชาวบ้านได้ทำกินเมื่อทุกคน ได้ทราบข่าวจึงพากันอพยพมาจับจองที่อยู่อาศัยเพื่อสร้างบ้านเรือนและจับจองที่ดินไว้เพื่อเป็นที่ทำมาหากินประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 29 สิงหาคม 2500 ได้จัดตั้งตำบลไทยชนะศึก กิ่งอำเภอทุ่งเสลี่ยม อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย มีหมู่บ้านที่อยู่ในการปกครอง จำนวน 4 หมู่บ้าน ประกอบด้วย 1) บ้านแม่ทุเลา 2) บ้านคลองสำราญ 3) บ้านท่าตันธง และ 4) บ้านใหม่ โดยมีนายลิขิต อุปสิทธิ์ (กำนันโละ) เป็นกำนันคนแรกจากการสอบถามกลุ่มผู้สูงอายุในหมู่บ้านเกี่ยวกับการตั้งชื่อตำบลไทยชนะศึก พบว่าจริง ๆ แล้วชื่อตำบลไทยชนะศึก เดิมอยู่ที่ตำบลเขาแก้วศรีสมบุญ เนื่องจากในสมัยนั้น กำนันลิขิต อุปสิทธิ์ เป็นกำนันตำบลคนแรกและเป็นคนที่มีความสามารถมีชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ ท่านได้นำเอาชื่อตำบลไทยชนะศึก ติดตามตำแหน่งกำนันคนแรกมาไว้ที่ตำบลไทยชนะศึก จนถึงปัจจุบันเพราะท่านกล่าวไว้ว่า “ชื่อเพราะดีและเป็นศิริมงคล”

2.5 ประวัติการตั้งหมู่บ้านตำบลไทยชนะศึก

เดิมตำบลไทยชนะศึกเป็นส่วนหนึ่งของตำบลทุ่งเสลี่ยม เมื่อชุมชนมีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น ผนวกกับทางราชการได้แบ่งเขตการปกครอง โดยมีการตั้งตำบลไทยชนะศึกแยกออกมาจากตำบลทุ่งเสลี่ยม เมื่อปี พ.ศ.2500 โดยมีประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 29 สิงหาคม 2500 ตั้งตำบลไทยชนะศึก กิ่งอำเภอทุ่งเสลี่ยม อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย

ตำบลไทยชนะศึก เดิมมี 3 หมู่บ้าน คือบ้านท่าตันธง บ้านแม่ทุเลาและบ้านคลองสำราญ ต่อมาได้แยกหมู่บ้านทางทิศตะวันออกของลำน้ำแม่มอกในส่วนที่ติดกับบ้านคลองสำราญ ตั้งเป็นหมู่ที่ 4 ตั้งชื่อว่าบ้านฝั่งหมิ่นและแยกหมู่บ้านทางฝั่งทิศเหนือของบ้านท่าตันธงหมู่ที่ 1 ตั้งเป็นหมู่ที่ 5 ตั้งชื่อว่าบ้านหนองหมื่นชัย ภายหลังมีประชาชนจากเขตอำเภอสวรรคโลก อำเภอศรีสำโรงและอำเภอเมืองสุโขทัย ได้อพยพเข้ามาหาที่ดินทำกิน จึงได้มีการจัดตั้งหมู่บ้านเพิ่มขึ้นอีก 1 หมู่บ้าน โดยแยกออกจากบ้านหนองหมื่นชัยทางทิศเหนือ เป็นหมู่ที่ 6 ชื่อว่าบ้านธารชะอมและได้มีการแผ้วถางป่าไปทางทิศเหนือมากยิ่งขึ้น เพื่อหาพื้นที่ในการเพาะปลูกและล่าสัตว์จึงได้ขอตั้งหมู่บ้านใหม่ แยกจากหมู่ที่ 6 เป็นหมู่ที่ 7 ตั้งชื่อว่าบ้านหนองหญ้าปล้อง ซึ่งทั้ง 2 หมู่บ้านนี้มีการใช้ภาษาและวัฒนธรรมแบบไทยภาคกลางที่มีความแตกต่างจากประชาชนอีก 5 หมู่บ้านที่มีการใช้ภาษาและวัฒนธรรมแบบล้านนา ต่อมาประชากรเพิ่มมากขึ้น จึงได้มีการแยกหมู่บ้านเพิ่มอีก 4 หมู่บ้าน คือ

หมู่ที่ 8 บ้านราษฎร์ร่วมจิต แยกมาจากหมู่ที่ 2 บ้านแม่ทุเลา

หมู่ที่ 9 บ้านสำราญราษฎร์ แยกมาจากหมู่ที่ 3 บ้านคลองสำราญ

หมู่ที่ 10 บ้านแม่ทุเลาพัฒนา แยกมาจากหมู่ที่ 2 บ้านแม่ทุเลา

หมู่ที่ 11 บ้านท่าตันธงพัฒนา แยกมาจากหมู่ที่ 1 บ้านท่าตันธง

2.6 ตำบลไทยชนะศึกได้รับพระบรมราชโองการในหลวงรัชกาลที่ 9

เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 16 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2521 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรรัชกาลที่ 9 สมเด็จพระราชินีพร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารีและสมเด็จพระเจ้าฟ้าหญิงจุฬาภรณ์วลัยลักษณ์อัครราชกุมารี เสด็จเยี่ยมราษฎร ณ โรงเรียนทุ่งเสลี่ยมชนูปถัมภ์ อำเภอทุ่งเสลี่ยม โดยเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง จึงได้มีกำนันผู้ใหญ่บ้านของตำบลไทยชนะศึก ได้ยื่นถวายฎีกาขอสร้างถนนสายทุ่งเสลี่ยม - สวรรคโลก เนื่องจากในขณะนั้นเส้นทางคมนาคมไม่สะดวก อำเภอทุ่งเสลี่ยมต้องนำผลผลิตไปขายยังอำเภอสวรรคโลก โดยการใช้ล้อเกวียนบรรทุกผลผลิตไปจำหน่าย ต้องเสียค่าบรรทุกขนส่งผลผลิตแพงมาก ทำให้ประชากรมีความทุกข์ ความลำบากมาตลอดและโครงการอ่างเก็บน้ำแม่มอกที่หมู่บ้านท่าเกวียน อำเภอเถิน จังหวัดลำปางเพื่อแก้ปัญหาความแห้งแล้ง พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชปฏิสันถารกับกำนันปัน ปรีชาวงศ์ ผู้ใหญ่ลั่น สมหารวงศ์ และผู้ใหญ่เสาร์ อุตบัววงศ์และทรงรับสั่งว่า“ให้สร้างอ่างเก็บน้ำก่อนที่จะสร้างถนน”

ภาพที่ 150 การเสด็จเยือนอำเภอทุ่งเสลี่ยมของในหลวงรัชกาลที่ 9
เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2521

เหตุการณ์ประวัติศาสตร์ในครั้งนั้น นับว่าเป็นพระมหากรุณาธิคุณที่ทำให้ชาวทุ่งเสลี่ยมและอำเภอใกล้เคียงได้รับประโยชน์จากถนนและอ่างเก็บน้ำ ส่งผลให้มีน้ำไว้ใช้สำหรับการอุปโภคบริโภคใช้ในการทำการเกษตร การเลี้ยงสัตว์ การคมนาคมสะดวกขึ้น ทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ชาวไทยชนะศึก จึงตระหนักและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ “ธ ทรงสถิตในดวงใจ....” ตลอดไป

2.7 ชื่อบ้านนามเมืองของชุมชนไทยชนะศึก

หมู่ที่ 1 บ้านท่าตันธง

ที่มาของชื่อหมู่บ้าน “ท่าตันธง” มีที่มาจาก ในหมู่บ้านมีต้นธงขนาดใหญ่ขึ้นอยู่บริเวณทำนน้ำริมแม่น้ำแม่มอก ชาวบ้านจึงเรียกว่า “ท่าตันธง” จากการสัมภาษณ์ พ่อหลวงเถิง พุดหน้อย ปัจจุบันอายุ 91 ปี เล่าว่า “เมื่อก่อนที่คนบ้านท่าตันธงอพยพมาจากเมืองเถิน ได้มาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ในบริเวณนี้เต็มไปด้วยป่าไม้ ที่มีมาก คือ ไม้ยางนา ไม้โป๋ย (ตะแบก) และไม้ต้นธงขนาดใหญ่ ประมาณ 6 คนโอบ และมีความสูงมากกว่าต้นไม้อื่น ๆ มีฝิ่งมาทำรังมากเกือบ 100 รัง” บ้านท่าตันธง เป็นที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน ที่อพยพมาจากอำเภอเถิน ส่วนมากย้ายถิ่นฐานมาจากบ้านผาปัง อำเภอเถิน (ปัจจุบัน คือ อำเภอแม่พริก) จังหวัดลำปาง

พ่อจ๋ม จันทรสุริยา ปัจจุบันอายุ 72 ปี เล่าว่า “ในขณะที่ตนอายุประมาณ 5 ขวบ ได้เคยเห็นต้นธง เป็นต้นไม้ที่มีขนาดใหญ่และสูงมาก อยู่บริเวณบ้านนายพล นางใส กสิรักษ์ แต่ต่อมาภายหลังได้ตายลง เพราะมีอายุมาก ชาวบ้านจึงได้หาต้นกล้าต้นธงเพื่อนำมาปลูกไว้ บริเวณ

ริมวัดที่บ้านของแม่หลวงทอง อุดกันทา ซึ่งอยู่ใกล้ลำน้ำแม่มอก แต่จากการกัดเซาะของน้ำทำให้ตลิ่งทรุดตัว จึงทำให้ต้นธงต้นที่ 2 โค่นลงไปในลำน้ำแม่มอก เมื่อประมาณปี พ.ศ.2521”

นายภาณุวัตร ต้นสอน (หนานดวงจัน) ปัจจุบันอายุ 69 ปี เล่าว่า “ในขณะที่ตนเองบวชเป็นสามเณร และบวชเป็นพระ อยู่ที่วัดท่าตันธงชัย ยังเคยเห็นต้นธง ต้นที่ 2 นี้ มีขนาดใหญ่และสูงมาก ผลแก่จะมีลักษณะเป็นแฉก ๆ และคิดว่าน่าจะเป็นต้นไม้เฉพาะถิ่นในเขตภาคเหนือ จึงได้สอบถามพูดคุยกับเพื่อนที่อยู่ อำเภอเถิน เมื่อทราบว่าที่เมืองเถินยังมีต้นไม้นี้ชนิดนี้อยู่และเพื่อให้แน่ใจว่าเป็นต้นธงตามที่ตนเคยพบเห็นในวัยเด็กหรือไม่ จึงขอให้เพื่อนถ่ายรูปต้นธงแล้วส่งมาให้พิจารณาดู เมื่อได้เห็นภาพจึงประจักษ์ชัดว่า “ใช่แล้วใช่ต้นธงที่เคยเห็นจริง ๆ ด้วย” จากนั้น จึงนำรูปถ่ายมาให้ นายเอกชัย สังข์ทอง ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านดูแล้วสันนิษฐานตอนแรกว่า ต้นธง มีลักษณะคล้ายกับ “ต้นลำโรง” จึงได้พากันไปดูต้นจริงที่สนามบินสุโขทัย อำเภอสวรรคโลก ทั้งสองคนจึงได้ข้อสรุปว่า “ต้นธง” ที่ชาวเหนือเรียกจริง ๆ ก็คือ “ต้นลำโรง” ที่คนภาคกลางเรียกนั่นเอง สำหรับข้อสงสัยที่ว่าทำไมคนเหนือ (คนล้านนา) จึงเรียก “ต้นลำโรง” ว่า “ต้นธง” นายสุนันท์ ประอ้าย ปัจจุบันอายุ 66 ปี มัคทายกวัดท่าตันธงชัยสันนิษฐานว่า “อาจเป็นเพราะว่าคนเหนือเห็นว่าต้นลำโรงมีลักษณะสูงใหญ่ ชูต้นเหนือต้นไม้อื่น ๆ ในป่าเด่นเป็นสง่าเหมือนเสาธงจึงเรียก “ต้นลำโรง” ว่า “ต้นธง” เพื่อความเป็นสิริมงคลและนิยมนำมาปลูกไว้ในวัดทางภาคเหนือเป็นส่วนใหญ่แต่น่าเสียดายที่วัดท่าตันธงชัยไม่เหลือต้นธงไว้ให้คนรุ่นหลังได้ดูเพราะถ้าปลูกไว้เกรงจะเป็นอันตรายเวลามีลมพายุ เพราะมีบ้านเรือนของประชาชนปลูกอยู่กันอย่างหนาแน่น” ดังนั้น ในปัจจุบันจึงไม่พบต้นธงในหมู่บ้านเหลือเพียงแค่เรื่องเล่าสืบทอดกันมาเท่านั้น นอกจากนี้ที่ม้างกล่าวแล้วอาจเกิดจากข้อสันนิษฐานว่าในสมัยก่อนมีการคมนาคมทางน้ำเป็นหลักผู้ที่ทำการค้าขายหรือสัญจรทางน้ำมักเห็นต้นธงขนาดใหญ่สูงเด่นเป็นสง่าอันเป็นสัญลักษณ์เพื่อใช้ในการนัดหมายจุดค้าขายในบริเวณนี้ จึงเรียกกันว่าท่าน้ำต้นธงแต่เรียกเพี้ยนมาเป็นท่าตันธงในเวลาต่อมา

ภาพที่ 151 ต้นลำโรง หรือ ต้นธง

หมู่ที่ 2 บ้านแม่ทุเลา

พ่อหลวงเงิง พุดหน้อย ได้ให้รายละเอียดของที่มาของชื่อ บ้านแม่ทุเลา ไว้ดังนี้

ที่มาของคำว่า “ทุเลา” มีผู้รู้ในชุมชนเล่าว่า “สมัยนั้นเวลาเดินทางมาจากที่ต่าง ๆ ทั้งจากตำบลทุ่งเสลี่ยม ตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม หรือจากอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง เพื่อเดินทางไปอำเภอสวรรคโลก ก็จะหยุดพักเหนื่อยที่ตรงจุดจะข้ามไปยังฝังบ้านคลองสำราญ สมัยนั้นคงจะเป็นจุดที่สามารถเดินข้ามได้ในช่วงที่น้ำไม่มากพอพัวกจนทุเลาหายเหนื่อยแล้ว จึงเดินทางข้าม หรือโดยสารเรือรับจ้าง ไปยังฝังบ้านคลองสำราญ แล้วเดินทางต่อไปยังบ้านฝังบ่หมื่น บ้านท่าวิเศษ บ้านปากคลองช้าง บ้านดงไทย แล้วจึงไปถึงบ้านวังไม้ขอน อำเภอสวรรคโลก

ดังนั้นความหมาย ของคำว่า “ทุเลา” คือคลายความเหน็ดเหนื่อยทุเลาลงแล้ว ส่วนคำว่า “แม่” น่าจะนำมาจากแม่น้ำแม่มอก และห้วยแม่ทุเลา ที่ไหลมาบรรจบกันบริเวณหลังวัดแม่ทุเลา จึงนำมารวมกัน เป็น “แม่ทุเลา” ในที่สุด

ผู้รู้ในชุมชน เล่าว่า “บ้านแม่ทุเลา เริ่มตั้งเป็นหมู่บ้านเมื่อปี พ.ศ.2477 ก่อนหน้านั้น มีคนมาทำยาสูบ และทำนาบ้าง ที่บริเวณนี้เป็นป่าไผ่ยาง ไผ่ตะแบก ซึ่งมีจำนวนมากซึ่งบริเวณนี้เป็นที่ของพ่อเจ้าน้อยบุญศรี แม่แก้ว ซึ่งอพยพมาจากบ้านเหล่า อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง โดยไม่ทราบแน่ชัดว่ามาตั้งแต่เมื่อใดได้มาอยู่บริเวณทางลงไปบ้านคลองสำราญในปัจจุบัน พื้นที่อยู่เหนือฝายมาทางทิศตะวันตก จนถึงโค้งไปบ้านแม่สุค่า โวหาร อีกห้วยหนึ่งเป็นกลุ่มของพ่อหมื่น เริ่มจากตอนใต้ฝายแม่ทุเลาไปจนสุดลำห้วยแม่มอก พ่อหลวงวัง แม่หลวงแก้ว ปุดหน้อย ทราบข่าวการเข้ามาอยู่ที่บ้านแม่ทุเลา ของพี่น้องจากเมืองเถิน จึงได้ชักชวน เครือญาติและเพื่อนบ้านรวม 5 ครอบครัว พวกกันอพยพมาในปี พ.ศ.2477 โดยครั้งแรกได้มาอยู่ในที่ของพ่อเจ้าน้อยบุญศรี แม่แก้ว มาทำสวนยาสูบและปลูกกระท่อมเสาไม้ไผ่เป็นที่อยู่อาศัยจากนั้นจึงมีญาติพี่น้อง อพยพตามมาอีกหลายครอบครัว บริเวณนี้ ถือเป็นพื้นที่แรกที่มีผู้คนเข้ามาอาศัยอยู่”

หมู่ที่ 3 บ้านคลองสำราญ

ที่มาของคำว่า “บ้านคลองสำราญ” ผู้รู้ในชุมชนเล่าว่า “บริเวณท้ายหมู่บ้านมีลำคลองที่แยกมาจากลำน้ำแม่มอกชาวบ้านเรียกว่า “คลองลาน” เนื่องจากมีต้นลานขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก และได้ทำฝายกั้นน้ำไว้โดยใช้ก้อนหินมาถมและเรียงหินจึงเรียกว่า “ฝายหิน” ชาวบ้านได้นำใบลานไปฉีกและตัดนำไปเขียนหนังสือพื้นเมืองล้านนาเรียกว่า “หนังสือลาว” หรือ “อักษรพื้นเมือง” ใช้ในการเทศน์ และนำไปใช้ในการสาน “ก่องข้าว” หรือกระติ๊บข้าวสำหรับใส่ข้าวเหนียวไว้กิน ชาวบ้านจึงเรียกพื้นที่บริเวณนี้ว่า “บ้านคลองลาน” ภายหลังเพี้ยนเป็น “คลองสำราญ” และ “คลองสำราญ”

หมู่ที่ 4 บ้านฝ่งหมิ่น

บ้านฝ่งหมิ่น อยู่ทางทิศตะวันออกของบ้านคลองสำราญ เดิมเป็นหมู่บ้านเดียวกัน ต่อมาเมื่อมีประชากรเพิ่มมากขึ้นจึงแยกหมู่บ้าน ในปี พ.ศ. 2502 โดยที่มาของคำว่า “บ้านฝ่งหมิ่น” มีข้อสันนิษฐานอยู่ 2 ประการ คือ

ประการที่ 1 ผู้รู้ในชุมชนเล่าว่า ชื่อ “บ้านฝ่งหมิ่น” ตั้งตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ ของพื้นที่หมู่บ้านเนื่องจากอยู่ติดลำน้ำแม่มอก บ้านเรือนส่วนใหญ่ตั้งอยู่ริมน้ำดังนั้น “ฝ่งหมิ่น” จึงหมายถึง “ติดหรือใกล้ลำน้ำ” นั่นเอง

ประการที่ 2 มีที่มาจากชื่อ “หมิ่นเฟื่อง” ซึ่งเป็นชื่อตำแหน่งของพ่อเลี้ยงบุตร ศรีอ่อน โดยมีหลักฐานมาจากบันทึกของขุนเพ่ง ลิมปะพันธุ์ ไว้ในหนังสือ “อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ คุณแม่ปราย ลิมปะพันธุ์” ซึ่งได้เล่าเกี่ยวกับขบวนการเสรีไทย ในขณะที่มาอยู่ที่บ้านฝ่งหมิ่น ดังนี้

“.....ตอนที่ไปอยู่ที่ทุ่งเสลี่ยมบ้านใหม่ไทยชนะศึก เราได้ให้เครื่องบินมาส่งอาวุธ หลายสิบเที่ยว จนพอที่จะใช้เป็นกำลังแบบกองโจรได้พอทั้ง 3 จังหวัด วิธีการส่งพลร่มของเราแคนดี้ (เมืองหนึ่งในประเทศ ศรีลังกา) บอกกำหนดเวลามาทางฝ่งเราก็เตรียมล้อไปรับของที่ทิ้งร่มเราเป็นประจำคือเลยค่ายไป 4 กม. ที่บ้านฝ่งหมิ่น ในที่นาหลังบ้าน ซึ่งเป็นที่นาของหมิ่นเฟื่อง พ่อตาของคุณ จรัส.....” ซึ่งขุนเพ่ง ได้บันทึกชื่อหมู่บ้านที่อยู่ปัจจุบันนี้ ว่า “บ้านฝ่งหมิ่น” ซึ่งอาจจะออกเสียงเพี้ยน จนกลายเป็น “บ้านฝ่งหมิ่น” ก็เป็นไปได้

ภาพที่ 152 ถนนริมลำน้ำแม่มอก

หมู่ที่ 5 บ้านหนองหมื่นชัย

บ้านหนองหมื่นชัย อยู่ทางทิศเหนือของบ้านแม่ทุเลา มีที่มาชื่อหมู่บ้าน มาจากเรื่องเล่า ซึ่งมีผู้รู้ในชุมชนเล่าว่า “เมื่อประมาณปี พ.ศ.2460 หรือประมาณเกือบร้อยปีมาแล้วบริเวณหนองน้ำหน้าโรงเรียนบ้านหนองหมื่นชัยในปัจจุบันนี้เป็นหนองน้ำขนาดใหญ่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยสัตว์น้ำนานาชนิดและมีสัตว์บกหลากหลายชนิดมาลงตึมน้ำเป็นประจำจึงมีพรานป่ามาล่าสัตว์น้ำและสัตว์บกอยู่เสมอมีนายพรานคนหนึ่งมีชื่อว่า “นายหมื่น” มาจากบ้านแก่ง อำเภอสรีสัชนาลัย ได้มาทำการดักจับสัตว์ป่าที่มาลงกินน้ำที่หนองน้ำแห่งนี้เขาจึงมาทำห้างพักในเวลาดักจับสัตว์ซึ่งไม่ไกลจากหนองน้ำนักทุกเช้า - เย็น นายหมื่นจะมาทำการตรวจว่ามีสัตว์ป่าติดกับดักหรือไม่ซึ่งภาษาถิ่นภาคเหนือเรียกการมาตรวจกับดักว่า “ใจ” ผู้คนจึงเรียกนายหมื่นว่า “หมื่นใจ” แปลว่า “นายหมื่นที่มาตรวจกับดักสัตว์” หรือ “นายหมื่นผู้มาใจกับดัก” ในเวลาต่อมามีผู้คนอพยพมาอยู่มากขึ้นจึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านหนองหมื่นใจ” ภายหลังเพี้ยนมาเป็น “บ้านหนองหมื่นชัย”

เดิมบ้านหนองหมื่นชัย เป็นหมู่ที่ 10 อยู่ในเขตการปกครองของตำบลบ้านแก่ง อำเภอสรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัยต่อมาปี พ.ศ.2506 ทางราชการได้แบ่งเขตการปกครองใหม่ บ้านหนองหมื่นชัย จึงมาอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย จนถึงปัจจุบัน

หมู่ที่ 6 บ้านธารชะอม

ที่มาของบ้าน “ธารชะอม” มีผู้รู้ในชุมชนเล่าว่า “ก่อนปีพ.ศ.2500 หมู่บ้านนี้มีชื่อว่า พานชะอม พื้นที่ของหมู่บ้านจะเป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์มากมีสัตว์ป่าชุกชุมมากมีนายพรานคนหนึ่งออกล่าสัตว์ป่าโดยออกเดินทางไปพักอยู่ใต้ต้นไม้ขนาดใหญ่ซึ่งมีต้นชะอมเป็นเถาพันคลุมอยู่เหมาะสำหรับเป็นที่พักแรม จนวันหนึ่งก็ออกล่าสัตว์แล้วได้กระทิงป่ามา 1 ตัวด้วยความที่กระทิงตัวนั้นมีขนาดใหญ่่มากจึงไม่สามารถนำกระทิงออกจากป่าได้จึงได้ตัดสินใจเดินทางกลับไปบอกเพื่อนบ้านให้มาช่วยกันนำกระทิงที่ล่าได้มาแบ่งกันกินเป็นอาหารเพื่อนบ้านจึงถามถึงจุดที่ได้กระทิงว่าอยู่บริเวณไหนหรือป่าอะไร พรานคนนั้นก็บอกสั้น ๆ ว่าตนเองไปพักชมรสสัตว์อยู่ใต้ต้นไม้ใหญ่และมีต้นชะอมขึ้นปกคลุมแต่จะเป็นจุดไหนไม่ทราบได้จนไปพบบริเวณที่ได้กระทิงแล้วจึงช่วยกันนำกระทิงกลับออกจากป่าหลังจากนั้นจึงเรียกบริเวณที่ตรงนั้นว่า “พรานชะอม” เพราะเป็นบริเวณที่นายพรานพักแรมอยู่ใต้ต้นชะอมแต่เนื่องจากคนในท้องถิ่นไม่นิยมออกเสียงตัว “ร” ควบกล้ำดังนั้นจาก “พรานชะอม” จึงเป็น “พานชะอม”

ต่อมาบ้านพานชะอม มีผู้คนอพยพเข้ามาอยู่มากขึ้นโดยมาจากหลายพื้นที่ทั้งในจังหวัดสุโขทัยและต่างจังหวัด จึงมีความขัดแย้งกันเรื่องที่ทำกิน ซึ่งตีชิงเด่นกันในเรื่องการเป็นผู้นำในปกครองในชุมชน นายนาท ขลัง เล่าว่า “ในระยะต่อมาบ้านพานชะอมมีประชากรมากขึ้นเกือบ 200 ครอบครัว ได้มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านขึ้นเป็นครั้งแรก นายมั่ง ปานดำ ได้รับการเลือกตั้งแต่ความขัดแย้งในหมู่บ้านก็ไม่ได้ลดลงทั้งยังมีการลอบทำร้ายกันอยู่ตลอดเวลาจนนายมั่ง ปานดำ

ถูกทำร้ายจนเสียชีวิตจากความขัดแย้งกันระหว่างคนในชุมชนที่ไม่มีที่ท่าว่าจะลดลงทางการจึงให้บ้านธารชะอม เป็นหมู่บ้าน “อาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง” หรือ “หมู่บ้าน อพป.” ซึ่งทำให้ความขัดแย้งเริ่มลดลงแต่ก็ยังมีความขัดแย้งกันอยู่ นายยศ หมีนสิน ผู้ใหญ่บ้านในขณะนั้นเห็นว่าชื่อ “พานชะอม” อาจเป็นชื่อที่ไม่เป็นมงคล เพราะคำว่า “พาน” ไปพ้องเสียงกับคำว่า “พาล” หรือ “อันธพาล” จึงปรึกษากับลูกบ้านแล้วเห็นพ้องต้องกันว่าควรเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านเสียใหม่จึงเปลี่ยนชื่อจาก “พานชะอม” เป็น “ธารชะอม” ซึ่งมีความหมายว่า “ลำธารที่ไหลผ่านต้นชะอม” หรือ “ต้นชะอมที่มีลำธารไหลผ่าน” ทำให้ดูเป็นมงคลขึ้นและเป็นที่น่าแปลกกว่า ในระยะต่อมาความขัดแย้งได้ลดลงจนหมดไปในที่สุด

หมู่ที่ 7 บ้านหนองหญ้าปล้อง

บ้านหนองหญ้าปล้อง ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของบ้านธารชะอม แยกออกจากหมู่ที่ 6 บ้านธารชะอม เมื่อประมาณปี พ.ศ.2520 โดยในช่วงแรก มีชาวบ้านที่มาจากบ้านเหมืองนา ตำบลทุ่งเสลี่ยม อำเภอฟองเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ได้แผ้วถางป่าเพื่อหาพื้นที่ทำการเกษตร ต่อมาก็มีชาวบ้านจากอำเภอสวรรคโลก อำเภอศรีสำโรงและอำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย อพยพเข้ามาหาของป่า รับจ้างทำการเกษตรและเข้ามาจับจองที่ดินทำกินเมื่อมีคณาอาศัยเพิ่มขึ้น จึงแยกหมู่บ้านเป็นหมู่ที่ 7 มีผู้รู้ในชุมชน เล่าว่าที่มาของการตั้งชื่อบ้านว่าหนองหญ้าปล้อง มาจากบริเวณหนองน้ำแถบนี้จะมีหญ้าชนิดหนึ่งที่มีลักษณะเป็นเครือเถาวัลย์และมีปล้องขึ้นรอบ ๆ หนองน้ำเต็มไปหมดชาวบ้านมักจะนำสัตว์ ได้แก่ วัว ควายไปกินหญ้า เมื่อมีการตั้งชื่อหมู่บ้านชาวบ้านจึงตั้งชื่อว่า “บ้านหนองหญ้าปล้อง”

หมู่ที่ 8 บ้านราษฎร์ร่วมจิต

นายสมบุรณ์ สุริยะวงศ์ ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันเล่าว่า บ้านราษฎร์ร่วมจิต เป็นหมู่บ้านที่แยกมาจากหมู่บ้านแม่ทุเลาหมู่ 2 เนื่องจากในโอกาสฉลองครองราชสมบัติครบรอบ 50 ปี ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พ.ศ.2539 ที่ได้ตั้งชื่อนี้เพื่อความสมานฉันท์และความสามัคคีในชุมชนในหมู่บ้าน จึงเป็นที่มาของชื่อบ้านราษฎร์ร่วมจิตเพื่อน้อมถวายความจงรักภักดีแด่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ชาวบ้านเดิมส่วนใหญ่มาจากอำเภอลำปางและอำเภอลี้ จังหวัดลำพูน โดยมีประวัติเรื่องเล่าความเป็นมา เป็นภาษาพื้นเมืองเหนือ ในลักษณะคำว ดังนี้

“ประวัติเรื่องเก่า เรื่องเก่าความเป็นมา ป้ออัย ป้อดา ปู่ย่าตายาย เจือสายเกียเหง้า เริ่มต้นแต่เก่า พ.ศ.2489 อายุเจ้าได้ 100 ปี ก็มี ก็ปาลูกปาเต้า ได้อพยพโยกลงมาจากเถิน ตั้งบ้านตั้งเฮือนอยู่ที่ป่าดงข่า ได้ลุ่มดอยตีนก้าน้ำล่อม แบ่งเฮือนฟากเฮือนฝา ไม่ข้าวไม่ชาง เป้นป่าดงพงไพร ไม้ใหญ่ ไม้หลวง ดงหลวงมีดเคร่า ไม้สีเหล้าเก้ากรรม เครือเขาเถาวัลย์ ป่าเลอะ เสือแผ้ว ล่าเตมดง แมงโพงล่าเตมป่า เสือโคร่งตัวหนา เสือปล่าตัวลาย วัวป่า หมาใน ส่งเสียงก็กก้องสนั่นบ่นบ่น ตื่นเจ้าขึ้นมา ล้างหน้าสีตากินข้าวกินปลา ก็ปากันไปฟันไฮ่ ฟันสวน ของไม้มงมัน ฟองก็ไล่ถั่ว ใส่สา ฟองก็บกปล่อง

นา ใส่ข้าว ฟ่องใส่บ่เต้า บ่แต่ง ฟ่องใส่ข้าวบ้าง เหลืองแดง ฟ่องแบ่งสวนฝ้าย ฟ่องมีควายถากก็มี วัว
ลากเกวียนบ่ได้ใส่เฮือน ลากเกวียนข้าวบ้างไปขายปีบละ 5 บาท

อยู่มาบ้านได้หลายปี บ้านถืตี้ได้มี มีประชาชนพลเมือง 600 ถึง 700 ครอบครัว ก็เลย
ได้ปรึกษารื้อกันเมื่อ พ.ศ.2539 ขอขยายหื้อเป็นหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน ตั้งแต่หมู่ 1 ถึง หมู่ 10 ก็ได้
ร่วมจิตร่วมใจกันถูกต้อง ขอประชาน้อง หมู่ 2 ขยายย้ายมาเป็นหมู่ 8 คนละครึ่ง ต่อมาก็ตั้งชื่อขึ้นมา
ว่า “บ้านราษฎร์ร่วมจิต ตำบลไทยชนะศึก อำเภอยะลา จังหวัดสุราษฎร์ ต่อมาเมื่อ พ.ศ.2540 ก็ได้
ปรึกษารื้อแต่งตั้งผู้นำหมู่บ้านขึ้นมา ผู้นำคนที่ 1 คือ ผู้ใหญ่สมชาย ตาคำชัย เป็นผู้ใหญ่บ้าน 1 ปี
ดูแลประชาชนทุกครอบครัวดีเสมอไป ผู้นำคนที่ 2 คือ ผู้ใหญ่อ่อนเรือน สันตะยอม เป็นผู้ใหญ่บ้านได้
6 ปี ดูแลประชาชนทุกครอบครัวดีเสมอไป ผู้นำคนที่ 3 ผู้ใหญ่เดช สุภมาตา เป็นผู้ใหญ่บ้านได้ 5 ปี
ดูแลประชาชนทุกครอบครัวดีเสมอไป ผู้ใหญ่บ้านคนที่ 4 คือผู้ใหญ่มบุญ สุริยะวงศ์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน
คนปัจจุบันนี้แล”

หมู่ที่ 9 บ้านสำราญราษฎร์

นายเสาร์แก้ว ศรีวิชัยลำพันธ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 9 คนปัจจุบัน เล่าว่า บ้านสำราญราษฎร์
เป็นหมู่บ้านที่แยกมาจากหมู่ที่ 3 บ้านคลองสำราญเมื่อปี พ.ศ.2541 เนื่องจากบ้านคลองสำราญ
มีจำนวนประชากรครัวเรือนหนาแน่นโดยทางการเห็นว่าเพื่อความทั่วถึงของการจัดสรรทรัพยากร
และงบประมาณ ความช่วยเหลือรวมถึงการสนับสนุนเพื่อการพัฒนาต่าง ๆ จึงได้แยกออกมา
ตั้งเป็นอีก 1 หมู่บ้านโดยมีชื่อสำราญชื่อเดิมไว้เพื่อให้รู้ว่าเป็นหมู่บ้านที่เติบโตออกมาจากบ้าน
คลองสำราญโดยตัดคลองออก มี “สำราญ” ไว้เพิ่ม “ราษฎร์” ที่หมายถึงราษฎร์เป็นชื่อว่า
“บ้านสำราญราษฎร์” ซึ่งมีความหมายว่า “เป็นหมู่บ้านที่ราษฎร์หรือประชาชนคนในหมู่บ้านนี้
มีความสุขสำราญดี” เนื่องด้วยหมู่บ้านนี้มีทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ชาวบ้านมีความชำนาญ
ในด้านการจักสานหัตถกรรม มีป่าชุมชนเป็นดงเห็ดโคน มีแหล่งน้ำที่สำคัญของหมู่บ้าน เรียกกันว่า
“ฝายหิน” เป็นฝายกั้นน้ำบริเวณ “คลองลาน” ซึ่งเป็นลำคลองที่แยกมาจากแม่น้ำแม่มอก เพื่อใช้
ในการเกษตรและเลี้ยงสัตว์

หมู่ที่ 10 บ้านแม่ทุเลาพัฒนา

นายเหลียม สว่างศุข ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 10 เล่าว่า บ้านแม่ทุเลาพัฒนา ตั้งอยู่หมู่ที่ 10
แยกมาจากบ้านแม่ทุเลา หมู่ที่ 2 เมื่อปี พ.ศ.2543 เนื่องจากบ้านแม่ทุเลามีประชากรหนาแน่น
โดยทางการเห็นว่าเพื่อความชัดเจนของการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรความช่วยเหลือ รวมถึง
การสนับสนุนเพื่อพัฒนาต่าง ๆ จึงได้แยกออกเป็นอีกหมู่บ้านหนึ่งโดยให้มีชื่อเดิมไว้คือ “แม่ทุเลา”
และเพิ่มคำว่า “พัฒนา” หมายถึง “พัฒนาการความก้าวหน้า กว้างไกล” ดังนั้นบ้านแม่ทุเลาพัฒนา
จึงมีความหมายเป็นหมู่บ้านที่พัฒนาความก้าวหน้ากว้างไกล ประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านนี้ มีความ

กินดี อยู่ดี เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่มีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ชาวบ้านมีความชำนาญในการจักสาน หัตถกรรมพื้นบ้าน มีวงดนตรีพื้นบ้านและกลองสะบัดชัย

หมู่ที่ 11 บ้านท่าตันธงพัฒนา

นายแก้ว อิกโทะ ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันเล่าว่าบ้านท่าตันธงพัฒนา หมู่ที่ 11 แยกมาจากหมู่บ้านท่าตันธง หมู่ที่ 1 เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2548 บ้านท่าตันธงทางใต้ ในอดีตนั้นมีชื่อเรียกว่า “สะพานเหล็ก” มีพื้นที่ติดกับตำบลเขาแก้วศรีสมบูรณ์ หากเดินทางจากบ้านท่าตันธงเหนือมายังบ้านท่าตันธงใต้ ก็จะเรียกว่า “บ้านใต้สะพานเหล็ก” สมัยก่อนถนนสายสวรรคโลก - หุ้งเสี้ยว เดิมเป็นถนนลูกรังในบริเวณสะพานเหล็กจะมีร่องน้ำไหล ในช่วงฤดูน้ำหลากจะทำให้ถนนขาดไม่สามารถใช้สัญจรไปมาได้ ทางราชการจึงทำเป็นสะพานเหล็ก ซึ่งอยู่ในช่วง พ.ศ.2510 - 2520 การแยกมาตั้งหมู่บ้านใหม่จึงยังคงคำว่า “ท่าตันธง” ไว้ เพราะจะได้ทราบว่าแยกมาจากบ้านท่าตันธง หมู่ที่ 1 และเติมคำว่า “พัฒนา” จึงมีความหมายว่าเป็นหมู่บ้านที่มีการพัฒนาความก้าวหน้าตามสมัยประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านนี้ มีความอยู่ดีกินดีเนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่มีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์

แม้ว่าประชาชนในเขตชุมชนไทยชนะศึก จะมีการแยกหมู่บ้านออกเป็นจำนวนมาก แต่วิถีความเป็นอยู่ยังคงไว้ในแบบเดิมการอยู่ร่วมกันของภาษาและวัฒนธรรมแบบภาคกลางและแบบล้านนาเกิดเป็นสังคมแบบพหุวัฒนธรรมตลอดระยะเวลากว่า 80 ปี นับแต่ที่มีการตั้งเป็นชุมชน จนเกิดเป็นหมู่บ้าน ตำบลมาจนถึงปัจจุบัน ประชาชนทั้งสองกลุ่มก็สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ตามวิถีของตนเองแบบพึ่งพาอาศัยกัน เป็นชุมชนที่อยู่กันอย่างเรียบง่ายจนถึงปัจจุบัน

ตอนที่ 4 มุ่งสร้างจินตนาการที่สร้างสรรค์ร่วมกันระหว่างชุมชนกับองค์การบริหารส่วนตำบล ในการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้มรดกวัฒนธรรมชุมชนแก่ผู้มาเยือนในรูปแบบกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน

ทีมวิจัยชุมชนไทยชนะศึก ได้ดำเนินกิจกรรมในการสร้างจินตนาการที่สร้างสรรค์ร่วมกันระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลและภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนไทยชนะศึก ได้เป็น 4 เส้นทาง คือ

เส้นทางที่ 1 เส้นทางการท่องเที่ยวธรรมชาติน่าอยู่ ชุมชนไทยชนะศึคน่าอยู่ ประกอบด้วย

- 1.1 ศึกษาธรรมชาติ ป่า เขา ดอยตุง และชมวิถีชีวิตคนตำบลไทยชนะศึก
- 1.2 เรียนรู้การบริหารจัดการน้ำภูมิปัญญาท้องถิ่นแต้ชุม
- 1.3 ศึกษาการประกอบอาชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
- 1.4 พักผ่อนหย่อนใจที่รากภูเขา
- 1.5 ตามเส้นทางทอผ้าพื้นเมือง

เส้นทางที่ 2 เส้นทางท่องเที่ยวไทยชนะศึคน่าอยู่ เคียงคู่ความสงบ ประกอบด้วย

- 2.1 เรียนรู้วิถีการเกษตรและสัมผัสบรรยากาศทุ่งไต้ดง
- 2.2 ตามเส้นทางประกอบอาชีพวิถีพอเพียงเกษตรผสมผสาน

ในชุมชนให้คงความอุดมสมบูรณ์แต่อาจต้องมีการปรับปรุงสถานที่บางจุดให้สามารถรองรับการท่องเที่ยวได้อย่างปลอดภัย ได้แก่เส้นทางเดินขึ้นดอยตุงกา เส้นทางจักรยานควรมีป้ายแนะนำเส้นทางให้ทั่วถึงในด้านแหล่งเรียนรู้ต้องมีการวางแผนกำหนดจำนวนแหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสมกับระยะเวลาเพื่อลดความเร่งรีบในการท่องเที่ยวและอาจมีการปรับปรุงศาลาวัดแม่ทุเลาให้เป็นพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทยชนะศึก

2. ด้านบุคลากร จะต้องสร้างการมีส่วนร่วมของกลุ่มคนในชุมชนไทยชนะศึก บริหารจัดการกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนให้ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวในด้านผู้สื่อสารประจำฐานเรียนรู้ควรบอกเล่าเรื่องราวให้กระชับ ชัดเจน ตรงประเด็นต้องแนะนำสถานที่สำคัญ ๆ เล่าประวัติความเป็นมา ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและร้อยเรียงเรื่องราว ให้เกิดความเชื่อมโยงกันควรมีการพัฒนาความรู้เพิ่มพูนทักษะวิชาการให้กับผู้สื่อสารประจำแหล่งเรียนรู้เพื่อสร้าง “นักสื่อความหมาย” มืออาชีพในอนาคต พร้อมทั้งต้องมีการดูแลนักท่องเที่ยวร่วมเดินทางไปด้วยกัน เพื่อป้องกันการออกนอกเส้นทาง

3. การจัดการระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน ควรมีการวางแผนการจัดการด้านเวลาให้เหมาะสมกับการเดินทางไปยังฐานเรียนรู้แต่ละจุดต้องกำหนดเวลาที่ใช้ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวให้ชัดเจน มีการดูแลความปลอดภัยระหว่างการเดินทางและตลอดการท่องเที่ยวในชุมชน การอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ เช่นที่นั่งพัก ที่ร่ม ห้องน้ำ ฯลฯ จัดหาสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึกไว้บริการนักท่องเที่ยวรวมทั้งบ้านพักโฮมสเตย์ไว้รองรับนักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจเข้าพัก

หลังจากที่ได้จัดกิจกรรมทดลองเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนไทยชนะศึก พบว่าทุกเส้นทางได้รับความนิยมและเป็นที่ชื่นชอบของผู้ที่ได้เข้ามาท่องเที่ยวเส้นทางยอดนิยมของชุมชนไทยชนะศึกสามารถเรียงลำดับความนิยมได้ ดังนี้

ลำดับที่ 1 เส้นทางท่องเที่ยวธรรมชาติน่ายล ชุมชนไทยชนะศึคน่าอยู่

ลำดับที่ 2 เส้นทางท่องเที่ยวไทยชนะศึคน่าอยู่ เคียงคู่ความสงบ

ลำดับที่ 3 เส้นทางท่องเที่ยวตามเส้นทางหลวงพ้อไทยชนะศึก

ลำดับที่ 4 เส้นทางท่องเที่ยวรักษาสภาพ รักไทยชนะศึก

ภาพที่ 154 ภาพกิจกรรมการทดลองเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนไทยชนะศึก

ผลจากการทดลองเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนไทยชนะศึก มีผู้ที่ให้ความสนใจ ได้แก่ นักท่องเที่ยว กลุ่มนักธุรกิจและภาคเอกชนให้ความสนใจผลิตภัณฑ์ผ้าทอและผลิตภัณฑ์จักสานของชุมชนไทยชนะศึก โดยได้สั่งซื้อเพื่อนำพัฒนาเป็นสิ่งของ เครื่องใช้ในโรงแรม อันเป็นการต่อยอดให้ชาวบ้านได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว ผลคือทำให้ชุมชนมีรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน นักท่องเที่ยวได้สัมผัสถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนไทยชนะศึก ที่อยู่ร่วมกันในวิถีสองวัฒนธรรมได้อย่างกลมเกลียว ความสุขสงบของผู้คนในชุมชนที่มีความเป็นอยู่เรียบง่ายพึ่งพาอาศัยทรัพยากรธรรมชาติอย่างเกื้อกูล มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจทางวัฒนธรรมที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ ของจังหวัดสุโขทัยเพราะมีจุดชมวิวที่สวยงามการอนุรักษ์ประเพณีวิถีชุมชนที่ยังคงเอกลักษณ์จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ธรรมชาติที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรป่าไม้ แม่น้ำ วิถีถิ่นที่แฝงความอบอุ่น ความเป็นมิตรของคนในชุมชนเป็นสิ่งที่สร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวผู้คนในชุมชนเริ่มเห็นความสำคัญในการต้อนรับนักท่องเที่ยว มีความกระตือรือร้นที่จะคงวิถีชีวิตที่เป็นอัตลักษณ์ สืบสานมรดกวัฒนธรรมอันดีงามให้คงอยู่ในชุมชนไทยชนะศึก

ภาพที่ 155 ภาพกิจกรรมการทดลองเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนไทยชนะเลิศ

ตอนที่ 5 พัฒนาศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการและการให้บริการ CBT แก่ผู้มาเยือน

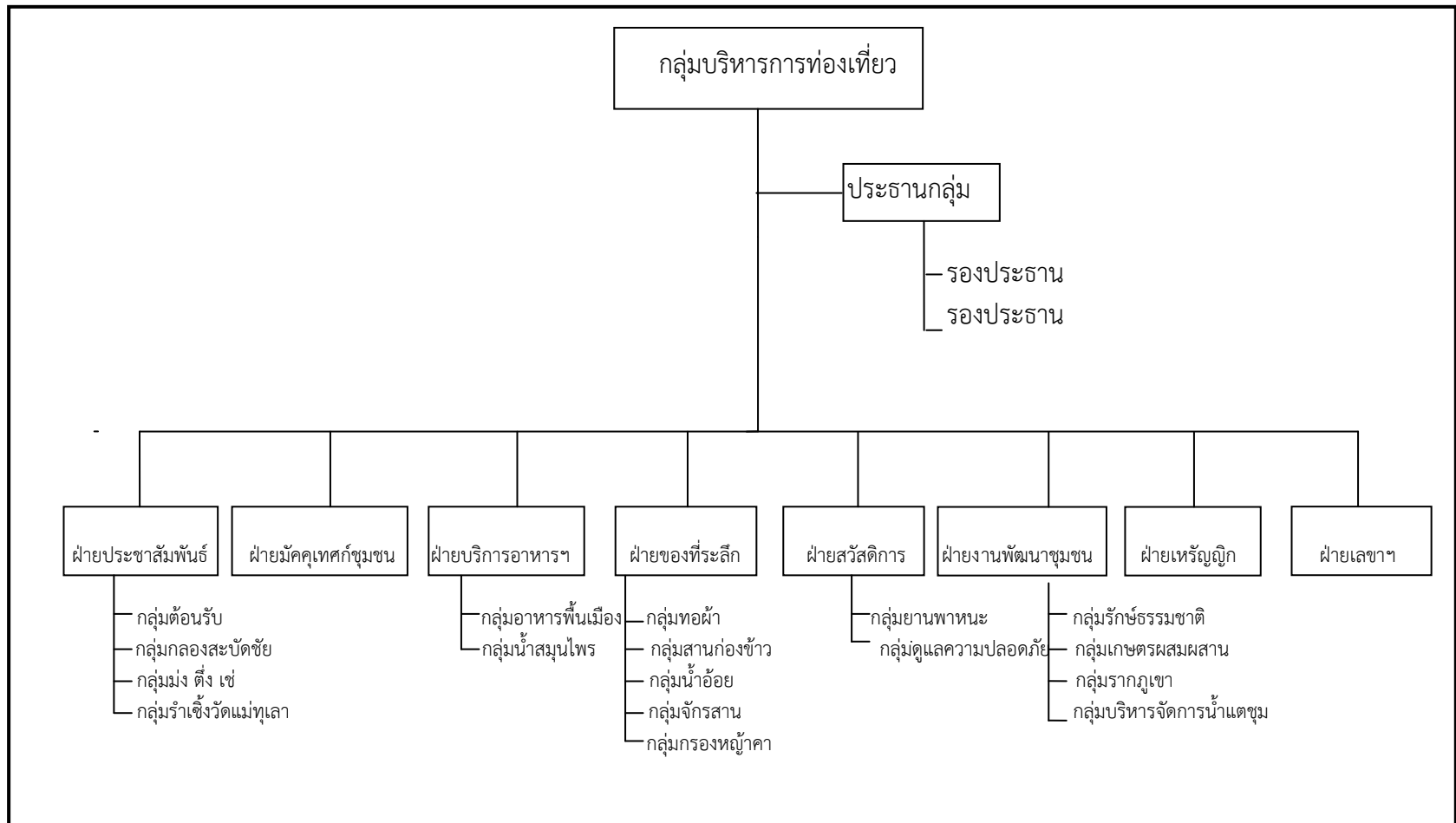
ทีมวิจัยชุมชนไทยชนะเลิศ ได้ดำเนินกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการและการให้บริการการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้เข้ามาจัดการการท่องเที่ยวชุมชน โดยศึกษาดูงานชุมชนต้นแบบได้แก่ ชุมชนแพรงหนามแดง ชุมชนกระดังงา ชุมชนบ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงครามและบ้านร่องกล้า อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก จากนั้นได้เข้าร่วมการฝึกอบรมนักสื่อความหมายและการจัดตั้งกลุ่มได้เยี่ยมชมแหล่งเรียนรู้ได้เรียนรู้การจัดการชุมชนจากจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงนำไปสู่ความร่วมมือของคนในชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนไปสู่การท่องเที่ยวโดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นพัฒนาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนการส่งต่อแนวคิดในการบริหารจัดการชุมชนไปสู่คนรุ่นใหม่ที่มีความคิดสร้างสรรค์ใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารมาช่วยประชาสัมพันธ์ข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ได้เยี่ยมชมแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนโดยมีส่วนร่วมด้วยชุมชนอย่างยั่งยืนโดยมีกลุ่มผู้นำชุมชนเป็นผู้ประสานการดำเนินงานกับกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน

ผลการพัฒนาศักยภาพของชุมชนทางทีมวิจัยได้นำข้อมูลมาพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ไปสู่ชุมชน ในการบริหารจัดการและการให้บริการ CBT แก่ผู้มาเยือนได้ระบบการบริหารจัดการเรื่องคน พัฒนานักสื่อความหมายเกิดมัคคุเทศก์ท้องถิ่นและกลุ่มเยาวชนที่มีความสนใจเข้าร่วมเป็นเครือข่ายพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนไทยชนะเลิศ ที่มีโครงสร้างที่ชัดเจน ดังนี้

โครงสร้างการบริหารจัดการของกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนไทยชนะเลิศ

ประกอบด้วย

1. นายเอกชัย	สังข์ทอง	ประธานกลุ่ม
2. นายนาท	คลัง	รองประธาน
3. นายวรวิทย์	อินคำมา	รองประธาน
4. น.ส.ธีราภรณ์	อิสระธนาชัยกุล	ฝ่ายประชาสัมพันธ์
5. นายสุธรรม	ทิพพหา	ฝ่ายมัคคุเทศก์ชุมชน
6. นายวรวิทย์	อินคำมา	ฝ่ายบริการอาหารพื้นเมือง
7. ร.ต.ท.เจริญ	ใจอาสา	ฝ่ายดูแลความปลอดภัย
8. น.ส.ชลาลัย	คำฟู	ฝ่ายเหรียญก
9. นางนฤมล	กันทียะ	ผช.เหรียญก
10. นายเอกพงศ์	สลิแดง	ฝ่ายเลขานุการ
11. น.ส.กาญจนา	ปัญญา	ผช.เลขานุการ
12. แม่สีวัน	แสนคำ	กลุ่มทอผ้าทอมือ
13. พ่อทูล	สุริยา	กลุ่มจักรสานไม้ไผ่
14. แม่ผวน	รุ่นแรก	กลุ่มสานก่องข้าว
15. นายเพชร	ลาวจันทร์	กลุ่มการแสดงกลองสะบัดชัย
16. นางราตรี	ทองศรี	กลุ่มแปรรูปกล้วยและแปรรูปน้ำอ้อย
17. นายเอกชัย	สังข์ทอง	กลุ่มรักษัธรรมชาตศึกษาป่าชุมชน
18. นางบัวตอง	ลาวจันทร์	กลุ่มกรองหญ้าคา
19. พ่อจุ่ม	จันทร์สุริยา	กลุ่มการแสดงม้ง ตึง เซ / กลุ่มพัฒนาวัด
20. นางบัวจันทร์	สังข์ทอง	กลุ่มน้ำสมุนไพร (ลูกหว่า)
21. นางโกศล	ปุดหน้อย	กลุ่มน้ำพริกถั่วเน่า/แป้งจี
22. นางวราพรพรณ	ดีสงเคราะห์	กลุ่มรากภูเขา
23. นายประทุม	อ่อนน้อม	กลุ่มเกษตรผสมผสาน
24. นายเทพย์ศักดิ์	จันทวงศ์	กลุ่มบริหารจัดการน้ำแต่ชุม

ภาพที่ 156 โครงสร้างการบริหารจัดการของกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนไทยชนะเลิศ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การบูรณาการสายสัมพันธ์และมรดกวัฒนธรรมชุมชนไทยชนะศึก สู่การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดสุโขทัย” มีวัตถุประสงค์ 5 ประการ คือ 1) เพื่อสืบค้น “ของดีบ้านฉัน (ประเพณี จารีต วัฒนธรรม ความเชื่อ)” ที่สามารถสร้างความสัมพันธ์และมรดกวัฒนธรรมชุมชนไทยชนะศึก สู่การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก 2) สร้างภาคีเครือข่ายเพื่อเข้าร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3) ศึกษาประวัติความเป็นมาและจารีตประเพณีแต่ละช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคที่มีการเปลี่ยนผ่านมรดกวัฒนธรรมที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนไทยชนะศึก 4) มุ่งสร้างจินตนาการที่สร้างสรรค์ร่วมกันระหว่างชุมชนกับองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้มรดกวัฒนธรรมชุมชนแก่ผู้มาเยือนในรูปแบบกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนและ 5) พัฒนาศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการและการให้บริการ CBT แก่ผู้มาเยือน ทีมวิจัยดำเนินการวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยกระบวนการงานวิจัยท้องถิ่นใช้เครื่องมือในการศึกษาได้แก่ การสืบค้นจากเอกสารและสอบถามข้อมูลเชิงลึกผ่านการบอกเล่าจากผู้เข้าร่วมเวทีชุมชนโดยมีประชาชนในตำบลไทยชนะศึกเป็นกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษา “ของดีบ้านฉัน (ประเพณี จารีต วัฒนธรรม ความเชื่อ)” ที่สามารถสร้างความสัมพันธ์และมรดกวัฒนธรรมชุมชนไทยชนะศึกสู่การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก พบว่า “ประเพณีและความเชื่อทางพระพุทธศาสนา” ในทุก ๆ ประเพณีของชุมชนไทยชนะศึกโดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ประเพณีตานก๋วยสลาก” มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนไทยชนะศึกทั้งคนพื้นถิ่นที่อพยพมาจากล้านนาและภาคกลางอย่างเหนียวแน่นตลอดระยะเวลากว่า 80 ปี ก่อเกิดการดำเนินชีวิตในรูปแบบ “ชุมชนสองวัฒนธรรม หรือ พหุวัฒนธรรม” คือ วัฒนธรรมล้านนาและวัฒนธรรมไทยภาคกลาง มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น คือ “ชุมชนวิเวกวัฒนธรรม” เป็นชุมชนที่มีบรรยากาศอบอุ่นไปด้วยความสุข ความสงบ มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีธรรมชาติที่ร่มเย็น ดำเนินชีวิตในวิถีเรียบง่าย จากความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ก่อให้เกิดเสียงเล่าลือว่า “บ้านดงเหมืองนา ข้าววาสามกอ” ทำให้คนในพื้นที่ใกล้เคียงอพยพเข้ามาทำมาหากินพัฒนาการในยุคต้นของชุมชนเป็นการทำการเกษตรการค้าไม้

มีพ่อเลี้ยงแม่เลี้ยงที่แสดงให้เห็นถึงความมั่งคั่ง การคมนาคมใช้เส้นทางน้ำและทางเกวียน ยุคกลางทำเกษตรปลูกข้าว ปลูกถั่ว ปลูก การค้าไม้ การสัญจรทางน้ำ เริ่มลดบทบาทลง มรดกวัฒนธรรมของชุมชนไทยชนะศึกที่มีเอกลักษณ์ คือ ศิลปะการแสดงดนตรีพื้นเมืองกลองสะบัดชัย ด้วยเหตุที่การแสดงกลองสะบัดชัยเป็นศิลปะการแสดงของล้านนาแต่กลับมีผู้แสดงเป็นลูกหลานของคนที่ยอพยพจากภาคกลางทำให้เห็นถึงสายสัมพันธ์อันดีของคนทั้งสองวัฒนธรรมที่ยังคงมีการละเล่นในงานบุญงานประเพณีในชุมชน รวมทั้งได้รับเชิญไปแสดงในงานสำคัญต่าง ๆ ทั้งในและต่างจังหวัดถือเป็นความภาคภูมิใจของคนไทยชนะศึกที่ได้อนุรักษ์และสืบสานศิลปะการแสดงดนตรีพื้นเมืองกลองสะบัดชัย ให้คงอยู่เคียงคู่กับวิถีชีวิตมรดกวัฒนธรรมอันดีงามสืบไป

2. ภาศึเครือข่ายการท่องเที่ยว สามารถสร้างได้ 3 ระดับคือ ระดับชุมชน ระดับจังหวัดและระดับประเทศโดยระดับชุมชนได้แก่ ผู้นำชุมชน กลุ่มคนกล้าคืน กลุ่มผู้สูงอายุ อสม. กลุ่มอาชีพในชุมชน กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชน ระดับจังหวัดได้แก่ สภาวัฒนธรรม สมาคมธุรกิจโรงแรมและการท่องเที่ยวจังหวัดสุโขทัย ภาศึเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนภาคเหนือตอนล่างได้แก่ เครือข่ายทีมวิจัยชุมชนสวรรคโลก อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย เครือข่ายทีมวิจัยชุมชนบ้านชมพู อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก เครือข่ายทีมวิจัยชุมชนบ้านเด่นวัว อำเภอเมือง จังหวัดตากและระดับประเทศได้แก่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.) ให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลกให้การสนับสนุนพี่เลี้ยงในการให้คำแนะนำ ชี้นำการดำเนินงานวิจัยให้เหมาะสม

3. ผลการศึกษาประวัติความเป็นมาและจารีตประเพณีแต่ละช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคที่มีการเปลี่ยนผ่านมรดกวัฒนธรรมที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนไทยชนะศึก ผลการศึกษาพบว่า การอพยพย้ายถิ่นของชุมชนในเขตพื้นที่ชุมชนไทยชนะศึก มีการอพยพและอาศัยอยู่ร่วมกันจากเดิมที่เป็นชุมชนเล็ก ๆ ที่ตั้งบ้านเรือนและหาที่ทำกินในบริเวณที่ราบลุ่ม มีลำน้ำแม่มอกไหลผ่านขยายเป็นชุมชนขนาดใหญ่แบ่งได้เป็น 3 ช่วงเวลา ดังนี้

ช่วงที่ 1 เกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อประมาณปี พ.ศ.2428 มีกลุ่มชาวบ้านกลุ่มแรกจากเมืองเถิน จังหวัดลำปาง พาผู้คนประมาณ 300 คนเดินทางผ่านเส้นทางป่าเขาเพื่อมาหาพื้นที่ทำกินและเริ่มตั้งถิ่นฐานในบริเวณป่าดงดิบเดิมที่เรียกกันว่าบ้านดง มีการขยายเขตชุมชนออกไปตามลำน้ำแม่มอกจนมาถึงบริเวณที่ราบลุ่มที่มีความอุดมสมบูรณ์ เรียกชื่อบริเวณนี้ว่า “วังทองดอย” (ปัจจุบันอยู่ในเขตตำบลเขาแก้วศรีสมบูรณ์) ชาวบ้านที่อพยพมาในช่วงนั้นส่วนใหญ่มีอาชีพล่าสัตว์โดยเอาเนื้อและหนังสัตว์ไปขายและแลกข้าว

ช่วงที่ 2 ประมาณปี พ.ศ.2460 มีการย้ายถิ่นของกลุ่มชาวบ้านจากอำเภอเมืองสุโขทัย อำเภอสวรรคโลก อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัยที่เดินทางด้วยเกวียนมาตามลำน้ำแม่มอกจากทางทิศใต้มาตั้งบ้านเรือนและทำมาหากินในบริเวณป่าด้านทิศเหนือ ติดกับอำเภอศรีสัชนาลัย

ช่วงที่ 3 ประมาณปี พ.ศ.2482 กลุ่มที่เป็นญาติพี่น้องของผู้ที่มาอยู่ก่อนเห็นความอุดมสมบูรณ์พื้นที่เหมาะแก่การประกอบอาชีพ จึงได้เดินทางอพยพตามมาอยู่เพิ่มมากขึ้นทำให้เป็นชุมชนที่ใหญ่ขึ้นจนตั้งเป็นหมู่บ้านอยู่ในเขตการปกครองของ ตำบลเมืองบางขลัง อำเภอสวรรคโลก ต่อมาได้เปลี่ยนไปขึ้นอยู่กับตำบลนาทุ่ง ด้วยเหตุผลเพื่อความสะดวกในการปกครอง โดยมีผู้ใหญ่บ้านคนแรกคือ นายนุ่น สุริยะบุตรและเมื่อประชาชนเพิ่มมากขึ้นจึงได้ติดต่อกับหน่วยงานราชการขอให้เปิดป่าด้านทิศตะวันตกให้เป็นที่ทำมาหากิน โดยได้รับการสนับสนุนจากนายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดลำปาง ที่ดินดังกล่าวจึงเป็นที่ดินทำกินจนถึงปัจจุบัน”

คำว่า “ไทยชนะศึก” เป็นชื่อที่ขุนระดับคตี ในขณะนั้นท่านเป็นนายอำเภอสวรรคโลก เป็นผู้ตั้งชื่อนี้ด้วยเหตุผลเพราะว่า “ในสถานการณ์เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ.2483 เมื่อคณะนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมืองรวมทั้งประชาชน ร่วมกันเดินขบวนเรียกร้องรัฐบาลเรียกเอาดินแดนคืนจากฝรั่งเศสเช่น เสียมราฐ พระตะบอง จำปาศักดิ์ ซึ่งจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีและผู้บัญชาการทหารสูงสุดในขณะนั้น ได้สั่งทหารข้ามพรมแดนเข้าไปยึดดินแดนคืนทันทีท่ามกลางกระแสชาตินิยมอย่างหนักโดยกองทัพไทย ได้ตอบโต้โดยส่งกองทัพบกและกองทัพอากาศบุกเข้าไปในอินโดจีนโดยทางลาวและกัมพูชา กองทัพไทยได้ส่งเครื่องบินทิ้งระเบิดโจมตีใส่ฐานที่มั่นของอินโดจีนของฝรั่งเศสเข้าไปเรื่อยๆ ในขณะที่กองทัพเรือไทยก็ส่งกองเรือออกไปสกัดกั้นกองเรือวีซีฝรั่งเศส ที่ล่องน้ำอ่าวไทยเข้ามาจนเกิดการปะทะกันที่เกาะช้าง จนเกิดยุทธนาวีที่กล่าวขานกันคือ “ยุทธนาวีเกาะช้าง” การสู้รบดำเนินมาจนถึงวันที่ 28 มกราคม พ.ศ.2484 ญี่ปุ่นเกรงว่าการสู้รบครั้งนี้จะเป็นอุปสรรคต่อนโยบายของญี่ปุ่น จึงเสนอตัวเข้ามาไกล่เกลี่ยทั้งสองฝ่ายจำต้องยินยอมจนในที่สุดการไกล่เกลี่ยผลปรากฏว่าไทยได้ดินแดนที่เป็นข้อพิพาทกลับคืนมาหลังสิ้นสุดกรณีพิพาท โดยมีญี่ปุ่นเป็นตัวกลางในการเจรจาไทยกับฝรั่งเศส ลงนามในอนุสัญญาสันติภาพที่กรุงโตเกียว เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ.2484 ผลทำให้ไทยได้ดินแดนพิพาทมาอยู่ในการปกครองและจัดตั้งจังหวัดใหม่ขึ้น 4 จังหวัด คือ จังหวัดจัมปาศักดิ์ จังหวัดลานช้าง จังหวัดพิบูลสงคราม และจังหวัดพระตะบอง รวมเป็นพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 24,039 ตารางกิโลเมตร ซึ่งในห้วงเวลาดังกล่าว ขุนระดับคตี นายอำเภอสวรรคโลก ได้มาประชุมชาวบ้านที่โรงเรียนประชาบาล นาทุ่ง 2 (วังต้องคอย) ได้รับการแจ้งข่าวว่ากองทัพไทยที่รบกับประเทศฝรั่งเศส ในสงครามอินโดจีนประเทศไทยได้ดินแดนที่เป็นข้อพิพาทกลับคืนมาด้วยความดีใจจึงได้ประกาศขอเปลี่ยนชื่อโรงเรียนประชาบาล นาทุ่ง 2 (วังต้องคอย) เป็นโรงเรียนไทยชนะศึก ซึ่งปัจจุบันอยู่ที่หมู่ 11 ตำบลเขาแก้วศรีสมบูรณ์ อำเภอลำดวนสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย

เดิมตำบลไทยชนะศึก เป็นส่วนหนึ่งของตำบลทุ่งเสลี่ยม เมื่อชุมชนมีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นผนวกกับทางราชการได้แบ่งเขตการปกครอง โดยมีการตั้งตำบลไทยชนะศึกแยกออกมาจากตำบลทุ่งเสลี่ยม เมื่อปีพ.ศ.2500 โดยมีประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 29 สิงหาคม 2500 ตั้งตำบลไทยชนะศึก กิ่งอำเภอลำดวนสุโขทัย อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย

ตำบลไทยชนะศึก เดิมมี 3 หมู่บ้าน คือบ้านท่าคันธง บ้านแม่ทุเลาและบ้านคลองสำราญ ต่อมาได้แยกหมู่บ้านทางทิศตะวันออกของลำน้ำแม่มอกในส่วนของที่ดินกับบ้านคลองสำราญ ตั้งเป็นหมู่ที่ 4 ตั้งชื่อว่าบ้านฝั่งหมิ่นและแยกหมู่บ้านทางฝั่งทิศเหนือของบ้านท่าคันธงหมู่ที่ 1 ตั้งเป็นหมู่ที่ 5 ตั้งชื่อว่าบ้านหนองหมื่นชัย

ภายหลังมีประชาชนจากเขตอำเภอสุวรรณโคตร อำเภอสรีสำโรงและอำเภอเมืองสุโขทัย ได้อพยพเข้ามาหาที่ดินทำกิน จึงได้มีการจัดตั้งหมู่บ้านเพิ่มขึ้นอีก 1 หมู่บ้านโดยแยกออกจากบ้านหนองหมื่นชัย ทางทิศเหนือเป็นหมู่ที่ 6 ชื่อว่าบ้านธารชะอมและได้มีการแผ้วถางป่าไปทางทิศเหนือมากยิ่งขึ้นเพื่อหาพื้นที่ในการเพาะปลูกและล่าสัตว์จึงได้ขอตั้งหมู่บ้านใหม่แยกจากหมู่ที่ 6 เป็นหมู่ที่ 7 ตั้งชื่อว่าบ้านหนองหญ้าปล้อง ซึ่งทั้ง 2 หมู่บ้านมีการใช้ภาษาและวัฒนธรรมแบบไทยภาคกลางที่มีความแตกต่างจากประชาชนอีก 5 หมู่บ้านที่มีการใช้ภาษาและวัฒนธรรมแบบล้านนา ต่อมาเมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้นจึงได้มีการแยกหมู่บ้านเพิ่มอีก 4 หมู่บ้าน คือ

หมู่ที่ 8 บ้านราษฎร์ร่วมจิต แยกมาจากหมู่ที่ 2 บ้านแม่ทุเลา

หมู่ที่ 9 บ้านสำราญราษฎร์ แยกมาจากหมู่ที่ 3 บ้านคลองสำราญ

หมู่ที่ 10 บ้านแม่ทุเลาพัฒนา แยกมาจากหมู่ที่ 2 บ้านแม่ทุเลา

หมู่ที่ 11 บ้านท่าตันธงพัฒนา แยกมาจากหมู่ที่ 1 บ้านท่าตันธง

4. ผลการมุ่งสร้างจินตนาการที่สร้างสรรค์ร่วมกันระหว่างชุมชนกับองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้มรดกวัฒนธรรมชุมชนแก่ผู้มาเยือนในรูปแบบกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวชุมชน ทีมวิจัยเดินทางไปศึกษาดูงานชุมชนต้นแบบ ณ ชุมชนแพรกกานแดง, ชุมชนกระดังงาและชุมชนบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม ที่มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ทีมวิจัยได้นำแนวความคิดมาพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สร้างเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่ายได้ 4 เส้นทางคือ เส้นทางที่ 1 เส้นทางการท่องเที่ยวธรรมชาติน่ายล ชุมชนไทยชนะศึกน่ายล เส้นทางที่ 2 เส้นทางท่องเที่ยวไทยชนะศึกน่ายล เคียงคู่ความสงบ เส้นทางที่ 3 เส้นทางท่องเที่ยวตำนานหลวงพ่ไทยชนะศึก เส้นทางที่ 4 เส้นทางท่องเที่ยวรักสุขภาพ รักไทยชนะศึก จากการได้ทดลองเส้นทางท่องเที่ยวที่ทีมวิจัยได้ได้นำข้อคิด ข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมทดลองเส้นทางท่องเที่ยวมาวิเคราะห์สรุปผลเพื่อการพัฒนา ดังนี้

ด้านทรัพยากร

1. เนื่องจากสภาพถนนทางขึ้นดอยตีนกามีความชำรุดเสียหายส่งผลให้การเดินทางขึ้น/ลง ไม่สะดวกและอาจเกิดอันตรายจากการลื่นไถลขณะเดินหรือขับรถขึ้น/ลง ได้ ทีมวิจัยจึงได้ขอความร่วมมือพร้อมทั้งมีการประชาสัมพันธ์เชิญชวน คณะผู้บริหาร คณะสมาชิก คณะพนักงานส่วนตำบลและพนักงานจ้าง ขององค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก ประชาชนทั้งในชุมชน นอกชุมชนรวมถึงผู้ที่มีปัญญา ใจกุศล ได้ร่วมกันบริจาค

ทั้งเงินและวัสดุ เพื่อปรับปรุง ซ่อมแซมถนนทางขึ้นดอยตุงกา ได้สำเร็จในระดับหนึ่งสามารถที่จะเดินหรือขับรถขึ้น/ลง ดอยตุงกาได้อย่างปลอดภัย

2. ผู้นำชุมชนและประชาชนได้ร่วมกันดูแลระบบนิเวศให้คงความอุดมสมบูรณ์อย่างต่อเนื่อง
3. ควรปรับปรุงศาลาวัดแม่ทุเลาให้เป็นพิพิธภัณฑ์แม่ทุเลา
4. ชุมชนมีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นคือ “วิเวกวัฒนธรรม” ชุมชนไทยชนะศึก มีเกราะป้องกันที่เข้มแข็ง ทั้งด้านธรรมชาติด้านวิถีชีวิตด้านความสมบูรณ์ของพื้นที่ สิ่งที่ต้องการให้ชุมชนไทยชนะศึกได้รักษาไว้คือศักดิ์ศรีของไทยชนะศึกที่เปี่ยมล้นไปด้วยคุณค่าทางธรรมชาติวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลายรวมถึงความอุดมสมบูรณ์ของศิลปวัฒนธรรมแบบล้านนา
5. แหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางมีความน่าสนใจมาก

ด้านบุคลากร

1. นักสื่อความหมายควรบอกเล่าเรื่องราวให้สั้นกระชับ ชัดเจน ตรงประเด็นควรแนะนำสถานที่สำคัญๆ เล่าประวัติความเป็นมาความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและร้อยเรียงเรื่องเล่าให้เกิดความเชื่อมโยงกัน ควรพัฒนาความรู้เพิ่มพูนทักษะวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้เพื่อก้าวสู่นักสื่อความหมายมืออาชีพในอนาคตต่อไปและดูแลให้นักท่องเที่ยวร่วมเดินทางไปด้วยกัน เพื่อป้องกันนักท่องเที่ยวออกนอกเส้นทาง
2. การมีส่วนร่วม สร้างความร่วมมือกับคนในชุมชนเพิ่มมากขึ้น โดยมีทั้งคณะผู้บริหาร คณะสมาชิก คณะพนักงานส่วนตำบลและคณะพนักงานจ้าง ขององค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก คณะที่มิวิจัย ผู้นำหมู่บ้านรวมถึงท่านอาจารย์พี่เลี้ยงและประชาชนทั้งที่อยู่ในชุมชนและประชาชนที่อยู่พื้นที่นอกชุมชน ที่ทำงานอยู่ต่างจังหวัด ได้ร่วมกันบริจาคเป็นเงิน วัสดุ สำหรับปรับปรุงซ่อมแซมถนนทางขึ้น-ลงบนดอยตุงกา ได้สำเร็จเรียบร้อยแล้วนอกจากนี้ มีการยังได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อจัดตั้งคณะกรรมการป่าชุมชนบ้านแม่ทุเลา เพื่อต้องการร่วมกันอนุรักษ์ป่าไม้ ปลูกต้นไม้ดอกไม้เพื่อให้ดอยตุงกามีความสวยงาม เป็นสถานที่ชมวิวและพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้มีความเหมาะสม

ด้านการบริหารจัดการ

1. มีการจัดเตรียมข้อมูล อาคาร สถานที่ ที่ท่องเที่ยว ไว้อย่างเหมาะสมและตามความต้องการ
2. ควรกำหนดจุด/สถานที่ให้นักท่องเที่ยวมีที่ยืนฟังบรรยายที่เหมาะสม เช่น ในร่มไม้
3. ควรมีบ้านพักโฮมสเตย์ให้นักท่องเที่ยวได้มีที่พักที่พร้อมและเหมาะสม
4. กำหนดจำนวนแหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเวลาเพื่อลดความเร่งรีบ

5. ควรกำหนดเวลาที่จะใช้ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวให้ชัดเจน

6. ควรปรับปรุงยานพาหนะรับส่งนักท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสม ปลอดภัย กรณีหลังการรถควรปรับปรุงให้ยกสูงขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถมองเห็นทัศนียภาพได้อย่างชัดเจน อากาศถ่ายเทและควรปรับปรุงบันไดขึ้น ลงรถให้แข็งแรง แน่นหนาและมีความปลอดภัย

7. การบริการด้านอาหารพื้นเมืองโดยให้ความสำคัญอาหารตามฤดูกาล เช่น หน่อไม้ ไข่มดแดง ผักหวาน เห็ดโคน ฯลฯ ซึ่งคนในชุมชนไทยชนะศึก จะนิยมรับประทานอาหารที่มีรสชาติที่เข้มข้น เช่น เผ็ด เปรี้ยวซึ่งในการบริการอาหารพื้นถิ่นนั้น ไม่ได้ทำขายหรือเปิดร้านขายอาหารทุก ๆ วันจะทำเฉพาะที่มีงานหรือมีการนัดหมายล่วงหน้าเท่านั้น ดังนั้นถ้ามีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในชุมชนก็จะต้องมีการนัดหมายหรือแจ้งล่วงหน้าไว้ก่อนเพื่อจะได้เตรียมความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยวแต่กรณีที่นักท่องเที่ยวเข้ามาโดยไม่ได้นัดหมายก็สามารถที่จะหาอาหารกินได้ ซึ่งจะมีร้านอาหารทั่ว ๆ ไปเปิดขายเป็นประจำซึ่งก็จะมีทั้งประเภทข้าวเหนียว ส้มตำ อาหารตามสั่ง เช่น ลาบ น้ำตก ต้มยำ ร้านขนมจีนน้ำเงี้ยว น้ำยา น้ำยาปารวมถึงร้านกาแฟสดของบ้านหอมกลิ่นดิน

8. การแสดงพื้นบ้าน เมื่อมีนักท่องเที่ยวสนใจที่จะชมการแสดง ก็จะต้องมีการนัดหมายไว้ล่วงหน้าก่อน เพราะจะได้เตรียมตัว แต่กรณีที่นักท่องเที่ยวเข้ามาโดยไม่ได้นัดหมายก็ไม่สามารถที่จะได้ชมการแสดงพื้นบ้านได้ ดังนั้น จะต้องมีการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบไว้ล่วงหน้าก่อน

ด้านการดูแลรักษาความปลอดภัย

ก่อนการดำเนินงานจะต้องมีการวางแผนการดูแลรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ดังนี้

1. ควรมีการสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวก่อนที่จะนำนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในชุมชน
2. ประเมินความเสี่ยงทั้งหมดที่สามารถเป็นไปได้และหาทางที่จะลดความเสี่ยงเหล่านั้นให้มากที่สุด
3. มีการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์เพื่อเป็นการป้องกันและเตือนภัยอันตรายต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้
4. มีการกำหนดจุดอันตราย โดยมีป้ายหรือธงสัญลักษณ์ เพื่อบอกเตือนแก่นักท่องเที่ยวให้ระมัดระวัง
5. ควรสร้างราวจับกรณีเป็นทีลาดชัน เพื่อป้องกันอันตรายให้แก่นักท่องเที่ยว

ในขณะจัดการท่องเที่ยวจะต้องมีการวางแผนการดูแลรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ดังนี้

1. มีการเตรียมคนที่คอยดูแลนักท่องเที่ยว อย่าใกล้ชิด

2. มีการแนะนำหรือทำความเข้าใจต่อนักท่องเที่ยวก่อนออกเดินทาง กรณีมีจุดเสี่ยงที่อาจจะทำให้เกิดอันตรายได้

3. มีการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ เช่น ยารักษาโรค ยาทา ครีม น้ำยาล้างแผล ผ้าพันแผลเพื่อบรรเทาอาการเบื้องต้นกรณีนักท่องเที่ยวอาจบาดเจ็บหรือโดนแมลงสัตว์กัดต่อยหรือเป็นลมพิษ ได้อย่างทันท่วงที

ทีมวิจัยได้นำผลจากข้อเสนอแนะมาวางแผนเพื่อพัฒนาแก้ไข ดังนี้

ข้อเสนอแนะจากการทดลองเส้นทาง	ทีมวิจัยวิเคราะห์และนางทางการปรับปรุง
1.ด้านทรัพยากร	ต้องมีการปรับปรุงสถานที่บางจุดให้สามารถรองรับการท่องเที่ยวได้อย่างปลอดภัย ได้แก่ เส้นทางเดินขึ้นดอยตุงกา เส้นทางจักรยานควรมีป้ายแนะนำเส้นทางให้ทั่วถึง ในด้านแหล่งเรียนรู้ต้องมีการวางแผนกำหนดจำนวนแหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสมกับระยะเวลา เพื่อลดความเร่งรีบในการท่องเที่ยวและอาจมีการปรับปรุงศาลาวัดแม่ทุเลาให้เป็นพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทยชนะศึก
2.ด้านบุคลากร	หาแนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วม เช่น การติดต่อสั่งซื้อสินค้าในชุมชนของกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้ กลุ่มสานก่องข้าวจากใบตาลโดยมีการพัฒนารูปแบบออกแบบที่มีความหลากหลายตามความต้องการ ของลูกค้า กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง กลุ่มจักสานไม้ไผ่ กลุ่มน้ำพริก รวมถึงการติดต่อประสานงานที่พัก/โฮมสเตย์ในชุมชนไทยชนะศึก การบริหารจัดการให้กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวเช่น ได้ขายสินค้าดีขึ้น ได้มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชม ชิม ช็อป หรือเข้ามาพักโฮมสเตย์หรือรีสอร์ท สร้างรายได้เพิ่มให้กับคนในชุมชน ในด้านนักสื่อความหมายก็มีรายได้จากการบรรยายหรือเล่าเรื่องราวแหล่งเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยว ทั้งนี้สื่อความหมายจะต้องเล่าเรื่องราวให้กระชับ ชัดเจนตรงประเด็น พร้อมทั้งต้องมีการดูแลนักท่องเที่ยวร่วมเดินทางไปด้วยกัน เพื่อป้องกันการออกนอกเส้นทาง
3. ด้านการจัดการระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน	ควรมีการวางแผนการจัดการด้านเวลาให้เหมาะสมกับการเดินทางไปยังฐานเรียนรู้แต่ละจุด ต้องกำหนดเวลาที่ใช้ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวให้ชัดเจน มีการดูแลความปลอดภัยระหว่างการเดินทางและตลอดการท่องเที่ยวในชุมชน การอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ เช่น ที่นั่งพัก ที่ร่ม ห้องน้ำ ฯลฯ จัดหาสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึกไว้บริการนักท่องเที่ยว รวมทั้งบ้านพักโฮมสเตย์ไว้รองรับนักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจเข้าพัก

ตารางที่ 23 ตารางแสดงผลการวิเคราะห์การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน

หลังจากที่ได้จัดกิจกรรมทดลองเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนไทยชนะเลิศ ได้มีหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ที่ให้ความสนใจเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนไทยชนะเลิศ คือ สมาคมธุรกิจโรงแรมและการท่องเที่ยวจังหวัดสุโขทัย กลุ่มมัคคุเทศก์ในจังหวัดสุโขทัย นักท่องเที่ยว ได้สัมผัสถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนไทยชนะเลิศ ที่อยู่ร่วมกันในวิถี 2 วัฒนธรรมได้อย่างกลมเกลียว ความสุขสงบของผู้คนในชุมชน ที่มีความเป็นอยู่เรียบง่าย พึ่งพาอาศัยทรัพยากรธรรมชาติ อย่างเกื้อกูล มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจทางวัฒนธรรมที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ ของจังหวัดสุโขทัย มีจุดชมวิวที่สวยงาม มีการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมจากคนรุ่นก่อน ที่ยังคงมาจนถึงปัจจุบัน มีผลผลิตที่กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นที่ต้องการของตลาด งานหัตถกรรมในชุมชนเป็นที่รู้จักและมีที่ผู้สนใจสั่งซื้อเพิ่มขึ้น ส่งผลให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น

5. ผลการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการและการให้บริการ CBT แก่ผู้มาเยือนผลคือชุมชนมีการส่งผู้แทนเข้าร่วมศึกษาดูงานจากพื้นที่ชุมชนแพรทนามแดง ชุมชนกระดังงาและชุมชนบ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม ทำให้ได้รับแนวคิดและประสบการณ์ในการบริหารจัดการชุมชน จากจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลง นำไปสู่ความร่วมมือของคนในชุมชน ในการบริหารจัดการชุมชนไปสู่การท่องเที่ยวโดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น พัฒนาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน การส่งต่อแนวคิดในการบริหารจัดการชุมชนไปสู่คนรุ่นใหม่ ที่มีความคิดสร้างสรรค์ ใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารมาช่วยประชาสัมพันธ์ข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ได้เยี่ยมชมแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของชุมชน ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนโดยมีส่วนร่วมับชุมชนอย่างยั่งยืนโดยมีกลุ่มผู้นำชุมชนเป็นผู้ประสานการดำเนินงานกับกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน ตลอดจนได้เข้ารับการฝึกอบรม โครงการอบรมมัคคุเทศก์ชุมชนกับการสื่อความหมายการบริหารจัดการและการให้บริการ ณ อุทยานภูหินร่องกล้า อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ระหว่างวันที่ 2 - 4 สิงหาคม พ.ศ. 2560 ทำให้ทีมวิจัยชุมชนไทยชนะเลิศได้ทบทวนแนวคิดผลกระทบการท่องเที่ยวบทบาทของชุมชนในการจัด CBT ทั้งในด้านระบบทรัพยากรธรรมชาติ ระบบการบริหารจัดการเรื่องบุคลากร การพัฒนาการบริหารจัดการและการให้บริการการท่องเที่ยวชุมชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับหลักการทำหน้าที่มัคคุเทศก์ นักสื่อความหมาย เทคนิคการนำเที่ยวการทำทัวร์ หลักการพูด บทบาทหน้าที่ จรรยาบรรณและได้เรียนรู้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ฝึกปฏิบัติกิจกรรมนันทนาการ การดูแลความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวฝึกปฏิบัติการสื่อความหมายมรดกเชิงวัฒนธรรมและเชิงนิเวศ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดตั้งกลุ่มการบริหารจัดการ “กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านร่องกล้า” และได้ตั้ง “กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนไทยชนะเลิศ” เพื่อดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของชุมชน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่า มรดกวัฒนธรรมของชุมชนไทยชนะศึกมีความหลากหลายและเกี่ยวข้องกับ ความเชื่อของผู้คนในชุมชนเป็นชุมชนที่มี 2 วัฒนธรรมคือ วัฒนธรรมแบบล้านนาและแบบไทยภาคกลางมีวิถี การดำรงอยู่ของผู้คนที่สุขสงบเรียบง่ายอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างเกื้อกูล มรดกวัฒนธรรมของชุมชนไทยชนะศึก แบ่งเป็น 8 ด้านล้วนมีคุณค่าและแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยบ่งบอกถึงความเป็นมาของวิถี ผู้คนที่ยังคงมีการอนุรักษ์สืบสานประเพณีวัฒนธรรมวิถีชีวิตที่ดั้งเดิมยึดโยงเป็นสายใยความสัมพันธ์ของผู้คน ในชุมชนจนถึงปัจจุบัน มีความสอดคล้องกับแนวคิดมรดกวัฒนธรรมลักษณะขององค์ประกอบที่จะเป็นลักษณะ มรดกวัฒนธรรม (กรมส่งเสริมวัฒนธรรมร่วมกับมูลนิธิสถาบันวิจัยกฎหมาย , 2556) ประกอบด้วย 1) ให้คุณค่า ทางประวัติศาสตร์วิชาการหรือศิลปะ 2) แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของวิถีชีวิตของกลุ่มชน ที่ได้มีการสืบทอดกันมา 3) มีรูปแบบดั้งเดิมสามารถสืบค้นถึงที่มาในอดีตได้ 4) มีลักษณะบ่งบอกถึงความเป็น ชุมชนหรือท้องถิ่น 5) หากไม่มีการอนุรักษ์ไว้จะสูญหายไปในที่สุดมีความสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมซึ่งชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2540 : 1 – 10) ที่ให้แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่าเป็น วิธีการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ผ่านการเดินทางท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการพัฒนาด้านภูมิ ปัญญาสร้างสรรค์เคารพต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมศักดิ์ศรีและวิถีชีวิตผู้คน บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหมายถึง การเดินทางของผู้คน หรือกลุ่มคนจากสถานที่ที่อยู่ประจำไปยังท้องถิ่นอื่นเพื่อชมเอกลักษณ์ความงดงามทางวัฒนธรรมของกลุ่มชน อื่น ทั้งนี้จะต้องเคารพในวัฒนธรรมของกันและกันเพื่อก่อให้เกิดมิตรภาพความรู้ความเข้าใจและความซาบซึ้ง ตริงใจในวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ อีกทั้งต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดต่อบุคคลและวัฒนธรรมและ สิ่งแวดล้อมในชุมชนนั้นให้น้อยที่สุดในขณะเดียวกันชุมชนท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมก็ได้ประโยชน์จากการ ท่องเที่ยวในด้านการสร้างรายได้และการจ้างงานที่นำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม สอดคล้องกับแนวคิด การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มนัส สุวรรณและคณะ (2541:6) ได้กล่าวว่า การจัดการการ ท่องเที่ยว หมายถึงการกระทำอย่างมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎีและแนวคิดที่เหมาะสมยิ่งไปกว่า นั้นยังต้องคำนึงสภาพที่แท้จริงรวมทั้งข้อจำกัดต่าง ๆ ของสังคมและสภาพแวดล้อมการกำหนดแนวทาง มาตรการและแผนปฏิบัติการที่ต้องคำนึงถึงกรอบความคิดที่ได้กำหนดไว้ มิฉะนั้นแล้วการจัดการท่องเที่ยว

จะดำเนินไปอย่างไรทิศทางและประสบความสำเร็จหรือไม่ นอกจากนั้นได้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับองค์การบริหารส่วนตำบล 3) ดำเนินการโดยมีคณะกรรมการร่วมจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (2527) (อ้างถึงใน พชร พงษ์ศิริ , 2541) ได้แสดงทัศนะว่าการมีส่วนร่วมนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ที่สำคัญอย่างน้อย 3 ประการดังนี้ 1) ประชาชน ต้องมีอิสรภาพหมายถึงมีอิสระที่จะเข้าร่วมหรือไม่ก็ได้การเข้าร่วมต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจการถูกบังคับ เข้าร่วมไม่ว่าจะในรูปแบบใดไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม 2) ประชาชนมีความเสมอภาค หมายถึงบุคคลที่เข้าร่วม ในกิจกรรมใดจะต้องมีสิทธิเท่าเทียมกับผู้เข้าร่วมคนอื่น ๆ 3) ประชาชนมีความสามารถ หมายถึงบุคคลหรือ กลุ่มเป้าหมายจะต้องมีความสามารถพอที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ หมายความว่าในบางกิจกรรมแม้จะ กำหนดว่าผู้เข้าร่วมมีเสรีภาพและเสมอภาคแต่กิจกรรมที่กำหนดไว้มีความซับซ้อนเกินความสามารถ ของกลุ่มเป้าหมายการมีส่วนร่วมย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ได้กล่าวไว้ว่าการมีส่วนร่วม ของประชาชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวทุกขั้นตอนและให้ชุมชนท้องถิ่น ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว เพื่อก่อให้เกิด ความรักความหวงแหนการสร้างจิตสำนึกในการดูแลปกป้องรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อมให้คง อยู่อย่างยั่งยืนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในด้านการท่องเที่ยวนั้น ส่วนใหญ่มักจะเป็นการร่วมกันใช้ประโยชน์ หรือได้รับประโยชน์ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งเท่านั้นการมีส่วนร่วมจะก่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนา ได้จะต้องมีองค์ประกอบ 5 ประการ (สุรพร พงษ์พาณิชย์, 2549) ดังนี้ 1) ร่วมกันวางแผนเป็นการร่วมคิดร่วม วางแผนจัดการเตรียมความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชนร่วมประชุมและลงความเห็นว่ แผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่ส่วนราชการนำเสนอ นั้นประชาชนเห็นด้วยหรือไม่ในขั้นตอนนี้หากประชาชนไม่เห็น ด้วยมีข้อเสนอแนะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรหาทางแก้ไขอย่างไรบ้างสำหรับท้องถิ่นที่ยังไม่มีแหล่งท่องเที่ยว ภายในชุมชนประชาชนในท้องถิ่นนั้นต้องร่วมกันคิดว่าชุมชนของตนเองมีอะไรที่น่าสนใจ มีความแตกต่าง จากชุมชนอื่นที่สามารถเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจสำหรับนักท่องเที่ยวได้และควรมีการแบ่งงานกันทำและจัดรูปแบบ การแบ่งปันผลประโยชน์อันจะเกิดขึ้นให้ลงตัว 2) ร่วมกันปฏิบัติตามแผนเมื่อมีการวางแผนแล้วสมาชิกในชุมชน ต้องร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ที่ตกลงกันไว้ 3) ร่วมกันใช้ประโยชน์สมาชิกทุกคนจะต้องมีสิทธิใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรท่องเที่ยวในท้องถิ่นจะต้องมีการจัดการผลประโยชน์ทั้งที่เป็นตัวเงินและวัตถุให้ประชาชน

ในท้องถิ่นอย่างทั่วถึงและเหมาะสมโดยคำนึงถึงความยุติธรรมและความเท่าเทียมกันเป็นหลักทั้งนี้เมื่อทุกคนได้รับผลประโยชน์อย่างเหมาะสมซึ่งหมายถึงการลงทุน ลงแรงมากก็จะได้ประโยชน์มากสิ่งนี้จะช่วยกระตุ้นให้กิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นดำเนินต่อไปได้ 4) ร่วมติดตามและประเมินผลเมื่อมีการดำเนินการแล้วย่อมจะมีปัญหาความไม่เข้าใจต่าง ๆ เกิดขึ้น จึงต้องร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ถ่ายทอดประสบการณ์ และร่วมกันประชุมหาวิธีการแก้ไขปัญหานั้น 5) ร่วมบำรุงรักษาเมื่อมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรแล้วทุกคนต้องร่วมกันบำรุงรักษาหากปล่อยปละละเลยให้ทรัพยากรที่มีอยู่เสื่อมโทรมนักท่องเที่ยวก็จะไม่มาเยี่ยมเยียน ผลประโยชน์ที่เคยได้รับก็หมดลงไปสอดคล้องกับแนวคิดภาคี / เครือข่าย พจนา สวนศรี (2546) กล่าวถึงบทบาทและความสำคัญของภาคีที่เกี่ยวข้องไว้ว่าชุมชนจำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจระบบการท่องเที่ยวว่าเกี่ยวข้องกับใคร อะไรบ้างที่เกี่ยวข้องและเกี่ยวข้องอย่างไร เพื่อกำหนดความร่วมมือและสร้างการมีส่วนร่วมในช่วงเวลาที่เหมาะสมเพื่อใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือของการพัฒนาชุมชนโดยให้กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทร่วมมือกันในการทำงานเพื่อให้การท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้รับการยอมรับ โดยสร้างรูปแบบการทำงานที่ให้แต่ละกลุ่มในสังคมมีส่วนร่วมในลักษณะเป็นพันธมิตรกับชุมชนจากความสำคัญและความจำเป็นในการทำงานกับภาคี / ผู้เกี่ยวข้องดังกล่าวการทำงานผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัยเรียงตามลำดับความสำคัญมี ดังนี้ 1) ทีมวิจัยหลัก คือผู้รับผิดชอบหลักที่เข้าร่วมทำงานตลอดโครงการและมีบทบาทสำคัญควรวิเคราะห์ให้ชัดเจนว่ามีใครบ้างที่เป็นตัวหลักและแต่ละคนนั้น มีศักยภาพอะไรบ้าง แตกต่างกันอย่างไรรเพื่อจะได้วางบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการทำงานได้อย่างเหมาะสม 2) ทีมวิจัยร่วม คือกลุ่มคนที่อยู่ในชุมชนเช่น กลุ่มผู้รู้ ภูมิปัญญา กลุ่มเกษตรกร เป็นต้น ซึ่งอาจเข้าร่วมกระบวนการในบางช่วง บางโอกาสไม่จำเป็นจะต้องเข้าร่วมตลอดโครงการ ทีมวิจัยต้องวิเคราะห์ว่าแต่ละกลุ่มเกี่ยวข้องกับโครงการในเนื้อหาใดบ้างเพื่อจะได้กำหนดบทบาทให้เหมาะสมว่าเมื่อไรที่ต้องการการมีส่วนร่วมของกลุ่มคนผู้เกี่ยวข้อง กลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มผู้ที่ได้รับประโยชน์ที่มีส่วนได้ส่วนเสียและได้รับผลกระทบจากงานวิจัยโดยตรงหรือเป็นผู้ให้ข้อมูลและผู้ร่วมทำงานในบางครั้งกลุ่มนี้จะอยู่ใกล้ชิดกับทีมวิจัยหลักค่อนข้างมากเพียงแต่อาจมาร่วมได้ในบางครั้งเท่านั้น 3) กลุ่มผู้สนับสนุนคือผู้ที่อาจจะไม่มีผลประโยชน์ต่อโครงการอาจเป็นคนในหรือคนนอกชุมชนหรือเป็นหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องที่พร้อมจะให้การสนับสนุนและให้การช่วยเหลือในด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ข้อมูลความรู้ หรืออาจเป็นที่ปรึกษาก็ได้บทบาทที่มีต่องานวิจัยอาจจะน้อยแต่ยังคงมีความสำคัญ

ซึ่งอาจเป็นชนกลุ่มเดียวกับกลุ่มที่วิจัยร่วมก็ได้ 4) กลุ่มผู้ที่จะสานต่อในบางเรื่องหรือหลังงานวิจัยคือกลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมกระบวนการวิจัยแต่คาดว่าจะได้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัย ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล โรงเรียน และหน่วยงานราชการซึ่งอาจนำข้อมูลไปต่อยอดพัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่นและสามารถนำข้อมูลงานวิจัย ไปพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เป็นสินค้า OTOP เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.ชูลีรัตน์ จันทร์เชื้อ และคณะ (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการเรียนรู้มรดกวัฒนธรรม พบว่า แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวแบบใหม่ที่วางอยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วม ประกอบด้วยการประชุมหารือร่วมกัน ของสมาคมการท่องเที่ยวของจังหวัดสุโขทัยร่วมกับคณะนักวิจัยหลายครั้งและในที่สุด ที่ประชุมได้มีความเห็นพ้องต้องกันว่าชุมชนควรมีส่วนร่วมในการนำองค์ความรู้ในด้านวัฒนธรรม เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น ดำเนิน ประวัติความเป็นมา ประเพณี พิธีกรรม ศิลปะการแสดง ศิลปะหัตถกรรม ฯลฯ ล้วนเป็นอัตลักษณ์วัฒนธรรมของชุมชน มาใช้เพื่อพัฒนาระบบและโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ที่พักแรม ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึกและขายสินค้าพื้นเมือง รวมทั้งการพัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์ของข้อมูลสินค้าพื้นเมืองและข้อมูลเทศกาลและงานประเพณีเพื่อสะท้อนให้เห็นตัวตนและอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นของคนในชุมชนโดยรอบและสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงรัตน์ มีชัยและคณะ (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาการประวัติศาสตร์วิถีวัฒนธรรมของชุมชนเมืองโบราณสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนนครชุม อำเภอมือเมือง จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า 1) เกิดเครือข่ายความร่วมมือในการทำงานวิจัยประกอบด้วย นักวิจัยชุมชนจำนวน 33 คน ทีมที่ปรึกษาจำนวน 26 คนและภาคีที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนทั้งทางตรงและทางอ้อมจากเข้าร่วมกระบวนการพัฒนาที่เป็นเอกลักษณ์ การแสดงพื้นบ้านโบราณสถานโบราณวัตถุ สูดยอพระเครื่องตระกูลทุ่งเศรษฐีหนึ่งในเส้นทางท่องเที่ยว 2) ชุมชนนครชุมมีคุณค่าทางมรดกวัฒนธรรมประกอบไปด้วยวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาพื้นบ้าน อาหารพื้นถิ่นที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นทั้งอาหารคาวหวานและอาหารว่างที่สามารถนำมาเป็นทุนออกแบบพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้มรดกวัฒนธรรมของชุมชนจนได้เส้นทางเด่น 4 เส้นทางไปทดลองจัดกิจกรรม 3) การพัฒนาทักษะและความสามารถในการบริการสื่อความหมาย พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมได้รับความรู้ประสบการณ์มีความพร้อมและมั่นใจมากขึ้นที่จะทำหน้าที่มัคคุเทศก์ท้องถิ่นและนักสื่อความหมายที่ดีในโอกาสต่อไปและ 4) ผลการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดกิจกรรมตามเส้นทางท่องเที่ยว เพื่อเรียนรู้มรดกวัฒนธรรม

ชุมชนนครชุมทั้ง 3 ครั้งพบว่าในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ส่วนผลการประเมินด้านความรู้ ความเข้าใจ ในภาพรวมพบว่าได้เรียนรู้และตระหนักในคุณค่าความสำคัญของประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต ที่เรียบง่ายและความมีมนต์เสน่ห์ของอาหารและขนมพื้นถิ่นที่ให้ความใส่ใจและพิถีพิถันในทุกขั้นตอนการทำ ส่วนด้านพฤติกรรมมัคคุเทศก์/ผู้สื่อความหมายพบว่ามีบุคลิกภาพและความสามารถในการสร้างการเรียนรู้ มรดกวัฒนธรรมให้กับนักท่องเที่ยวในภาพรวมอยู่ในระดับดี

ผลที่เกิดจากการวิจัยกับตัวตนของคนไทยชนะศึก สร้างการรับรู้ในด้านประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ของชุมชน ในด้านมรดกวัฒนธรรมชุมชน ที่มีประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย จนถึงปัจจุบัน แม้ว่าพื้นที่ แห่งนี้จะเป็นเพียงเส้นทางผ่านที่ใช้ในการเดินทางจากภาคกลางไปสู่ภาคเหนือ เป็นประตูสู่ดินแดนล้านนา บรรพบุรุษที่ได้อพยพย้ายถิ่นฐานมายังพื้นที่แห่งนี้ ได้นำเอาภาษาประเพณีวัฒนธรรมทั้งแบบล้านนาและแบบ ไทยภาคกลางวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของสองวัฒนธรรมได้หลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวตลอดระยะเวลาการตั้งชุมชน ไทยชนะศึก กว่า80ปีวิถีชีวิตที่งดงามยังคงเป็นเอกลักษณ์ที่น่าค้นหาเป็นเสน่ห์ที่ดึงดูดให้ผู้คนที่ได้มีโอกาสเข้ามา สัมผัสชุมชนแห่งนี้ หลงรักในความสุขสงบ เรียบง่ายด้วยวิถีของคนชุมชนไทยชนะศึก ตลอดระยะเวลาที่ได้ ดำเนินงานวิจัยชุมชนเกิดความตื่นรู้ ที่จะเข้ามาร่วมค้นหาความเป็นตัวตนของคนในชุมชนเรื่องราวและข้อมูล ที่ได้จากผู้อาวุโสคำบอกเล่าที่ยังไม่เคยได้มีโอกาสได้บันทึกไว้ บัดนี้ได้ถูกรวบรวมเรียบเรียงไว้เพื่อให้คนรุ่นหลัง ได้รู้ความเป็นมารากเหง้าของตนเอง เกิดการรับรู้และภาคภูมิใจในความเป็นคนไทยชนะศึก

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ

ข้อค้นพบจากงานวิจัย ที่มีวิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. องค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก ควรนำกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อสร้างแนวร่วม การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนไทยชนะศึก ด้วยการเชิญประชาชนในชุมชนภาคีภาครัฐ ภาคเอกชน ร่วมประชุมเขียนแผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนและบรรจุลงในแผนพัฒนาระยะสามปีของชุมชน ไทยชนะศึก
2. ควรจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ชุมชนเพื่ออนุรักษ์ เก็บรักษาและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้คนในชุมชนเพื่อ เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
3. มีการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวของชุมชนไทยชนะศึกในเชิงสร้างสรรค์ให้มีความน่าสนใจมาก ขึ้น เนื่องจากชุมชนมีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น คือเป็นชุมชน “วิเวกวัฒนธรรม” ที่มีความสงบสุข

ในวิถีของตนเองมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยความเป็นธรรมชาติ ร่มเย็น สร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวชุมชนมีวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์เป็นเฉพาะของตนเองซึ่งทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ สามารถดูแลระบบนิเวศในชุมชนให้คงความอุดมสมบูรณ์ แต่อาจต้องมีการปรับปรุงสถานที่บางจุดให้สามารถรองรับการท่องเที่ยวได้อย่างปลอดภัยได้แก่เส้นทางเดินขึ้นดอยตุงกา เส้นทางจักรยานควรมีป้ายแนะนำเส้นทางให้ทั่วถึงในด้านแหล่งเรียนรู้ต้องมีการวางแผนกำหนดจำนวนแหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสมกับระยะเวลา เพื่อลดความเร่งรีบในการท่องเที่ยวและอาจมีการปรับปรุงศาลาวัดแม่ทุเลาให้เป็นพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทยชนะศึก

4. มีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนในเชิงสร้างสรรค์ ผ่านกลุ่มเยาวชนที่มีความสนใจเพื่อปลูกฝังแนวคิดความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน

5. ด้านการจัดการด้านบุคลากร จะต้องสร้างการมีส่วนร่วมของกลุ่มคนในชุมชนไทยชนะศึก บริหารจัดการกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนให้ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว ในด้านผู้สื่อสารประจำฐานเรียนรู้ ควรบอกเล่าเรื่องราวให้กระชับ ชัดเจนตรงประเด็นต้องแนะนำสถานที่สำคัญ ๆ เล่าประวัติความเป็นมาความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและร้อยเรียงเรื่องราวให้เกิดความเชื่อมโยงกัน ควรมีการพัฒนาความรู้ เพิ่มพูนทักษะวิชาการให้กับผู้สื่อสารประจำแหล่งเรียนรู้เพื่อสร้าง “นักสื่อความหมาย” มีอาชีพในอนาคตและต้องมีการดูแลนักท่องเที่ยวร่วมเดินทางไปด้วยกัน เพื่อป้องกันการออกนอกเส้นทาง

6. ควรมีการบริหารจัดการกลุ่มที่เกี่ยวข้องในชุมชนอย่างเป็นระบบมีการขึ้นทะเบียนสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวชุมชน มีการพัฒนาต่อยอดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน ผ่านกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนโดยมีคณะทำงานที่เข้ามาจัดการผลประโยชน์ของกลุ่มอย่างเป็นธรรม

7. การจัดการระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน ควรมีการวางแผนการจัดการด้านเวลาให้เหมาะสมกับการเดินทางไปยังฐานเรียนรู้แต่ละจุดต้องกำหนดเวลาที่ใช้ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวให้ชัดเจน มีการดูแลความปลอดภัยระหว่างการเดินทางและตลอดการท่องเที่ยวในชุมชน การอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ เช่นที่นั่งพัก ที่ร่ม ห้องน้ำ ฯลฯ จัดหาสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึกไว้บริการนักท่องเที่ยวรวมทั้งบ้านพักโฮมสเตย์ไว้รองรับนักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจเข้าพัก

8. เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนไทยชนะศึกให้เข้มแข็งจึงควรทำวิจัยและพัฒนาการท่องเที่ยวในลักษณะการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อยกระดับสู่การสร้างนวัตกรรมท่องเที่ยว มรดกวัฒนธรรมบนวิถีเกษตรเชื่อมโยงไทยชนะศึก บางซ่ง สวรรคโลกและศรีสัชนาลัย

บรรณานุกรม

- กาญจนา แสงลั้มสุวรรณและศรีนยา แสงลั้มสุวรรณ. (2555). การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม
อย่างยั่งยืน. มหาวิทยาลัยกรุงเทพฯ.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2540). วิถีไทย : การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : โครงการวิถีทรรศน์.
- ชูลิรัตน์ จันทรเชื้อและคณะ. (2526). การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการเรียนรู้มรดก
วัฒนธรรม.งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น,สำนักงานกองทุนวิจัย.
- ดวงรัตน์ มีชัยและคณะ. (2557). การบูรณาการประวัติศาสตร์วิถีวัฒนธรรมของชุมชนเมืองโบราณสู่การ
พัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนนครชุม อำเภอมือง จังหวัดกำแพงเพชร.งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น,
สำนักงานกองทุนวิจัย.
- ทรงฤทธิ์ กาญจนประเสริฐ. (2544). ข้อมูลสภาวัฒนธรรมตำบลเขาแก้วศรีสมบูรณ์อำเภอยะเลี่ยน
จังหวัดสุโขทัย. สุโขทัย. สภาวัฒนธรรมตำบลเขาแก้วศรีสมบูรณ์.
- นิคม จารุมณี. (2544). การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ :
โอเดียนสโตร์.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2547). กลวิธีแนวทางวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา
ชุมชน. ในทวิทอง หงส์วิวัฒน์ (บรรณาธิการ). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา.
กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภารการพิมพ์.
- บุญยสฤษฎ์ อเนกสุข. (2557). ยล เยี่ยม เยือน เหยา : แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยการท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรม. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ : เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- พจนา สวนศรี. (2546). คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ : โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิต
และธรรมชาติ.
- พลอยศรี โปราณนันท. (2540). เชียงใหม่กับการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. เชียงใหม่ :
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ภักดิษา อภิศุภกรกุลและคณะ. (2550). โครงการการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
เชื่อมโยงกับเทศกาลท่องเที่ยวประจำปีในกลุ่มจังหวัดภาคอีสานใต้.งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น,สำนักงาน
กองทุนวิจัย.
- มนัส สุวรรณ. (2544). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

มนัส สุวรรณและคณะ. (2541). **การจัดการท่องเที่ยว**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิชย์.

รพีพงศ์ อินตะสืบ. (2550). **การศึกษาศักยภาพของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวชนบท : กรณีศึกษาชุมชนบ้าน 419 สามขา ตำบลหัวเสือ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง**. การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตร 420
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วันชัย วัฒนศัพท์. (2544). **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน**. นนทบุรี :
สถาบันพระปกเกล้า.

ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก. กระทรวงวัฒนธรรม . “**แหล่งมรดกโลก**” [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา [http://
www.thaiwhic.go.th/heritage.aspx](http://www.thaiwhic.go.th/heritage.aspx) (13 ธันวาคม 2556).

สุพร ทองชีว. (2560). **วารสารเมืองโบราณ**. กรุงเทพฯ : ด้านสุธาการพิมพ์.

ททท. สำนักงานสุโขทัย. (2558). **สุโขทัย**. กองข่าวสารการท่องเที่ยวฝ่ายบริการตลาด.

สุวิทย์ ทองสงค์และคณะ. (2556). **การศึกษาอวัณรียลักษณะชุมชนโบราณเมืองบางขลังเพื่อพัฒนาเส้นทาง
การท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลัง อำเภอ
สวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย**.งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น,สำนักงานกองทุนวิจัย.

<https://th.wikipedia.org/wiki/กรณีพิพาทอินโดจีน>. สืบค้นเมื่อ 26 ธันวาคม 2560

www.unigang.com. สงครามอินโดจีน (สงครามไทย-ฝรั่งเศส). สืบค้นเมื่อ 26 ธันวาคม 2560

ของดีบ้านฉั่น (ประเพณี จารีต วัฒนธรรม ความเชื่อ)
ที่สามารถสร้างความสัมพันธ์และมรดกวัฒนธรรม

ศึกษาประวัติความเป็นมาและจารีตประเพณี

การมุ่งสร้างจินตนาการที่สร้างสรรค์ร่วมกันระหว่างชุมชนกับอบต. ในการพัฒนาพื้นที่
ให้เป็นแหล่งเรียนรู้เส้นทางท่องเที่ยว

สร้างภาคีเครือข่าย

พัฒนาศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการและให้บริการการท่องเที่ยวชุมชน

ศิลปะการแสดงกลองสะบัดชัย โดย ภาควิชาเครื่องสายพิณวิทยุชุมชนไทยชนะศึก

ศิลปะการแสดงกลองสะบัดชัย แบบดั้งเดิม โดยพ่อกิ่ง สายนวล

จากองค์ความรู้ท้องถิ่นสู่กระบวนการ
งานวิจัยชุมชนไทยชนะศึกสัญญาเลขที่ RDG59
N0046 ก่อให้เกิดประโยชน์แก่แหล่งท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรมชุมชน

การตีกลองสะบัดชัย เป็นศิลปะการแสดง
พื้นบ้านล้านนาอย่างหนึ่งซึ่งมักพบเห็นในขบวนแห่
หรืองานแสดงศิลปะพื้นบ้านมีลีลาในการตีมี
ลักษณะโดดเด่น เร้าใจ มีการใช้อวัยวะหรือ
ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเช่นศอก เข่า ศีรษะ
ประกอบในการตีด้วยทำให้การแสดงการตีกลอง
สะบัดชัยเป็นที่ประทับใจของผู้ที่ได้ชมจนเป็นที่
นิยมกันอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน

กลองสะบัดชัย เป็นกลองพื้นเมือง
ภาคเหนือสันนิษฐานว่าเป็นกลองที่ย่อยส่วนดัดแปลง
มาจากกลองปุงาหรือกลองบูชาโดยมีลูกตุบเป็น

กลองขนาดเล็กอยู่ 3 ลูกติดกับตัวกลองใบใหญ่ ถือ
ว่าเป็นกลองศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองใช้ในการออกศึก
สงคราม และประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ มีวิธีการตีอยู่
หลายทำนอง ส่วนใหญ่ใช้ในทาง การศึกสงคราม
แต่ในการตีทำนองชนะศึกนั้นไม่ต้องมีลูกตุบ
ภายหลังจึงได้อา ลูกตุบออกกลายมาเป็นกลอง
สะบัดชัยแบบไม่มีลูกตุบครั้งหลังจากหมด
ศึกสงครามกลองส่วนใหญ่จะถูกเก็บรักษาไว้ที่วัด
ในสมัยต่อมามีคนนำมาใช้ตีในโอกาสต่าง ๆ
เพื่อเป็นพุทธบูชาด้วย

โอกาสในการใช้กลองสะบัดชัย ยังมีปรากฏ
ให้เห็นมากมาย เช่นใช้ตีบอกสัญญาณ, ใช้แสดงเป็น
มหรสพ, ใช้เป็นเครื่องประโคมฉลองชัยชนะและ
ใช้เป็นเครื่องประโคมเพื่อความสนุกสนาน
ในปัจจุบันศิลปะการตีกลองสะบัดชัย ได้นำชื่อเสียง

มาสู่วัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาอยู่ในฐานะตัวแทนทางวัฒนธรรมซึ่งสามารถพบเห็นได้ในโอกาสต่าง ๆ เช่นงานขันโตก งานพิธีต้อนรับแขกเมือง ขบวนแห่ เป็นต้น

การแสดงกลองสะบัดชัยของชุมชนไทยชนะศึก ได้สืบทอดมาจาก พ่อกิ่ง สายนวล อายุ 67 ปีเป็นผู้ที่ได้ถ่ายทอดความรู้ คู่ประสบการณ์มายาวนานกว่า 30 ปีที่สร้างผลงานด้านการแสดงศิลปะพื้นบ้านกลองสะบัดชัยของชุมชนไทยชนะศึกจนได้รับรางวัลรองชนะเลิศจากจังหวัดเชียงรายและได้รับการยอมรับจากชุมชนให้เป็นครูต้นแบบด้านการแสดงกลองสะบัดชัย **ซึ่งมีลักษณะที่โดดเด่น คือ** การแสดงลีลาท่าทางประกอบการตีกลอง โดยการใช้ศอก เข่า แขน ฝ่ามือ น้อมลำตัวอ่อนลง มาพร้อมกับการหมุนตัวไปทางซ้าย - ขวาไปตามจังหวะกลอง ด้วยการแสดงที่อ่อนนุ่ม นุ่มนวล

ปีพ.ศ. 2545 จนถึงปัจจุบันได้มีครูเพชรลาวจันทร์พร้อมด้วยคณะนักเรียนโรงเรียนบ้านธารชะอมได้มีการสืบทอดการแสดงกลองสะบัดชัย จากพ่อกิ่ง สายนวล และได้นำมาพัฒนาต่อยอดและประยุกต์ให้มีความสวยงามทั้งด้านการแต่งกาย ลีลาท่าทางการพ้อนรำรวมถึงการใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดง เช่น การใช้มิดดาบ การฟั่นไฟที่สร้างความตื่นตาตื่นใจให้กับผู้ชมได้อย่างประทับใจจากผลงานศิลปะการแสดงพื้นบ้านกลองสะบัดชัยของเด็กและเยาวชน

โรงเรียนบ้านธารชะอมที่ได้มีโอกาสเข้าร่วมการประกวดทำให้ได้รับรางวัลมากมาย เช่นรางวัลดีเด่นจากการประกวดศิลปะการตีกลองสะบัดชัยในงานศิลปะหัตถกรรมนักเรียนภาคเหนือที่มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางรวมถึงได้ร่วมการแสดงในงานมงคลต่างๆดังนี้ งานประเพณีที่อำเภอศรีสันาลัย ร่วมงานประเพณีเผาเทียนเล่นไฟ จังหวัดสุโขทัย ร่วมงานที่จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดอ่างทอง จังหวัดเชียงรายและกรุงเทพมหานคร ทำให้ครูและคณะนักเรียนมีความภาคภูมิใจในผลงานการแสดงทำให้งานการแสดงเพิ่มขึ้นส่งผลต่อมีรายได้เสริมให้กับครอบครัว ทำให้นักเรียนได้ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์และยังเป็นการสืบสานต่อจากรุ่นพี่สู่รุ่นน้องโดยอาศัยพี่สอนน้องทำให้เกิดความรัก ความสามัคคี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ส่งผลให้โรงเรียนบ้านธารชะอมมีชื่อเสียงในด้าน การแสดงกลองสะบัดชัยตลอดมาจนเป็นที่ยอมรับและยกย่องให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนไทยชนะศึกดังกล่าวไว้ว่า “ดินแดนถิ่นนี้ มีดนตรีกลองสะบัดชัยตีเพื่อประกาศความยิ่งใหญ่ รำลึกไว้ในแผ่นดินถิ่นตำบลไทยชนะศึก”

จากการศึกษาวิจัยชุมชนในครั้งนี้ทำให้ค้นพบของดีบ้านฉัน ที่มีความโดดเด่นที่อยู่เคียงคู่ชุมชนไทยชนะศึก ที่สร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดีทั้งยังได้นำไปเผยแพร่ทางโทรทัศน์ช่อง 1 ช่อง 3 ช่อง 5 ช่อง 7 ช่อง 8 และช่อง 11 เพื่อประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนไทยชนะศึก นับว่าเป็นความภาคภูมิใจของชาวไทยชนะศึก ที่ได้ร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานการแสดงศิลปะพื้นบ้านกลองสะบัดชัย ให้เป็นที่รู้จักแก่คนทั่วไป

การแสดงกลองสะบัดชัยใหม่
โดย โรงเรียนบ้านธารชะอม ตำบลไทยชนะศึก
อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

บทกลอนเรื่องราวตำบลไทยชนะศึก

จะขอบอกเล่า	เรื่องเก่านานมา
ถึงชาวล้านนา	เดินมาจากถิ่น
ประมาณสามร้อย	ไม่น้อยไม่เกิน
ต่างพากันเดิน	จากถิ่นข้ามดอย
บุกป่าฝ่าดง	มันคงไม่ถอย
ตะวันบ่ายคล้อย	ลงดอยรับมา
ต่างก็มุ่งตรง	บ้านดงเหมืองนา
เพื่อหาของป่า	ทำมาหากิน
ถางไร่เบิกนา	เพื่อหาที่ดิน
เป็นที่ทำกิน	สร้างถิ่นอาศัย
สองสี่หกศูนย์	ข้อมูลกล่าวไว้
บ้านหนองหมื่นใจ (หนองหมื่นชัย)	คนได้มาอยู่
สองสี่เจ็ดสี่	โชคดีที่รู้
ข้อมูลมีอยู่	คงคู่ฝั่งหมื่น
คนบ้านอุ้มลอง	ขึ้นล่องแดนดิน
พาคนมาสิ้น	ฝั่งหมื่นถิ่นนอน
ผู้นำสูงสุด	พ่อบุตร ศรีอ่อน
นำช้างเดินจร	ทำหมอนไม้ซุง
พ่อเถิงเล่าว่า(พ่อเถิง พุดหน้อย)	ภายในเรื่องยุ่ง
ผู้คนต่างฟุ้ง	หมายมุ่งทุเลา(บ้านแม่ทุเลา)
เรื่องถึงก้านัน(ก้านันหลู่)	จัดสรรแบ่งเบา
เรื่องจึงบรรเทา	เนิ่นเนานานมา

แยกจากหมู่สอง	ข้ามคลองเดินผ่าน
ตั้งเป็นหมู่บ้าน	สืบสานพัฒนา
ได้เป็นหมู่สิบ	เร่งรีบเร็วหนา
แม่ทุเลาพัฒนา	ประชามั่งคง
หมู่บ้านสุดท้าย	ซื้อคล้ายท่าตันธง
ชาวบ้านประสงค์	ท่าตันธงพัฒนา
แยกจากหมู่หนึ่ง	ที่ซึ่งมีมา
แต่เดิมวัดวา	ปะชาถิ่นนี้
สองห้าสี่แปด	ต่างแซดยินดี
หมู่บ้านเรา	ได้ที่หมู่สิบเอ็ด
ประวัติชุมชน	สืบค้นเบ็ดเสร็จ
รวบรวมสำเร็จ	สิบเอ็ดหมู่บ้าน

เรียบเรียง โดย คุณสุธรรม ทิพพหา

ข้อมูลนักวิจัยชุมชนไทยชนะเลิศ อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย

1. ชื่อ-สกุล นายเอี่ยม ปัญญา
2. อายุ (ปี) 62 ปี
3. เบอร์โทรศัพท์ 087-849-3441
4. วัน/เดือน/ปีเกิด 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2496
5. ที่อยู่ 149 หมู่ 3 ต.ไทยชนะศึก อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย
6. หมายเลขบัตรประชาชน 3-6409-00164-59-9
7. จบการศึกษาจากโรงเรียน โรงเรียนสวรรค่อนันต์วิทยา
8. วุฒิการศึกษาสูงสุด ปริญญาตรีครุศาสตรบัณฑิต
9. ประสบการณ์ทำงาน
 - 9.1 รับราชการครู ระยะเวลา 35 ปี
 - 9.2 ข้าราชการการเมือง ระยะเวลา 3 ปี
10. หน้าที่ความรับผิดชอบ ประธานทีมวิจัย

ข้อมูลนักวิจัยชุมชนไทยชนะเลิศ อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย

- 1.ชื่อ-สกุล นายสุธรรม ทิพพหา
- 2.อายุ (ปี) 60 ปี
3. เบอร์โทรศัพท์ 081-8877-296
4. วัน/เดือน/ปีเกิด 8 กันยายน พ.ศ. 2498
5. ที่อยู่ 139 หมู่ 1 ต.ทุ่งเสลี่ยม อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย
6. หมายเลขบัตรประชาชน 3-6409-00075-50-2
7. จบการศึกษาจากโรงเรียน มหาวิทยาลัยนเรศวร
8. วุฒิการศึกษาสูงสุด ปริญญาโท กศ.ม.
9. ประสบการณ์ทำงาน
 - 9.1 ผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลทุ่งเสลี่ยม (บ้านเหมืองนา) ระยะเวลา 29 ปี
 - 9.2 สภาวัฒนธรรมอำเภอทุ่งเสลี่ยม
10. หน้าที่ความรับผิดชอบ รองประธานทีมวิจัย

ข้อมูลนักวิจัยชุมชนไทยชนะศึก อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย

3. ชื่อ-สกุล นายทองปาน ฝั้นวงศ์
4. อายุ (ปี) 60 ปี
3. เบอร์โทรศัพท์ 089-5681-156
4. วัน/เดือน/ปีเกิด 26 มกราคม พ.ศ. 2499
5. ที่อยู่ 135 หมู่ 4 ต.ไทยชนะศึก อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย
6. หมายเลขบัตรประชาชน 3-6409-00179-83-9
7. จบการศึกษาจากโรงเรียน เมธีวุฒิกิจ อ.เมือง จ.ลำพูน
8. วุฒิการศึกษาสูงสุด มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.ศ.5)
9. ประสบการณ์ทำงาน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก ระยะเวลา 19 ปี
10. หน้าที่ความรับผิดชอบ คณะกรรมการทีมวิจัย

ข้อมูลนักวิจัยชุมชนไทยชนะศึก อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย

1. ชื่อ-สกุล นายภานุวัชร ต้นสอน
2. อายุ (ปี) 69 ปี
3. เบอร์โทรศัพท์ 089-2702-269 และ 098-7722-514
4. วัน/เดือน/ปีเกิด 1 เมษายน พ.ศ. 2489
5. ที่อยู่ 99/9 หมู่ 1 ต.ไทยชนะศึก อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย
6. หมายเลขบัตรประชาชน 3-6409-00041-91-8
7. จบการศึกษาจากโรงเรียน การบัญชีและพาณิชยศาสตร์ จ.สุพรรณบุรี
8. วุฒิการศึกษาสูงสุด ปวช. การบัญชี และนักธรรมเอก
9. ประสบการณ์ทำงาน
 - 9.1 ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 ต.ไทยชนะศึก ระยะเวลา 4 ปี
 - 9.2 เป็นเลขานุการนายก อบต. ระยะเวลา 4 ปี
 - 9.3 เป็นสมาชิก อบต.ไทยชนะศึก ระยะเวลา 4 ปี
 - 9.4 เป็นประธานสภาวัฒนธรรมตำบลไทยชนะศึก
10. หน้าที่ความรับผิดชอบ คณะกรรมการวิจัย

ข้อมูลนักวิจัยชุมชนไทยชนะศึก อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย

3. ชื่อ-สกุล นายเพชร ลาวจันทร์
4. อายุ (ปี) 43 ปี
3. เบอร์โทรศัพท์ 089-5639-791
4. วัน/เดือน/ปีเกิด 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515
5. ที่อยู่ 57/4 หมู่ 4 ต.ไทยชนะศึก อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย
6. หมายเลขบัตรประชาชน 3-6409-00175-56-6
7. จบการศึกษาจากโรงเรียน สถาบันราชภัฏกำแพงเพชร
8. วุฒิการศึกษาสูงสุด ปริญญาตรี
9. ประสบการณ์ทำงาน เป็นครู ระยะเวลา 20 ปี
10. หน้าที่ความรับผิดชอบ คณะกรรมการวิจัย

ข้อมูลนักวิจัยชุมชนไทยชนะเลิศ อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย

5. ชื่อ-สกุล นางนุชจริย์ สิทธิวงศ์
6. อายุ (ปี) 55 ปี
3. เบอร์โทรศัพท์ 089-9575-436
4. วัน/เดือน/ปีเกิด 18 มีนาคม พ.ศ. 2504
5. ที่อยู่ 225/1 หมู่ 8 ต.ไทยชนะศึก อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย
6. หมายเลขบัตรประชาชน 3-6409-00156-642
7. จบการศึกษาจากโรงเรียน วิทยาลัยครูพิบูลสงครามพิษณุโลก จ.พิษณุโลก
8. วุฒิการศึกษาสูงสุด ปริญญาตรี
9. ประสบการณ์ทำงาน รับราชการครู ระยะเวลา 30 ปี
10. หน้าที่ความรับผิดชอบ คณะกรรมการวิจัย

ข้อมูลนักวิจัยชุมชนไทยชนะเลิศ อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย

7. ชื่อ-สกุล นางศรีัญญา บางคลองน้ำชัย
8. อายุ (ปี) 51 ปี
3. เบอร์โทรศัพท์ 081-0429-228
4. วัน/เดือน/ปีเกิด 29 ธันวาคม พ.ศ. 2507
5. ที่อยู่ 157 หมู่ 8 ต.ไทยชนะศึก อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย
6. หมายเลขบัตรประชาชน 3-6409-00054-37-8
7. จบการศึกษาจากโรงเรียน
8. วุฒิการศึกษาสูงสุด ปริญญาโท
9. ประสบการณ์ทำงาน ข้าราชการครู ระยะเวลา 23 ปี
10. หน้าที่ความรับผิดชอบ คณะกรรมการวิจัย

ข้อมูลนักวิจัยชุมชนไทยชนะศึก อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย

9. ชื่อ-สกุล นางสาวอัจฉริยา ศรีพัฒน์
10. อายุ (ปี) 50 ปี
3. เบอร์โทรศัพท์ 084-8192-986 และ 089-8594-607
4. วัน/เดือน/ปีเกิด 6 ธันวาคม พ.ศ. 2509
5. ที่อยู่ 123/2 หมู่ 3 ต.ไทยชนะศึก อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย
6. หมายเลขบัตรประชาชน 3-6498-00047-71-8
7. จบการศึกษาจากโรงเรียน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
8. วุฒิการศึกษาสูงสุด ปริญญาตรี
9. ประสบการณ์ทำงาน
 - 9.1 เป็นประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ระยะเวลา 18 ปี
 - 9.2 เป็นอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
10. หน้าที่ความรับผิดชอบ คณะกรรมการวิจัย

ข้อมูลนักวิจัยชุมชนไทยชนะศึก อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย

1. ชื่อ-สกุล นางสาวต่อม คำแก้ว
2. อายุ (ปี) 58 ปี
3. เบอร์โทรศัพท์ 098-7479-044
4. วัน/เดือน/ปีเกิด 29 เมษายน พ.ศ. 2501
5. ที่อยู่ 58 หมู่ 2 ต.ไทยชนะศึก อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย
6. หมายเลขบัตรประชาชน 3-6409-00048-81-5
7. จบการศึกษาจากโรงเรียน บ้านแม่ทุเลา
8. วุฒิการศึกษาสูงสุด ประถมศึกษาปีที่ 4
9. ประสบการณ์ทำงาน
 - 9.1 ประธานสตรีแม่บ้านตำบลไทยชนะศึก ระยะเวลา 20 ปี
 - 9.2 ประธานกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำตำบลไทยชนะศึก
10. หน้าที่ความรับผิดชอบ คณะกรรมการทีมวิจัย

ข้อมูลนักวิจัยชุมชนไทยชนะเลิศ อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย

3. ชื่อ-สกุล นายกานต์ ศรีโสภณ
4. อายุ (ปี) 46 ปี
3. เบอร์โทรศัพท์ 086-4402-705
4. วัน/เดือน/ปีเกิด 21 สิงหาคม พ.ศ. 2513
5. ที่อยู่ 9/2 หมู่ 1 ต.ย่านยาว อ.สวรรคโลก จ.สุโขทัย
6. หมายเลขบัตรประชาชน 3-3110-0075-62-7
7. จบการศึกษาจากโรงเรียน มหาวิทยาลัยขอนแก่น
8. วุฒิการศึกษาสูงสุด ปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (การปกครองท้องถิ่น)
9. ประสบการณ์ทำงาน ด้านการบริหารงาน องค์การบริหารส่วนตำบล
10. หน้าที่ความรับผิดชอบ คณะกรรมการทีมวิจัย

ข้อมูลนักวิจัยชุมชนไทยชนะเลิศ อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย

1. ชื่อ-สกุล นายอภิรักษ์ ศรีเพชร
2. อายุ (ปี) 34 ปี
3. เบอร์โทรศัพท์ 081-9737-900
4. วัน/เดือน/ปีเกิด 24 สิงหาคม พ.ศ. 2524
5. ที่อยู่ 16/1 หมู่ 8 ต.ย่านยาว อ.สวรรคโลก จ.สุโขทัย
6. หมายเลขบัตรประชาชน 3-6409-000439-63-2
7. จบการศึกษาจากโรงเรียน มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก
8. วุฒิการศึกษาสูงสุด ปริญญาโทสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต
9. ประสบการณ์ทำงาน
 - 9.1 สถานีนามัยตำบลแม่สิน อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย ระยะเวลา 2 ปี
 - 9.2 กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลทุ่งเสลี่ยม ระยะเวลา 6 ปี
 - 9.3 กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม อบต.ไทยชนะศึก ระยะเวลา 9 ปี
10. หน้าที่ความรับผิดชอบ คณะกรรมการทีมวิจัย

ข้อมูลนักวิจัยชุมชนไทยชนะเลิศ อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย

3. ชื่อ-สกุล นางสาวสาคร ดวงจันทร์
4. อายุ (ปี) 36 ปี
3. เบอร์โทรศัพท์ 089-9537-115
4. วัน/เดือน/ปีเกิด 17 กันยายน พ.ศ. 2522
5. ที่อยู่ 88/1 หมู่ 9 ต.เขาแก้วศรีสมบูรณ์ อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย
6. หมายเลขบัตรประชาชน 3-6409-00284-75-6
7. จบการศึกษาจากโรงเรียน มหาวิทยาลัยโยนก
8. วุฒิการศึกษาสูงสุด ปริญญาตรี
9. ประสบการณ์ทำงาน นักวิชาการเงินและบัญชี ระยะเวลา 8 ปี
10. หน้าที่ความรับผิดชอบ คณะกรรมการทีมวิจัย

ข้อมูลนักวิจัยชุมชนไทยชนะเลิศ อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย

5. ชื่อ-สกุล นายภานุพงศ์ คำเครือ
6. อายุ (ปี) 41 ปี
3. เบอร์โทรศัพท์ 085-709-9360
4. วัน/เดือน/ปีเกิด 14 มีนาคม พ.ศ. 2517
5. ที่อยู่ 81 หมู่ 2 ต.ทุ่งเสลี่ยม อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย
6. หมายเลขบัตรประชาชน 3 -6409-00084-08-1
7. จบการศึกษาจากโรงเรียน มหาวิทยาลัยรามคำแหง
8. วุฒิการศึกษาสูงสุด ปริญญาโท รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
9. ประสบการณ์ทำงาน นักพัฒนาชุมชน ระยะเวลา 10 ปี อบต.ไทยชนะศึก
10. หน้าที่ความรับผิดชอบ คณะกรรมการทีมวิจัย

ข้อมูลนักวิจัยชุมชนไทยชนะศึก อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย

- 1.ชื่อ-สกุล นางสาววาสนา สายนวน
- 2.อายุ (ปี) 42 ปี
3. เบอร์โทรศัพท์ 087-2033-575
4. วัน/เดือน/ปีเกิด 11 สิงหาคม พ.ศ. 2517
5. ที่อยู่ 25/1 หมู่ 1 ต.ทุ่งเสลี่ยม อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย
6. หมายเลขบัตรประชาชน 3-6409-00063-90-3
7. จบการศึกษาจากโรงเรียน วิทยาลัยทองสุข
8. วุฒิการศึกษาสูงสุด ปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
9. ประสบการณ์ทำงาน นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการ สังกัดอบต.ไทยชนะศึก
10. หน้าที่ความรับผิดชอบ คณะกรรมการทีมวิจัย

ข้อมูลนักวิจัยชุมชนไทยชนะศึก อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย

2. ชื่อ-สกุล นางล้วน บุญลือ
3. อายุ (ปี) 56 ปี
3. เบอร์โทรศัพท์ 086-2063-405
4. วัน/เดือน/ปีเกิด 10 ธันวาคม พ.ศ. 2503
5. ที่อยู่ 286 หมู่ 2 ต.ไทยชนะศึก อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย
6. หมายเลขบัตรประชาชน 3-6409-00153-40-6
7. จบการศึกษาจากโรงเรียน ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อ.ทุ่งเสลี่ยม
8. วุฒิการศึกษาสูงสุด มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6)
9. ประสบการณ์ทำงาน เป็นผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนตำบลไทยชนะศึก
10. หน้าที่ความรับผิดชอบ คณะกรรมการทีมวิจัย

ข้อมูลนักวิจัยชุมชนไทยชนะเลิศ อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย

7. ชื่อ-สกุล นางนพวรรณ วงศ์จักร์
8. อายุ (ปี) 48 ปี
3. เบอร์โทรศัพท์ 087 -1946 -663 และ 093-1639-171
4. วัน/เดือน/ปีเกิด 27 เมษายน พ.ศ. 2511
5. ที่อยู่ 166 หมู่ 5 ต.เขาแก้วศรีสมบูรณ์ อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย
6. หมายเลขบัตรประชาชน 3-6409-00139-54-3
7. จบการศึกษาจากโรงเรียน มหาวิทยาลัยรามคำแหง และ วิทยาลัยทองสุข
8. วุฒิการศึกษาสูงสุด ปริญญาโทรัฐศาสตรมหาบัณฑิต และ ปริญญาโทศึกษาศาสตร์
มหาบัณฑิต
9. ประสบการณ์ทำงาน
 - 9.1 งานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จากอบต.บ้านใหม่ไชยมงคล ระยะเวลา 9 ปี
 - 9.2 เข้าร่วมเป็นนักวิชาการเครือข่าย ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)เครือข่าย อบต.บ้านใหม่ไชยมงคล ระยะเวลา 2 ปี
 - 9.3 ผู้ช่วยเลขานุการสภาวัฒนธรรมอำเภอทุ่งเสลี่ยม
10. หน้าที่ความรับผิดชอบ เลขานุการทีมวิจัย

ข้อมูลนักวิจัยชุมชนไทยชนะศึก อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย

1. ชื่อ-สกุล นางสาววารินทิพย์ ทิพพหา
2. อายุ (ปี) 33 ปี
3. เบอร์โทรศัพท์ 083-0213-058
4. วัน/เดือน/ปีเกิด 9 กันยายน พ.ศ. 2525
5. ที่อยู่ 139 หมู่ 1 ต.ทุ่งเสลี่ยม อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย
6. หมายเลขบัตรประชาชน 3-6409-00075-52-9
7. จบการศึกษาจากโรงเรียน ทุ่งเสลี่ยมชนูปถัมภ์
8. วุฒิการศึกษาสูงสุด มัธยมศึกษาปีที่ 6 (ม.6)
9. ประสบการณ์ทำงาน ครูช่วยสอนวิชาประวัติศาสตร์และผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ห้องสมุดโรงเรียน
- 10.หน้าที่ความรับผิดชอบ ผู้ช่วยเลขานุการทีมวิจัย

ข้อมูลนักวิจัยชุมชนไทยชนะศึก อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย

1. ชื่อ-สกุล นายวรวุฒิ อินคำมา
2. อายุ (ปี) 48 ปี
3. เบอร์โทรศัพท์ 081-6843-504
4. วัน/เดือน/ปีเกิด 27 ตุลาคม พ.ศ.2512
5. ที่อยู่ 124 หมู่ 2 ต.ไทยชนะศึก อ.ทุ่งเสลี่ยม จ.สุโขทัย
6. หมายเลขบัตรประชาชน 3-6409-00052-96-1
7. จบการศึกษาจากโรงเรียน ทุ่งเสลี่ยมชนูปถัมภ์
8. วุฒิการศึกษาสูงสุด มัธยมศึกษาปีที่ 6 (ม.6)
9. ประสบการณ์ทำงาน ผู้ประสานงานหน่วยงานเอกชน 3ปี
- 10.หน้าที่ความรับผิดชอบ คณะกรรมการทีมวิจัย

